

Attila Hunların Hükümdarı ve Ataları William Herbert

Attila

Hunların Hükümdarı ve Ataları

William Herbert

Mitoloji Tarih Dizisi

ATTİLA

Hunların Hükümdarı ve Ataları

William Herbert

İLYA İZMİR YAYINEVİ

İLYA MİTOLOJİ TARİH DİZİSİ -33

Adı Attila - Hunların Hükümdarı ve Ataları

Yazarı William Herbert

Çeviren M. Levent Yener

Gen. Yayın Editörü Sevim Korkmaz Dinç

Orjinal Adı Attila King of the Huns and his Predecessors

Yayın No 266

ISBN 978-605-4473-20-5

Baskı Birinci Baskı, Ağustos 2011 - İZMİR
İkinci Baskı, Ekim 2011 - İZMİR

Basıldığı Yer İlya İzmir Yayınevi Matbaası

Adres: İLYA İZMİR BASIM YAYIN MEDYA YAPIM DAĞ. PAZ. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

R.Tulga Cad. No: 11 Çamdibi/İZMİR

Tel-Pbx: (0232) 462 75 86 - Fax: (0232) 462 32 19

ilyayayinevi@gmail.com

www.ilyayayinevi.com.tr

ATTİLA

Hunların Hükümdarı ve Ataları

William Herbert

İngilizceden çeviren:
M. Levent Yener

MİTOLOJİ TARİH DİZİSİ

Mustafa Levent YENER

1976 İzmir doğumlu. İzmir Atatürk Lisesi'nden mezun olduktan sonra Hacettepe Üniversitesi Edebiyet Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Ege Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yeni Türk Dili Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisansını tamamladı. Halen Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü Türk Dili ve Lehçeleri Ana Bilim Dalı'nda çalışmalarını sürdürüyor.

İÇİNDEKİLER

1
GİRİŞ

Kendini haklı olarak "Tanrı'nın Kırbacı ve Dünyanın Dehşeti"olarak adlandıran sıradışı bir birey hiç varolmamış olsaydı Hunların tarihi, bizim için Gepidlerin,[1] Alanların[2] ya da Attila'nın sancağı altında anılan diğer lider kavimlerin tarihlerinden biraz daha ilgi çekici olacaktı; fakat bu ünlü savaşçının ihtişamı ve kahramanlıklarının sınırsızlığı; uygar dünyaya boyun eğdiren ve Hıristiyanlığın kökünü kazıma tehdidi olan gücünün köklerini, aralarında doğduğu vatandaşlarının kimler olduğunu ta başından beri öğrenme merakı uyandırır. Parlak kariyeri boyunca Avrupa'nın üzerinden bir meteor gibi geçen, kişisel nitelikleriyle sağlamlaştırmış ve o ortadan kaybolur kaybolmaz atomlarına ayrılmış; ancak bunun sonuçlarının düzey ya da sınırları hesap edilmesi güç bir imparatorluk kurmuş Attila'dan önce ya da Attila'nın döneminde başka bir hükümdar muhtemelen var olmamıştır.

Avrupa tarihinin uğradığı en büyük kayıplardan biri, Attila'nın ya-şamı hakkındaki sekiz kitabın Yunanca olarak, Priscus tarafından yazılmış olmasıdır. Attila'nın çağdaşı ve onu kişisel olarak tanıyan Priscus'tan bize ulaşan fragmanlar en özel, en samimi ve eğlenceli detayları içermektedir. Bunların tamamının edebiyatın yeniden yapılandırılmasından sonra Vatikan kütüphanesinde kesin olarak bulunması; ancak sonrasında hevesli bir araştırmacının onların artık

orada olmadığını göstermesi çok daha üzücü bir kayıptır. Hiç şüpheye yer yoktur ki bu parçalar; Roma Kilisesi'nin kıskançlığıyla, onların basılması, Attila'nın İtalya seferinin sonlanmasında dinsel ve politik egemeliğinin varisleri tarafından bir hak iddiasında bulunulmasından çok kısa bir süre önce, Roma Psikoposu tarafından oynanan bariz rolü düşündüğümüzde, politika ya da doktirinlere engel olabilecek etki ya da koşulları gün ışığına çıkaracağı korkusuyla kasten yok edilmişlerdir.

Böylece, zengin bir bilgi pınarından yoksun bırakıldığımız için, onun yaşamının en önemli dönemlerine ve özellikle öldürülmesine ilişkin ayrıntılara ilişkin materyallerimiz acınacak derecede yetersizdir. Bu koşullar altında, Avrupa'nın en kaba, en antik romanslarının bereketli ve çeşitli; ancak karmaşık, kurgu ve anakronizm (3) ile güvenilirliğini kaybetmiş, korkutucu bir şekilde herhangi bir temele dayanmayan detaylarıyla bize kalan kısa ve çelişik bilgileri karşılaştırmak gerekecektir. Hunların kökenleri ve eski âdetleri hakkında bildiğimiz çok az şey; esas olarak Des Guignes tarafından dikkate alınan antik vaka-nüvislerinin ifadelerinden, Hunların ve Asya'dan kaynaklanan diğer kavimlerin Latin otoriteler tarafından çarpıcı bir şekilde doğrulanan genel tutumlarıyla karşılaştırılabilecek Çinli yazarlardan çıkarılmıştır.

---

(1) **Gepidler:** Doğu Cermenik Gotik bir kabile. Tarihte Attila'nın ölümünden sonra Hunları yenmeleriyle ünlüdürler. Gepid devleti, genel olarak *Gepidia* ya da *Gepid Krallığı* olarak tanınır. Ülkelerinin sınırları bugünkü Romanya, Macaristan ve Sırbistan topraklarından oluşmuştur. **(ÇN)**

(2) **Alanlar:** İÖ I. yüzyılda ortaya çıkan Sarmatya kabilelerden biridir. Tarihin seyri içinde başka isim varyasyonlarıyla da tanınırlar: *Asi, As* ve *Os*. Ossetya adının kökü buradan gelir. **(ÇN)**

(3) **Anakronizm:** Tarih yanılgısı. **(ÇN)**

2
HUNLARIN KÖKENLERİ; HAYALİ AÇIKLAMA

Hunların kökenleri hakkkında tarihçiler tarafından iki açıklama yapılmıştır. Biri, Yafet'in karısı Enoch'tan; Havilah'ta, Tufan'dan elli sekiz yıl sonra doğan oğlu Meccüc'ten türediklerini söyleyen açıklamadır. Diğeri ise Hunların ve Macarların iki kolunun Havilah topraklarında –İran yakınlarında– yerleşmiş Nemrut'un büyük oğulları Hunor ve Magor'dan türediklerini ve bir geyiği Maeotis/ Azak kıyılarına kadar takip ettiklerini ve Nemrut'un izniyle yerleştiklerini anlatan açıklamadır. Tüm yazarların ortak düşüncesine göre Hunlar, İskitliler'dir ve İskit kabileleri Ham'ın oğlu Kûş'tan [1] doğdular ve türedilerse Hunların Yafet'in kanından olması imkânsızdır. Onlara, tek bir hayali [2] köken atfedilmiştir. [3]

Büyük Gundaric'in oğlu ve Gotların İskandinavya'dan çıkıp İskit topraklarını işgal eden Kralı Filimer, İskit halkı arasında, İskit diliyle Aliorumnae ya da Alirunes adı verilen ciddi cadılar bulmuş ve onları kendi ordusundan uzağa, çöle, sürmüştü. Bu cadılar, sürüldükleri bu çölde göçebe bir yaşam tarzı oluşturmuş, vahşi doğanın kirli ruhlarıyla birleşmişlerdir. Bu cadılar, böylece, ilk önce bataklıklar arasında pusuya yatmış; esmer, ufak tefek, kısa boylu ve insanoğlunun boğumlu* sesine sahip bir ırk olarak vahşi bir soy

üretmişlerdir. Çok eski bir geleneğin tamamen anlamsız ya da temelsiz bir şekilde gerçekleşmesi nadiren mümkünse de bu abes fabldan belki Hunların Tatarlarla [4] Gotlar arasında karışık bir soy olduğu çıkarılabilir.

---

(1) G. Pray "Annalese Hungaricae" adlı çalışmasında tam tersini söyler: İskitler Yafet'in kanındandır ve bu nedenle Nemrut'un soyundan gelmiş olamazlar. Okuyucu bu konunun tartışması için ilk ciltteki Nemrut maddesine başvurabilir, s. 43-45.

(2) Bkz. Jornandes. Rb. Get. c. 24 Apparatus ad Anna. Eccl. H. Adl çalışmasında Inchofer, Priscus'un Hunların kökenleri hakkında benzer bir kanıda olduğunu söyler. Inchofer, Priscus'un kayıp çalışmasını görmeden ilgili öyküyü Pirscus'tan alıntılar. Jornandes'i yanlış anlamış olmalıdır; fakat bu konuda değil. Sigebertus Gemblacenssis, Fauni Ficarii ruhlarından söz eder; fakat diğer açılardan Jornandes'i izler. Kadınlardan, sözcüğün İskandinavca biçimine daha yakın olan Alrunae olarak söz eder. Macar yazarlar bu belirsiz kökeni daha fazla savunurlar ve Pray, altıncı yüzyılın bir psikoposu olan Jornandes'e, böyle bir öyküyü ilişkilendirdiği için hırçın bir şekilde karşı çıkar. İngiltere'de yaşayanlar arasında, Dioclesian'ın "şeytani ve pis ruhların eşlik ettiği" elli kızından doğduklarını söyledikleri benzer bir öykü yaygındır –Spencer Fai. Qu. c. 10. b. 2. st. 8. Hunlar hakkındaki bu öykü, Sauromatae'nin kökeni hakkında Herodot tarafından ortaya sürülen düşüncelerle bağlantılı görünür (1.4. 110-116). Herodot, onların çölde hapsolmuş, bazı genç İskitli erkeklerle bir grup kaçak Amazon arasındaki ilişkiden doğduklarını; hiçbir bakirenin kendi erkeğini öldürmeden evlenmesine izin verilmemesi geleneğini miras aldıkları Amazonların öğretileriyle geçerek bozulmuş İskitçe konuştuklarını ve Sarmatyalı kadınların bu nitelik açısından eksik bulunduklarını söyler. Herodot, Amazonların İskitlilerce *oiork*, "bir erkek" ve *pata* "öldürmek" için sözcüklerinden türeyen *Oirpata* olarak adlandırıldıklarını söyler. Avrupa dillerindeki benzerlikler bu sözcükle izlenebilir. *Oior*, Fransızca söylenişiyle *oi*, Latincede **wor** ya da *vir*'dir, bir erkek; İspanyolca'da *varon*, bir erkek; İngilizcede *baron*. *Pata*, İngilizcede *to beat/* vurmak; Fransızcada *battre*; İspanyolca'da *matar; to kill*/öldürmek; *pat* İngilizcede küçük patlama; halk ağzında büyük patlama: *bat*, çifte, Kuzey İngiltere diyalekti; vurmak için kullanılan alet. Stephen. Forcatulus *(de Gall. imp. et phil. l. 5. S. 331. Paris,*

1589), Aetius, Attila'nın Galya'ya büyük bir güç gönderdiğini duyduğunda, Psellus'un dediği gibi "çekilmiş kılıç karşısında titreyen" gölgelerin, şeytanların ve Hunların kökenleri hakkında bilinen öyküyü ima ederek Alastorların ya da şeytani cinlerin kılıçla öldürülmesi gerektiği anlayışında olduğunu söyler ve Kral Filimer hakkındaki öyküye gönderme yapar. Forcatulus, St. Augustin eski taşralı Gods Sylvani ve Fauni'nin çok çapkın olduklarını, kadınlara yalan söylediklerini ve Galyalıların Dusii olarak bazı iblislerin kesin olarak bilindiği gibi aynı şeyi yaptıklarını söylemeseydi Hunların kökenleri hakkındaki düşüncelerinin yanlış olduğunu düşündüğünü söyledi. Dusii hakkında daha geniş bilgi için, *incubi* olarak adlandırıldıkları Watcher's sözlüğüne bakın. Forcatulus Aetius'un jesti hakkındaki bilgisini nereden aldı? Bu bilgi, Priscus'tan sızdırılmış görüntüsünü vermektedir. İblislerin altı çeşit olduğu hakkında bir referansı Psellus de Daemonibus'tan aldım: 1. Volkanik, gökyüzünün daha yüksek bölgelerinde. 2. Göksel. 3. Dünyevi. 4. Suda ve denizde yaşayan. 5. Yeraltına ait. 6. Karanlık, gizemli ve Tanrı'dan nefret eden ve insanlığa karşı.

(3) Enoch: Adem'in soyu konusunda iki kez anılan bir addır. Bir referansta Enoch'un Adem'in torunu olduğu ve kendi adını taşıyan bir şehri olduğu söylenir. İkincisinde, Enoch'un Adem'in dördüncü göbekten, Seth tarafından torunu olduğu söylenir, ikinci referansta Enoch'un "Tanrı ile birlikte yürüdüğü ve Tanrı'nın onu almadığı" böylece 365 yaşında ölümden kurtulduğu ifade edilir. Bundan başka, Enoch, Methuselah'ın oğlu ve Nuh'un dedesi olarak tanıtılır (Genesis 5:22-29).

Magog: Eski Ahit'e göre Nuh'un torunların biri. İncil'de geçen Yeccüc ve Meccüc ikilisinden Meccüc.

Maeotis: Azak Denizi. Dünyanın en sığ denizidir. Kerç Boğazı ile güneyde, Karadeniz'e bağlanır. Kuzeyde Ukrayna, doğuda Rusya ve batıda Kırım Yarımadası ile sınırlıdır. Don Nehri buraya akar.

Ham: Eski Ahit'e (Tevrat) göre Nuh'un üç oğlu, üç insan soyunun atasıdır. Adları: Ham, Sam ve Yafet'tir. Bunlardan Ham, Afrikalıların (zencilerin) atası olarak kabul edilir.

Kûş: Nemrut'un babası. **(ÇN)**

(4) Tartarlar: Sözcük anlamına bakılırsa "cehennemden gelen insan, yaratık"tır. Avrupa dillerinde –bilimsel çalışmalarda bile– uzun süre *Türk* adının karşılığı olarak kullanılmıştır. **(ÇN)**

* Dil Bilimi terimidir.

3
HUNLARIN BELİRSİZ DİLİ

Attila hükümdarlığındaki Hunlar kadar, Hunların hangi dili konuştukları hakkındaki şüphelerde tüm Avrupa için büyük ve korkunç bir sorundu. Pray tarafından aktarıldığına göre Eccard onların Slav olduklarını ve Slavonik bir dil kullandıklarını iddia eder; çünkü Priscus, Atilla'nın karargâhında yalnız iki barbar dilininin kullanıldığından söz eder: Gotça ve Hunca. Slovence ve Hunca özdeş değillerse Slovenceden bahsettiği sonucuna varır.

Pray, kadim Hunları, Macarlarla birlikte daha geç bir dönemin Avarları [1] olarak tanımlamak konusunda Macar yazarların hepsi gibi kaygılıydı; onun kendi yurttaşları, Avarlar Macaristan'a gelene kadar, Attila döneminden yaklaşık bir yüzyıl sonraya kadar, Slavların Dalmaçya'ya ve İlirya'ya girmediklerini ve kökenlerini Hunlara atfettiği Tartarların Sloven olmadıklarını ileri sürerek buna itiraz ediyordu.

Bununla birlikte, Attila'nın egemenliği altında, kısmen adı anılanabilecek Quadiler'in [2] dışında Sarmatlı uluslar da kesinlikle bulunuyordu ve Ovid'in sözleri [3] Sarmatyalıların dillerini Gotça'dan, Priscus'un sözlerinin Hun dilini ayırdığı kadar açık bir şekilde ayırır. Fakat Priscus yalnız iki dilin konuşulduğunu söylemez; ancak Gotça ve Huncanın tek bir dilin lehçeleri olarak yaygın olduğundan söz

eder ve bunların radikal bir biçimde birbirlerinden farklılaştıklarını hiçbir yerde iddia etmez; kadim kanıtların özlü bir incelemesi bunun daha çok Tötonik bir dil olduğunu ve sonradan modern Macarca'ya dönüştüğünü düşünmemize imkân verecektir. Priscus, Gotik ulusları Hunlarla birlikte anmak için değişmez bir şekilde İskitler sözcüğünü kullanır ve eğer görünüşte oldukları kadar dilleri bakımından da radikal bir şekilde farklılarsa tek bir ad altında nasıl toplandıklarını açıklamak oldukça güçtür. Onların İskitçe şarkılar söylediklerinden de söz eder ki eğer İskitler, Gotça ve Macarca kadar tamamen farklı iki dile sahiplerse bunun hiçbir ayırt edici anlamı yoktur. Diğer üç metin parçasında Hunların dillerinden söz eder. Kendisinin de bulunduğu elçilik heyetinde, Maximin'in "barbarların dilinde yetenekli olan ve bize İskitya'ya kadar refakât eden" Rusticius'u yanına aldığını söyler. Özellikle Hunlar'dan söz ettiğinde, onları Hun olarak adlandırır. Soytarı Zercon'un "Hunların ve Gotların dillerini İtalyanların dilleriyle karıştırdığında Atilla dışında mecliste bulunan herkesi kahkahaya boğduğunu" anlatır. Buradan Hunca ve Gotça'nın bir dilin diyalektleri olmadığı düşünüldüğünde Zercon'un jestlerinin Attila'nın askerlerinin çok azı için anlaşılabilir olduğu ve meclisin hemen hemen tamamının kahkaha attığı gözlemlenebilir. Bir başka bölümde, "Karışık bir halk olan İskitler kendi barbar dilleri dışında ne Hun diline ne Got diline ne ilişki kurdukları Roma diline ne de İtalyanlarınkine bağlıydılar; hatta İlirya'nın sahil kesimlerinden ya da Trakya'dan aldıkları kölelerin dışında Yunanca da konuşmazlar." diye yazar. Bu, onların dili hakkında aktarılan bilginin toplamıdır ki [4] radikal olarak farklı iki dil olmaktan çok, Danca ve İsveççe gibi her iki ulus tarafından kolayca anlaşılabilecek akraba diller olduklarını gösterir.

Kendisinin elçilik heyetiyle birlikte Macaristan'ın kuzeyine ilerleyişi hakkında Priscus tarafından verilen açıklamada şarap yerine yerlilerin kullandıkları *meed* sözcüğünü kullandıklarını söyler ve onu Yunanca *medos* şeklinde yazar. Bu, yerlilerin Attilla'nın asıl

ikâmetine çok yakın, gerçek Hunlardan olması onların Tötonik bir lehçe konuştukları hakkındaki düşünleri güçlendirir; ancak bir çeşit bira için kullanılan *kamos* sözcüğü kolayca belirlenemez. Hunların annelerine verilen Alirunes ya da Alrunae adları ve Attila'nın ölümünden sonraki ilk yüzyılda Jordanes tarafından Hunların aralarından doğduğunu söylenen halkın kullandığı ad olduğu ifade edilen adlar kesinlikle Tötonik sözcüklerdir ki bunlar İskandinav Eddalarında ve aulrunar olarak yazılır. Jordanes, Hunların Pannonya'daki güçlendirilmiş tahtlarını kesin bir şekilde Tötonca olan "Hunniwar" olarak adlandırdıklarını ve sözcüğün sonudaki son hecenin lehçeye göre *ware* olduğunu ve "nöbet, nöbetçi" anlamlarına geldiğini söyler ki sözcüğün son biçimi bizim iddiamızın kaynağıdır. Hunları Avrupa'ya getiren hükümdar, Jordanes tarafından *Balamber* ya da *Balamer* olarak adlandırılır ki aslında bu kişi Malchus'un Balamir olarak adlandırdığı, Attila'nın altındaki Got Kralı Walamir'dir. Menandros tarihinden Volga Nehri'nin Attila ya da Yunanlıların yazdığı gibi Atteelas, Almanca Ethel, olduğunu biliyoruz. Bu sözcük Tötonca "asil, soylu" anlamına gelen "edel" sözcüğünden oluşmuştur ve Attilla'nın adı; en eski Almanca'da, Tötonca *çelik* Yunanca *kalibos*, kalibdikos, (5) kalib (6) ve ekskalibarın(7) çıkarımıyla benzer olarak kılıç-tanrının bir biçimi olan *Etzel* idi. Bu noktayı aydınlatabilecek belgeler, muhtemelen tüm kurtulma olasılıklarının ardından kaybolmuştur; fakat belki de adlarını Hunlardan almamış modern Macarların uyruğunun Hun Attila ile kan bağı olduğu iddiasında onları ikna edip etmeyeceği tartışmaya açıktır.

Desericius; hacimli yapıtında Hunların Alanlarla, Gotlarla, Gepidlerle, Vandallarla ve Lombardlarla hiçbir akrabalığı olmadığını, onların Alanlardan beden biçimi ve renk olarak kesinlikle farklı bir ırk olduğunu; ancak Peleg zamanında insanların dağılmasından bir süre sonra dallanmış olabilecekleri; fakat birbirlerine yakın yerlerde ortaya çıktıklarını, gelenek ve inançları açısından çok benzediklerini

kanıtlamaya kendisini adamıştır. Yukarıda söylenenlerin doğurduğu sorun, onların dillerinin bu uluslar tarafından konuşulan genel Tötoncanın bir lehçesi –belki de başka bir dille karışımı mı; yoksa modern Macarca gibi radikal ve tamamen farklı bir dil mi olduğudur. İskitler hakkındaki en eski ve en ayrıntılı açıklama Heredot tarafından İsa'nın doğumundan yaklaşık 450 yıl önce verilmiştir; İsa'dan 380 yıl sonra Ammianus Marcellinus, Gotik bir aile olan Alanları, Hunlarınkiyle kesinlikle benzer tavırları ve profan tarihin babasının İskitler arasında kullanıldığını belirttiği kılıç putuyla tanımlamıştır. Bir sonraki yüzyılda Hunlu Attilla, benzer bir kutsanmış kılıç aracılığıyla ve Herodot'un tarif ettiği gibi İskit tarzı birçok kurban vererek çok derin bir saygı elde etmiştir. Hunlar ve Gotlar, Yunanlı yazarlar tarafından karıştırılarak halen İskitler olarak adlandırılmaktadır. Tötonik* kavimler ve Hunlar, bu nedenle Attila'nın ölümünden en az 900 önce ortak bir ad altında tanınırlardı. Gelenekleri ve dinleri benzerdi ve bu nedenlerle Hunlar ve Macarlar arasında kimlik ortaklığı kurmaya çalışanlar tarafından dillerinin akraba olmadığı kolaylıkla ispat edilemez. (8)

---

* Orta Avrupa halklarından biri

(1) Charlemain döneminin yazarları olan Aimoin ve Enginhart kendi dönemlerinin Avarlarının ve Hunlarının kimlikleri hakkında otorite gibidirler. "Avares sive Hunnos" *Aimoin* l. 2. c. 11. Theophylactus Simocatt *(l. 7. c. 7 ve 8 Hist. Mauritiana)*, "Kafkaslardan ve Kuzey'den gelen İskitler hakkında konuşurken o olağanüstü büyüklükteki uluslara ne olduğunu anlamak için tarihin akışını keseceğiz. Türkler tarafından tahta çıkarılan çagan, İmparator Maurice'e elçiler gönderdi. Kendisini büyük yüce çagan, yedi ırkın efendisi ve yaşanan dünyanın iklimlerinin kralı olarak tanıttı. Bu çagan, Abdeli Etnarch'ını fethetti. Zaferiyle coştu, Stembischades ile konfederasyona girdi ve Avrupa ve Pannoniya'da yaşayan Abari (Avar) ulusunu yıktı; fakat bunlar Abari değil, Avrupa ve Pannoniya'da yaşayan barbarlardı ve oraya Maurice'ten önce gelmişlerdi. Bu barbarlar, yanlışlıkla kendilerini Abari olarak adlandırmışlardı. Ooar ya da Var ve Cheoonniler gerçek Abarilerin eski valileri arasındaydılar; bu

nedenlc bazı kabileleri Ooar ya da Cheoonni olarak adlandırılmaktaydı. Justinian hükümdarlığında bu iki kabilenin çok az sayıdaki üyesi kaçtı ve Avrupa'ya yerleştiler ki bunlar daha sonra kendilerini Abari, reislerini ise çagan olarak adlandırdılar. Bu nedenle Sarselt, Unuguri, Sabiri ve diğer Hun kavimleri Ooar ve Cheoonni'yi ellerinde tuttukları topraklara akın ettiğini görünce bu istilacıların Abari ulusu olduğuna inanarak dostluk ve hoşgörülerini değerli hediyelerle kazanmaya çalıştılar. Oosar ve Cheoonni bu yanlışlıkta kendi çıkarlarına bir şeyler bularak bu inancı güçlendirdiler ve Abari unvanını üstlendiler. Bu sahte Abariler Ooar ve Cheoonni olarak iki kabileye ayrıldılar." *Yunancadan çevrilmiştir.* Simocatta Mısır'da doğmuş ve 612 ve 640 yılları arasında Heraclius adıyla yazmıştır. Romalılar tarafından *Chunus* tarafından yazılan *Cheoonni* sözcüğü, kesinlikle Hun sözcüğüne çok benzerdir; fakat burada Avarların bir kabilesinin eski bir vali nedeniyle Cheoonni olarak adlandırılsa ve Macaristan'a gelen, yanlışlıkla Avarlar olarak adlandırılan kabilenin bir parçası bu kabileye ait olsa da pasaj, daha önce Macaristan'da bulunan, onlar tarafından rahatsız edilen Hun uluslarının Avarlarla ya da onlarla ilişkisi olmadığını ima etmez; Hunlar, Yunanlılar tarafınan Cheoonni olarak değil; Oonikoi olarak adlandırılırlar ve sözünü ettiği kabilenin 150 yıl önce Avrupa'ya boyun cğdirmiş büyük Hun ulusu olduğunu ima etmiyor. Avarlar Tartar ırkındansa onların arasındaki, eski bir vali nedeniyle Cheoonni olarak adlandırılan bir kabilenin Hunların bir parçası olması muhtemeldir. Hunlar, Çinlilerden öğrendiğimize göre, Tartarlar tarafından yenilmiş ve onlarla karışmışlardır ve kasıtlı olarak Avarlar adını benimsemişlerdir. Fatihlerinin dillerini de benimsemiş olmalıdırlar; fakat Charlemmain tarafından ortadan kaldırılan Avarların hangi dili konuştukları hakkında kesin bir bilgimiz yoktur. Avarlar ya da *Cücenler* hakkında, bk. Des Guignes, t. 1. Pt. 2.1.4. 3. 555'te *Türkiler* tarafından yenildikleri ve 200.000 kişiyle Avrupa'ya yaklaştıkları ya da girdikleri söylenmektedir. Pray, Avarlardan ilk kez söz edenin Priscus olduğunu söyler; fakat gerçek Avarları mı yoksa sahte Avarları mı kastettiği, kesin değildir. Genel olarak Hun sayılırlardı; fakat Constantine Porphyrogenitus tarafından *Sclaveler*, Thomas Archiadiaconus, Chronici Marulani ve Diaconus Hist. Misc. tarafından *Gothlar* olarak adlandırılmışlardır. Anonim bir yazar (Script rer. Hungar. Tom. 1. c.2. p.4), Macarların İskitli bir halk olduklarını Hungu kampı dolayısıyla bu şekilde adlandırıldıklarını; çünkü Pannonia'da kısa bir süre kalarak Scalvelere boyun eğdirdiklerini, bu nedenle komşu halkların Ugek'in oğlu Alm'ı Hunvar dükü (dükem de Hungvar) ve onun askerlerini Hungvari olarak adlandırdıklarını söyler. Macarları Attila'nın Hunları olarak

tanımlamak isteyen Pray gibiler, kendilerini yazarın yanlış düşündüğünü söyleyerek haklı çıkarmaya çalışırlar; fakat Jornandes, Attila'nın Pannonia'daki kalesinin Hunniwar olarak adlandırıldığını onun zamanından sonra istihkâm olarak kullanıldığını ve Charlemain zamanında da bu durumun devam ettiğini söyler. Bu iddianın doğru olması fazlasıyla muhtemeldir; Pannonya'nın yeni sahiplerinin Hun oldukları için değil karargâhlarının Eski Hungvar'da olmasından Hungaryan/Macar olarak adlandırdıklarını söyler. Psikopos Evagrius'un Hun ülkesinin, başka bir deyişle Avarya ve Movarya ülkelerinin, hükümdarları Tutundus ve Moymarus'a onların Hristiyanlığa dönüşleri hakkında gönderdiği bir mektup bulunmaktadır. Mektubun tarihi İS 826'dır ve Avarların bir halk olarak varlıkları hakkında daha sonra bir bahis yoktur. Macarları Hunlarla açıklayan Eski Macar yazarları, 9. yüzyıldaki Alm'ın Ugeck'in oğlu, Ed'in oğlu, Çaba'nın oğlu, Attila'nın oğlu olduğunu varsayarlar; dört kuşak arasında 400 yıllık bir boşluk! Alm'ın oğlu Arpad, Teiss'e 889 yılında girer. Macarların Hunlarla aynı kökenden olduklarını kanıtlamak için yapılan daha ileri girişimler onları, kendilerinin de Hun kökenli olduklarını iddia eden Türklerle ilişkilendirmektedir; fakat kanıtlar oldukça belirsizdir [Hunların Türklerle ilişkisi bu kitabın yazılışından yıllar sonra yüzlerce çalışmayla kanıtlanmıştır. Konunun meraklısı, Lev Gumilev'in çalışmalarına başvurabi-lir **(ÇN)**]. Avarların Türkler tarafından yenilmeleri Çinliler tarafından olduğu gibi Menander ve Simocatta tarafından da yazılmıştır.

(2) "Quadi." Ammianus Marcellinus Quadi ve Sarmatların birbirlerine karıştıklarını; çok uzun mızraklar, tüyler gibi birbirine geçen cilalanmış boynuzlardan yapılmış montlar kullandıklarını söyler. Kısrakların arkasındaki atların kişnemeleri ile yaklaştıklarını haber vermemeleri için hadım edilmiş atlara binerlerdi, açık savaştan çok baskın ve yağmaya yatkındılar. Atları çok çevik ve uysaldır, hangisine biniyorlarsa onu dinlendirmek için yanlarındaki bir ya da ikisini boş bırakırlardı.- L. 17. c.12.

(3) Didici Geticé Sarmaticéque loqui. Trist. 12. 52.

(4) Nicolas Olaus'un bildirdiğine göre, Hunların antik kralı Cheve'nin mezarının adı *Chevesha*'dır ve Cheve'nin adı anlamına gelmektedir, Tötonik biçim olan Chevehus sözcüğünden gelir ve Tötonik kökenli ilgi durum eki "s" bulunmaktadır. Priscus; Hunlar tarafından anlaşılabilir olan, Attila'nın zaferlerini öven İskit şiirlerinin Attila'nın sarayında büyük ilgi gördüğünden söz eder. Hun istihkâmlarının adlandırıldığı "halka" sözcüğünün Tötonik biçimi hakkında bu çalışmanın 32. bölümüne bakınız.

(5) Daha önce aynı kılıcı, Candaor'un üç babalı, orak biçimli kılıcı olarak adlandırmıştı; üç babalı idi; çünkü Orion ya da Nemrud'un kılıcıydı ve Orion'un gizemli, üçlü neslini temsil ediyordu. Bu gibi aktarmalar için bkz. s.303, Winithar.

(6) Kalib Georgius Cappadox'un Kuman kılıcıdır. –*Life of St. George.* Kapadokya kılıcı için *Dion Cassius ve Strabo*'ya bkz.

(7) Kral Arthur'un yaşamının bağlı olduğu kılıç.

(8) **Avarlar:** 6. yüzyılın başlarında batıya doğru göçerek Orta ve Doğu Avrupa'da görünmeye başlayan ve Pannonia Ovası'nda Avar Kağanlığı'nı kurarak 9. yüzyıla kadar ayakta kalan Orta Asya kökenli göçebe kabile topluluğudur. Avarlar, çok yüksek örgütlenmiş ve çeşitli güçlü göçebelerden oluşan, Türk çekirdek soylu göçebelerden bir ana hükmedeni –Kağan– olan bir birliktir. Avarlara ilişkin bilgiler Teofilaktos Simokates, Menandros Protektor ve Efesli John gibi Bizans kaynakları ile Fredegara Günlükleri ve Pavel Diakon gibi Frank kaynaklarında bulunmaktadır.

İlirya: Klasik Antik Çağ'da bugünkü Balkan Yarımadası. Kökü İliryalılara dayanan kabilelerin heterojen bir koalisyondur, kim oldukları hakkında çok az şey bilinmektedir. Ancak bunların çoğunun İliryaca adı verilen ortak bir dil ile birleşmiş olduğu varsayılır.

Quadi: Bugünkü Moravya ve Slovakya'nın olduğu bölge yaşamış, hakkında çok az şey bilinen küçük bir Cermenik kavimdir. Yazı kullanmayan bu halkın tarihi, rakiplerince yazılmıştır. Sadece Romalıların onları bu adla çağırdıkları hakkında bilgimiz vardır. Onları, komşu kavimlerden ayırabileceğimiz herhangi bir maddi kültür kalıntısı bulunmamaktadır.

Sarmatlar: İÖ 6.-4. yüzyıllarda Orta Asya'dan Ural Dağlarına doğru, ardından Güney Rusya ve Kuzey Kafkasya'ya, daha sonra Balkanlar'a değin yayılmış olan Türk bir halk. İÖ 4.yüzyılda Don Nehri ötesine geçip İskit topraklarını istila ettiler. Neron (M.S 54-68) döneminde Roma topraklarına sızmaya başladılar. İS 1.yüzyıl başlarına değin, Cermen kabileleriyle kurdukları ittifaktan güç alarak Roma'yı tehdit etmeye devam ettiler. 3. yüzyılda Sarmat toprakları büyük ölçüde Got istilasına uğradı. Sarmatların bir bölümü Gotlarla işbirliği içinde oldu. 370'ten sonraki Hun göçleri, Sarmatları büyük ölçüde ortadan kaldırdı. Üst üste darbeler yiyen Sarmatlar; 6.yüzyılda, başka halklarla karışarak tarihten silindiler.

İskitler: İÖ sekizinci ve yedinci yüzyıllarda Orta Asya'dan güney Rusya'ya göç ederek İÖ 6. yüzyılda Tuna-Volga ırmakları arasındaki geniş bölgede devlet kuran bir bozkır kavmi. Bu kavme Persler, Saka ve Yunanlılar, İskit adını vermişlerdir. İskitlerin İÖ 9. yüzyılda, Altay Dağları'nın doğusunda yaşadıkları tahmin edilmektedir. İskitler, İÖ 7. yüzyılda Avrupa ile Asya'nın batı kesiminde, İril ile Volga ırmakları arasındaki bölgede yaşamış bir Orta Asya kavmidir.

İranlılarla beraber Türklerin de Sakalar diye andığı bu kavmin ilk yurtlarının Trabzon olduğu ve Kilat köyünde yaşadıkları bilinmektedir. Sakaların ilk boyları İÖ 8. yüzyılda bu bölgeden batıya göç etmişlerdir. İskitler'in kökenleri hakkında günümüzde hâlâ bir görüş birliğine varılamamıştır. W. M. McGovern, T. Sulimirski ve I. M. Diakonof gibi araştırmacılar İskitler'in İran kökenli yani Hint-Avrupalı bir toplum olduklarını ileri sürmektedirler. V.J. Murzin İran kökenli bir dil konuştuğunu iddia ettiği İskitlerin, Karadeniz'in kuzeyindeki steplerde farklı soylar ve ulusları birleştirerek güçlü bir birlik oluşturmuş olduklarını düşünmektedir. M.T. Tarhan ise, Kimmerler'in Proto-Türkler olarak tanımlanan Ural-Altay kökenli göçebelerin batı kolunu oluşturduklarını, İÖ 8. ve 7. yüzyıllardaki Kimmer-İskit sanatının ve eserlerinin birbirinden ayırt etmenin imkânsız olduğunu, İskitler'in de bu yakınlıklar ve kültür beraberliği dolayısıyla erken Türk topluluklarından biri olduğunu belirtmiştir.

Kamos: Sözcük büyük olasılıkla "kımız" sözcüğünün söyleniş biçimleridendir ve kesin olarak Türkçe'dir.

Edda: İzlanda mitolojisine ait epik şiirler.

Balamir: Çiçi Yabgu'nun dokuzuncu, Mete Han'ın 15. göbekten torunu; Hun hakanı, Haylundur kabilesinin de reisiydi. 10 tümen askeri vardı. (Bugünkü 100 bin asker civarı). Hun başbuğu Balamber idaresindeki büyük taarruz, önce Doğu Gotları ile karşılaşıp bu devleti yıktı (374), Doğu ve Batı Gotlarını ortadan kaldırdı. Acımasız bir hükümdardı. Hun topraklarını genişletti. Kafkasların kuzeyinde yaşayan Alanları, Volga-Don bölgesindeki Sarmat ve İskitleri buyruğu altına aldı. Haylundurlar Macaristan'dan Anadolu'ya gelip Karaman, Sivas ve Konya'ya yerleştiler. Tanrıya inanan bir kavimdi. Bu göç. İS 560-600 yılları arasında gerçekleşti. Balamber'in bir ha-nımı Gotlardan idi. Çocukları Almanya'da kaldı ve Baltıklara gitti. Balamber Oğuzlar'ın atasıdır. Balamber yani oğul veren ya da çocuk veren anlamına gelir. Bu bilgilere göre Jordanes'in bahsettiği Got Kralı Walamir aslen Got değildir. Got topraklarında Attila'nın başbuğluğunu yürüten bir Türk komutanıdır.

Peleg: Adı Tevrat'ta, Yaratılış 10.11'deki "Kavimler Tablosu" olarak anılan bölümde Eber'in iki oğlundan biri ve İsrailoğulları'nın atası olarak geçer. Bu anlatıya göre 239 yıl yaşamıştır ve çok sayıda oğlu ve kızı vardır. Yaratılış 10.25'e göre "dünyanın bölünmesi" Peleg'in zamanında olmuştur ve geleneksel olarak bunun Nemrut'un Babil Kulesi'nin düşüşü sırasında ya da düşüşten biraz önce ya da sonra gerçekleştiğine inanılır. Dünyanın bölünmesi, dünyanın (ya da olasılıkla doğu yarım kürenin) Nuh'un üç oğlu arasında paylaşılması anlamındadır. **(ÇN)**

4
HUNLARIN IV. YÜZYILDAKİ TAVIR VE DAVRANIŞLARI

Antik kayıtlarda hakkında çok az şey bulunan Hun kavmi," der Ammianus Marcellinus, "dördüncü yüzyılda Meotian göçlerinin ardından, donmuş okyanusun yakınlarında doğdular ve bilinen her türlü vahşiliğin ötesine geçtiler. Bebekliklerinden [1] itibaren yanakları çelikle yarılır; böylece sakalların çıkması yara izleri nedeniyle engellenir; haremağaları gibi sakalsız ya da insani güzellikten yoksun olarak büyürler. Tüm ırkın sıkı ve sağlam uzuvları, kalın boyunları ve şaşılacak kadar kocaman gövdeleri vardır, kabaca insan biçimi verilmiş iki bacaklı hayvanlara ya da kütüklere benzerler.

O kadar serttirler ki ne ateşe ne de çeşnili erzaklara ihtiyaç duyarlar; fakat yabani bitkilerin kökleriyle, herhangi bir büyükbaş hayvanın etini atlarının üstünde altlarına koyarak ısıttıkları yarı çiğ etini yiyerek beslenirler.

Mezar gözüyle baktıkları herhangi bir çeşit binada yaşamazlar, acil bir gereksinim dışında bir çatının altına girmezler ve orada kendilerini güvende hissetmezler. Onların arasında saman damlı bir kulübe kullanan yoktur. Bebekliklerinden itibaren ormanlarda gezerler; soğuk, açlık ve susuzluğa çok dayanıklıdırlar.

Ketenden ve ağaç farelerinin derilerini birleştirerek yaptıkları örtülerle giyinirler, (2) üstlerini hiç değiştirmezler ve hatta giydikleri şey parçalanana ya da üzerilerinden düşene kadar, üzerlerinden çıkarmazlar.

Kavisli kürk başlıklarla (3) kafalarını örterler, kıllı bacaklarını keçi derisiyle korurlar, ayakkabıları öyle kötüdür ki bu, onları serbestçe adım atmaktan alıkoyar. Bu da onların iyi birer piyade olamayışlarının sebebidir; fakat neredeyse, kötü görünüşlü ve sert atlarının sırtında büyürler ve çoğu kez bir kadın gibi (4) otururlar atlarının üstünde. Yapmak zorunda oldukları her şeyi at sırtında yaparlar: Gece gündüz otururlar, alışveriş yaparlar, yiyip içerler, atın boynundan eğilerek uyuklarlar ya da en derin uykularını çekerler.

At sırtında meclis toplantısı yaparlar. Herhangi bir mutlak otoriteye itaat etmeden şeflerinin gürültülü rehberliğini izlerler ve genellikle ani dürtülerle hareket ederler. Saldırıya uğradıklarında bazen dövüşmek için saldırıya geçerler; savaşa kama şeklini alarak, korkutucu naralar atarak giriştiler. Hareketleri son derece hafif ve anidir, nefes almak amacıyla dağılırlar ve herhangi bir çizgi oluşturmadan dörtnala koşarak düşmanlarının çoğunu katlederler; manevraların hızına bağlı olarak bir sur ya da düşman kampına saldırılarını nadiren durdururlar.

Mesafe olduğunda, keskin kemiklerle ustaca sivriltilmiş güdümlü silahlarla savaşabilirler. Yakın dövüşte, kendi halklarına bile dikkat etmeden bir kılıçla saldırırlar ve düşman, onların saldırılarını savuşturmaya çalışırken onu ata binme ya da direnme gücünden alıkoyacak şekilde elini ayağını kementlerle (5) bağlarlar. Hiçbiri toprağı işlemez ya da herhangi bir tarım aletine el sürmezler.

İkâmet ettikleri sabit bir yer olmadan içinde yaşadıkları, kadınlarının koyu renkli elbiseler dokudukları, onlarla birlikte yaşadıkları, onların çocuklarını doğurdukları ve ergenliğe kadar erkek çocukları büyüttükleri arabalarla mülteciler gibi gezinirler. Ateşkeslerde hain,

tutarsızdırlar ve her yeni umutla harekete geçebilirler; gözü dönmüş bir şekilde, her kışkırtmaya hazırdırlar.

Cahil ve mantıksız hayvanlar olarak, şeref ve şerefsizlik arasındaki ayrımdan habersizdirler, hiçbir dinsel ya da bâtıl inançtan etkilenmemişlerdir; doyumsuz bir şekilde altın hırsı olan, o kadar kararsız, yavan bir asabiyetteki insanlardır ki herhangi bir tatmin edici neden olmaksızın yoldaşlarından ayrılırlar ve onları yatıştırmak için herhangi bir adım atmadan onlarla tekrar barışırlar. İS yaklaşık 374 yılında Avrupa'yı bastıklarında Hunlar böylelerdi. Tarihin eski dönemlerindeki durumları da bu şekildeydi.

---

(1) Ammianus bu konuda belki de yanılmıştı; çünkü birçok yazarın şahitliğinden üzüntü ve yas nedeniyle yanaklarını bıçakla kestiklerini biliyoruz ve çocuklarını bu şekilde yaralamaları imkânsız gibi görünüyor. Hunların yas ve acı nedeniyle yüzlerini kestikleri hakkında Jornandes de reb. Get.'e bakın. Agathias (lib 5.) bir Hun kavmi olan Kutrigurlar hakkında "büyük bir barbar feryadı işitildi, ülkelerinin âdetlerine göre yüzlerini yaraladıktan sonra ağıtlar yakmaya başladılar." der. Menander'e göre *(Hist. lib. 8)* Türk prensi Turhantus Romalılara henüz vefat etmiş babasının yas günlerinde kendisini ziyarete geleceklerse kılıçlarıyla yüzlerini çizmelerinin kendilerine yakışan bir hareket olacağını ve ölünün şerefine yürürlükte olan yasayı yerine getireceklerini söylemiş; bunun üzerine kendi halkından orada bulunanların hepsi yüzlerini kesmişti; fakat Romalılar bu isteği kabul edecek kadar nazik görünmemekteydi. Pan. Ad. Avitum'da Sidonius Apollinaris aynı gelenekten söz eder, Vulnere vel si quis plangit, &c.

(2) Jornandes, Hunnigurilerin iyi tanındıklarını; çünkü fare derisi (ermin adı altında ve ermin de dahil) ticareti onlardan geldiğini söyler. Trogus'tan gelen Justin, İskitlerin yün olmayan; fakat vahşi hayvanların ve farelerin derilerinden yapılmış giysiler kullandıklarından söz eder. Seneca *(epist. 20.)* İskitlerin daha büyük bir bölümünün yumuşak ve rüzgârı önleyen tilki ve fare derileri ile giyindiklerini söyler.

(3) Epitaph. Nepot.ta Hunlar hakkında bilgi veren Hieronymus onların başlıklarını tiara olarak adlandırır.

(4) Agathias *(lib. 3.)* Lazi Kralı Gubazen'in bu şekilde oturarak savaştığını

söyler. Femine eyer modern bir tasarım değildir. Achilles Tatius *(de am. Clit. Et. Leuc. l.1.)* küçük hanımın bir öküzün sırtının ortasına bacaklarını ayırarak değil, iki bacağı bir tarafa sallanacak çekilde oturduğunu söylüyor.

(5) Hunlar antik zamanlarda kement atmakta, Güney Amerikalılar gibi, usta oldukları kaydedilen belki de tek ulustur. Bu resimdeki birçok diğer özellik Kuzey Amerika Kızılderililerini akla getirmektedir. Bu düşünce, Got Ataulphus tarafından Sarus'un ele geçirilmesi onun kementle ele geçirildiğini gösteriyor.

5
ÇİN KAYNAKLARINDA HUNLAR

Hunların, Sennaar'da [1] dillerin karışmasından sonra (İÖ 2247), Ermenistan ve Gürcistan dağlarına göç ettikleri söylenmektedir. O zamandan, Tanais [2] ve Volga arasındaki topraklarda ortaya çıkmışlar, doğu ve batı yönünde iki gruba ayrılmışlardır. Eğer Hunların Tötonik ırktan ve Slav ırklarından farklı oldukları kabul edilirse, batıya gidenlerin ne oldukları hakkında bilgi yoktur. Bazı yazarların Kara ve Ak Hunlardan bahsettiklerini biliyoruz. Kara Hunlar, şüphesiz gerçek Hunlardır ve diğeri ise onların çevrelerinde Hunlarınkine çok benzer geleneklerle yaşayan Alanlar gibi sarı saçlı kavimlerdi. Doğuya doğru giden Hunlar, dağların arasında, kapalı bir çoban yaşamı başlattılar. Diğer uluslarla ilişki kurmadılar; fakat Çinlilerle ebedi savaşları nedeniyle Hunlar hakkındaki bilgiler Çinlilerden edinilmektedir.

Çinliler, İÖ 2207 yılında, Çin'in kuzeydoğusunda türeyen ve sürülerinin etleriyle beslenip deri elbiseler giyen Hunlardan söz ederler. Diğer halklarla ticaret yaparken sözleri antlaşma yerine geçerdi. Kendi aralarındaki cinayet ve hırsızlığı kesinlikle idamla cezalandırırlardı. Çocuklarını avlanmaya ve silah kullanmaya alıştırırlardı. İlk yıllarında kuş ya da fareleri [3] oklarla vururlar; büyüdükçe yaban tavşanlarının ve tilkilerin peşine düşerlerdi. Aralarındaki hiç kimse, bir düşman öldürene kadar ya da bir

düşmanı öldürecek kadar cesur ve yetenekli olana kadar erkek sayılmazdı. Avantajlı olduğunda, düşmanlarına beklenmedik bir şekilde saldırmak ve avantajı ele geçirdiklerinde hızla çekilmek onların gelenekleriydi. Atlarının muhteşem hızı bu savaş biçimini kolaylaştırırdı. Bu nedenle piyade savaşına alışkın Çinliler, onları takip edemez ve alt edemezlerdi. Hunlar, eğer yeniliyorlarsa, düşmanlarının onları takip etmek için çok ağır koşullarla karşılaşacakları çöllere çekilirlerdi.

Oldukça cahillerdi ve okur yazar değillerdi; silahları oklar, mızraklar ve kılıçlardı. Eşlerinin sayıları varlıklarına göre değişirdi ve bir oğulun kendi üvey annesi ile evlenmesi (4) ya da bir erkek kardeşin diğer erkek kardeşinin dul eşiyle evlenmesi hiç de alışılmadık bir şey değildi. Düşmandan, öldürülmüş yoldaşının bedenini kurtaran bir Hun bu yoldaşının tüm varlıklarının mirasçısı olurdu. (5) Tutsak almaya çok hevesliydiler ve bu tutsakları daha sonra sürülerini gütmekte kullanırlardı. Diğer uluslar arasında hırsız, kendi aralarında dürüst insanlardı.

Tekerlekli arabalar üzerine kurulmuş çadırlarda yaşarlardı. Kadim Hunlar; tabutlarına, (6) ölünün rütbesine göre değerli eşyalarla, altın, gümüş ve mücevherlerle süslenerek yerleştirilirler; lahit ya da türbe yapmazlardı. Birçok hizmetkâr ve cariye cenazede ölüyü takip ederdi ve yaşıyormuş gibi ona hizmet ederdi; asker taburları ona eşlik ederdi ve dolunayda değişime kadar sürecek savaş oyunlarına başlarlardı. Sonra, birçok tutsağın kafalarını keser ve her bir savaşçı ekşi bir sütten yapılmış bir çeşit içkiyle ödüllendirilirdi. (7)

---

(1) Des Guignes, tom. 1. pt. 2. lib. 1.

(2) **Tanais:** Rusya'daki Don Nehri'nin antik adıdır. Yunan tarihçi, coğrafyacı ve Filozof Strabon onu Asya ile Avrupa arasında sınır saymıştır. **(ÇN)**

(3) Sıçanlar gibi, bu sınıf altındaki samur ailesini de kapsar.

(4) Des Guignes, Hunlar arasında akraba evliliğini yasaklayan herhangi bir kural olmadığını söyler. Bu muhtemelen yanlış bir anlayıştır. Burada ifade edilen durumlar ensest birleşmeye ilişkin değildir; oğul babasının eşlerini, her zaman kendi annesini ve ağabeyinin annesini Musevi yasalarına göre ölen babasının tohumu sayarak miras almaktadır. Aslında, Des Guignes tarafından anlatılan, Kral Lieoutoung'un babasının duluyla ölümcül aşkları bu duruma zıt bir örnek oluşturmaktadır. Hunlar arasında kraliçe olan eş ile cariye olarak miras alınmış ikincil eşler arasında bir fark olduğunu düşünmek için birçok neden vardır.

(5) Des Guignes, tom 2. p. 15.

(6) Des Guignes, tom 2. p. 26-27.

(7) Yazar burada Türk toplulukların geleneksel içkisi olan kımızdan söz etmektedir. **(ÇN)**

6
İÖ 210'DAN IV. YÜZYILA KADAR HUN İMPARATORLUĞU

Chi-Hoam-tio'dan sonra, batıda İrtiş Nehri ve Baykal Gölü'nün doğusundaki dağlardan doğup Kamçatka'da denize dökülen Amur Nehri arasında Hunlar üzerinde egemen olan Teoman, güney sınırlarındaki Çinlileri baskı altına aldı. Bu olay, Hunların kayıtlardaki en eski ve kendine özgü eylemlerinden biridir. Teoman, "cennetin oğlu" anlamına gelen *Tanyuu* ya da *Tanyu* unvanını alan oğlu Mete tarafından öldürüldü. Tanyu [1] etimolojisi ne olursa olsun Çin vaka-nüvistleri aracılığıyla elimize geçen bir sözcüktür; bu nedenle *Tanyu* adının Hunlarda kullanılan bir unvan olarak Hunca bir sözcük olduğu konusunda emin olamayız. Çin tarihçilerinin bazı kadim Hun ileri gelenleri için verdiği adlar, Avrupa'daki Hun prenslerinin kullandıkları adlardan kesinlikle ve açıkça farklıdır. Dilleri, bu dönemden sonraki birkaç yüzyıl içinde tamamen bir değişim sürecine girmediyse, bunlar, kendi vatandaşları arasında bu kişilerin ayrıştırıldığı farklı sınıfların unvanları olarak değil de unvan adlarının Çince ya da Tartarca versiyonları olarak kabul edilmelidir.

Kişisel görünüşlerinin gösterdiği gibi, Hunların Tartarlarla kökensel olarak herhangi bir akrabalık ilişkileri varsa, diğer Tartar

ırklarıyla yıllarca ilişki kurduktan sonra onlar tarafından yerlerinden çıkarılıp onların yerine Gotik komşularına boyun eğdireren istilacıların dillerinin büyük bir bölümünden tedricen feragât ederek fetih yoluyla ilişkiye girdikleri daha medeni insanların dillerine uyum sağlamaları kesinlikle mümkündür. *Tanyuu*'ların ikâmetgâhı Tartarya Dağları idi.

Yılın ilk ayında imparatorluğun, her biri 10.000 askere komuta eden asilzadeleri ya da yüksek rütbeli memurları, *Tanyuu*'nun huzurunda genel bir meclis için toplanırlardı, bu toplantı kutsal bir kurban töreniyle sona ererdi.

5. ayda başka bir yerde buluşurlar ve cennete, yeryüzüne ve atalarının ruhlarına kurbanlar sunarlar. Sonbaharda çok sayıda insan ve canlı hayvanla birlikte üçüncü bir yerde buluşurlardı. *Tanyuu* her gün, güneşe ibadet etmek için bir düzlüğe çıkardı ve her akşam benzer bir tavırla tapınırdı. Çin hükümdarına mektup yazdığında *Tanyuu* tarafından kullanılan unvan; [2] Hunların Cennet ve Yeryüzü Tarafından Doğurulmuş, Güneş ve Ay Tarafından Tahta Çıkarılmış Yüce Tanyuusu idi. *Tanyuu*nun çadırı, Hunlar arasındaki en şerefli yer olan soldaydı ve cephesi batıya bakıyordu. Priscus'tan Atilla'nın huzuruna çıktığında Attila'nın sağındaki oturakların en şerefli ve sağdakilerin ikincil olarak telâkki edildiklerini biliyoruz; bu, onun zamanındaki Hunların en yüksek törenlerinde bile kadim geleneklerinden uzaklaştıklarını ve Gotlar arasında geçerli olanlara uyum sağladıklarını göstermektedir. Mete başarılı bir hükümdardı ve krallığının sınırlarını genişletti.

İÖ 162 yılında Hunlar, Gihon Nehri boyunca yerleşmiş ve daha sonra Jeta ya da Yeta olarak adlandırılacak, Getaelerle özdeş olan [3] Yue-chi [4] adlı halkı yendiler. Bunlar Buda'ya taparlardı ve Gotik ırkın ilahıyla aynı ilah olan Woden [5] inancını Avrupa'ya taşıdılar. Belki de bir dereceye kadar gaddar fatihlerine kendi yaşam tarzlarını ve dillerini aşılamışlardı. Tanyuuların imparatorluğu tedricen büyürken, Çinlilerle sık sık mücadele edip onlara karşı

birçok başarılar kazanarak sağlamlaşırken İsa'nın doğumuyla zayıflamaya başlayıp İS 93 yılında tamamen yıkıldılar, savaşta yenilen *Tanyuu*'nun boynu vuruldu.

Siyen-Pi Tartarları [6] onların bölgelerini ele geçirdiler ve onlarla karışan Hunların birçoğu Siyen-Pi adını aldı. Kalanları Başkırların[7] ülkesine göç ettiler. Çinliler tarafından bir Tartar ırkı olarak sözü edilmeyen Hun imparatorluğu, İsa'nın doğumundan 1230 yıl önce başlayıp onun doğumundan 93 yıl sonraya kadar varlığını sürmüştür; fakat *Tanyuu*ların başarıları İÖ 210 yılından itibaren bilinmektedir.

109'da Hunlar Buhara'yı ve Gihon ya da Oxus [8] ve İrtiş arasındaki toprakları aldılar. 120'de güneyde İguri'yi yendiler ve onlara önderlik eden Çinli generali öldürdüler. 134'te İgurilere yenildiler ve 151' de Siyen-Piler tarafından daha batıya sürüldüler.

310'da [9] Hun hükümdarı Lieou-toung babasının dul karısına aşık oldu. Kadın onun bu tutkusuna karşılık verdi; fakat kadının kendi oğluyla arasındaki bu durum acı bir şekilde kınandı; bu nedenle kadın sıkıntıdan öldü. Hun ilişkilerinin yetersiz kayıtları arasından bize aktarılan bu durum, tüm ensest ilişkiler hakkında mutlak bir kayıtsızlığa sahip bazı modern yazarlar tarafından onlara karşı yapılan suçlamaları doğrudan doğruya engeller.

Tahtın varisinin annesi ölünce kral, tahtına kraliçenin haklarına sahip, haremini dolduran, çok sayıdaki ikincil mevkideki eşleri gibi miras bırakılamayan bir eş almış görünmektedir. Üvey oğluna kendini sunması bu yüzden muhtemelen yalnız uygunsuz bir davranış olarak değil; kralın dulu olarak kazandığı rütbe ve makamın düşmesi olarak kabul edilmelidir. Ölümü halinde evlendirileceği bir sonraki hanımın onun ayrıcalıklarının varisi olacak ilk eşin kraliçe haklarından memnun olması olanakdışı değildir; özel haklara sahip olan ve görevi varis bırakmak olan eşin, kocası tarafından çok sayıdaki eşleri arasından seçilip seçilmediği konusunda emin değiliz.

316'da Hunların Lieou-yao adlı hükümdarı, Tsin Tartarlarının bir generalini tutsak aldı ve onu bir şölene davet etti. Kralın davetini

aldığında tutsak savaşçı, ülkesinin yıkımı nedeniyle çok kederli olduğu ve hayatta kalmaktansa ölmeyi tercih edeceği yanıtını verdi. Bunun üzerine kendisine bir kılıç sağlandı ve o kendisini öldürdü. Tutsağa karşı ilk merhametli niyetinde başarısız olunca hükümdar, dikkatini ellerine düşen Tartarın güzel dul eşine yöneltti ve onunla evlenmeyi önerdi; fakat bayan onunla evlenmeyi kocasıyla aynı yiğitçe bir nefretle reddetti ve kendisinin de yaşamayı istemediğini ifade etti. Hun hükümdarı, onun tercihlerine engel olmamaya eşit derecede özenliydi ve her ikisini de ihtişamlı bir şekilde gömme zevkini yaşadı.

318'de Topa Tartarları [10] İrtiş'in doğusundaki toprakları ele geçirdi. Bu dönemde *Tanyuu*, Başkır topraklarındaki ana ikâmetgâhını elde etti; onun bölgesi doğuda Hi'ye doğru genişledi, batıda da Hazar'a doğru uzamıştı. Siyen-Piler onları doğuda durdurdu ve Topalar, Si-yen-Pileri Hunların üzerine doğru sürünce Hunlar daha batıya gitmeye zorlandılar. Güneyde ve güneybatıda Persler tarafından durduruldular. İsa'nın doğumundan I. Valentinian'a kadar (İS 364) Volga ve Tanais nehirleri arasında Alanlar yerleştiler.

---

(1) Tanyuu/Tanyu: Yazar burada bir çeviriyazı hatası yapmış olabilir. **İlk** Hun hükümdarları Teoman ve oğlu Mete'nin unvanları Şan-yu ya da Tan-hu olarak bilinir. Bunun yanında Tengrikut unvanını da kullanmışlardır. Bu unvanlarla kendilerinin Göktanrı tarafından tahta oturtulduklarını vurgularlar. **(ÇN)**

(2) Des Guignes, tom. 2. p. 37.

(3) Yue-Chi (veya **Yueh-Chih**)**:** Baktria ve Hindistan'da hüküm sürmüş bir Orta Asya kabilesinin Çince adı. Kuşanlar (kendi alt dallarında biri) Indo-İskitler olarak da bilinir. Bir göçebe kabiledir, bugünkü Çin eyaletin Kan-suh'un parçasında yaşayan halkın ataları olarak kabul edilir. **(ÇN)**

(4) Getae: Balkanlar ile Tuna arasında yerleşmiş Trakya halkı. İ.Ö. 512'de Danos'a boyun eğdi. Büyük İskender'e (İÖ 335) ve sonra Keltler'e yenilen

Getae halkı sonunda Daçyalılar ile kaynaştı. Yasa koyucuları olan Filozof Kral Zalmoksis'i tanrısallaştırdıkları söylenir. **(ÇN)**

(5) Woden: Proto-Cermenik, Anglo-Sakson pagan tanrısı. İleriki dönemlerde Viking tanrısı Odin'le birlikte görülür. **(ÇN)**

(6) Sien-Pi: Moğolistan ve Mançurya sınırı civarında yaşamış, etnik yapıları tam olarak aydınlatılamamış karışık boylardan oluşan bir konfederasyon. Vu-Huan konfederasyonu Hiungnuların (Hun) güneydoğusunda, Sien-Piler Hiungnuların kuzeydoğusunda oluşturmuştur. Hiung-nu birliğinden kopan bu topluluklar eski ortaklarına saldırmıştır. Sien Pilerin yükseliş dönemi Hiungnuların yıkılma dönemine denk gelmektedir. 87 ile 93 yılları arasında Hiungnuların iki şanyusunu (hükümdarlarını) öldürmüşlerdir. Sien-Pilerin en namlı hükümdarları 2'nci yüzyılın ortalarından 181 yılına kadar tahtta kalmış Tan Şıhuay olmuştur. Tan Şıhuay kuzey Hiung-nuları mağlup etmeyi başarmış ve topraklarını İli nehrine kadar genişletmiştir. Çok kez (158 yılında güney Hiung-nuları ile birlikte) Çin Seddi'ni aşmıştır. Oğulları ve yeğenleri kendi yerini tutamamış ve böylece Sien Pi konfederasyonu 233 yılında dağılmıştır. **(ÇN)**

(7) **Başkırlar:** Başkurtlar veya Başkortlar veya Başkırtlar, Türk halklarından biridir. Çoğunluğu Rusya Federasyonu içindeki Başkurdistan'da yaşar. Önemli sayıdaki Başkırt topluluğu Tataristan'da Perm Krai ve Çelyabinsk, Orenburg, Kurgan, Sverdlovsk, Samara ve Saratov oblastlarında bulunur. Rusya'da birçok yere dağılmışlardır. Başkurdistan'da 1,2 milyon, Rusya'nın diğer illerinde 1 milyon, Kazakistan'da ise 200 bin Başkurt olduğu bilinir. Başkurt adının Beş Ogur sözcüğüyle ilgili olduğu sanılmaktadır. Dilleri, Kıpçak Türkçesi grubuna girmektedir. Başkurtlar, Güney ve Orta Ural Dağlarının iki yanında bulunan bozkır ve ormanlık alanda yaşamışlardır. 12. yüzyıla kadar eski Türk dinini koruyan Başkurtlar, Altın-Orda egemenliğinde İslamiyeti kabul etmişler (14. yüzyıl) ve 17. yüzyıldan itibaren de Rus nüfuzu altına girmişlerdir. **(ÇN)**

(8) Oxus: Amu Derya, Yunanlılar ve Romalılar tarafından Oxus adıyla bilinir. Orta Asya'nın önemli akarsularındandır. Antik zamanlarda bu nehir İran ve Turan arasındaki sınır sayılırdı. **(ÇN)**

(9) Des Guignes, tom. 2. p. 158.

(10) Topa/ Tou-ba/ Tabgaç: *Tawgaç, (Tabgaç, Tavgaç)* adı; Xiãnbãi, yani Sibir kabileleri içerisindeki *"Tuo-ba"* veya *"Tuo-ba Shi"* diye bilinen kabile adından gelmedir. Tuo-ba kabile konferderasyonunda Hun, Dingling, Kırgız, Jujuan, Wuhuan ve Doğu Siyenpileri gibi 31 kabile bulunuyordu. Tuobalar Kuzey Wei Hanedanlığını (İS 386 - 534) kurarak Çin'i aşağı yukarı 150 yıl

hâkimiyeti altında tutmuştur. Dolayısıyla batıdaki kavimler Çin'i *"Tabgaç"* (Taughast) adıyla anmışlardır. Orhun Yazıtları'nda da görülen *"Tabgaç"* adı Orta Asya'da Çağatay dönemine kadar kullanılmaya devam etmiştir. **(ÇN)**

7
HUNLAR AVRUPA'YA GİRMEDEN ÖNCE HUNLARIN SINIR KOMŞUSU OLAN ULUSLAR

Hunlar Avrupa'ya girdikten hemen sonra ölen Ammianus Marcellinus, İskitlerin Tanais'in ardındaki ölçüsüz ve işlenmemiş topraklarını Alanların ele geçirdiklerini ve adlarını bir dağdan[1] aldıklarını ifade eder. Neuriler,[2] kuzey rüzgârlarına ve ciddi derecede dondurucu soğuğa açık bazı sarp tepelerin orta kesimlerinde yaşıyorlardı. Onların yanında, ölü düşmanlarının derilerini yüzen ve bu insan derilerinden kendileri ve atları için örtüler yapan savaşçı halklar olan Budini ve Geloniler ortaya çıktılar.

Hem bedenlerini hem de saçlarını mavi noktalarla boyayan – düşük sınıftakiler daha az ve küçük noktalar, soylular daha iri noktalar kullanırlardı– Agathyrsiler[3] onlara sınır komşusu oldular.

Melanchaenae ve Anthropophagilerin bu halkların eteklerinde dolaştıkları, tutsaklarını çaldıkları söylenir. Çin'e doğru kuzeydoğuya kadar ulaşan geniş bir alanda vahşi çapulcuların çevresinden çeşitli kavimlerin çekilmesiyle boşta kaldıkları anlaşılmaktadır.

Alanlar,[4] Ganj kıyılarına kadar ulaşan, yoğun nüfuslu kavimlerinin bulunduğu doğuya doğru yayıldılar. Hunlar gibi, ne sabanları ne de kır evleri vardı; et ve süt ile beslenirlerdi, eğri

kıvrımlı barklar içinde, tekerlekli arabalar üstünde yaşıyorlardı. Çimenli bölgeye ulaştıklarında, tekerlekli arabalarını bir daire oluşturacak şekilde düzenlediler ve çimen tükenir tükenmez kışlalarını başka yere taşıdılar. Dadandıkları düzlükler çimen açısından çok verimliydi ve üzerinde, durum gerektirdiğinde tükettikleri elma ve diğer meyvelerin yetiştiği bölgeler bulunmaktaydı. Hassas dönemleri tekerlekli arabalarda geçerdi; fakat ata binmeye erkenden alışırlar; yürümeyi onur kırıcı bulurlardı ve hepsi doğuştan yetenekli ve uzman savaşçılardı.

Genelde sarışın, uzun ve yapılıydılar ve daha sevimli bir ifadeyle vahşililiğin yumuşadığı gözleri dikkat çekiciydi. Çeviklerdi, hafif silahlıydılar ve her şeyleri Hunlara çok benzerdi; fakat giyimleri ve yaşam tarzları biraz daha parlaktı, Kimerya, [5] Bosporus [6] ve Ermenistan ve Med'e av ve yağma için birçok akın düzenlemişlerdi. Tehlikeler ve savaş onlar için keyifti; bir insanı katletmek ise en yüksek övünçleriydi; savaşta ölmeyi kutsal saydıkları için çok çok uzun süre yaşayanlara ya da kaza sonucu ölenlere sert bir şekilde hakaret ederlerdi. Düşmanlarının saçlı kafa derilerini takı ve süs olarak atlarına bağlarlardı. Hiç tapınak inşaa etmediler; fakat toprağa yalın bir kılıç dikip barbar törelerine göre, ona tekerlekli arabalarıyla çevirdikleri bölgenin koruyucusu olarak ibadet ederlerdi. Birkaç düz dalı bir araya getirip bir süre sonra bazı büyülü sözlerle birbirlerinden ayırdıkları tek bir kehanet yöntemleri vardı. Kölelik bilinmiyordu ve tüm halkın soylu bir kandan geldiğine inanılırdı. Yargıçları, savaşta gösterdikleri yiğitliklere göre seçilirdi.

---

(1) Dionys'teki Eustathius.

(2) **Neuri:** Herodot'a göre Neuri, İskityalı çiftçilerin ardında yaşayan bir kabiledir, *Hypanis* (Bug/Buh) Nehri boyunca, *Borysthenes* (Dinyeper) Nehri'nin batısında (tam olarak modern Belarus ve Doğu Polonya bölgesi) yaşayan uluslardan biridir. Heredot, Darius'un İÖ 512'deki saldırılarından bir kuşak

önce topraklarından yılanların istilası nedeniyle sürüldüklerini söyler. Bir İskit öyküsüne göre yılda bir kez kurtlara dönüşürler. Bu, büyük ihtimalle şamanistik bir uygulamaya işaret etmektedir. **(ÇN)**

(3) Agathyrsi: İskit, Trakya ya da karışık Trako-İskit kökenli halklardandır. Herodot zamanında Transilvanya olarak bilinen bölgede Maris (Mures) düzlüğünde yaşarlardı. *Ağaç* ve *er* kelimelerinin birleşmesinden meydana gelen ve ormanlarda yaşayıp ağaç işleri ile uğraştıkları için böyle anılan bu topluluğun V. yüzyılda Rusya'da yaşayan Akatzir adlı kavim ile herhangi bir ilgisi yoktur. V. yüzyılın ilkyarısında Ağaçeriler, İtil Irmağı boylarında yaşıyorlardı. Hun imparatoru Attilâ, ülkesinin doğu bölgesinde oturan Ağaçerileri idaresi altına alarak, Arikan Hatun'dan dünyaya gelen oğlu İlig'i onlara başbuğ tayin etti. Ağaçeriler, Anadolu'ya Türkmen (Oğuz) oymaklarıyla beraber girdiler. Bizans kaynaklarına göre, Karadeniz'in kuzeyine giden Türk toplulukları arasına da karışmışlardı. *Ağaç/akad/akats* –ağaç, orman– sözcüğü şeklinde karşımıza çıkar. Eski Yunanlılar, bu sözcüğün agats, agad tamlayıcılarıyla oluşturulan *akatsiz* ve *agadir* etnonimlerini kaydetmişlerdir. Bilahire Eski Türk kaynaklarında bu etnonime *ağaçeri* şeklinde rastlıyoruz. Muhtemelen buradaki ağaç (akat, agad) sözcüğü bir totem adı olarak kullanılmıştır. Vakıa tarih biliminde Yunanca *agadiros*'tan *agathiros* şeklinde tamamen başka bir etnonim yapmış ve onu *akatsir* veya *ağaç eri*'nin varyantı olarak görmemişlerdir. Fakat esasen *agathiros* –Grekçe *agadiros*– sadece Rusça çeviri yazı şeklidir. Sonraki –os eki Yunancada ad göstericisi olduğuna göre geriye kalan *agadir*, d'nin the'ye dönüşmesi sonucu ancak akatsir ya da *ağaç eri* etnoniminin sesbilgisel bir varyantı olabilir. **(ÇN)**

(4) Ammianus Marcellinus.

(5) Kimerya: Kimmerler, İÖ 15 ve İÖ 14'üncü yüzyıllardan İÖ 8'inci yüzyılın ilk yarısına kadar İdil Nehri'inden Karadeniz'in kuzeyine doğru uzanan geniş bir alanda Kimmerya'da yaşamış savaşçı bir ulustur. Korkusuz ve cesur savaşçılar olarak ün salmışlardır. Çok iyi kılıç kullanırlardı, ok atmada ve balta kullanmada ustaydılar. Kimmerlerden ilk söz eden Homeros Kimmerlerin ıssız dünyanın sisli ve karanlık ülkesinde yaşadıklarını yazar. Herodot, Kimmerlerin Kuzey Pontus bölgesinden geldiğini söyler. Kimmerya, İÖ 8. yüzyılın ortalarında İskitler'in (Sakalar) eline geçince, yerlerinden olan Kimmerler büyük kafileler halinde güneye inerek Kafkaslar'daki Demir Kapı ve Derbent geçitlerini aşarak Doğu Anadolu'ya girdiler. At üzerinde savaşan Sakalar (İskit), yaya olarak savaşan Kimmerler'e karşı üstünlük sağlamışlardı. İÖ 714'te Urartu sınırını aşarak Orta Anadolu'ya doğru saldırılara başladılar. Kummuh (Adıyaman yöresi) Meluddu (Malatya) Tabal (Nevşehir - Kayseri yöresi) doğuda Şubria (Diyarbakır

yöresi) ve batıda Hubuşna'ya (Ereğli) kadar yayıldılar. Kimmerler daha sonra Karadenizin güney kıyısı boyunca batıya ilerleyip Sinop (Sinope) civarında bir üs oluşturmuş ve Tabal'a doğru güneye yönelmişlerdi. **(ÇN)**

(6) Bosporus: İstanbul, Boğaziçi. **(ÇN)**

8
HUNLARIN AVRUPA'YA GİRİŞİ: BALAMİR'İN HÜKÜMDARLIĞI VE KRAL BOKS

Hunlar, onları batıya doğru zorlayan Tartarların akınlarıyla bu halkların üzerlerine sürüldü. 318 ve 374 yılları arasında Hazar'ın kuzeyine doğru ilerleyerek Alanları kontrolleri altına aldılar, birçoğuyla işbirliği yaparak geri kalanları Avrupa'ya göçe zorladılar.

374'te Maeotian bataklığını ya da en azından Tanais Nehri'ni geçtiler ve Avrupa'ya girdiler. Halklarından Baudetes adlı biri, bir erkek geyiğin peşinde alışılmışın dışında bir macera yaşayıp [1] bataklıkları geçerek dönüşünde bu önemli bilgiyi yurttaşlarıyla paylaşana kadar, uzun bir süre bataklıkların girilemez bir bölge olduğunu düşündüler. Ataları olan kötü ruhların bu toprakların sakinlerini düşmanların elinden kurtarmayı tasarladığını düşünen Psikopos Jordanes, [2] erkek geyiğin avcıları Avrupa İskityası'na getirene kadar ikna etmek için bazen durarak onlara yol gösterdiğini söyler.

Hunlar, kendilerini yeni bir dünyaya götürecek bu geçitin keşfinden hemen faydalandılar ve cansız Meaotis'i gerçekten geçtiler ve kamışlar arasında ya da Tanais'in [3] derinliklerinde boğuldular sonunda muzaffer ordularını Tuna'nın kıyılarına

ulaştırdılar. Hemen Alipzuri [4] ve diğer birçok kavime saldırdılar, İskit geleneklerine göre inandıkları Kılıç-Tanrı'ya, aldıkları ilk tutsakların sayısına oranla kurbanlar vermeyi de ihmal etmediler. Esmer ve asık yüzlerinin iğrenç görüntüsü; kısa, tıknaz ve dik bedenleri, atlarının çevikliği ve okçularının becerisi dört bir yana dehşet yaydı ve Tanais'in Avrupa kıyılarında barış içinde sürülerini otlatan hakların üzerine kasırga gibi geldiler.

Alcidzuri, Itamari, Tuncassi ve Boisci, ilk akınlarda ele geçirildi ve bir sonraki mevsim, Avrupa Alanları'nın bağımsızlığı için ölümcüldü, batıya göç etmeyi tercih etme olasılığını hariç tuttular ve koruma aradılar ya da Roma'nın iznini zorla elde etmeye çalıştılar. Her anlaşmazlık, boyun eğdirdikleri halkları ileriki istilâlarda kendilerine katılmaya zorlayan Hunlar için artan güç demekti ve kendilerine katılan Alanların kılıçlarıyla şimdi Gotlara saldırmışlardı.

Kendisini terk eden, Roxoloni'nin bir şef olan kocasından intikam almak için vahşi atlarla parçalanmasına neden olduğu Sanielh ya da Sanilda'nın ağabeyleri Sarus ve Animius'un açtıkları bir yaranın etkisi altında yok olup giden Ermanric, o zamanlar Gotların hükümdarıydı, yaşı çok geçkin [5] biriydi. Koşullar istilacıların lehineydi ve hükümdarları Balamir, [6] Ermanric'in geniş ve verimli topraklarına saldırdı. Ermanric, topraklarını boş yere savunmaya çabaladı ve sonunda kendi yaşamına son verdi. Trakya'nın ya da Moesia'nın [7] bir bölümünü, Tuna'nın güneyini, Roma'ya bırakmak amacıyla Roma İmparatoru Valens'e başvuran; Romalılara itibari bağımlılığı, Hun istilacıların daha ağır boyunduruğuna tercih eden Vizigotların ayrılmasıyla, önceden zayıflatılan Ostrogotlar konrol altına alındı. Teklif kabul edildi ve bir Ari olan Valens'in mezhebine vaftiz edilerek kabul edildiler. Ermanric ölünce Ostrogotlar, Amali ailesinden, kraliyet nişanını elinde bulunduran Winithar [8] ya da Withimir'in idaresi altında Hunlar'a tabi kaldılar.

Gepidler [9] aynı zamanlarda Hunlara tabi olarak sayıca azalmışlardı ve Hunların gelişmesi o kadar çabuk oldu ki Meaotis'i geçtikten sonraki iki yıl içinde Romalılardan hem silah zoruyla hem de müzakere yoluyla Pannonya'yı [10] aldılar. [11] 378'te Gotların Trakya'yı istila eden kralı Fritigern, Lupicinus ve Maximus tarafından rahatsız edilip kıtlık nedeniyle sıkışınca Romalılar'a savaş açtı. Hunlar ve iane verdiği Alanlar'dan [12] yardım aldı ve birçok çarpışma başarıyla sonuçlandı. Valens, bu ilerleyiş karşısında telaşlandı, Perslerle düşüncesizce ve aceleyle bir anlaşma yaptı ve Antakya'dan İstanbul'a alelacele döndü. Gratianus, [13] Valens'in ordusuyla birleşmek amacıyla dikkate değer bir güçle ilerledi; fakat Valens zaferden emin, kaybetmekten korkmadan ya da beklediği başarının parlaklığını Gratianus ile paylaşmamak için Gotlara ve müttefiklerine, Perinthus [14] yakınlarındaki Adrianople'ün [15] 12. kilometre taşında hesapsızca saldırdı.

Ermeni süvarisi, Gotların ilk saldırısıyla bozguna uğratıldı ve bu durum piyadeleri düşman saldırısına tamamen açık bıraktı. Atların saldırısı bir ok yağmuruyla desteklendi, her ikisi de Hunların usta olduğu alanlardı ve Roma piyadeleri tamamen bozguna uğratıldı. Barbarların kılıçları ve bıçaklarıyla parçalara ayrıldılar.

Valens [16] bir eve sığındı, bu evde onu takip edenler tarafından diri diri yakıldı; bu uygulama İskandinav halkları arasında olağandışıdır.

Felaketin haberlerini alan Gratianus, Roma'nın düşen bahtını bir sonraki yıl tamir edecek, hem başarılı çatışmalarla hem uzlaştırmacı öneriler hem de hediyelerle savaşa bir nokta koyacak[17] Theodosius'u [18] hemen İspanya'dan çağırdı. Ancak, bu barış çok kısa süreli olmuştur, 380'de Hunlar tarafından taciz edilmeye başlanan Gratianus, hizmetine aldığı Gotların [19] yardımlarını alır.

Hun hükümdarı Balamir, muhtemelen bu sıralarda, Romalılarla yapılmış antlaşmaları ihlal etti ve tebaasının hayati şeylere

ihtiyacını[20] bahane ederek ordularıyla birçok Roma şehrini ve bölgesini harap etti. Romalılar kendisine bir elçi gönderdi ve bu gibi akınları yinelemekten kaçınması halinde yıllık 8.62 kg altın ödemeyi kabul etti. 380'de Ostrogotlar, Romalılarla ittifak yapsalar da yapmasalar da Winithar çok kısa bir süre sonra Hun boyunduruğunu atma girişiminde bulundu ve gayretleri fazlasıyla başarılı oldu. İlk karşılaşmada Boks adlı bir Hun hükümdarını [21] oğulları ve kendi bölgesinden 70 adamıyla birlikte ele geçirdi; hepsini Hunları korkutmak amacıyla çarmıha gerdi. Bu Hun prensi hakkında hiçbir şey bilinmemektedir; fakat 374'de Avrupa'nın istilasından başlayarak Bleda'nın, kardeşi Attila tarafından öldürülmesine kadar Hunlar tek bir hükümdar tarafından yönetildiler.

Got Winithar kısa bir süre bağımsızlık sürdü. Balamir, Ostrogot Hunnimund'un her zaman Hunlar'a güvenen oğlu Sigismund'un yardımıyla Winithar'a saldırdı; iki başarılı çarpışmada da yenildi. Erac Nehri'nin kıyısında yapılan üçüncü savaşta birbirlerine yaklaşırlarken Balamir onu bir okla başından ağır yaralarak öldürdü. Partizanlarının yenilgisi tamamlanmıştı. Balamir onun büyük kızı Waladamarea ile evlendi ve tüm imparatorluğu ele geçirdi; ancak Hunların otoritesi altında Gotik bir prens Ostrogotları yönetiyordu.

Ermanric'in oğlu Hunnimund Winithar'ın yerine geçti ve Suevi'ne [22] karşı başarılı bir şekilde dövüştü. Hunnimund'un oğlu Thorismond ondan sonra tahta geçti ve tahta çıkışının ikinci yılında Gepidlere karşı büyük bir zafer kazandı; fakat atından düşerek öldü. Gotlar muhteşem bir yas töreni düzenlediler ve onun ölümünden sonra kırk yıl kralsız kaldılar. Onun oğlu Berismund, Hun hâkimiyetinden kaçınmak için batıya doğru Vizigotları izledi. 386 yılında, evliliğinden hemen sonra, Balamir öldü, muhtemelen hiç çocuğu olmadı ve hemen ardından yerine kimin geçtiği bilinmemektedir.

---

(1) Sozomen, bir atsineği tarafından güdülen bir koyunu izlediklerini ve bataklığı geçen çobanların bataklığın ardındaki toprakların çok bitek olduğunu

söylediklerini anlatır.

(2) De reb. Get. c. 24. Jornandes, avcıların adlarını vermez; Hükümdar Balamir ve Baudetes arasında bir karışıklık vardır.

(3) Des Guignes onların Maeotis'i 376 yılında, İmparator Valens Lycia'da ve Pamphylia'da İsauri ile savaşırken geçtiklerini tahmin eder; fakat çağdaşı Ammianus'un düşüncesine göre onlar Gotlara saldırmadan önce Avrupa'da diğer uluslara boyun eğdirdiklerini ve bunun tarihinin 376 olduğunu söyler. Erasmus Froelich, geçişleri 374 tarihine yerleştirir ki bu yıl Alipzuri ve diğer boyları yıkmakla geçmiştir ve 375'te Avrupa Alanları'nı yenmişlerdir.

(4) Jornandes ilk aldıkları tutsakları zafere kurban ettiklerini söyler.

(5) 100 yaşını geçkin.

(6) Ammianus Marcellinus.

(7) Moesia: Sırbistan, Bulgaristan ve Romanya'nın Tuna Nehri'nin güneyindeki toprakları arasında yer alan tarihi bölge ve antik bir Roma eyaleti. Antik coğrafya kaynaklarına göre bölgenin sınırları güneyde Balkanlar (Haemus) ve Şar Dağlarına, batıda Drina Irmağına (Drinus), kuzeyde Tuna Nehri'ne ve doğuda Karadeniz'e kadar uzanırdı. Bölgenin yerleşik halkı çoğunlukla Traklar ve İlliryalılardan oluşurdu. Bölge adını, Romalılar tarafından İÖ 75 - İÖ 29 yılları arasında fethedilmeden önce burada yaşayan Trakİlirya kökenli bir kabile olan Moesilerden alır. İS 6 yılından itibaren bir Roma eyaleti olarak düzenlenmiştir. Bölge 87 yılında İmparator Domitian tarafından Moesia Superior –Yukarı Moesia ve Moesia Inferior – Aşağı Moesia olarak iki faklı eyalet olarak yeniden düzenlenmiştir. **(ÇN)**

(8) Jornandes ve Sigebertus onu Winitharius olarak adlandırırlar. Ammianus, onu Withimerus olarak adlandırır ki adı açıkça Attila'nın emrindeki Got krallarından birinin adı olan Widemir ile aynıdır ve muhtemelen doğru ad da budur.

(9) Procopius de bell. Vand. Gotların, Vandalların, Visigotların ve Gepidlerin Gotik kabileler arasında sayıldıklarını ve derece olarak dikkat çekici olduklarını söyler. Sidonius Apollinaris Gepida adını ikinci hecesi kısa ve vurgusu birinci hecede olacak şekilde kullanır. Procopius, onları Gepaidler olarak adlandırır; ikinci hecede inceltme kullanır ki böylece sözcük "dünyanın çocukları" anlamına gelir.

(10) Pannonia: Pannonia ya da Panunya, kuzey ve doğusundan Tuna,

batısından Noricum ve daha yukarıda İtalya, güneyinden Dalmaçya ve daha aşağıda Moesia eyaletleriyle çevrili Roma İmparatorluğu eyaleti. Antik Pannonia eyaleti toprakları, günümüzde çoğunluğu Macaristan'da olmak üzere, Avusturya, Hırvatistan, Sırbistan, Slovenya ve Bosna-Hersek sınırları içerisindedir. Pannonia terimi günümüzde genellikle Macaristan'daki Transtuna Bölgesi (Dunántúl) ya da tüm Macaristan için kullanılmaktadır. **(ÇN)**

(11) Marcellinus Chron. İS 427, Hippius ve Ardaburius'un konsül olarak Hunların elli yıl ellerinde tuttukları Pannonya'yı Romalıların geri aldıklarını söyler. Callesius *Annales Austriae l. 2. s. 87* adlı çalışmasında Gatyan'ın mı yoksa Valentiniyan'ın izni ile mi ele geçirildiği hakkında bir şüpheyi ifade eder. Sigonius'a göre Valenlere karşı Gotlara yardım etmişler ve bağlaşıkları ile birlikte Pannonya'yı almışlardır.

(12) Ammianus Marcellinus, lib. 3. c. 16.

(13) Flavius Gratianus Augustus (18 Nisan/23 Mayıs 359-25 Ağustos 383): 375'ten 383'e kadar Batı Roma'nın imparatoruydu. Paganizm'e karşı Hıristiyanlık'tan yana taraf tutmuş, imparatorların geleneksel Pagan sembollerini reddetmiş ve Roma Senatosu'ndaki Zafer Mihrabı'nı kaldırtmıştır. **(ÇN)**

(14) Perinthus: Ereğli. **(ÇN)**

(15) Adrianople: Edirne. **(ÇN)**

(16) Ammianus Marcellinus, Socrates, Zonaras ve Georgius Cedrenus, Hist. Compend. s. 225, ile ilişkilendirilen, dizelerinin bazı sözcüklerinde varyasyonlar olan tuhaf bir öykü vardır: Chalcedon'un eski bir duvarını yıkarken duvarın ortasında sekiz Yunan heksametresi büyüklüğünde, İstanbul'un daha sonra Valens'in gerçekleştireceği daha iyi su tedarikiyle birlikte bir barbar akınını kehanet eden kare bir taş bulunmuş. A. Marcellinus'un Florentine elyazmasında dizelerde ifade edilen barbarlar Hun kavimleriydi; fakat olaya uyan sadece bir varyasyon vardır.

(17) Bu ilişkilerin sonuçları hakkında bk. Orosius, lib. 7. c. 33-34. Ammianus, lib 31. c. 16. P. Diaconus, lib. xi. Zonaras, Ann. l. xiii. Jornandes de reb. Get. ve regni Succc. Prosp. Aquşt. Adon. Chron İS 379. Sozomen l. 4.

(18) Flavius Theodosius (11 Ocak 347-17 Ocak 395): I. Theodosius ve Büyük Theodosius olarak da bilinir. 379'dan 395'e kadar Roma imparatorluğu yapmıştır. İmparatorluğun doğu ve batı kısımlarını birleştiren Theodosius Doğu ve Batı Roma'nın ikisini birden yönetmiş son imparatordur. Ölümünden sonra imparatorluk ebediyen ikiye ayrılmıştır. Aynı zamanda Hıristiyanlığı Roma

İmparatorluğu'nun resmî dini yapmış olmasıyla da bilinir. **(ÇN)**

(19) Bu dönemde, Romalılara yardım edenlerin Visigotlar mı yoksa Winithar mı olduğu açık değildir.

(20) Priscus, pt. 2. c. 9. Bonnae 1829. s. 217'de herhangi bir tarihleme yoktur. Pray Ann. Hung.'da bu tarihi İS 380 olarak bildirir. P. Mart. Szentivanyi e Soc. Jes. Chron. Hung.'da da İS 380'dir. Priscus & c. Byzantine Historians, 1829'un indeksini derleyenler bu koşullarını yanlışlıkla Attila'nın emrindeki Ostrogot Walamir 'e bağlamışlardır. Priscus, onun Hun-Gotik İmparatorluğunu sürekli söz ettiği adla İskit olduğunu söylemiştir.

(21) Jornandes de. reb. Get. c. 48. Herhangi bir sapma olmadan Box adını kullanır.

(22) Suevi/Suebi: Marcomanni ve Quadi, Hermunduri, Semnoneler, Langobardes (Lombardlar) ve Alemannileri içeren Cermenik halklar konfederasyonudur. Hun istilaları Suevileri göçe zorlamıştır. Cermen topraklarını (Lombardlar ve Alemanniler olmadan) terk ettikten sonra, Sueviler Galiçya'nın düşman dağlarında bir barbar krallığı kurdular, krallık İberya'nın kuzeybatı dirseğinde yerleşmişti. Bölge, modern Portekiz'in büyük bir bölümünü sararak genişler. Alemanniler kendi topraklarında kaldılar ve daha sonra Swabia'nın Cermen prensliği haline gelen devleti kurdular. **(ÇN)**

9
BELA, CHEVE, CADICA, HUNLARIN HÜKÜMDARLARI

Romalı yazarlar tarafından bu dönemden sonra, hakkında ilk bahsedilen hükümdar, Huldin'dir; 400 yılından önce, onun hakkında hiçbir şey ayrıntılı olarak anlatılmamıştır.

Macarlar tarafından Bela, Cheve ve Cadica olarak adlandırılan, Balamir hanedanına mensup üç hükümdarın eş zamanlı olarak tahtta bulunmuş olmaları muhtemeldir ve belki de Bela, Romalıların Balamerus olarak biçimlendirdikleri hükümdarın gerçek adıdır. Onların altında, Potentiana adı verilen yerde büyük bir savaş yapıldığı söylenmektedir ki, buradan Hunların Pannonya'yı ele geçirdikleri dönemin Balamir'in ölümünden yedi sekiz yıl önceye geldiği düşünülebilir.

Bela, Cheve ve Cadica, kamplarını Teiss'in üzerine kurdular. Pannonya'nın valisi olan Maternus; Dalmaçya, Mysia, [1] Achaea, [2] Trakya ve Makedonya'nın işlerini idare etti. Almanya'nın bir kısmını yöneten Detricus'un (Dietric ya da Theodoric) yardımını istedi ve ortak düşmana karşı direnmek için çok sayıda ve çeşitli güçleri bir araya getirerek Tuna'nın güney kıyısından uzakta olmayan Pannonia Zaazhalon'da ordugâh kurdular, Potentiana [3] ve Thethis'in yakınında gönderildiler.

Hunlar, Buda [4] şehrinin altından Tuna'yı geçti, birleşik orduyu gece baskınıyla şaşırttı; onları büyük bir katliamla bozguna uğrattılar ve Tharnok Deresi'nde ordugâh kurdular. Orada Hunlar, müttefikler dağılmış güçlerini topladıklarında saldırıya uğradılar ve ciddi bir çarpışmadan sonra Hunları Tuna'yı geçmeye ve eski konumlarına almaya zorladılar; fakat muzaffer ordu, onları izlemek için çok yorulmuştu yeni bir saldırıdan korkarak Viyana [5] yakınındaki Tuna'ya çekildiler.

Bir anlatının bu kadar ayrıntılı ve görünüşe göre tarafsız olması imkânsızdır; ancak bazı modern yazarlar tarafından itibardan düşürülmüş bu anlatı tamamen efsanevi ve sözü edilen kişiler de kurgusal olmalıdır. Anlatılanların Gotların ve Romalıların beraber hareket ettikleri döneme; yani 380'e, Latin yazarlarına göre Gotların, Hunlara karşı Gratianus'un yardımını istediği, Priscus'a göre Balamir'in antlaşmaları ihlal ettiği ve Roma bölgelerini işgal ettiği döneme denk geldiği açıktır; Balamer (belki de Bela ile aynı kişi) baş hükümdar olmak üzere Box, Cheve ve Cadica Hunların bölgelerini yöneten ikinci derecedeki hükümdarlardı.

---

(1) Mysia: Antik Çağ'da *Balıkesir* bölgesinin adı. Antik çağda Mysia'da İÖ 3000-1200 yılları arasında bu bölgede farklı diller konuşan Pelasg ve Leleg kolonileri kurulmuştur. 4. Truva döneminde (İÖ 1800-1250) Antik çağda İda diye anılan Kaz Dağları eteklerinde geçen efsanevi Truva Savaşları bölge halkını da derinden etkilemişti. **(ÇN)**

(2) Achaea: Adını günümüzde Mora Yarımadası'ndaki antik şehirden alan Roma İmparatorluğu'nun bir eyâleti. Etrafı Makedonya ve Epir şehirleri ile çevrili olup İÖ 146 yılında Roma İmparatorluğu sınırlarına katılmış ve İÖ 27. yılda bir eyâlet durumuna getirilmiştir. **(ÇN)**

(3) Strabo, Ptolemy tarafından söz edilen ya da Büyük Theodosius hükümdarlığı sırasında yapılan tablolarda, Peutingerian tablolarında bulunan Potentiana diye bir yer yoktur der; Timon (İmag. Ant. Hung.) böyle bir yerin hiçbir zaman varolmadığını düşünür. Desericius, Mogentiana, Mentz, tamamen bir saçmalık

olan, Tuna'da gerçekleşen savaşı yayımladıklarını söyler.

(4) **Buda:** Tuna'nın batı kıyısındaki Macaristan başkenti Budapeşte'nin batısı. Buda, adını Macarcada adı Buda olan Hun hükümdarı Bleda'dan alır. Buda'nın Roma dilindeki adı Aquincum'dur (Aqua, Latince'de "su" anlamına gelir). **(ÇN)**

(5) Nicolas Olaus tarafından bu gibi bir açıklama yapılmıştır ve bu diğer Macar yazarlarının açıklamalarını da etkiler. Hunların 125.000 adamını kaybettiklerini ve bunların arasında Cheve'nin de bulunduğunu; bağlaşıklarının 210.000 kişi kaybettiklerini söyler ki bu büyük bir abartıdır. Abraham Bakschay, Macar Kralları Kronolojisi, (apud Bonfinium) adlı çalışmasında, Attila'nın mezarının Bela, Cheve ve Cadica'nın da altında yattığı Kaiazo adlı bir mermer bir kolonun altında olduğunu söyler. Nicolas Olaus burayı Cheveshaza olarak adlandırır ve bunun anlamının Cheve'nin evi olduğunu söyler. Yukarıdaki açıklamaya ek olarak Hunların sonradan, Maternus'un öldürüldüğü ve Detricus'un cidden yaralandığı Tulna'da Romalılara saldırdıklarını ve onları yendiklerini; fakat 40.000 Hun'un üç kralıyla birlikte –Bela, Cheve ve Cadica– öldüğünü söyler.

10
MUNCUK (BONCUK), HULDİN, RADAGAİS

Balamir'in hemen ardından muhtemelen, Attila'nın babası Muncuk [1] tahta çıkmıştır; fakat Muncuk'un yaşamına ait ayrıntılar hakkında hiçbir şey bilinmemektedir ve askeri harekâtlar konusunda Romalılara karşı ya da onlarla birlikte adı anılmaz. 388'de Gratianlar [2] tarafından kiralanan Hunlar, Bavyera'da Juthungilere [3] karşı kullanıldılar Galya'da Maximus'a [4] karşı harekete geçmek için yönlendirildiler. 394'te [5] Gaines, Sanies ve Bacurius altında Alanlar, Gotlar ile karışmış Theodosius'a yardım gönderdiler. 397'te Bulgaristan'daki Tomi ya da Tomiswar Piskoposu Theotimus'un bazı Hunları Hristiyanlığa geçirdiği ve bu dönenlerin Rhuas ve Attila'nın geri isteyip çarmıha gerdiği kişiler olması ihtimaldir. Yaklaşık 400 yılından 411 [6] yılına kadar imparatorlukla doğrudan temaslarda Hunlara Huldin komuta etti; fakat onun Hun halkının yegâne hükümdarı olduğunu düşünmemiz için herhangi bir neden yoktur.

400'de Gaines'i öldürdü ve kellesini Arkadius'a gönderdi. Gotların[7] bir kısmının üzerinde hükümdar olan Sarus ile birlikte, Huldin ve onun Hunları 406'da, Radagais İtalya'yı istila ettiğinde, Roma'ya yardım önerdiler. Radagais'in [8] tüm barbar hükümdarlar

arasında en vahşilerinden biri olduğu söylenir. Garip bir şekilde, Hunların istilasıyla harekete geçen çeşitli halklar karıştı; Asyatik Alanların ve diğer kavimlerin Avrupa'nın çoban halkları üzerine baskısı sırasında hangi halkın muhteşem komutanının gerçek hükümdar olduğu bilinmemektedir. Muhtemelen o; ölümünden sonra [9] Tanrı olarak tapınılan, Mecklenberg'in komşusu olan herhangi başka bir halkın ya da Obotritae'nin kralıydı. [10]

Birçok yazar tarafından Gotların kralı olarak nitelendirilir; çünkü onun güçlerinin büyük bir kısmı Gotik'ti; fakat onun bir Vizigot olduğunu düşünmek için herhangi bir neden yoktur ve kesinlikle de bir Ostrogot da değildir. Farklı bir bilgi taşımayan Orosius, onun Pagan ve İskit olduğunu söyler ve Slav olması da imkânsız değildir. Hangi halktan olursa olsun, ordusunu yendiği halkların savaşçılarıyla başarılı bir şekilde büyüten ve yoğun bir şekilde konfedere olmuş Vandal, Suevi ve Burgundian, [11] Alan ve Got ordusunu oluşturana kadar şöhretiyle diğerlerini yanına çeken en başarılı maceracılardan biridir. Bu güçle İtalya'ya girdi ve ülkenin Po'nun kuzeyindeki bütün topraklarını istila etti, [12] 200.000 askerle Floransa'ya bir kuşatma düzenledi; Roma istihkâmlarını yıkmakla, saraylarını yakmakla Tanrıları için en ayrıcalıklı asilzadelerini kurban etmekle ve geri kalanları *mastruca*ya [13] uymaya ya da bazı barbar halklar tarafından kuşanılan kafa derisiyle birlikte yüzülmüş saçlarını almakla tehdit ediyordu.

Bu heybetli düşmanın yaklaşması Roma başkentini korkuya boğdu: Paganların günlük insan kurbanlarla gönüllerini aldıkları tanrılarının yardımları ve korumalarıyla onun zafer kazanması imkânsızdı; çünkü Romalılar [14] ne tanrılarına böyle kurbanlar sunarlar ne de başkalarına böyle kurbanlar sunmaları için izin verirlerdi. Şehirde bir putperestler grubu vardır; gruptakilerin hepsi, yüce tanrıların kutsal ritüellerinin terk edilmesi nedeniyle bu musibete uğradıklarına inanıyordu. Yüksek sesle yakınmalar dile getirildi, kadim ibadet törenlerinin acilen tekrar gerçekleştirilmesi

önerildi ve İsa'nın adı tüm şehirde küfürlerle anıldı; fakat dejenere Romalılar bedduaya ve kurban sunmaya imparatorluğu savaşarak korumaktan daha eğilimliydiler. Stilicho komutası altında küçük bir güç toplandı ve İtalya'nın savunması bir Hun olan Huldin, bir Gotik olan Sarus ve bir Alan olan Goar'dan oluşan kiralanmış destek kuvvetlerine bırakılmıştı.

Stilicho'nun ihtiyatlı davranışları onların başarısını garantiledi. İsti-lacı ordu, Faesulae [15] üstündeki kıraç tepe üzerinde kamp kurmuştu; su ve erzak tedariki bakımından zayıflardı. Stilicho, yaklaşışını öyle beceriyle yönetti ki tüm bulvarları bloke etti ve düşmanın ordusunu kendisine doğru bir çizgi halinde yaklaştırmasını zorlaştırdı. Tehlikeli bir çatışmanın belirsizliği, zaferle bedeli ödenecek bir kayıp olmaksızın Roma'yı savunan ordu yedi, içti ve hepsi mutluydu. Bu sırada istilacılar aç, susuz ve afetvari durumlarından kurtulma ümitlerini yitirmiş bir haldeydiler. Radagais, umutsuzluğa düşerek ordusunu terk etti; kaçtı ve ele geçirildi.

Fatih, bu kazanımın zaferini, tutsağını kasten öldürerek ya da idam ederek kirletmekle suçlandı. Teslim alınan ordunun üçüncü bölümü ve tutsaklar o kadar çok sayıdaydı ki sürüleri [16] tek parça altına satılıyordu ve sefaletleri öyleydi ki satın alındıktan kısa bir süre sonra telef oluyorlardı. İstilacıların bozgununun bütün şöhreti yazarlar [17] tarafından Huldin ve Sarus'un askerlerine atfedilir; ancak Roma güçlerinden söz edilmez.

Önderlerinin felaketinden sonra, Radagais'in ordusunda Latinler'in *optimati* [18] olarak adlandırdıkları 12 bin soylu Got ve bunlarla birlikte Stilicho konfederasyona girdiler. Prosper'in vakayinâmesinde Radagais'in ordusunun bölgesel şefler altında üç bölüme bölündüğü, birinin Feasulae'de telef olduğu, diğer ikisine dokunulmadığı ve geri kalan Gotların daha sonra Stilicho tarafından Galya'ya yönlendirildiği söylenir. Esas olarak Gotlardan oluşan ve Sarus komutasındaki Gotlarla kuşatılan istilacı orduda gerçekleşmesi kaçınılmaz bir ihanet yaşanmış olmalıdır.

Radagais'in ordusunun diğer iki parçasının kendisine itaatkâr olduğunu düşünerek Faesulae'de sarılan askerlerini terk ettiğinde ablukayı kaldırmak için onlara liderlik etmek amacıyla tekrar katıldığından ve bu bunu gerçekleştirirken ele geçirildiğinden hiç şüphe yoktur; fakat Aventinus'un mütalaası, Huldin ve Sarus'un Radagais ile el birliğiyle İtalya'ya girdiği; fakat Stilicho'nun otoritesiyle baştan çıka-rıldığı şeklinde anlattığının doğru olduğundan şüphelenmemize neden olur. Onların güçleri ele geçirilmeyen iki bölüğün kısımları ve Sarus'un karargâhlarını Galya'ya taşımaları için Stilicho tarafından takip edilen Gotları olmalı; çünkü halihazırda akın yapıp İtalya'nın kuzeyini istila eden ve kendini Sitilicho ve Hunların bölgeleri arasına yerleştiren 200.000 kişilik orduya karşı koymak için Hunların nasıl yeterli bir güce sahip olduğunu başka şekilde açıklamak mümkün değildir. Bu nedenle Stilicho'nun (19) Radagais'i kendi yardımcı güçleriyle bozguna uğratması ve onun ordusunun üçte ikisini ondan müzakerelerle ayırması ve yaklaşık altmış yetmiş bin adamdan oluşan; fakat düşman ülkenin, kendisi tarafından sert istilasıyla zaten azalmış olan diğerlerinin kuşatılması olasılığı güçlüdür.

---

(1) Callimachus, Hunların Gotları güçlükle kontrolleri altına aldıklarını, bu savaşta kralları Velamber'in (Balamer ile aynı, başka bir yerde Balamber) öldüğünü ve yerine Mundruth, başka bir deyişle Mazuch'un geçtiğini söyler. Calanus da onun Balamer'in yerine geçtiğini söyler ve adını Mandluch ve Madluch olarak verir. Macar kronikleri onu Bendekutz; Bonflnius, Mundizieus; Nicephoras, Numidus; Theophanes Omnudius ve Jornandes ise Mundzuccus olarak adlandırır. Attila'nın sarayını ziyaret eden ve bu nedenle en yüksek otorite sayılan Priscus onu Mundiuch olarak adlandırır. Burada, ismin Tötonik olduğu ve Burgundiya kralı Gundiuc'un adına benzer olduğu, Mun 'moon, ay' ve diuch 'fatih' sözcüklerinden oluşan bir bileşik sözcük olduğu gözlemlenebilir. Gioca Anglo-sakson dilinde fethetmek demektir. Ýngilizce *yoke* ve Latince *jugum* sözcükleri aynı köktendir. Burgundi kralı Giuka'nın adı basitçe Gundiuc aynı bileşiktir. Jornandes tarafından adlandırıldığı gibi Mundzuc, Priscus'un verdiği

unvanla uyuşmaktadır. Bendekutz belki de adın çevirisidir, 'bendis'in Trakya dilinde 'ay' anlamına geldiği söylenir. Bk. Strabo.

(2) St. Ambrose onu Hunların kılıçlarını kullandığı için azarlar.

(3) Juthungi: Tuna ve Altmühl nehirlerin kuzeyinde, modern Almanya'nın Bavyera Eyaleti'nin bulunduğu bölgede yaşayan bir Alman kabilesi. **(ÇN)**

(4) Magnus Maximus: (335 civarı-28 Ağustos 388), Maximianus olarak da bilinir, 383 yılından İmparator I. Theodosius'un emriyle öldürüldüğü 388 yılına kadar Batı Roma İmparatorluğu'nda kendini imparator ilan eden Romalı gaspçı. Maximus, Britanya'da Roma ordusunda görevli olduğu sırada İspanya'da, birlikleri tarafından 383 yılında imparator ilan edildi. İmparatorluk ihtarısının izinden Galya'ya gitti. Galya'yı yerle bir ettikten sonra Maximus, Paris yakınlarında bozguna uğratacağı rakibi Gratian ile karşılaşmak üzere harekete geçti. Kaçmasının ardından Gratian 25 Ağustos 383'de Lyon'da öldürüldü. **(ÇN)**

(5) Sigonius, lib. 9.

(6) Belius Juvencus'a gönderdiği notlarda Muncuk'un Huldin'i tahtına ortak ettiğini söyler ve Valesius *(Rer. Franc. l. 4.)* da aynı görüşü savunur.

(7) Olympiodorus.

(8) Paulus Diaconus, l. 13. Orosius, l. 7. c. 37. n. 3.

(9) Gibbon (Mascou. Hist. of Geramns, 8. 14.) Rhadagast'ın Meclenberg'de Oboritlerin yerel tanrısının adı olduğunu söyler ve bir kahramanın kendi koruyucu tanrısının unvanını doğal olarak üstlenebileceğini; fakat barbarların başarısız bir kahramana iman etmelerinin mümkün olmadığını ekler. Bu, Gibbon'un tarihinde bulunan belirsiz iddialardan biridir; fakat bu gibi geçmişte bir ilaha tapınmanın herhangi bir kanıtını getirmeyi güç bulmuş olmalıdır. Aynı nedenle, eşit bir doğrulukla Julius Caesar'ın tanrılaştırılmasını da inkâr etmiştir. Radagais, İtalya'yı istilaya ve Roma adını ve otoritesini yıkmaya girişmeden önce en başarılı fatihlerden biri olmalıdır. Egemenliğini Avrupa'nın büyük bir bölümüne yaymıştı; olasılıkla, her şeyden çok, Rhine'in doğusunda ve Tuna'nın kuzeyinde Hunların egemenliğine girmeden kalabilmişti. Çağdaş bir yazar. Prudentius, onu "Tuna'dan, imparatorluk için yıkıcı olan Pannonya halkıyla birlikte gelen Gotik bir tiran" olarak adlandırır. Muhtemelen, Gotların elinde tuttuğu, Tuna'nın güneyindeki Savian Pannonyasını kast ediyordu. İlah Radagais'in resmi Schedius, de Diis Germanis, s. 720, Halae, 1728'de görülebilir. Orada, Obotritler arasında, daha sonra Megalopolis'te ilahlık onurunu hak eden Radagaisius için büyük bir heykel dikilmiştir. Üstünde bir boğanın kara başının işlendiği bir kalkan göğsünü kaplar. Eli bir savaş baltasıyla silahlıdır; başına küçük bir kuş oturmuştur. Ayrıca bk. *Helmold Chron. Slav. lib. 1. c. 3. &c. 21. -Albert Cranz. l. 2. C. 21. -Ludivicus de idol. Sclav. 2. & 17.- Mesius Diss. Acad. s. 1066. -Stedowsky in*

sacrû Moraviae hist. s. 37. Radagais için bir tapınak da yapılmıştır ve Razeburg'u sulayan bir nehre, Radagais adı verilmiştir. *Nicol. Thurius de Herulis*. Birçok görkemli kahramanlıktan sonra, yaşarken halkı tarafından çok sevilen Rhadagas gibi sonu olanlar, ölümlerinden sonra halkları tarfından ilahlaştırılır ve bir tanrı olarak tapınılırlar. Mascou, Radagais'nin Oboritler tarafından bir ilah olarak tapılan kimliğine şüphe ile bakar (bu nosyonu H. G. Mesius de Diis Obotr. Ve Teutzel Monathl. Unteer. 1695'ten çıkarır) ki bu, Gibbon'un saçma gözlemine yol açar. Bir on ikinci yüzyıl yazarı olan M. Adamus (Hist. Eccl. Adlı çalışmasında) Slav kökenliler arasında yaşayanların en güçlülerinin Retharii olduğunu söyler. Onların Rethre olarak adlandırılan şehri, putperestliğin başkentiydi; orada şefleri Radegast olan iblisler için bir tapınak kuruldu. Görüntüsü altındandı ve yatağı mor renkle bezenmişti. Şehrin on iki kapısı vardı, dört tarafı derin bir gölle çevrilmişti; tahta bir köprü, sadece kurban vermeye ya da kâhine danışmaya gelenlere geçiş imkânı veriyordu. Bu tapınağın Hamburg'a dört günlük uzaklıkta olduğu söyleniyordu. XI. yüzyılda yaşamış Helmold, benzer sözlerle aynı düşüncedeydi. Radegast'ı Oboritlerin, yani Meclenburgerlerin tanrısı olarak adlandırıyordu. Rethre muhtemelen, Saxe Lunenburg Düklüğü'ndeki Ratzburg'du ve Ratzburg adı Radagatsburg'un ermiş haliydi. M. Theod. Engelhus'un Maderus tarafından düzenlenen vakayinamelerinin 169. sayfasında Dan kralının Meclenberg yakınlarındaki, Myneta adlı, soylu bir Slav kasabasını tahrip ettiği söylenir. Reisleri Radegast olan bir çok Tanrı için yapılmış bir tapınak bulunmaktaydı. Reimar Kock kendi vakayinâmesinde (Lubec M. S. cit.) Gadesbusch'ta Radegast için yapılmış heykeller ve tapınaklar bulunduğunu söyler. Helmold'a göre (l. 1. c. 2), başının üstünde geniş kanatlı bir kuş bulunmaktaydı; göğsünde ise sağ elinde tuttuğu bir kara boğa başı vardı. Savaş baltası sağ elindeydi ve çıplaktı. 5. yüzyıldaki Radagais kraliyetine tanrısallık atfedenlere, Medius'un yöneltttiği tek itiraz boğa başının Gotlardan çok Vandallara ait olduğu ait olduğudur; ancak Gotların, Vandalların, Slavların ve Oboritlerin kendi içlerinde çok karıştıklarını da kabul eder. İtiraz tamamen nafiledir; çünkü Kral Radagais'in Got olduğuna dair herhangi bir kanıt yoktur; çok büyük bir ihtimalle bir Vandal ya da Slavdı; fakat alnından ışıyan Mithriac güneşi bulunan bir boğa başı Frank Kralı Childeric'in Tournay'da bulunan gömütünde de bulunur. Bak. *Chiffl. An.* Bremenli Adam (Hist. Ecel. l. 4. c. 12), Meclenberg Psikoposu John'un bu şehrin Paganları tarafından ele geçirildiğini, sopalarla dövüldüğünü, çeşitli Slav kasabaları arasında sürüklenerek dolaştırıldığını ve Hristiyanlıktan tövbe etmeyi reddedince ellerinin ve ayaklarının kesildiğini ve bedeninin bir yola atıldığını söyler. Kafası bir sırık üzerinde, Slav başkenti Rethre'deki Tanrı Rhadegast'a kurban olarak sunulmuştur. Mesius (s. 45.) Gadesbusch'u sulayan nehrin Radegast olarak adlandırıldığını ve (s. 48 ve devamı) ilahın adını beşinci yüzyılda yaşamış kraldan

aldığı düşüncesini kabul eder ve aynı unvana sahip başka bir kraldan aldığı yönündeki kendi görüşünü de ifade eder. Bu, tuhaflığın son noktasına karşı bir şüphecilik taşır; çünkü İS 406 yılında ölen Radagais'den önce böyle ibadet edilen bir tanrının ya da insanlar arasında yaşamış böyle birinin var olduğunu gösterebilmesi imkânsızdır.

(10) **Obotritae:** Obotriti ya da Obotritae, 9. yüzyılda Eski Saksonların kuzeyinde, Almanya'nın doğusunda ortaya çıkan Slavik bir kabile. **(ÇN)**

(11) **Burgundianlar:** İlk kez Güneydoğu Avrupa'da ortaya çıkan Doğu Cermen kökenli bir kabile. Daha sonra Burgundianlar, bugün Burgundi olarak anılan Galya bölgesini koloni haline getirdiler. **(ÇN)**

(12) Orosius, l. 7. c. 37.

(13) Prudentius contra Symmachun./ Prudentius Symmachun'a karşı.

(14) St. Aug. Civ. Dei., 5. c. 23.

(15) **Faesulae:** Modern İtalya'da *Fiesole*. Antik bir Etrüsk şehridir. Florentia'nın kuzeydoğusu'nda yer alır. **(ÇN)**

(16) Orasius, lib. 7.

(17) Orasius, lib. 7.- Prosper Aquit. Chron.- Prosper Tiro Chron.- Fresculphus Chron.

(18) Olympiodorus. Gibbon Olympiodorus'taki metni tamamen yanlış anlar ve 12.000 seçkin savaşçının "kanatlarda parıldadığını" söyler ve "Olimpiodorus onları, hiçbir hassas fikir iletmeyecek şekilde σπτιματοι/optimatoi [8. yüzyılda Bizans askeri birimi, optimati **(ÇN)**] olarak adlandırır" diye ekler; ancak gerçekte Olympiodorus, Gotların –yaklaşık 12000 kişiden oluşan– baş adamlarının (κεφαλιϖται) σπτιματοι/optimatoi, Latinlerce *optimati* olarak adlandırıldığını ve Stilicho'nun Radagais yenilgisinden sonra bunları kendisine bağlandığını söyler. Gibbon, özgün ifadeleri şöyle olan "ους καταπολεμησαςΣτελιχϖυ Ροδογαισουπροσηταιρσατο "sonraki sözleri de yanlış yorumlar ve Stilicho'nun parıldayan keşif kolu olarak adlandırdığı 12000 soyluyu yendiğini ve bozgunlarından sonra Radagais ile işbirliği yaptığını sanır ve bunun üzerine Radagais'in "Stilicho'nun merhametine ya da kapitülasyonuna sığındığını" yanlış bir şekilde söyler ve "προηταιρσατο" sözcüğü sıkı ve arkadaşça bir ittifakı gösterir ve Stilicho'yu halen daha suçlu olarak yorumlar" diye ekler. Bu gibi yanlışların bilimsel açıdan çok ünlü olan bir adamdan kaynaklanması garip görünmektedir; fakat gerçeğe atfedilen dikkat, çok sık olarak bir periyodu tamamlama arzusuna kurban edilmektedir; örneğin Attila'nın "Hafif rüzgârlı Mincius'un Benacus Gölü'nün köpüklenen dalgalarında kaybolduğu yerde karargâh kurduğu"nu ifade ettiği yerdeki gibi; ancak gerçekte Benacus Gölü, Alpine sularının

deposudur ve Kutsal Mincius Po'ya akar. Yunanca sözcüklerin çevirisi şudur: Radagais'i yenen Stilicho onu kendisine bağladı. Olimpiodorus Stilicho'nun Orosius ve Marcellinus' tan bildiğimiz üzere diğer tutsaklar satılırlarken kendi ordusuna 12000 soylu Got'u kaydettiğini ya da Gibbon'un onları adlandırdığı gibi keşif kolu olmaları yerine, bu 12.000 kişinin Radagais'in büyük ordusunun kendi ölümünden sonra Stilicho ile ittifak yapan zarar görmemiş bölüklerinin bir parçası olduğunu ve onları Galya'ya gönderdiğini anlatmaya çalışır.

(19) Ne Prosper ne de Orosius, Stilicho'nun emri altındaki, herhangi bir Romalıdan söz eder. Bk. *Prosp. Tyro, İS 405 ya da 406. Orosius, lib. 7. c. 37.* Aetius gibi bir hain ve sahte Hıristiyan olan Stilicho'ya herhangi bir övgüde bulunmadan Radagais'i idam ettiği için yöneltilen suistimalin adaletini sorgulamalıyız. Barbarın Roma'yı yıkma, patricileri sunakta kurban etme, kendi ilahlarına iman etmeyen, kendi halkının giysilerini giymeyen herkesi öldürme ve günlük kurbanını aldığı tutsaklarla gerçekleştirme amacını da ifade ederek ilerlediği hatırlanmalıdır. Stilicho, büyük ihtimalle onu ilk ağaca asacak yeterli otoriteye sahipti ve idamın ahlaki adaleti için herhangi bir sorgulama yersizdir; kapitülasyon ve antlaşma öyküsü bir gaf olarak Gibbon tarafından üretilmiştir. Radagais'in idamının onu ele geçiren Hunlar ve Gotlar üzerinde büyük bir otoritesi olan Stilicho'nun kasti ve tasarlanmış bir eylemi olduğu hiçbir şekilde kesin değildir ve Hunlar yirmi yıl önce Ostrogotlar tarafından ele geçirilen krallarının idamını unutamazlar. Mareellinus bunu Huldin ve Sarus'a atfeder.

11
CHARATO

Bu dönemden itibaren birkaç yıl boyunca Hunların Romalılara karşı, bildirilmiş herhangi bir düşmanlığı olmamıştır. 409'da[1] Hunlardan kurulmuş küçük bir yardım ordusu onlara Ataulfus'u yen-mekte yardım etmiştir, 410'da [2] Alaric'in ilerleyişine karşı bir Hun kitlesini Honorius'un kiraladığı görülür ki bu şaşırtıcı değildir; çünkü Hunlar tek bir hükümdarın bayrağı altında toplanmamışlardır ve hem Hunlar hem de Gotlar daha yüksek teklif verene yardım etmeye hazırdırlar. Hunların imparatorluğa yönelik barışçı tavırları bu dönemlerindeki hükümdarları hakkında kulağımıza ulaşan bilgilerin azlığının nedeni olmalıdır.

Radagais'ye karşı yapılan ittifaktan sonra Huldin'in adından söz edilmez ve Hun uydularının ya da Stilicho'nun yardım güçlerinin kendisi öldürülürken yok edildiği anlatılmasına rağmen Photius'un "Olympiodorus" adlı ayrıntılı çalışmasında Hunların önemsiz hükümdarı Charato hakkında verilen bir özete kadar, Hun kralı hakkında ayrıntılı hiçbir şey duymayız. Kendisinin söz ettiği olaylar Jovinus'un tahtı zorla ele geçirdiği 411 yılından ölümü olan 413 yılına kadar geçen döneme atfedilebilir.

Olympiodorus, İstanbul'dan elçi olarak Donatus'a gönderilmiş ve Hun prenslerinin okçuluktaki olağanüstü hünerleri kendisini şaşkınlıktan dondurmuştu. Donatus'un kim olduğu bilinmemektedir; fakat ya bir Hun hükümdarı ya da onlarla çok yakından ilişkisi olan bir halkın reisi olmalıdır. Donatus, muhtemelen güvenli yönetim hakkında bir yeminle tuzağa düşürülürdü ve Romalılar tarafından yasadışı olarak ve haince idam edildi. Hun hükümdarlarının reisi Charato, öfkeden çıldırdı; fakat Romalılar, kinini hediyelerle yatıştırmanın yollarını buldular. Charato hakkında daha fazla hiçbir şey bilinmemektedir; o, Hunların şef hükümdarları olmalıdır ya da daha büyük ihtimalle Muncuk'un altındaki (3) küçük hükümdarlardan biridir.

---

(1) Zosimus, lib. 5.

(2) Sigonius, lib. 10.

(3) Olypiodorus onu "σ τωυ ρηγωυ πφωτος" olarak adlandırır. Burada Olympiodorus tarafından kullanıldığı gibi barbar dilinde "ρηξ/rix" Latinlerin regulus, küçük kral olarak adlandırdıkları makamı göstermektedir. O, Yunan dilinin istenilen anlamı vermediği yerlerde bu gibi terimleri kullanır. "Ρηξ/rix" Sarus'u Gotların bir bölüğü olarak tanımlar; fakat Alaric ve Walia'yı "Φυλαρχοι/" atronlar, şefler olarak adlandırır. George Pray (Annales Hungariae adlı çalışmasında) ulusal duyguları nedeniyle tarihi gerçekleri çarpıtır; öyle ki Macar monarişisinin kadimliğini gösterebilmek ve Hunların tek bir kral tarafından yönctildiğini ortaya çıkarmak için Balamir'in 386 yılında ölmesi ve Huldin'den 400'de söz edilmeye başlanması arasındaki boşluğu Charato hükümdarlığı ile doldurmayı uygun bularak Olympiodorus'un Hun krallarından söz edişini hasıraltı eder ve yazarın kendisinin Charato'nun 386'da ölümüne kıyasla yazarın Maximus'un ölümünü 388 olarak kabul ettiğini yanlış bir şekilde iddia eder. Photius Olympiodorus'un kayıp çalışmasının içeriğini düzenli kronolojik sırada ayrıntılandırır. Olympiodorus'un (411'de gerçekleşen) Jovinus'un gasp edilmesini ilişkilendirdiğini, sonra anlatının Donatus ve Hun krallarına kendi elçiliği ve onların

mükemmel okçulukları hakkında bilgi verdiğini, tehlikeli deniz yolculuklarının yürekler acısı halini anlattığını, Donatus'un bir sözle nasıl kandırıldığını ve katledildiğini, Hun hükümdarlarının ilki Charato'nun nasıl öfkelendiğini ve sonradan hediyelerle nasıl yumuşatılıp yatıştırıldığını anlatığını ifade eder. Bir sonraki; Jovinus'un (413'te gerçekleşen) ölümü ve Constantine ve (küçük oğlu) Julian'ın başının daha önce kesildiği, Theodosius zamanında müzakereciler olarak Maksimus ve Eugenius'un aynı kaderi paylaştığı, Carthagene'nin dışında nasıl sergilendiği ile ilgilidir. Olympiodorus'un Jovinus hakkındaki anlatımını, bir başka çeyrekte neler olduğunu anlatmak için kestiği açıktır. Charato'ya elçilik bu nedenle, Pray'in iddia ettiği gibi 386'da değil, 411 ve 413 yılları arasında yer almaktadır. Olympiodorus; Maximus ve Euginius'un kafalarının sergilendiği yerle aynı yerde kesilmediğini anlatmak istemiştir; çünkü Maksimus Aquileia'dan önce 388'de askerleri tarafından öldürülmüştür ve Eugenius'un kellesi 394 yılında Theodosius'un askerleri tarafından kesilmiştir. Sebastian'ın kellesi Ravenna'daki Honorius'a 411 yılında gönderilmiştir ve kardeşi Constantine aynı yıl canlı olarak gönderilmiştir; fakat Ravenna'ya ulaşmadan önce idam edilmiştir. Ravenna sarayına gönderilen müzakerecilerin kellelerinin sergilendiği Carthagene, İtalya'nın kuzeyinde olmalıdır, belki de Ravenna'nın şehir kapılarından ya da oradaki kamu binalarından biridir. Latin çevirmenler, Καρτθαγεη Carthage adını, herhangi bir yorum olmadan, kafaların kesildiği ve sergilendiği Afrika ile karıştırıyor görünmektedir; ancak Καρχηδϖυ Carthage'nin Yunanca adıdır. Heschoelius, Carthagene'nin Ravenna için yanlış bir yazım olduğunu düşünür ki bu çok olanaksız görünmektedir.

12
AETIUS

413 yılından itibaren Hun tahtı için Muncuk ile rekabet edebilen, gerçek bir tarihi rakip ortaya çıkmamıştır; ancak sahte bir hükümdar, Macar yıllıklarında Pray tarafından Rugas ya da Rhoilus kişiliğinde anılır. Bu dönemde, ünlü Romalı Aetius [1] Hun sarayında rehindi, bundan üç yıl önce de Got Alaric'in tutsağıydı. 410'da Alaric'e karşı gönderdikleri yardımcı güçlerin güvenli dönüşlerini sağlamakta Hunlara garanti olarak verilmiş olması muhtemeldir. Gaudentius'un oğluydu, hizmetçilik mevkisinden en yüksek şövalye rütbesine yükseltilen, doğuştan İskit ya da Got kökenli biriydi.

Annesi, soylu ve varlıklı bir İtalyan'dı ve doğumu sırasında babası praetorian [2] rütbesindeydi. Alarik ve Hun hükümdarlarının saray-larında rehin olarak gençliğini geçiren Aetius, Carpileo'nun kızıyla evlendi, kont yapıldı ve böylece Joannes evlerinin ve saraylarının kontrolünü aldı. Orta boylu, insancıl tavırlı, güzel görünüşlü, çok zayıf ya da çok şişman olmayan; aktif zekâlı ve bedenli biriydi; iyi bir binici, okçuydu, mükemmel bir askeri yeteneğe sahipti ve sivil işlerin yönetilmesinde de maharetliydi. Ne tamahkâr ne de açgözlüydü, olağanüstü mental maharetlere sahipti ve kötü danışmanların kışkırtmalarıyla amacından sapmazdı. Yaralanmalara karşı çok dayanıklıydı, zahmetli işlerinde her zaman istekliydi, tehlikeye aldırmadan, zahmet çekmeden açlık, susuzluk

ve tedbirsizliğe katlanabilirdi; gençliğinde yüksek bir mevkiye geleceği kehanet edilmişti.

Çağdaş bir yazar [3]tarafından karakteri böyle anlatılmıştı; mükemmel bir cani, hilekâr, sahte bir Hristiyan ve her eyleminde tam bir iki yüzlü oluşu bunlara eklenebilir.[4] 423'te "Zalim John" adıyla tanınan patronu Joannes (yalnız unvanı yasadışı otoriteye sahip olduğunu gösterir) egemenlik gücünü ele geçirmek amacıyla Honorius'un ölümünü fırsat bilerek Theodosius'a elçiler gönderdi. Theodosius da bu elçileri hapse attı. Beklediği saldırıya karşı kendisini güçlendirmek için o sıralarda sarayının kontrol memuru olan, saraylarında rehinken yakın kişisel arkadaşlıklar[5] kurarak onlarla birleşmiş Aetius'u bol miktarda altınla Hunlar'a gönderdi.

425'te[6] Hunlar, Aetius'un rehberliğinde İtalya'ya girdi. Sayılarının 60.000 kişi[7] olduğu tahmin edilmektedir. Kim tarafından komu-ta edildikleri bilinmemektedir; ancak Attila'nın o sıralarda 25 yaşında olduğu ve yolculuğa[8] onun önderlik ettiği düşünülmektedir. Bu kritik anda, Joannes öldürüldü ve İtalya'dan bu yenilmesi güç, istilacı orduyu çıkarmak koşuluyla, vatan hainliğini lütufa çevirmekten mutlu olan kurnaz Aetius, hemen Valentinian ile barış imzaladı Aetius'un önerisiyle uygun olarak ve Joannes'in altınlarını alarak, onları yöneten kişi tarafından kolayca geri çekilmeye ikna edildiler. Herhangi bir rezalet çıkarmadan eve dönmüşler gibi görünmektedir ki, bunun Aetius'un önderleri üzerinde büyük etkisi oldu.

---

(1) Tourslu Gregory

(2) Praetorian Muhafızlar: Roma İmparatorları tarafından, hem Roma'da hem de savaş alanında imparatorların kişisel güvenliklerini sağlamak amacıyla oluşturulmuş özel birlikler. İmparatorlar tarafından koruma amaçlı kullanılmaya başlanmadan çok önce, Scipio ailesi tarafından İÖ 275 yılı civarından aynı formatta generallerin muhafızı olarak kullanılmaya başlandıkları bilinir. İS 4. yüzyılda I. Constantinus tarafından kaldırılmıştır. **(ÇN)**

(3) Reantus Frigeridus Tourslu Gregory tarafından alıntılanmıştır.

(4) Roma'nın çöküşünün nedenlerinden biri olan bu suçlu adam için Gibbon'un bolca harcadığı övgüler iğrençtir. Bu ikiyüzlü müzakereci hakkında "erdeminin, belki de masumiyetinin bilinci tarafından desteklenen" bir adam olarak söz eder; bu adam "imparatorluğun yıkıntılarını yirmi yıl ayakta tutmaya çalışan bir kahraman ve bir yurtsever" olarak betimlenir; ancak "onun saltanatına karşı düşmanca bir açıklamada" bulunduğunu kabul eder, ölümünün "bir kahramanın hak edilmemiş bir kaderi" olduğunu söyler. Aşağıdaki kısa manzaradan erdemlerini ve yurtseverliğini ortaya koyan şeytani eylemlerine bir göz atalım: Tahta hile ile geçen John'u desteklemek için Hunları İtalya'ya çağırdı ve onun ölümüyle Galya'daki komutanlığı, Pagan destek birliklerinin çekilmesi karşılığında elde etti. İmparatoriçe ve Boniface'e karşı eşsiz hainliğiyle Afrika'yı Vandalların ellerine terk etti; bunlar, hemen sonra Roma'yı yıktılar. Boniface'i katlederek Hunlara yeniden başvurdu ve kraliyet ordusunun komutası aracılığıyla imparatoriçeyi gasp etti. Chalons Savaşı'ndan sonra Attila, Meroveus ve Torismond'u birer birer rüşvetle kandırdığına, o gün zaferden bilerek kaçtığına inanılır. Prosper tarafından İtalya'nın istilasına karşı koymak için bir adım atmamış olmakla suçlanır ve Valentinian'a İtalya'yı boşaltması ve Galya'ya sığınmasını tavsiye eder ki bu onu Roma'nın hakimi yapacaktır. Bir oğlu Carpileo'yu bir putperest sarayında, putperest tahtına çıkması için eğitirken küçük oğlu Gaudentius'u imparatorluk morunu giymesi için eğitir. Marcellinus tarafından arkadaşı, koruyucusu ve savaş alanında muhalifi olan Attila'nın suikastini düzenlemekle suçlanır; Hun sarayında kendisini temsil eden iki başarılı ve güvenilir sekreter onun tüm yaşamının anlamı olarak kabul edenler tarafından hakkıyla takdir edilecektir. J. Strada Epit. Thess. 1553, s. 211'de görülebilecek bir sikkenin arka yüzünde Aetius İmparator Sezar bulunmaktadır ve Valentinian tarafından öldürülmeden önce kendisini imparator ilan etmiş gibi görünmektedir. Aynı sayfada Tiran John'un adı Joannes Sezar olarak yazılmıştır Bir evliliğin Aetius'un oğullarından biriyle Valentinian'ın kızlarından birinin evliliğinin bir ajitasyon olduğu anlaşılan Prosp. Tyr. ve Prosp. Aquit.'ten "conjunctione filiorum" sözcükleri kesinlikle onların çocuklarının evliliklerini kast etmektedir; çünkü Valentinian'ın hiç oğlu yoktur: İki kızı Genseric tarafından biri Aetius'un nişanlısı olduğu Gaudentius ile birlikte Afrika'ya götürülmüştür. Bk. Annesi tarafından büyükbabasının adını taşıyan diğer oğlu Carpileo' nun Getic tahtı için yönlendirildiğini anlatan D.Sidon. Apoll. Carm. 5. v. 204'e de bk. Savaro, *Paris*, 1699, Cassiodorus ve İdatus'a da bk.

(5) Greg. Turon. Lib. 2. c. 8.

(6) Cassiodorus Chron. ad. xi. Thodosii et. Prim. cons.

(7) Annon. Epit. Hist. Byz.

(8) Bonfinius-Desericius.

13
RHUAS

Tahta çıktığı yıl İstanbul'u yerle bir etmekle tehdit eden ve muhtemelen Doğu İmparatoru'nun bölgesine bir akın düzenlemiş Rhuas tarafından komuta edilmiş olması çok muhtemeldir; ancak çağdaş yazarlar tarafından verilen şaşılacak bilgi büyük ve elle tutulur bir yanlıştır ki, yalnız yanlış ve haksız olduğunu ispat etmek için ayrıntılarıyla ele alınabilir.

Bu olay gerçekleştiğinde hayatta olan ve Theodoret, Pagan tapınaklarının yıkılmasını ve Providence'in genel denetim memurluğunu anlattıktan sonra şöyle der: "Göçebe İskitlerin önderi Rhoilus çok azametli bir orduyla, Tuna'yı geçip Trakya'yı istila edip yağmaladı ve imparatorluk şehrini kuşatmayla tehdit etti. Onu ana güç olarak aldı ve tamamen yakıp yıktı. Tanrı onu gökyüzünden gönderdiği (1) yıldırım ve gökgürültüleriyle çarptı hem de ateşle yok etti ve ordusunun tamamını bastırdı."

Bir başka çağdaş olan Socrates şunları dile getirir:(2) "Zalim John'un katledilmesinden sonra onun Romalılar'a karşı yardıma çağırdığı barbarlar Roma mülklerine saldırmaya başladılar. İmparator Theodosius, bunu duyunca, geleneklerine göre, bu gibi şeyleri Yüce Tanrı'ya bıraktı ve kendisini duaya adayarak arzu ettiklerini elde etmeden çok önce; barbarların zuhur ettiği yolu

öğrenmesi güzeldir. Adı Rugas olan önderleri, yıldırımla çarpılarak öldü ve onunla birlikte olan adamların büyük bir bölümü bir salgın hastalıkla tükendi ve bu barbarları korkuya boğdu, çok geçmeden bunun soylu Roma halkına saldırdıkları için olduğunu Tanrıların onlara yardım ettiklerini anladılar."

Hadsiz hesapsız bir ordusu olan Hun hükümdarı böylece yok edilmişse ve Socrates'in söylemeye çalıştığı gibi özel bir kehaneti izleyerek yok edilmişlerse Hunlar gerçekten titremiş ve bu gibi bir manifestonun ve Yüce Tanrı'nın müdahalesinin yeniden toplanmasında tüm Avrupa neredeyse bugüne kadar sallanmıştır; fakat bu öykünün yanlışlığını ispatlamak kolaydır.

Theodoret hemen ondan alıntılanmış metne, Tanrı'nın aynısını Persler, varolan antlaşmayı bozarak Roma bölgelerine saldırdıklarında Pers kralına karşı savaşta yaptığını, yağmur ve doluyla destek verdiğini, Gororanus'un bir şehre saldırdığı daha önceki bir savaşta başpsikoposun tek başına yüksek kuleleri yıktığını, mancınıkları parçalayarak şehri kurtardığını; başka bir olayda da bir barbar ordusu tarafından kuşatılan bir şehirde, şehrin psikoposunun tek başına devasa bir taşı mancınığa ya da balistaya koyarak Aziz Thomas'ı çağırıp Tanrı'nın adına taşı fırlatarak barbarların önderini başından vurarak öldürdüğünü ve böylece kuşatmayı kaldırdığını ekler. Bu gibi öykülerin dostluğu, Hunlar hakkındaki tüm güveni yok eder. Fakat Sokrates'e göre, olay Ezekiel tarafmdan kehanet edilmiş ve kehanet İstanbul Piskoposu tarafından uygulanmıştır; burada bu gibi olağanüstü bir ilişkinin nasıl itibar kazandığının ipucuna ulaşıyoruz.

"Başpsikopos Proclus (Socrates'i izler) Ezekiel'in kehaneti hakkında vaazlar verdi, kehanet şöyleydi: Ve sen, insanoğlu, Hükümdar Gog, [3] *Rosh*, Misoch ve Tubal'a karşı kehanet; onu ölüm ve kanla ve seller gibi yağmur ve taş gibi doluyla cezalandırıyorum, ateş ve kükürt yağdıracağım onun, onunla birlikte olanların ve tüm halkların üzerine; büyük ve muzaffer olacağım

ve birçok halkın huzurunda bilineceğim ve onlar benim hükümdar olduğumu bilecekler." Bu, kehanet Ezekiel 38. suresinin ikinci ayetinden derlenmiştir. "İnsanoğlu, yüzünü Gog'a, Meccüc topraklarına dön, baş prensler Meshech ve Tubal'a ve kehanet ona karşıdır" 22. ve 23. ayetler "Ona karşı savunacağım..."dır. Bu kehanetin uyarlandığı Hun Rhuas'a dayandırılan Rhos sözcüğü, Septuagint'te (4) ortaya çıkar; ancak o Vulgate'de (5) değildir, St. Jerome tarafından *baş*'a çevrilen sözcük aşağıdaki izleyen sözcüğe uyarlanmıştır, sözcük Meshnech'in baş ya da şef prensine işaret eder. Başpiskopos, bu kehanetin uyarlanması için mükemmel bir şekilde övülmüştür ve Socrates'e göre İstanbul'da konuşmanın evrensel başlığı buydu; şüphesiz bu uyarlama olağanüstü tarihin doğmasına neden oldu.

Rhuas, insanlar onun saldırısını beklerken İstanbul'u yok etmekle tehdit etmiştir; başpiskopos insanları, Tanrı'nın peygamberi aracılığıyla Rhuas'ı ve beraberindekileri cennetten göndereceği ateş ve sülfürle yok edeceğini açıkça bildirdiğini söyleyerek ikna etmiştir. Rhuas, hiçbir zaman İstanbul'un yakınına gelmedi; Başpiskopos'un öngörüsü vatandaşlarının güvenliği hakkındaki en önemli bölümünde doğrulanmıştı. Öykü, tamamen gerçekleşmesi ve buna bağlı olarak Rhuas ile ordusunun yok olmasıyla geçerli hale geldi. Öykü, Yunan tanrılarıyla sınırlandı; çağının Latin tarihlerinin birinde bile Doğu İmparatorluğu'na Rhuas önderliğinde, Hunların yaptığı bir seferden bahsedilmez. Başpiskoposlar İdatius, Prosper ve Jornandes sessizdirler; Cassiodorus ve Marcellinus sessizdirler; fakat Yüce Tanrı'nın böyle bir bildirimi gerçekleşmişse böyle bir inanca renk verebilecek herhangi bir şey yaşanmışsa Avrupa kendisinin olağanüstü söylentileriyle çınlayacaktır.

Procopius, Zalim John'un ölümüyle ilgilenir; fakat Rhuas hakkında hiçbir şey yoktur. İstanbul'dan Hunlara, varsayılan felaketten yirmi iki yıl sonra elçi olarak gönderilen Priscus'tan öğrendiğimiz öykünün yalanlamasını tamamlamak için Rhuas'nın

429'da gerçekleşen Dionysius konsülünden sonra yaşamda olduğu, ilahi intikamın onu yendiğini ve Prosper Tyro tarihinin Rhuas'ın 434'te öldüğünü söylediğini bilmeliyiz. Macar vakanüvist, durumu gülünçlüğün zirvesine taşır; 429'da Rhuas'nın yaşamda olduğunun farkındadır ve iki kralın olabileceğini iddia eder:[6] Biri cenneten gelen ateşle öldürülen Rugas, diğeri de onun varisi Rhuas'dır; önceki bütün yazarları onları karıştırmakla suçlar; ancak yok edilmiş olabileceği tarihten çok uzun süre sonra yaşamda olmasının uygun olmayan koşullar dışında onlar gibi, Bizans'ın yüksek rütbeli rahiplerinin öngörülerini gerçek kılacak iki hükümdarın olması için en küçük bir neden bile yoktur.

---

(1)"σκηπτοις και πρηστηρσι." Metin Yunancadan harfi harfine çevrilmiştir.

(2) Socr. Eccles. Hist. I. 7. c. 43. Harfi harfine çevrilmiştir.

(3) Gog: Mecüc hükümdarı. **(ÇN)**

(4) Septuagint: Tevrat'ın İÖ 3. ve 1. yüzyıllar arasında, İskenderiye'de çevrilmiş, Yunanca versiyonudur. Tevrat'ın birçok antik çevirilerinin en eskisidir. Yunanca, Büyük İskender (İÖ 356-323) zamanından itibaren Doğu Akdeniz Havzası'nın *lingua franca*'sı (ortak dil) haline gelmiştir. **(ÇN)**

(5) Vulgate: İncil'in 5. yüzyılın başlarına ait Latince versiyonudur. 382'de Eski Latince çevirilerin revizyonlarını yapmak için Papa Damasus yönetiminde Aziz Jerome ve yardımcılarının ortaya koyduğu çalışmadır. 13. yüzyıldan itibaren "genellikle kullanılan versiyon" anlamındaki *versio vulgata* adıyla anılmaya başlar ve nihayet Roma Katolik Kilisesi'nin İncil'inin açıklayıcı ve resmi olarak yayımlanan Latince versiyonu haline gelir. **(ÇN)**

(6) Kehanetteki ona yorulan Rhos sözcüğü Rhuas'ın kastedilen kişi olduğunu ve Rugas'ın ayrı bir kişi olmadığını gösterir; fakat onun unvanındaki varyasyonlar hiçbir zaman ona ait değildir. Yunanlılar ve Romalılar barbarların adlarını karıştırmak konusunda çok rahattırlar. Prosper Tyro Rhuas'ı Rugilla olarak adlandırır; Nicephoras, Rhougas yazar ve onun çevirmeni Langus Roilas der; Epiphanius Scholasticus onu Rhoilas olarak ve Jornandes Rhos adına en çok yaklaşan Roas olarak anar. Priscus onu Latin ortografisinde Rhuas olabilecek Rhouas olarak adlandırır.

14
RHUAS VE OKTAR, OBARSES

Jornandes'den (Jordanes) bilindiği üzere Rhuas ve Oktar, Muncuk'un kardeşleridir ve Attila'nın hükümdarlığından önce Hunların krallarıdır; fakat Hunların tamamı üzerinde hükümran olamışlardır. Tahta çıkış tarihleri Muncuk'unki gibi bilinmiyor.

Kendi kuramını desteklemek için gerçeği değiştirmekte uzman olan Pray, Muncuk'un ölümünden sonra Attila küçük olduğu için Attila'nın amcaları Oktar ve Rhuas'ın, babası tarafından koruyucuları olarak atandığını Jordanes'den yanlış olarak aktarır. Bu varsayım için herhangi bir uzman görüşü, Muncuk'un devletin bir parçasını kardeşi Subthar ve kendi çocukları arasında paylaştığını söyleyen Calanus haricinde yoktur.

Oktar, diğer şekilde adlandırılışıyla Subthar ve Rhuas muhtemelen kardeşleriyle birlikte hükümdardır. Calanus'un ifadesinin gösterdiği gibi Attila'nın da onlar yaşarken hükümdar olduğunu bilmiyoruz ve hatta babasının saltanatı sırasında babası onun için hükümdarlık yetkilerini hayatı boyunca elinde tuttu. Oktar ve Rhuas, Hunların hepsi üzerinde hükümdar olmadılar, onların ölümlerinden vc kardeşi Bleda'yı öldürmesinden sonra Attila tek hükümdardı ki, bu Attila ve kardeşi Bleda'nın amcalarına tabi olmayan halklara hükmeden hükümdarlar olduğunu gösterir. Attila ve Bleda'nın birleşik

egemenliklerinin her koşulu, Bleda bir cinayetle ortadan kaldırılana kadar, Hunlar arasında erkek kardeşlerin eşit hükümdarlık haklarının olduğunu gösterir ve bu bizi Oktar ve Rhuas'ın Muncuk ile ortak oldukları sonucuna götürür ve Calanus açıkça Subthar'ın (diğer adı Oktar) Muncuk ile birlikte hüküm sürdüğünü söyler. Pray, tahtı koruyucu olarak değil, kendi hakları olduğu için elde tutuyorlarsa Priscus tarafından Muncuk'un diğer oğlu olarak söz ettiği Obarses'in de hiç ortada görünmemesine rağmen hükümdar olması gerektiğini iddia eder; fakat bu çok yanlıştır; çünkü Obarses'in aynı anneden olmadığı söylenmektedir. Hun krallarının –poligamik evlilik biçimine izin verilmesine rağmen– çocuklarını tahta çıkarmak için ünvanlandırılmış, olağanüstü haklara sahip tek bir hatunun bulunduğu açıktır. Attila'nın bir ordu eşi ve bir sürü çocuğu [1] bulunmaktaydı; fakat Priscus sadece, Atilla'nın özellikle eşi olarak adlandırdığı Creca'dan olan üç çocuğun adlarından [2] söz eder ve onlar tek başlarına onun rütbelerinin varisi olmuşlardır; ancak diğer çocukları ülkenin aralarında eşit olarak bölünmesini istediler

---

(1) Filii Attilae, quorum per licentiam pene populus fuit, & c. *Jornandes de reb. Get. c. 50.*

(2) Priscus, s. 197. Bonnae, 1829.

15
BURGUNDİYANLAR

Hunların Burgundiyanlar ile ilk çarpışmaları Muncuk'un hükümdarlığının karanlık dönemlerinde gerçekleşmiş olmalıdır ki, bu Avrupa'nın tamamında Tuna'nın kuzeyindeki romantik destanlarda anılan olaylara yol açar. Fakat bunlarla gerçek tarihi çözümle-mek çok zordur. Burgundiyanların kaydedilmiş ilk krallığı (Ptolemy' nin Frugundiyanları olmalı) Cermenya ve Sarmatya sınırlarındaki Vistula (1) yakınlarındadır. O zamanlar Baltıktaki Bornholm ya da Burgundar-holm ölülerini gömmek için kullandıkları kutsal bir yer olan ada belki de Mona veya İona gibi kutsanmış bir yerdi.

Vistula'dan Oder'e (2) ilerledikleri, 359'da Ren'e yaklaştıkları gö-rülmektedir. 413'ün (3) başlarında nehrin Gal tarafında 80.000 kişiyle yerleştiler. Ren yakınlarında hüküm sürmüş olan Athanaric(4) kaydedilmiş en eski şefleridir. Kralları, Pharamond Kralı Marcomir'in kızı, Blysinda ile evlenmiştir. En büyük oğlu Gondegesil (5) onun yerine tahta geçer. Ölünce tacını üç oğlu olan kardeşi Gundioc ya da Gondaker'a bırakır. Oğullarının adları Gondegesil, Gondemar diğer bir deyişle Gunnar ya da Gunther ve Gondebod idi.

Burgundiyanların kraliyet ailesi Nibelungiyan ya da Nifflungiyan

olarak adlandırılır ve Bornholm'dan taşıdıkları çok miktarda altından oluşan hazineyi getirdikleri düşünülür. Muncuk'un [6] hükümdarlığı boyunca Hunlar, Burgundiyanların bölgelerine başarılı akınlar düzenlediler, kasabalarını yağmaladılar ve onları bağımlı bir eyalet haline getirdiler: Ariyan papazlar, doktrinlerini onlar arasında aşılamak için sefil ve bunalmış hallerinin avantajını kullandılar; onlara putperestliğin kayıplarının nedeni olduğunu gösterdiler. Bunun üzerine Burgundiyanlar, Hıristiyanlığın kaliteli bir biçimini kabul ettiler ve Ariyan inancına göre vaftiz edildiler. Kardeşinin ölümünden sonra Oktar, [7] 430' da mürtet ve asi vassallarını cezalandırmak için büyük bir Hun ordusuyla Burgundi'ye yürüdü. Büyük bir katliamla yenildi ve seferde ordusu telef oldu; ancak bu, muhtemelen savaşta gerçekleşmedi. Bu başarıyla gurur duyan Burgandiyan kralı, kendini bütün düşmanlarına karşı tek elle savaşabilecek kadar güçlü hissetti ve büyük güçlerden herhangi biriyle ittifak yapmadan onlara tek başına kafa tutmaya çalıştı.

---

(1) Vistula: Vistül, Polonya'nın en uzun ırmaklarından. **(ÇN)**

(2) Oder: Çek Cumhuriyeti'nde doğarak Avrupa'nın kuzey kesimindeki ovaları sular ve Baltık Denizi'ne dökülür. Yaklaşık 850 kilometrelik uzunluğuyla, Vistül'den sonra Polonya'nın ikinci uzun nehridir. Aşağı Oder ve kolu olan Neisse Nehri, Polonya ve Almanya arasındaki sınırı oluşturur. Oder'in en uzun kolu olan Warta Nehri, Polonya'nın tam ortasından geçer. **(ÇN)**

(3) Ammianus Marcellinus, lib. 18. c. 1. Prosp. Et. Cassiod. Chron. İS 413. De Usone in regionem Francorum, Burgundionum 80 feré millia, quot nunquam anteá, ad Rhenum descendunt. *Cassiod. Chron.*

(4) Wolfgaug Lazius.

(5) Gond- gesil örn. Aureus socius. Gondioch ya da Gonde akher, örn. Bonus aut aureus ager. Gondomar ya da Gondemar, örn. Bonus aut aureus dominus. Gondeboden, örn. Aureus nuncius. Gunttram aureus somniator, Clotaire'in

oğlu. Wolfgang Lazius. Altın anlamına gelen gond sözcüğü onların tüm unvanlarında bulunur. Burgundi'nin kendisi Altın Dağ demektir dağ ve altın sözcüklerinden oluşan bir bileşik sözcüktür. Altın tarla anlamındaki Gondaker adı çok benzerdir; fakat *ioch* terimleşmesi "guiuk, diok, zuch ya da cuck" olarak yazılsa da muhtemelen "fatih" demektir. "Joch" boyunduruk demektir, "jochen" fethetmek anlamına gelir; "gaiukan" Gotik Ulphilas İncili'nde fethetmek demektir. Bu nedenle İskandinav destanlarında Gondioc Guika olarak geçer ki bu, önce gelen gond sözcüğü olmadan son hecenin uzun söylenmesidir. Bugundiyanların Halfdane ve Holmgard Prensesi Alfrica'nın dokuz çocuğundan biri ve Guika'nın dedesi olan Neefil'in soyundan Nibelungiyanlar oldukları söylenir. Bk. *Cochlaei Vita Theodorici* s. 532'deki not.

(6) İskandinav Wilkina sagasında, Hunların Kralı Yaşlı Melias'ın Muncuk' tan sonra tahta Attila'nın çıktığından bahsettiğini hatırlıyorum. Attila burada Frieesland Prensi Osid'in oğlu; fakat Hunlar arasındaki başarılı maceracı ve Melias'tan sonra kral olan bir kişi olarak anılır.

(7) Calanus tarafından Subthar, Socrates Uptar ve Jornandes tarafından Oktar olarak adlandırılır. Tarih, Oktar'ın Thodosiusun 13. ve Valentinian'ın 3. konsülü zamanındaki seferi sırasında, 430'da Aryan psikoposu Barbas'ın ölümü ile sabitlenir. Socrates, lib. 7. c. 20'ye bakın. Bu nedenle Sigonius'un 428, Sigebertus Gemblancensis'in 433, Callesius'un 434, Tillemont 437 olarak verdiği tarihlerin hepsi yanlıştır.

16
AETİUS'UN ÇIKARLARI

Zalim John'un beklenmeyen ölümü, Aetius rehberliğindeki Hunlar tarafından İtalya'nın vakitsiz istilasını öyle karışık bir hale getirdi ki, becerikli müzakereci, Valentinian ve Placidia ile kendi koşullarını ileri sürerek anlaşma yaptı ve Galya'daki ordunun başkomutanlığı, Hunların uzaklaştırılması için hemen aldığı ödülü oldu. Bir sonraki yıl Vizigotlardan Arles'i aldı,[1] 428'de Frank Kralı Clodion'dan[2] onun tarafından elde tutulan Rhen yakınındaki Galya'nın parçalarını aldı ve bir sonraki yıl da Bavyera'daki Juthungi'nin[3] hakkından geldi.

Vindelician ya da Bavyera savaşına bir son vererek sonbaharda ya da bir sonraki baharda Belçikalıları sıkıştıran Burgundiyanları yendi[4] ve o sırada Hunlar, Herulianlar, Franklar, Sauromatiyanlar, Saliyanlar ve Gelonlar[5] ona karşı savaştılar. Bu çatışma, Belçika topraklarının bazı bölgelerini Hunlar ve yardımcı güçleri istila ettiklerinde Oktar'ın başına gelen felaketten biraz önce gerçekleşmiş olmalıdır ve bu sırada aldıkları başarı Burgundiyanları ayaklanmak ve onların hakkından gelmek için yüreklendirdi.

432 yılında, ihanet eylemlerine sevk edilen ve Aetius'un ihanetine uğrayan Bonifacius, Afrika'dan Roma'ya geri döndü ve

Kuvvet Komutanlığı [6] rütbesini aldı. Aralarında kişisel bir çatışma yaşandı. Aetius altta kaldı; fakat bu düşman aldığı yaralar nedeniyle birkaç gün içinde öldü. Aetius villasına çekildi; fakat Bonifacius taraftarlarınca orada bir suikast girişimi gerçekleştirilince Aetius, Dalmaçya'ya kaçtı. Bundan sonra, [7] Hun Hükümdarı Rhuas'nın Pannonya'daki sarayına yaklaştı; onların arasında yarattığı büyük etki, hiç azalmadı. Bir kere daha Hun ordusunun başında Valentinian tahtını tehdit etti. Romanlılar Visigotları yardıma çağırdı; fakat bu olayda hiçbir savaş gerekleşmedi; Placidia ve oğlu Aetius'un taleplerini karşıladı ve o, yine Galya'daki orduyu yönetme onuruna kazandı. Rakipleri şimdi Roma topraklarına saldırılar düzenleyen ya da imparatorluğun topraklarına yerleşmeye çalışarak Romalıları kışkırtan Burgundiyanlardı; 435'te [8] Burgandiyanları çok büyük bir katliamla sürdü ve krallarını merhametine sığınmaya zorladı.

---

(1) Prosper Tyro, İS 426. İdat. Chron. O. 312.

(2) Prosp. Aquit. İS 428. Cassiod. Chron. 428.

(3) Prosp. Tyro. İS 429.

(4) Sidonius Apollinaris Paneg. Avit. V. 238.

(5) Herulian: 3. ve 5. yüzyıllar arasında, Ostrogotlar, Hunlar ve Bizanslılar tarafından yönetilen, göçebe bir Cermenik halktır.

Sauromatyanlar: Göçebe, Hint-Avrupa kabilesidir. Güney Ukrayna bozkırlarında yaşarlar, İÖ 400 civarında tedricen Sarmatyalılara dönüşürler.

Saliyan: Frankların bir koludur. Ren'in yukarısındaki kıyı kalelerinin kuzeyinde, Kuzey Hollanda'da yaşarlardı. Bu bölge halen Salland olarak adlandırılmaktadır.

Gelonus: Herodot'a göre İskit kavmni Budinilerin başkentidir. Poltova Bölgesi'nde Bilsk kasabasının yakınlarındadır. Ancak birçok farklı yer verilmektedir. Biri Don ve Volga nehirlerinin yakınlarındadır. **(ÇN)**

(6) Magister militum. Gibbon bu rütbeyi yanlış olarak "Roma Ordularının Baş Generali" olarak adlandırır; çünkü Marcellinus Magister Mitium rütbesini taşıyanlar olarak Asper, Anatoliusve Vandal John'dan da söz eder. Bu, belki de modern mareşal rütbesi ile benzerdir ve o, imparatorluğun ikinci derecedeki tüm generallerine emir ve rütbe verme yetkisine sahiptir.

(7) Prosp. Tyro, İS 433. Prosp. Aquit. İS 432. Sigeb. Gembl. 435.

(8) Prosp. Tyr. İS. 436. Prosp. Aquit. 435. İdat. Chron. 436. Cassiod. Chron. 435.

17
RHUAS'IN ÖLÜMÜ VE ATTİLA (TAHTA ÇIKIŞI)

Aetius'un çıkarlarını yeniden elde etmesinden hemen sonra koruyucusu Rhuas [1] öldü ve Attila [2] Pannonya'da tahta çıktı. Kardeşi Bleda,[3] Asya sınırlarına yakın bölgelerdeki, Hunların bir kısmına hükümdar oldu. Hangisinin büyük olduğu kesin olarak bilinmemektedir; gerçek, otorite yazarlarının hiçbiri tarafından kesin olarak ifade edilmemiştir; fakat Priscus, onları birlikte anarken Attila'nın adını ilk sıraya yerleştirir ve Jornandes, tahta kardeşi Bleda ile birlikte çıktığını ifade eder,[4] Attila'nın büyük olduğu düşüncesi güçlüdür.

Attila'ya sıradışı 124 yaşını atfeden Macar yazarları [5] Julius Caesar ile aynı günde doğup öldüğünü ve 402 yılında tahta çıktığını göze alarak hükümdar olduğunda yetmiş iki yaşında olduğunu ve Hunlar 374'te Avrupa'ya girdiklerinde orduların başında etkili bir komutan olduğunu söylerler. Bu inanılmaz derecede büyük saçmalığın üstesinden sadece, ölümünden sonra, Romalı bir prenses olan Honoria'dan doğan bir oğlun, Attila'nın oldukça yaşlı ve güçsüz babasına kaçtığı iddiasıyla gelinebilir.

Attila ile kişisel olarak tanışan Priscus'un sözleri, Attila'ya sıradışı bir uzun yaşam ve sürüncemeli bir saltanat atfedenleri kesin bir

şekilde yalanlar. Attila'nın gözdesi, [6] Constantius'un huzurunda Attila'nın konuştuğu, Attila'ya sekreter olan, ona tâbi olan Paeonia yerlisi Orestes'in kayınpederi Romülüs'ün otoritesine dayanarak hiçbir hükümdarın, ne İskitlerin ne de diğerlerininki, bu kadar kısa zamanda bu kadar büyük işler yapmadığını ifade eder. Attila'nın Romalılarla ilişkili olan tahta çıkış tarihi, [7] en azından Hunların o kesmi üzerine, iki çağdaş yazarın sözleri kıyaslanarak kesin bir şekilde belirlenebilir.

Priscus, Rhuas'nın Hun hükümdarı olarak, Amilsuri, Itamari, Tonosures, Boisci ve Tuna kıyılarına sınırı olan, Romalılarla konfederasyona giren diğer halklara karşı savaşlarını belirlemiştir. Romalılar ve Hunlar arasında müzakerecilik eden Eslas'ı, Romalılar Hunlardan Roma korumasına kaçanları vermedikçe mevcut barışa bir son vereceği tehtidini bildirmek için gönderdi. Rhuas'ya bir elçi göndermeye istekli olan Romalılar, İskityalı Plinthas ve Trakyalı Dionysius'u göndermeye karar verdiler. Kısacası her ikisi de general ve konsül rütbesine sahiptir. Ancak, Eslas kendi hükümdarının sarayına dönmeden önce elçileri göndermeyi düşünemediler. Plinthas, onunla birlikte Rhuas'ı kendisinden başka bir Romalıyla müzakereye ikna etmek için yardımcılarından biri Sengilachus'u gönderdi. "Fakat (diye devam eder Priscus) Rhuas kendi sonuna erişince Hun Hükümdarlığı Attila'ya geçti; Plinthas'ın elçi olarak gönderilmesi Roma Senatosu'na uygun göründü." Dionysius 429'a kadar konsül değildi ve Prosper Tyro tarihi Rhuas'nın ölüm tarihini 434 olarak belirler. O yıl, bu nedenle Atttila'nın amcasının tahtına, kardeşi Hunların farklı güçleri üzerinde egemen olan; fakat belki de [8] Attila'nın yakınında Pannonya'da ikâmet eden Bleda ile birlikte çıktığı tarihtir.

Rhuas'nın ölüm şekli kaydedilmemiştir. İstanbul'dan önce cennetten gelen ateşle yok edilmesi ile ilişkisi kanıtlanmamıştır. Jornandes'in amcalarının yerine tahta çıkışından ve bunu gücünü arttırmak için kardeşini öldürdüğünden söz ettikten sonra tüm

akrabalarını katlettiğini anlatarak, Attila'yı onu bir cinayetle ortadan kaldırdığı hakkında bir şüphe altında bırakır. Müthiş otoritesiyle kendisi arasında, herhangi bir akrabasının geride kaldığına inanmamız için bir nedenimiz yoktur. Jornandes'in tüm ailesinin katili (9) olduğu halde onun tek bir kardeş katli eylemini bildireceği inandırıcı değildir. Yunan papazlarının açıkladıkları gibi, Rhuas'ın İstanbul'dan önce yıldırım çarpması nedeniyle ölmediği açıkça olasıdır. Katilleri, 434'te Rhuas'ın yıldırım çarpmasıyla öldüğünü açıklamışlardır. Ancak bu bir kimyasal patlama da olabilir. Eski tarih yazarları, genellikle (10) İmparator Carus'un çadırında hasta yatarken ona yıldırım çarptığını yazarlar; ancak sekreterinin mektubu okunduğunda mabeyncileri tarafından öldürüldüğü anlaşılır.

---

(1) Aetius in gratiam receptus; Rugila rex Chunorum, cum quo pax firmata, moritur; cui Bleda successit. *Prosp. Tyro*, İS 434.

(2) Priscus, c. 2. l.1

(3) Nicolas Olaus Tibiscus'tan (Teiss) Tanais'e kadar der. Calanus Bleda'nın daha büyük olduğunu söyler.

(4) Bazılarının Bleda'nın daha büyük olduğu şeklindeki düşünceleri, Bleda' nın Rhuas'ın yerine tahta çıktığını yazan; ancak hemen ardından iki kral olarak Attila ve Bleda'dan söz eden Prosper Tyro'nun yazdıklarından kaynaklanıyor gibi görünmektedir; ancak Priscus, Attila'nın tahta geçtiğini söyler. Gerçek şudur ki her ikisi de kraliyet güçlerini ellerinde tutuyorlardı. Eğer iki ifade de tutarlı değilse, Priscus'un otoritesi tercih edilebilir.

(5) Nicolas Olaus, Thurocz ve diğerleri.

(6) Priscus, s. 185-189. *Bonnae*, 1829.

(7) Desericius ve diğerleri Attila'nın tahta Bela, Cadica ve Cheve'nin düşüşünden sonra tahta çıktığını düşünürler. Bu, Macar yazarlarında bulunan çok şüpheli bir metindir ve eğer tamamen kurgusal değilse bu olay 380 yılına denk gelmektedir ve buna göre Attila'nın saltanatına 74 yıl verir. İskandinav romansları, Attila'nın Balamir komutasındaki Hunlar tarafından, Avrupa'ya girişlerinden hemen sonra egemenlik altına alınan Got Ermanric ile savaştığını ve onun topraklarını fethettiğini söyler ve şüphesiz bu gibi yanlış öyküler, onun uzun ömürlü oluşunun

nedenleridir. Benzer destanlar, Attila'nın ölümünden sonra doğan İtalya Kralı Theodoric'i önceki yüzyılda Ermanric'in üzerine yürüyen Attila'nın yardımcısı yapmıştır; fakat bu gibi destanların yazarlarının Attila ve Theodoric'i kahramanları olarak gördükleri ve onların adlarını ileri günlerin parlak zaferlerine ekledikleri açıktır.

(8) Bk. Priscus, Bonnae, 1829. s. 225'de Attila'nın Soytarı Zercon'u hoşgörmediğini; fakat Bleda'nın onunla eğendiğini söylediği bölüm ve s. 84'te Bleda'nın dullarının Attila'nın yanında ikâmet ettiklerini anlattığı bölüm.

(9) Tendens ad discrimen omnium nece suorum. *Jornandes de reb. Get. c. 35.* Bu, daha sonraki herhangi bir yazar tarafından gözlemlenmemiştir. Priscus'un teleuthsantoV de Roua sözleri şüpheyi tamamen ortadan kaldırmaz. Kaybolan önceki bölümde belki de onun ölüm şekli hakkında bilgi vermiştir. Bleda'nın öldürülmesinden sonra gerçekleşen bir olaydan söz ederken aynı ifadeyi kullanır, meta de thn autou telethn "ölümünden sonra". Jornandes'in üstü kapalı olarak katlediklerini söylediği kişiler, Attila'nın idam ettiği Mama ve Atakam, belki de onun akrabaları arasındadır.

(10) Bk. Gibbon, c. 12. İS 283.

18
ATTİLA (YAŞI)

Attila'nın tahta geçtiğinde kaç yaşında olduğu belirlenememiş tir. Onun geçkin yaşının hesaplarını mantıksız oldukları için reddederek bölünmemiş ve miras ile intikal eden bir hükümdarlığın nosyonunu uydurmak için Pray'in yaptığı gibi, onun yaşamının özetini uygun göremeyiz. Babası öldüğünde reşit olmadığını varsayarak, amcaları hükümdarlık makamını koruyucular olarak elde tutuyorlarsa, Attila erkeklik çağına eriştiğinde tahttan onun lehine feragat etmeye mecbur olacaklarını ve onun yirmi altı yaşına kadar bekleyecek bir karaktere sahip olmadığını unutarak, haksız olarak kendi miras haklarına sahip olması için herhangi bir girişimde bulunmaktan hariç bırakıldıysa, 428'de babası öldüğünde ona maksimum yaş olarak yirmiyi tayin eder ve Rhuas'ın yerine 434'te tahta geçtiğinde yirmi altı yaşındadır.

Fakat o, bu hesabın tutarsızlığını gösteren bir koşulu tamamen gözden kaçırmıştır: Attila, Hun kanunlarına göre yirmi bir yaşından önce tahta çıkamıyorsa oğlu da çıkamaz; ancak 448'de Attila'nın huzurunda bulunan Priscus, Attila ve Creca'nın en büyük oğlunun babasının emirleriyle (1) Acatzirler'in (2) ve Euxine (3) yakınındaki diğer halkların yönetimine getirildiğini aktarır. Eğer büyük oğul 448'de gerçekten yirmi bir yaşında ise 427 yılında doğmuş olmalıdır

ve Attila, Creca ile en az 426'da, Muncuk'un ölümünden iki yıl önce, evlenmişti. Bu dönemde Pray'in hesabına göre on sekiz yaşında olmalıdır ve Hun hükümdarlığının çok sayıdaki eşlerinin arasından kendisine taht için varis verecek olanla evlenmesinden sonra, kendisini vesayet altında tutmak gerektiği sırada kurulduğunu söylemek mümkündür.

Yani Attila, Creca ile 427 yılından önce evlenmiş olmalıdır ve bu, tek emin olabileceğimiz tarihtir; o zaman gerçekten yirmi yaşındaysa en erken 406 yılında doğmuş olabilir ve Rhuas'ın yerine tahta geçtiğinde yirmi sekiz yaşında olabilir; fakat daha yaşlı olması da mümkün. Creca muhtemelen ilk eşiydi ve onun çocukları bu nedenle tahtın varisleridir ve büyük ihtimalle babasının yaşamı boyunca küçük hükümdar rütbesiyle büyütülmüştür. Buradan sonra daha çok anılacak Eski İskandinav destanları, Burgundi Kralı Gundioc ya da diğer adıyla Giuka' nın sarayında ikâmetinden ve Burgundiya Prensi Gundaker ya da diğer adıyla Gunnar ile yakın dostluğundan (Attila'yı Sigurd adıyla anarak) sıkça bahsedecektir. Tüm bu anlatılarda Attila, çağının en büyük savaşçısı olarak betimlenir. Büyük ihtimalle, Burgundiyanların ilk kez boyun eğdirilmesinde Attila'nın emeği vardır ve onlar Hunların derebeyliği iken genç Burgundi prensi, illerin doğasına uygun olarak, komşu ülkelerin önemsiz önderlerine karşı savaşlarında Attila'ya hizmet etmiştir.

---

(1) Priscus, s. 197. Bonn. 1829.

(2) Acatzir: Ağaçerleri kastedilmiş olmalı. **(ÇN)**

(3) Euxine: Karadeniz'in antik adlarından. **(ÇN)**

19
MARGUS ANTLAŞMASI, MAMA VE ATAKAM

Rhuas'nın ölümü neticisinde, İmparator Theodosius tarafından onaylanan bir senato hükmü [1] Dionysius olmadan Attila'nın sarayına gönderildi ve imparatorun özel ricası uyarınca, sayman olarak hizmet veren, zekâsı nedeniyle öne çıkan Epigenes'in ona eşlik etmesine hükmedildi. Tuna yakınında, iki Hun hükümdarının kaldığı kuzey kıyısındaki Constantia Kalesi'nin karşısında, bir Moesiyan [2] İllirya kasabası olan Margus'a hareket ettiler. Attila ve Bleda at sırtında ilerlediler, Roma elçilerini yayan kabul etmeyi seçmediler.

Roma elçileri de –haysiyetlerini düşünerek– atlarına bindiler; Hunlarla eşit koşullarda olmalıydılar; fakat ani yücelmelerine rağmen en yüz kızartıcı anlaşmayı imzalamak için hemen harekete geçtiler. Bu anlaşma, taraf ülkelerin kendi geleneklerine uygun törenler uyarınca her iki tarafın verdiği sözlerle onaylandı.

Romalılar, Hunların topraklarından kaçarak Romalılara sığınan her kim olursa olsun ve ne zaman sığınırsa sığınsın, onları tutsaklıktan herhangi bir fidye vermeksizin kaçan tüm tutsakları Hunlara geri göndermeye ve bu gibi herhangi bir tutsağın geri verilmesi yerine ilk sahiplerine, kafa başına sekiz parça altın vermeye mecbur kılındılar. Dahası, Hunlara savaş açacak herhangi

bir barbar halka yardım et-memeye de söz verdiler. Ticaretin iki eşit güç arasında, eşit koşullar altında yapılması ve Romalıların Hunlara yıllık 317.51 kilogram altın ödediği sürece aralarındaki barışın sürmesi kararlaştırıldı. Ödenen haraç o zamana kadar 159 kilogramdan fazla değildi. Bunun üzerine aralarında iki genç soylunun da –Mama ve Atakam– bulunduğu mülteciler gerçekten teslim edildiler. Atakam ve Mama Trakya'daki Carsus Kalesi'nde kaçışlarının cezası olarak hemen çarmıha gerildiler.

---

(1) Priscus.

(2) Moesiya: Tam olarak modern Sırbistan ve Bulgaristan'a karşılık gelen Güneydoğu Avrupa'daki antik bölge. Vatandaşları İÖ 29'da Romalılar tarafından egemenlik altına alındı ve Augustus'un ölümünden kısa bir süre önceye kadar, bir Roma eyaleti olarak yönetildi. Güneyde Trakya ve Makedonya, batıda İllyricum ve Pannonya ve kuzeyde Tuna Nehri tarafından sınırlandırılmıştır. Vatandaşları Trakyalılardır. **(ÇN)**

20
PRENSES HONORİA, SOROSGİ; LİTORİUS

Bu yıl Roma Prensesi Honoria, mabeyncisi Eugenius ile yasak bir ilişkiye girerek kendini küçük düşürdü ve hamile olduğu anlaşılınca, Ravenna'daki saraydan kovuldu. Annesi Placidia tarafından İstanbul'daki Theodosius'un yanına gönderildi. Burada erkek kardeşinin ölümünden beri dinsel bekârlık yeminiyle yaşayan, tahta destek olarak Marcian ile evlendi; fakat onu kocalık haklarından mahrum bırakmış kardeşi Pulcheria'nın gözetimi altına yerleştirildi. Zevke adandığından daha az ihtiraslı olmayan prenses,[1] Attila'yı gizlice Batı imparatoruna karşı kendi yumuşak ellerinin yardımıyla kışkırttı. O sırada öneriyi kabul etmemiş olmalı ve belki de teklif daha sonra,[2] prensesle evlenme gerekliliği plânlarına uyduğu zaman tekrarlandı. Romalılarla böylesine avantajlı koşullarla barış yapan Attila, kardeşi Bleda ile otoriteye boyun eğmeyen ya da Hunların boyunduruğunu silkip atmaya kalkışan İskit kavimlerinin üzerine yürüdü. İlk olarak Doğu Avrupa'daki Sorosgi'ye[3] saldırdılar. Bu sefer, şüphesiz, Attila'nın ordularının genellikle şereflendikleri başarıyla sonuçlandı; Priscus'un kayıp çalışmasıyla bu seferin ayrıntıları yok olup gitmiştir. İskit muhalifleri zayıflattıktan sonra, amcasının Burgundiyanlar tarafından yenilmesinin intikamını alma düşüncelerine geri döndü ve 436'da

onları büyük bir katliamla yendi ve krallıklarına son verdi. [4]

437 yılında Romalılar, şüphesiz Aetius'un etkisiyle, Romalı General Litorius tarafından komuta edilen bir Hun yardımcı gücünü Vizigotlara karşı alarak sonra da Narbonne'u kuşattılar. İki ordu birbirlerine karşı saf tuttular ve birbirlerinin dirençlerini belirlediler. Theodoric'in kehanetleri o günün olaylarına dayanıyormuş gibi görünmektedir; fakat bu heybetli orduların çarpışması yanlışlıkla askıya alındı. Gotlar ve Hunlar savaş alanında el sıkıştılar ve Visigotların teslim olmalarıyla Attila yatıştı. Bu kansız zafer ve Romalı ortaklarının ihmaliyle elde ettiği avantajlar hakkında, durumla ilgilenen Jornandes'de herhangi bir bilgiye rastlamıyoruz; fakat o Attila'yı dünyadaki tüm İskit halklarının tek hükümdarı ve tüm halklar arasındaki en olağanüstü ünlüsü olarak tasvir ediyordu. Bu ifade, Attila'yı amcalarının vesayetinden henüz çıkan bir acemi yapan Pray'in iddialarıyla çok zayıf bir şekilde uyumludur.

Ancak, Litorius iki yıl sonra, Romalılar tarafından kiralanan bir Hun ordusunun başında Theodoric'e karşı savaş alanında tekrar ortaya çıktı. Hunlar alışıldık yiğitlikleriyle savaştılar ve zafer bir süreliğine şüpheli idi; Litorius'un emsalsiz atılganlığı ve ihtiyatsızlığı askerlerinin gayretlerini boşa çıkardı. Gotlar tarafından ele geçirildi ve Narbonne sokaklarında rezil bir şekilde dolaştırıldı; Hun yardımcı kuvvetleri tamamen bozguna uğratıldı ve bundan sonra, Romalılarla birlikte hareket ettikleri hakkında bir şey duymuyoruz. Bu zamandan büyük Châlons Savaşı'na kadar, Hunların Galya'ya hareketleri hakkında herhangi bir bilgimiz yoktur; Attila'nın ilgisi Doğu İmparatorluğu'na yönelmiştir.

---

(1) İS 434. Ariobindo et Aspere coss. *Marcellinus, Chron.*

(2) Pray'in iddiasına göre, Attila bazı Macar yazarların söyledikleri gibi yetmiş yaşında olsaydı, çapkın bir genç kadın olan Honoria onunla evlenmek

istemezdi; fakat Honoria özgürlük ve güç istiyordu ve Attila genç de olsa yaşlı da olsa çirkinliği dillere düşmüştü. Öyle ki, bu iddianın hiçbir değeri yoktur; çünkü yetmiş yaşında olsun yirmi yaşında olsunx prenses ona hayran olmuş olamaz; ancak onun şöhretinin ihtişamından gözleri kamaşmış olabilir. Jornandes, Honoria'nın kendisini tutamamaktan korunmak için ağabeyi Valentinian tarafından hapsedildiğini, ağabeyine karşı kendisini koruma talebiyle Attila'ya bir haremağasını gönderdiğini ifade eder ve "bir kamu felaketi pahasına arzularını tatmin etme yetkisinin alması en değersiz şey" olduğunu ekler. Jornandes, Attila'nın İtalya'yı boşaltma anlaşmasını anlatırken bu eski olaydan söz eder ki Attila eğer Honoria kendisine hemen gönderilmezse daha büyük bir kuvvetle yeniden saldıracağını ifade etmiştir; takip eden yazarlar onun Honoria dediğini farz ederek bunu hiç ifade edilmeyen Attila'ya uyarlayarak prensesin başvurusunu yanlışlıkla Attila'nın son yıllarına atfederler.

(3) Pray, bu seferi yanlışlıkla, Hun ve Azimunthiyanlar arasındaki farkların belirlenmesinden sonraki bir döneme yerleştirir; çünkü Priscus barış sağlandıktan sonra Sorosgi üzerine yürüdüklerini söylemektedir; ancak sözcükler, 434'teki Margus barışının ayrıntılarını doğrudan doğruya izler. – Priscus, 2. s. 2.

(4) Prosper Aquitanicus, Burgundiyan kralının Aetius'un kendilerine bahşettiği barışın zevkini uzun süre çıkarmadığını; çünkü Hunların onu halkı ve ailesiyle yok ettiğini söyler. Bu bilgi bir abartıdır; çünkü onun oğlu şüphesiz tahta çıkmıştır; fakat daha sonraki bir zamanda olsa da oğulları Gunther ve Hagen'in katlini anlatan İskandinav ve eski Alman destanlarında verilen bilgileri doğrulamak eğilimdedir.

21
MARGUS, VİMİNACİUM VE RATİARA'NIN ELE GEÇİRİLİŞİ

Farklı yazarlar tarafından söz edilen çeşitli olayların tarihleri ve detaylarını belirlemek fazlasıyla güçtür. Theodosius'a karşı ilk düşmanlık eylemiymiş görünen, Margus ve [1] Viminacium'un [2] ele geçirilmesi, Belius tarafından 434 olarak, Sorosgi'nin düşüşünden hemen sonra tarihlendirilir; fakat Margus'un Hunlar tarafından orada barış yapıldıktan hemen sonra ele geçirildiği inandırıcı değildir.[3] Aksine, Priscus'un açıklaması bu olayların Theodosius'un dominyonlarına daha önemli bir saldırıdan önce olduklarını açıkça ortaya koyar ve bu olaylar açıkça, Galya'daki Litorius felaketinden hemen sonraya, 439 yılına atfedilebilir. Tuna'nın komşuluğundaki büyük geleneksel fuarın korunması sırasında, Hun ordusu, onları koruyan bir kalede kıstırdıkları Roma ordusuna beklenmedik bir biçimde saldırır ve onların halklarından birçoğunu kılıçtan geçirirler. Güvenin bu şekilde kötüye kullanılması hareketi hakkında protestolar yapıldı; fakat Hunlar kesinlikle saldırganların kendileri olmadığı şeklinde yanıt verdiler; çünkü Margus psikoposunun kendi bölgelerine girdiğini ve hükümdarlık mülkünü yağmaladığını; piskopos, kuşatmadan kaçanlarla birlikte, ellerine hemen teslim edilmezse savaşı çok daha ciddi bir şekilde sürdüreceklerini bildirirler. Romalılar, Hunların şikâyetlerini kabul

etmediler; fakat Hunlar iddialarında eminlerdi ve ithamlarının kanıtlarını sunmayı reddettiler. Tuna'yı geçerek düşmanlarının kalelerine ve şehirlerine savaş ve yıkım taşıdılar; diğer daha önemsiz birçoğunun yanında İllirya'da bir Moesian şehri olan Viminicaiun'u ele geçirdiler. Margus psikoposunun sözde masumluğuna rağmen Roma imparatorunun cesareti ve gücü öyle düştü ki, imparatorluğun tüm bölgelerini zulüme terk etmektense onu Hunlara teslim etmeyi gerekli gördü. Piskopos, içinde bulunduğu tehlikeli durumunun farkında olarak, gizlice düşman tarafına geçti ve eğer İskit prensleri kendisiyle anlaşırsa onlara şehri teslim etmeyi teklif etti. Teklifini yerine getirirse ona her olası avantajı sağlayacaklarına söz verdiler; el sıkışıp anlaşmalarını yeminlerle onayladılar. Bunun üzerine, piskopos; Roma bölgesine büyük bir Hun gücüyle geri döndü ve onları nehrin karşısında pusuya yerleştirdi. Geceleyin, belirlenen bir işaretle kalktı ve şehri düşmanlarına teslim etti. Margus böylece Hunlar tarafından alındı ve yağmalandı. Hunlar, gün boyunca güç ve küstahlıkta daha korkunç ve kızgın hale geldi.

Bir sonraki yıl (441), Attila özellikle kendi Hunlarından oluşan bir ordu topladı ve İmparator Theodosius'a Roma topraklarındaki kaçakların ve savaş durumunda kendisine ödenmeyen barış vergisinin tarafına hemen gönderilmesi, gelecekte yapılacak ödemelerin düzenlenmesi için kendisine elçiler gönderilmesi hakkında bir mektup yazdı ve herhangi bir gecikmeye ya da savaş benzeri bir duruma neden olunursa halkının öfkesine engel olamayabileceğini ekledi. Theodosius boyun eğme eğilimi göstermedi; kaçakları teslim etmeyi kesinlikle reddetti ve savaşın sonucunu bekleyeceği; fakat mümkün olursa farklılıkları uzlaştırmak için elçiler gönderebileceği şeklinde yanıtladı. Bunun üzerine Senatör, (4) konsüllük rütbesindeki biri, Attila ile müzakere etmek için imparator tarafından gönderildi; ancak bir elçi, karakterinin koruması altında bile Hun bölgesine geçmeye cüret edemedi; fakat Oczakow yakınında, onun kuzey ucunda kurulmuş;

benzer bir görevle gönderildiği halde huzura kabul edilmeyi başaramadan orada kalmayı sürdüren General Theodulus'un bulunduğu Odessus'a, modern Odessa'ya, Euxine Nehri yoluyla yelken açtı. Attila'nın hangi karargâhta müzakereci hedefine ulaşmadan önce ordusuyla ilerliyordu; Theodosius'un yanıtını alınca olağanüstü öfkelenerek Roma müştemilatlarına ani ve kanlı bir istila başlattı. Birçok kaleyi alarak ve Tuna üzerindeki Vidin'in biraz aşağısındaki Artzar şehrinin yanında kurulmuş, olağanüstü büyüklükteki ve yoğun nüfustaki Ratiara'yı ezdi. Akın sırasında kardeşiyle birlikteydi. Naissus'u (Nissa) Singidunum'u (Belgrad) ve diğer mamur şehri yıkarak (5) İllirya'nın büyük bir bölümünü işgal etti. Yedi yıl sonra, Attila'nın sarayındaki elçiliği sırasında, (6) Sofist Priscus viran olmuş Naissus şehrinin yanından geçti ve yakılıp yıkılmış şehrin harabelerini, sakinlerinin oraya buraya saçılmış kemiklerini gördü.

---

(1) Priscus, 1. §.1.

(2) Viminacium: Roma İmparatorluğu'nun Moesia Eyaleti'nin (bugünkü Sırbistan), büyük şehridir ve Büyük Moesia'nın başkentidir. 440 yılında Hunlar tarafından, 584 yılında Avarlar tarafından ve 599 yılında Tuna'nın kuzey kıyısından gelen Avarlar tarafından yerle bir edilmiştir. **(ÇN)**

(3) Margus, Tuna'nın güney kıyısında, Belgrad'ın biraz aşağısındaki Morava kavşağında; Viminacium ise kuzey kıyısında, biraz aşağıda Banat'ta kurulmuştur.

(4) Priscus, 2. §.2.

(5) İS 441, Cyrus konsül olur, Hun kralları İllirya'yı istila eder ve Naissus, Singidunum, & c. Marcellin Chron. Bk. Priscus Priscus, 1. §. 2.

(6) Priscus, 2. §. 3.

22

44 YILINDAKİ KUYRUKLUYILDIZ VE VEBA, ARNEGİSCLUS'UN CHERSONESE'DE YENİLMESİ, ANATOLİUS İLE YAPILAN BARIŞ

Takip eden sefere Hun ordularının terörü ve Avrupa'yı kasıp kavuran ölümcül vebaya [1] eklenen olağanüstü büyüklükteki [2] kuyrukluyıldız yol gösterdi. Kardeşler, İllirya harabesini onardı ve muzaffer yollarını Trakya'nın dış sahillerine doğru ilerlettiler. Bu seferde yalnız Persler'in [3] Sarasenler [4] ve Isaurianlar [5] ile birlikte Attila'ya hizmet ettiklerini duyuyoruz; fakat Kafkas Paropamisus'unun Bactriyan kralının Attila'nın askeri vassalları arasında olduğu söylenmesine rağmen Persiya'nın hiçbir parçası onun hükümdarlığına girmedi.

Arnegisclus; [6] Theodosius tarafından, istilacının ilerleyişini büyük bir orduyla durdurmak için görevlendirildi; fakat tamamen[7] Chersonese [8] kıyısına yönlendirilmişti. Düşman İstanbul'a yaklaşık 32 km yaklaştı. Adrionople [9] ve Heraclea [10] dışında neredeyse Trakya'nın tüm şehirleri [11] fatihe boyun eğdiler. Doğu eyaletlerinin koruması için Sicilya'da [12] yerleştirilmiş ordu, aceleyle İstanbul'un savunması için geri çağrıldı. Aspa ve Anatolius, kuvvet komutanları, ilerleyişini savaş alanında durdurmayı umut ettikleri istilacılarla müzakere etmeye gönderildiler. Anatolius'un Hunlarla yaptığı bir

antlaşmaya, daha çok bir yıllık mütarekeye [13] göre Romalılar kaçakları salıvermeye, haraç borçları karşılığında 2721 kilogram ağırlığında altın ödemeyi kabul ettiler ve gelecekteki haraç 953 kilogram olarak belirlendi; onların zincirlerinden kaçmış her Romalı tutsağın fidyesi için 12 parça altın ödenmemesi halinde kaçağın geri gönderilmesi üzerinde anlaşıldı. Romalılar, imparatorluğun sınırları içindeki Hun sömürgelerinden kaçakları kabul etmemek için söz vermeye zorlandılar.

Theodosius'un azalttıkları elem verici gerekliliği kabul etmek için çok kibirli olan elçileri, fatihin kabul ettirmeyi düşünebileceği koşullar ne olursa olsun bu imtiyazları onaylarken bunu isteyerek yapıyormuş gibi davranmışlardı; fakat düşmalarınm daha aşırı dehşeti yoluyla herhangi bir koşulda barış, onlar için en önemli konuydu ve en bayındır zenginlikteki ihtiyatlı bir devlet yönetimine değil, savaş disiplinini reddeden, yalnız Hunlara değil imparatorluğun sınırlarına baskı yapan, birçok barbara haraç ödeyen dejenere Romalılara genellikle uymayan, yersiz gösterilerde, ayıplanacak rütbeler dağıtmada, lüks ve ölçüsüz harcamalarda tüketilen servet, yalnız bireylerin değil, kamu hazinesinin olsa da böyle ağır bir haracın vergilendirilmesini kabul etmek gerekliydi.

İmparator, barbarların yıkıcı akınlarının içinde kalanlardan, kanuni kararlarla olsun, imparatorluk hoşgörüsüyle olsun bir süredir vergi ödemelerinden muaf tutulanların topraklarından bile bu vergileri topladı. Senatörler, gelirlerinin karşılığında kendilerinden talep edilen altınları hazineye ödediler ve onların olağanüstü durumları birçoklarının felaketine neden oldu; imparator tarafından vergi toplamak üzere tayin edilenler vergiyi küstahça ve cebren aldılar; öyle ki, refah içindeki birçok kişi mobilyalarını, kadınlarının ziynetlerini ve elbiselerini satmaya zorlandılar. Romalılar'ın birçoğunun kendilerini umutsuzluk içinde asmaları ya da gönüllü açlıkla telef olmaları Romalılar için bu barışın felaketiydi. Hazine anında boşalınca altın ve kaçaklar Hunlara gönderildi, Attila'nın sarayından İstanbul'a gelen Scottas onları karşıladı. Ancak,

ellerinde zalim ve uzun bir ölümle acı çekecekleri amansız yurttaşlarına verilmeyi kabul etmeyen kaçakların birçoğu düşmanın öfkesini yatıştırmak için Romalılar tarafından katledildiler ve bunların arasında, Attila'ya hizmet etmeyi reddederek Romalılar'a kaçan, (14) İskit hükümdarlık ailesine mensup bazıları da vardı.

---

(1) İdatius Chron.

(2) Marcellinus Chron. İS 442. Dioscor et Eudox. Coss. Ve Idatius Chron.

(3) Marcelinus. – Calanus da neredeyse tüm Doğu tarafından desteklendiğini söyler.

(4) **Sarasenler:** Suriye-Arabistan kabilelerinden kimse, haçlı seferleri zamanında Müslümanlara verilen addır. Orta Çağ'da İslam dinine mensup –Türk ya da Arap– herhangi bir halka verilen ad. Daha erken dönemlerde Romalılarda, İsa'dan sonraki ilk üç yüzyılda klasik yazarların Sarasenler'den söz edildiği bilinir. Terim, Sina Yarımadası'nda yaşayan Arapları ifade eder. İzleyen yüzyıllarda halifeliğin kuruluşundan sonra terim Hıristiyanlar tarafından tüm Arap kabilelerini ifade edecek şekilde genişlemiştir, Bizanslılar halifenin emri altındaki tüm Müslüman unsurları Sarasenler olarak adlandırırlar. Bizanslılar ve Haçlılar aracılığyla tüm Batı Avrupa'ya yayılmıştır. **(ÇN)**

(5) **Isaurianlar:** Antik coğrafyada, Güney Anadolu'nun içinde sarp ve izole edilmiş bölgedir. Şimdi Türkiye'nin Konya Ovası'ndaki ya da Toros Dağları'nın merkezindeki bölgedir. Burada Eski İsaura ve Yeni İsaura olmak üzere ikiz bir yerleşim kurulmuştur. Kendilerine komşu olarak yaşayan Makedonyalılar ve Romalıların bölgelerinde büyük yıkımlara yol açmış Isaurianlar; yağmacı, vahşi ve bağımsız bir dağ halkıdır. **(ÇN)**

(6) Sigonius de imp. occ.

(7) Priscus. – Savaşın Çanakkale'nin kuzey ucundaki Gelibolu'da meyda-na geldiği sanılmaktadır. Belius notlarında, Agathias'ın beşinci kitabında Bleda'nın Chersonese'de savaştığını söylediğini ifade eder ve aynı zamanda Attila, Arnegisclus ile Marcianople'da savaşmıştı. Ancak Agathias'ın beşinci kitabındaki karşılaşma bahsi ispatlanmış değildir ve bu iddia temelsiz gibi görünmektedir.

(8) **Chersonese:** Gelibolu'nun Antik Yunanca'daki adı. **(ÇN)**

(9) **Adrionople:** Edirne şehrinin antik adı. **(ÇN)**

(10) Heraclea: Marmara Ereğlisi'nin Antik Yunanca'daki adı. Tekirdağ'ın 30 km doğusunda İstanbul'un 90 km. batısındadır. Marmara Denizi'nin kuzeyinde küçük bir burundur. **(ÇN)**

(11) Valesius.

(12) Prosper Aquitanicus, İS 442.

(13) Priscus 2. § 3.- Missi sunt contra hos Anatolius et Aspar magistri militiae, pacemque cum his unius anni fecerunt. - *Marcellin. Chron.*

(14) Jornandes, Attila'yı tüm akrabalarını yok etmekle suçlarken bu prenslerin kılıçtan geçirilmelerini ima ediyor olabilir.

23
AZİMUNTHIANLARIN DİRENİŞİ

Ancak, Attila bu ciddi haraçlarla yetinmedi; Azimunthianları,Hunlardan ve bağlaşıklarından aldıkları tutsakları ve kendilerine sığınan Romalı ve Romalılardan geri aldıkları kaçakları teslim etmeye davet etmek için ilerledi. Azimus, İllirya sınırından çok uzak olmayan; fakat Trakya'ya bağlı, çok güçlü bir kaledir. Bu yenilmez kalenin sakinleri, Hunların saldırılarına yalnız duvarları içinde direnmemişlerdir; öyle ki Hunları yenmenin hiçbir umudu yoktu; fakat onlar istilacılara başarıyla karşı çıktılar ve barbarların en kalabalık güçlerini ve en uzman komutanlarını birçok çarpışmada bozguna uğrattılar. Keşif askerleri ülkeyi her yönde gezdiler ve düşmanla ilgili kesin her istihbaratı getirdiler; Azimunthianlar, Hunların bir Roma yağmasıyla yüklü bir akından döndükleri haberini aldıklarında, onların geçişlerini kesecek ve aniden üzerlerine saldıracakları yerler hakkında müzakereler yaptılar; sayıca az olsalar da en yürekli ve atılgan kahramanlıkla, ülkenin belirsizlikleri hakkındaki mükemmel bilgilerinin yardımıyla genellikle başarılı oldular; sadece Hunların birçoğunu öldürmekle kalmayıp Romalı tutsakları da kurtardılar ve Paganlardan kaçanlara barınak verdiler.

Bu nedenle Attila; antlaşmanın koşullarının yerine getirilmesini istedi ve Azmutianlar tüm tutsaklarını bırakmadıkça ve

kalelerindeki Romalıları teslim etmedikçe ya da fidye ödemedikçe ordusunu geri çekmeyeceğini bildirdi

Ne Anatolius müzakere yoluyla ne de Theodolus Trakya'nın korunması için kendisine tevdi edilmiş ordunun saflarıyla Attila'yı bu kararından vazgeçirebilirdi; çünkü onların son felaketle cesaretleri kırılmış ve süngüleri düşmüşken Attila başarıyla sertleşmiş ve harekâtlarını bir anda gerçekleştirmeye hazırdı.

Tutsakları özgür bırakmalarını ve kurtarılmış Romalıları geri göndermelerini ya da her biri için fidye olarak on iki parça altın göndermelerini isteyen mektuplar Azimus'a bu nedenle gönderildi. Azimuntianlar; kendi korumalarına kaçan Romalılara acıdıklarını, ayrılmalarının kendi kararlarına bağlı olduğu; fakat hizmetlerine aldıkları ikisi dışında, İskitli tutsakların hepsinin öldürüldüğü; kaleyi bir süre kuşattıktan sonra Hunların pusuya yatıp duvarlardan biraz uzakta sürü güden bazı çocukları kaçırdıklarını ve bu çocuklar geri verilene kadar savaş tutsaklarını salıvermeyecekleri şeklinde karşılık verdiler.

Bu çocuklar hakkında araştırmalar yapıldı; fakat bu çocuklardan eser yoktu ve Hun hükümdarları onları alıkoymadıkları hakkında yeminler ettiler, Azimunthianlar onların tutsaklarını saldılar, aynı şekilde Romalıların bu tutsaklarla birlikte ayrıldıklarına yeminler ettiler; fakat yalan yemin etmişlerdi, yurttaşlarını korumanın karşılığıyla yalan yere yemin etme günahından bağışlandıklarını düşünürlerken Romalılar halen kaledeydiler. Priscus tarafından ayrıntılarıyla aktarılan bu olaydan anlaşıldığı üzere Azimunthianlar imparatora çok güçlü bir bağlılık sunan sarp bir dağ eteğini ellerinde tutan sert bir ırktır ve muhtemelen imparatorun vergi toplayıcılarına kapılarını kapatmışlardır.

24
SAVAŞ TANRISININ KILICI, ATTİLA'NIN ÜNVAN VE AZÂMETLERİ, ENGADDİ, DANES, GİRİT'TEKİ İKİNCİ MUSA, ST. PATRİC

Bu dönem civarlarında, muhtemelen 442 savaşında, Attila sahibi olduğu demir kılıcın daha eski dönemlerde bir İskit tanrısına ait olduğunu iddia etmiştir. Bir sığırtmacın, bacağından yaralanmış bir düvenin kanını izleyerek çimenlikte saplanmış duran [1] gizemli bir kılıç bulduğu söylenir. Kılıç sanki cennetten fırlatılmış gibidir ve onu kadim İskit hükümdarlarının taptıkları; fakat uzun süre önce yeryüzünden yok olmuş Ares ya da Areimnius'un kılıcının yeni ifşası olarak kabul eden Attila'ya getirir. O, bu kılıcı kendisine tevdi edilen savaş ruhunun gücünün kutsal alâmeti ve kanıtı; hükümdarlığının yaklaşan evrenselliğinin delili olarak kabul eder.

İnsanoğlunun kimin karakterinde geleceği hakkında tamamen habersiz olduğu Mesih'in zuhurunun hüküm süren beklentisi Octavius Sezar'ı, Augustus ünvanını taşımaya ve ilâhi onurları almaya cesaretlendirdi ve belki de bu gerçekten saray erkânının yaltaklanması değil, o dönemde ilâhi bir zuhur bekleyenlerin gerçek düşüncesidir ki, kendisini Tanrı'nın bir hediyesi olarak göstermişlerdir.

Attila'nın çağı, genel olarak Deccal'in zuhurunun beklendiği bir çağdır. İlahi enkarnasyon anlamına gelen ifadeyle, Aetius'un büyük biri olacağının gençliğinde kehanet edildiğinden zaten söz edilmişti.

Symmachus, [2] Gratian menkıbeleri arasında keşfedilen ve Maius tarafından düzenlenen anlatılarında, yaklaşık 65 yıl önce Gentilelerin[3] peygamberlerinin adamın zaten doğduğunu ve onun tüm dünyanın boyun eğmek zorunda olduğu kişi olduğunu fısıldadıklarını duyduğunu, bu kehanete inandığını ve düşmanın da kehanetlerini doğruladığını ifade eder.

İtalya'da, Roma'nın fallarının onu sadece barbar halkların ve tüm Paganizmin başı yaparak tutabileceğini umduran güçlü bir fikir varmış gibi görünmektedir ve bu ruhta Symmachus, 384'te Hıristiyanlığa karşı Valentinian'dan önce bu fikri savunmuştur ve onun söylevi onun kutsal ülkesinin lehine biçimlenmiştir. Roma'daki bu partinin büyük amacı, Gentilelerden bir imparator almak yerine onlara bir Romalı yönetici vermekti. Bu görüşle, nominal bir Hıristiyan olan, vatan haini Stilicho; oğlunu Paganizm konusunda ve Hıristiyanlara karşı en acı düşmanlıkla eğitti.

Radagais, İtalya'yı istila ettiğinde insanlar kurtuluş için Stilicho'ya baktılar ve antik ilâhlarının inançlarının reddedilmiş ibadetlerinin hemen yenilenmesi gerektiği Roma'da alkışlarla kabul edildi. Honorius, vatan hainini susturduktan sonra barbar uydularını dağıttı ve inanmış bir Pagan olan, muhtemelen putperest bir kralın sarayında ölmüş -kendi methiyeci şairi- Claudian'ı sürgüne gönderdi; Aetius, benzer görüşlerle ve daha derin bir habislikle bu grubun lideri oldu. Ulusların beklediği yüce varlığın kendisi olduğu kendisine kehanet edilmişti. Oğlu Carpileo eğitilmesi için putperestlerin arasına gönderildi; Alaric'in Gotik sarayında ve Attila'nın Hunları arasında uzun bir süre kalarak kendisini Avrupa'nın lider karakterlerinin hepsine alıştırdı.

Sofu ve hatip Prudentus, Stilicho'nun içtenliğinden şüphelenmiş olmak için bu iğrenç entrikalardan çok uzaktı ve onu imparatorluğun tek kurtarıcısı ve Hıristiyanlığın savunucusu olarak görüyordu. Karısı, kesinlikle bir Hıristiyan olan Aetius'un, benzer bir ikiyüzlülükle, onu fazlasıyla dikkate alan Leo'nun saflığını kötüye kullanmış olması olasıdır. Onun olağanüstü askeri yeteneklerini kendi gizli görüşlerine uyacak kadar kullanarak ve arzuladığı evrensel hakimiyeti nihayetinde ellerinden kapmak için bu hakimiyeti kimsenin elde edemeyeceği şekilde en kurnaz yollarla, Avrupa'nın tüm güçlerini dengeleyen Valentinian ,Attila'nın ölümü anında onu durdurana ve bunu kendisine itiraf ettirene kadar hedefine doğru kararlı bir şekilde ilerledi.

Hem Roma İmparatorluğu'ndaki hem de putperest Avrupa uluslarındaki insanların zihinleri, yeni ve egemen bir teokrasi kuracak, kaderi belirlenmiş ve seçkin bir kişinin vahyinin beklentisiyle güçlü bir şekilde renklenmiştir. Bu karakterin kendisinde bulunduğunu iddia etmenin önemi Attila'nın keskin zekâsından kaçmaz ve bâtıl itikatlar beşiğinde böyle eğitilmiş olması da imkânsız değildir; olağanüstü kaderin gerçekten onu beklediğine inanıyor olmalıdır. Priscus'un bilgisini aktaran Jornandes'den Attila'nın tapınılan kılıcın üretimi ve elde edilmesi aracılığıyla olağanüstü bir etkiye sahip olduğunu öğreniyoruz.[4] İddia ettiği unvanın "Engaddi'de[5] yetişmiş Nemrut'un soyu –ya da dahası torunu– Hunların, Gotların, Danların ve Medlerin Kral Tanrısının lütfuyla dünyanın dehşeti" olduğu söylenir. Eski bir madalyonda [6] göğsünde bir teraphim[7] ya da bir kafayla temsil edilir.

Hamartagenialı Prudentius'tan öğrendiğimize göre, yılan saçlı Nemrut, Marcion'un[8] kâfir takipçileri tarafından tapınma nesnesi olarak kullanılmıştır ve aynı kafa –Charon'un [9] yüzü olarak bilinse de– Antakya'nın kapıları üzerinde Antakyalı Epiphanes tarafından kurulan paladyumda bulunmaktadır. Nemrut'un hatırası, birçokları tarafından mistik bir saygı olarak kabul edilir, kendisinin Tanrı'dan

önce bu güçlü avcının varisi olduğunu iddia ederek kendisine en azından tüm Babil Krallığı'nı hak görmüştür.

Ünvanındaki asla bulunmayan Engaddi'de yetiştiği iddiası, kehanetin "Tanrı'nın hazırladığı bir yere sahip olduğu" çölde, yedi kafalı, on boynuzlu bir ejderhayla savaşan ve tüm uluslara elindeki demir asayla hükmedecek bir insan çocuğu doğuran, güneş giyinmiş kadınla ilgili on ikinci bölümünden kolayca anlaşılır.

Bu kehanet,[10] o zamanlar ciddi Hıristiyanlar tarafından evrensel olarak Paganizmi Yedi Tepeli Şehir'den atacak Constantin'in doğumuna yoruluyordu ve halen bu şekilde yorumlanır; fakat putperestlerin buna başka bir açıdan baktıkları ve Roma'nın dünyevi gücünü yönetecek yüce varlığın doğuşunun kehaneti olarak kabul ettikleri açıktır. Bu nedenle, Engaddi'de yetiştiği iddiası çölde Tanrı tarafından hazırlanmış bir yerde doğan insan çocuğu olduğu iddiası olarak görülebilir. Engaddi, çöldeki hurmalar ve şaraplar yeri demektir; geri kalanlar cennetteki Tanrı tarafından ateş ve kükürtle yok edildiğinde Siddim Nehri'nde korunmuş ve bu nedenle Bacchus'un içinde doğurduğu rivayet edilen, Tanrı'nın çölde hazırladığı – tıpkı Amalthea Bahçesi gibi– bir yer olarak özellikle adlandırılmıştır. Fiilî olarak, Attila tarafından iddia edilen ya da ona onun azâmetlerini kayıranlarca ona verilen böyle bir ünvan onun anlamını kaydeden tarihçilerin hepsinin cehaletiyle tespit edilebilir ve herhangi bir yorum olmadan, kendileri tarafından ifade edilen Kurtarıcımızın doğumundan önce Engaddi'nin Essenian[11] tarikat üyelerinin meskeni olduğu, Sodom sakinlerinin bakiyelerinin bulunduğu olağanüstü gerçeği, kutsallık ve sadelik maskesi altındaki en edepsiz iğrençliklerin örneğini ve *Anti-Christ*[12] bir maceracı için daha uygun bir yatak oluşturur.

Attila, kesinlikle Med hükümdarı değildi; fakat ünvan –Attila'nın böyle bir arzusu olduğunu Priscus'un tespit ettiği gibi– ona Medleri yok etmek için bir sefere çıkmayı planlarken atfedilmişti ve muhtemelen ömrü yetseydi gerçekleşecekti. Yine de İskandinav

destanlarından derlenen erken Danimarka tarihinin müphem açıklamaları, Danlar adının bu dönemden önce çok az bilindiği görünmektedir.

Virgil tefsirini belki de bundan yirmi yıldan biraz sonra yazan Servius,[13] muhtemelen İskit halkı olan Dahaelerin Perslerle kuzeyde birleşmesiyle oluşan halka, Dani de dendiğini söyleyerek bu addan ilk kez bahsetmiştir.[14] Priscus aynı konu hakkında Dahaelerin ve Daçyalıların aynı halk olduğunu yazar. Attila'nın döneminden bir yüzyıl sonra Jornandes, Danimarka'daki Danları ilk kez adlandırır, Codaniler arasındaki asil kişiliklerin seçkin ırkı olduklarını, Baltık'ın güneyindeki adları Sinus Codanus olanlarla özdeş olduklarını söyler.

Procopius, Herulianların Tuna dolaylarından, Dan kabileleri şeklinde Thule'e, modern Thylemark[15] göçlerinden söz eder. Nicolas Olaus, eski bir Hun vakayinâmesinde Danların eskiden Macar Daçyası bölgesinde yaşadıklarının ve kendilerini Avrupa'nın kuzeyindeki deniz kıyılarına Hun korkusunun getirdiğinin ifade edildiğini bulduğunu söylüyor. Kuzeye doğru göç eden Daçyalılar, o zamanlar Baltık kıyısında Danlar adını taşıyorlarsa Attila, Daçya'yı gerçekten ele geçirmedikçe yüce hükümdarın ünvanında böyle özel ifadeyi taşımış olması kendilerinin yeterli değere layık olmadığını gösterir.

Her nasıl olursa olsun Danların özellikle ifade edilmesinin Deccal Dan kabilelerinden birinden olduğu egemen görüşünün bir göstergesi olması fazlasıyla muhtemeldir. Bu egemen görüş, Yakup'un Genesis'in 49. bölümündeki kehanetine dayandırılır: "Dan bir yılan olmalıdır, atın toynaklarını sokan, patikadaki bir engerek; öyle ki binici arkaya düşmelidir. Onların kurtuluşunu bekledim, Tanrım." ifadesindeki son sözcükler, Dan soyunun Yakup'un yaptığı gibi bunu beklememesi gerektiğini ve Vahiy'de Dan kabilesinin koşullarından yazgısının belirlenmediğini gösterir.

Attila'nın hükümdarlığı döneminde, Girit'te ikinci Musa olarak adlandırılan, yani Musa'nın ruhuyla doğduğunu söyleyen gizemli bir kişinin adadaki Yahudileri kandırdığını, vaat edilmiş topraklara deniz yoluyla ayakları ıslanmadan gideceğini vaat ettiğini çeşitli yazarlardan öğreniyoruz. Onun telkinine göre, kendilerini saçlarla birbirine bağlayıp bir uçurumdan denize atanların hepsi telef olmuştur; çok azı Hıristiyanlığa dönmüş ve kaçmıştır. Rabbiler ve Rabbiciler; ruhu, Kardeş Katili Kabil'in bir yayılması olmadıkça, Dan gücünde gelen ikinci bir Musa'nın olamayacağı konusunda bizi ikna etmektedirler. Postel, Girit'teki Musa'nın bir Deccal olarak böyle biri olduğunu ifade eder. Werner Rolewink, *fasciculus temporum*[16] adlı yapıtında ikinci Musa'yı Patric'in İrlanda gezisiyle aynı zamana getirir.

Peder Colgan, "Trias thaumaturge" adlı çalışmasında Adem ve Nemrut'tan Musa'ya geçen sihirli asanın Hz. İsa'ya ulaştığını, ondan da oruç tutarak ve Tanrı ile konuşarak bir dağda kırk gün kırk gece geçiren Patric'e geçtiğini, Patric'in yanan bir çalının içinde Tanrı'yı gördüğünü ve Musa ile aynı yaşta öldüğünü, ne gözlerinin bulandığını ne de doğal gücünün azaldığını, bunlar ve diğer benzerlikler nedeniyle İkinci Musa olarak adlandırıldığını söyler.

St. Patric'in tüm sürüngenleri ve zehirli yaratıkları denizden yüksekteki bir dağa çağırdığı ve onlara atlamalarını emrettiği ve bütün bu yaratıkların boğulduğu söylenir. İkinci Musa'ya ilişkin birçok parça okunurken, seçme parçaların herhangi birinin yüzeyinde ifade edilenlerden çok öykünün Attila'nın işleriyle daha sıkı ilişkili olduğu, Attila'nın eylemlerinin anlatımından bu garip açıklamaya ve buradan Attila'nın Galya'yı istilâsına kadar ilerleyen yazarlar için görmezlikten gelinemez. Patrick gibi birinin gerçekten yaşayıp yaşamadığı ve kendisini bir Deccal olarak hazırlamak için Attila tarafından gizli bir göreve gönderilip gönderilmediği, İskandinav sagalarından okuduğumuz gibi Attila'nın Herburt'u

Büyük Britanya'daki Kral Arthur'a bir görevle gönderip göndermediği ya da Patrick'in Attila'nın Deccal olarak gelişini bekleyen İrlandalılar tarafından onun güç ve hükümdarlığını simgelemek için kullanılan hayali bir ad olup olmadığını belirlemek güç olacaktır; fakat Girit öyküsü, St. Patrick efsaneleriyle ilişkili görünmektedir ki, efsanenin Atilla'nın Deccal bir hükümdarlık kuracağı beklentisine bir göndergesi vardır. Bir kişinin ikinci bir Musa ve bir Deccal olarak gelip vaat edilmiş topraklara geri dönme beklentisi ile Yahudileri aldattığı, Dan iktidarına, Kardeş Katili Kabil'in ruhundan ortaya çıkma dışında hiç ikinci bir Musa gelmediği, Attila'nın Danların Kralı unvanını özellikle kullandığı, Kabil gibi kardeşini öldürdüğü ve Deccal'in bir evrensel imparatorluk kurmaya çalıştığı anlatıldığında Attila'nın bir kanun yapıcı olarak Musa'nın ruhunda Dan iktidarına gelmeye çalıştığı sonucuna varmak için haklı nedenlerimiz olur.

---

(1) Kılıç tanrısı hakkında s. 66 Attila notuna bakın, b 3. v. 507. Savaş tanrısının Yunanca adı Candaon olarak ve kılıcın kendi adı Candaor in Lycophron olarak da yazılır. İkinci biçimin bir türetme olduğu *canthos* "bir çarkın mil" ve *aor* "bir kılıç" sözcüklerinden açıkça bellidir. Meleğe ait, Eden'in girişinde her yöne dönen bir kılıcı gösterir, çarka sokulan kılıç olarak, daire; bir çarkın mil noktası olarak tanımlanıyor. Çok küçük bir olasılıkla, Attila tarafından kullanılan bu kılıcın onun ölümünden sonra yüzyıllarca Macar hükümdarlarında bulunduğu sanılmaktadır. Aşağıdaki yorum Lambertus Shaffnaburg tarafından (bk. I'istorii script. Re. Germ. Francf. 1613. tom. 1. s. 185.) İS 1070'de yük-selen Kral Herveldia'ya ulaştığında yapılmıştır. Bir sonraki gün akşam yemeği yemek için Utenhusen adı verilen bir yere gitti. Kral tarafından çok sevilen biri, kendisinin sürekli görevlisi ve danışmanı olan Leopold de Merspurg atından düştü ve kendi kılıcı kendisine batınca orada öldü. Bu kılıcın, Hunların kutsal hükümdarı Attila'nın daha önce Hıristiyanları ölüme ve Galya'yı yıkıma gönderen kılıcıyla benzer olduğu görülür. Macar kraliçeleri için, kral oğluna kendi babalık haklarını yeniden geri verince kendi kralları Salomon'un annesi onu Bavyera Dükü Otho'ya

verdi. Otho onu Marki Dedus'un küçük oğluna verdi, o öldürüldüğünde kılıç şans eseri kralın eline geçti ve oradan Leopold'unkine. Bu bilgiyle Dük Otho'nun yandaşları, Leopold'un Otho'ya ait bu kılıçla ölmesinin ilahi adalet olduğunu savunurlar; çünkü kralı, Otho'ya işkence edip onu saraydan atması için kışkırtan kişi oydu. Kılıcın orijinal olarak bir düvenin kanıyla çeliklenmiş olduğunu söyler ve kaderinin kâhinler tarafından dünyanın yıkılması için belirlendiği söylenir. Burada sözü edilen kral, İmparator IV. Henry olmalıdır. Abr. Bakschay Chron. Reg. Hung. adlı yapıta göre Andreas'ın oğlu Kral Salomon, Macar tahtına ilk kez 1065 yılında, İmparator Henry'nin yardımıyla çıkmıştır. Attila'nın kılıcı hakkında bk. Priscus, Bonnae, 1829, s. 201. Ve Jornandes de reb. Get. c. 35.

(2) Quintus Aurelius Symmachus (340-402): Tanınmış bir babanın kültürlü ve tanınmış oğludur, babası Lucius Aurelius Avianius Symmachus soylu bir Aurelia ailesindendir, 373'te Afrika'daki devlet memurluklarında bulunmuş, 384 ve 385 yılları arasında Roma kent valiliği yapmış, 391 yılında konsül olmuştur. *Cursus honorum*'un (Roma Cumhuriyeti ve imparatorluğun erken döneminde kamu yönetimine talip olan politikacıların ardışık olarak üstlenmek durumunda oldukları kamusal görev düzeni. Senatoryal sınıftan erkekler için tasarlanmıştır.) temsilcisidir. Senatoryal aristokrasinin hızla Hıristiyanlığa dönüştüğü bir dönemde Symmachus, Roma'nın geleneksel dinsel inanışlarını koruma mücadelesi verdi. **(ÇN)**

(3) Gentile: Sözcük Latince "gens" sözcüğünden türetilmiştir. "Klan, kabile, kavim" anlamındaki *tyemel* anlamı Augustan sonrası Latincede genişleyerek "bir bölge, ulus ya da etnisiteye mensubiyet" anlamı kazanmıştır. Sonra "yabancı, Romalı olmayan" anlamını kazanmıştır. İmparatorluğun Hıristiyanlaşmasından sonra Pagan ya da barbar kültürlerini adlandırmak için de kullanılmıştır. **(ÇN)**

(4) Nicolas Olaus. Calvisius Chron. Petrus de Reva.

(5) Engaddi: Ölü Deniz'in (Ürdün) batı kıyısının merkezindeki sıcak su kaynağının ve yakınında kurulmuş kasabanın adıdır. Eski Ahit'te adı, üzerinde yapılan savaşla anılır. **(ÇN)**

(6) Attila di Dio flagello adlı kitabın başındaki resimli sayfada eski madalyon açıkça görülür. Belius de vet. Lit. Hunno- Scyth. Atilla'ya az benzemeyen bir ön yüzü olan ve kesinlikle Hun sikkesi olmayan, Kral Attila yazılı, biri omzunda biri göğsünde iki kafayla gösterilir.

(7) Teraphim: Antik kültürlerin ev için putlarıdır. Bu küçük figürler, erkek ya da kadın biçiminde olabilir. Evde tapınmak için kullanılırlardır. Teraphim'in bereket ve iyi şans getirdiğine inanılırdı. **(ÇN)**

(8) Sinoplu Marcion (85-160): Erken Hıristiyan teologu. Bir kâfir olduğu

gerekçesiyle Roma kilisesi tarafından aforoz edilmiştir. Öğretileri 2. yüzyıl boyunca ve Roma Kilisesi'nin düşmanlığından sonra birkaç yüzyıl etkili olmuştur. Roma Kilisesi'nin Kanonik, Proto-Ortodoks, Trinitaryen ve Christolojik görüşüne bir alternatif teoloji önermiştir. Erken dönem kilise pederleri, kendisini şiddetle kınadılar; onların görüşleri Hıristiyanlığı bugün belirlemektedir. Polycarb tarafından Şeytan'ın ilk oğlu olarak adlandırılmıştır. **(ÇN)**

(9) Prudentius Marcion tarafından tapılanı kafa, hem Nemrut hem de Charon olarak adlandırır. Laius, Antiochus Epiphanes için Charonion prosopeionu yapmıştır. Tzetz. Chil. Joh. Antioch.

(10) "Hıristiyanların Constantine zamanında bu kehanetin Constantin'in imparatorluk tahtına çıkmasıyla açıkça gerçekleştiğine inandıkları kesindir ki, bu imparatorun yaralı bir ejderhayı ayakları altında ezdiği heykeli saray kapısının üstüne yapılmıştır ve Constantine Eusebius'a mektubunda Licinius fethini, ejderhanın yenilişini ve Hıristiyan özgürlüğünün yeniden sağlandığını anlatır." Pyle, Mant'ın İncil'inden.

(11) Essenian: İÖ 2. yüzyıldan İS 2. yüzyıla kadar Antik Filistin'de yaşamış sofu bir Yahudi cemaati. **(ÇN)**

(12) Anti-Christ: Deccal, Sahte Mesih; Mesih düşmanı. Metinde bundan sonra Deccal olarak anılacaktır. **(ÇN)**

(13) Servius Maurus Honoratus: Bir dilbilimcidir, İtalya'da kuşağının en önemli bilginlerinden biridir. Virgil'in tefsiri olan bir kitabın yazarıdır. **(ÇN)**

(14) Virg. Aeneid. 8. 728.

(15) Bremenli Adam ve diğerleri tarafından tuhaf bir şekilde ifade edilen İzlanda Adası'dır; ancak bu ada 9. yüzyıla kadar ne keşfedilmiştir ne de bu adada yerleşim bulunmaktadır. Bu yanlış daha sonra genele uyarlanmıştır.

(16) Fasciculus temporum: Tarih Ansiklopesi. **(ÇN)**

25
BLEDA'NIN KATLİ, ROMA İMPARATORLUĞU'NUN ÖNGÖRÜLEN SÜRESİ

İmparatorluğu yıkacağı daha önce kehanet edildiği gibi, Attila kendini insanüstü iddialarla süsleyerek kısa bir süre sonra kardeşi Bleda'yı katletmeye davrandı. Bu davranış, Sibyl'in –Romulus'ün Remus'ün kanıyla takdis edildiği– öngörüleriyle uyumluydu. Kesin ölüm biçimi bilinmemektedir; öldürülerek Tuna'ya atıldığı söylenmektedir; bir görüşe göre yeni Sicambria şehrine verilecek ad hakkında, her bir kadeşin kendi adının verilmesini istediği bir anlaşmazlık çıktığı ve modern Buda'nın Bleda adının bir versiyonu olduğu söylenir. Romulus'ün on iki, Remus'ün altı kuş görmesi geleneği ebedi Roma İmparatorluğu'nun süresi hakkındaki bazı gerçek öngörülere dayandırıldığının güçlü görüntüsünü taşır; [1] Attila'nın kardeşi Bleda'yı öldürmesi dikkat çekicidir; imparatorluğunun Roma'nınkinin yerine geçecek başkenti olmasını istediği, yeni Sicimbria şehrini onun kanıyla takdis ettiği iddia edilebilir; Roma'nm kuruluşu İÖ 755 ve Bleda'nın katlinin tarihi İS 445 yılıdır ki bu Remus'un ölümünden tam olarak on iki yüzyıl sonraya denk gelir. Remus'ün altı kuşuna altı yıl eklersek bu bizi Attila'nın neredeyse tüm İtalya'nın efendisi olduğu ve Roma'ya

girmesinin beklendiği 452 yılına getirir; altı yıl yerine Romalıların zaman hesaplaması yanlışlarını numaralamak için alışkanlık haline getirdikleri *lustra* olarak adlandırılan beşer yıllık dönemlerden altı tane eklersek bu, bizi kesinlikle, Odoacer tarafından Roma İmparatorluğu'nun yıkıldığı 476 yılına getirir.

Özellikle kehanetin gerçekten yaşanmış olaylara dayanan mü teakip yorumları olmadığını anımsadığımızda bu kadar mükemmel denkliklerin kazara olduğuna inanmak kolay değildir; fakat bu eski zamanlarda böyle açıklanmıştır. Dönem yaklaştıkça hem Putperestler hem de Hıristiyanlar bunun tamamlanmasını bekliyorlardı ve Attila'nın kendi sancağı olarak, Romulus'un kuşlarını temsil eden altın bir taç taşıyan bir akbabayı kullanması da tesaddüf değildir.(2) Censori-nus(3) tarafından aktarıldığına göre, Varro;(4) seçkin bir kâhin, olağanüstü bir dehâ ve bilge bir insan olan Vettius'tan Romulus tarafından şehrin kuruluşu ve on iki akbaba hakkında tarihçilerin ilişkilendirdiği olaylar doğruysa Roma Devleti'nin on iki yüzyıl yaşayacağını duyduğunu yazar; çünkü imparatorluk zaten 120. yılını doldurmuştur.

Aynı zamanda yaşamış ve Stilicho'nun mahvoluşuna dahil olmuş Pagan Şair Claudian, Gotların istilasından ödleri kopan insanların on iki akbabayla hesaplanan yılları saydıklarını ve on ikinci yüzyılın bitmesinden sonra Roma'nın yıkılışını beklediklerini ifade etmiştir. Bu nedenle, Attila'nın bu kehanetten ve bu dönemdeki Hıristiyanlar ve Paganlar tarafından bu kehanetin nasıl yorumlandığından, çok eski uygarlıktan getirildiğinden haberdâr olduğu kesindir. Böyle bir durumun Roma'nın yerine geçecek ve Savaş Tanrısı Mars inancına benzer bir tavırla kurulacak bir imparatorluk kurmaya çalışan birinde büyük etkisinin olduğu kesindir. Şüphesiz, bu kehanet ve kabul edilen Romulus tarihinin, onu kardeşi Bleda'yı öldürmeye kışkırtmakta büyük rol oynamıştır.

Askeri güçle olduğu kadar, batıl inanç ve dinsel korkuyla evrensel hükümdarlığı kurmayı hedefleyerek,(5) kendi kardeşini

katletme örneğini gerçekleştirdiği yılda Romulus'un on iki yüzyılının resmen bittiği gerçeğini, ulusların yoğun beklentileri arasında Daniel'in yetmiş haftasının dolduğunu Augustus'un dalkavuklarının kaçırıldığından daha fazla gözden kaçırmaz.

---

(1) İS 445.

(2) De die natali, c. 17. Cencorinus, bu devirden iki yüz yıldan fazla bir zaman önce yaşamıştır; fakat adını andığı Varro, Roma'nın en yüksek gücüne eriştiği dönemde yaşamıştır.

(3) Censorinus: İS 3. yüzyıl boyunca yıldızı parlayan Romalı dilbilimci ve çok yönlü yazar. "De Accentibus" adlı kayıp yapıtın ve 238 yılında kaleme aldığı, koruyucusu Quintus Caerellius'e doğum günü hediyesi olarak sunduğu "De Die Natali" adlı hacimli tarih araştırmasının yazarıdır. İçeriği çok çeşitlidir: insanın doğal tarihi, yıldızların ve koruyucu meleklerin etkisi, müzik, dinsel törenler, astronomi, Yunan filozoflarının doktrinleri... (ÇN)

(4) Marcus Terentius Varro (İÖ 116 - İÖ 27): Aynı zamanda kendinden daha genç çağdaşı Varro Atacinus ile karıştırılmaması için **Varro Reatinus** olarak da bilinmektedir, Romalı akademisyen ve yazar. **(ÇN)**

(5) Attila'nın kardeşini katletmesini dünyaya gelmiş diğer canileri örnek göstererek haklı ya da mazur göstermek için hacimli çalışmasında uzun bir bölüm eklemeye Kardinal Desericius'un vicdanı elvermemiştir.

26
ATTİLA TÜM TRAKYA'YI İŞGAL EDER, ARNEGİSCLUS SAVAŞTA ÖLDÜRÜLÜR, PLANLAR SONUCA ULAŞIR, ATTİLA AĞAÇERİLERİ CEZALANDIRIR, CURİDACH

Aynı yıl erkek kardeşinin ortadan kalkmasıyla Attila'nın Hunlar arasında tek hakim güce yükselişine şahit olunur.[1] Taze bir güçle Doğu imparatoruna saldırır; ancak ne düşmanlıkların yenilenmesine yol açan nedenler ne de savaşın sonuçları kuşaklara aktarılır. Olasılıkla, Theodosius'tan yeni tavizlerle elde edilmiş bir yılık, durgunluktan sonra, savaş 447 yılındakinden çok daha büyük ölçekte yinelendi.

Batı İmparatorunun güçleri, Doğu İmparatorluğundaki kardeşlerine hiç yardım sağlamadı ve en az[2] yetmiş şehir, Hunlar tarafından ele geçirilerek tahrip edildi. Ateşli bir çarpışmaydı ve[3] Hunların önceki savaşlarından daha büyüktü; Avrupa'nın geniş bir bölgesindeki kaleler ve şehirler yerle bir edildiler. Arnegisclus, Attila'ya karşı unutulmaz bir direniş gösterdi ve yiğitçe savaştı; fakat savaşta düştü ve ordusundaki tam bozgun Trakya'nın tamamını fatihin merhametine terk etti. Bu savaşta ünlü Gepidae[4] Kralı Arderic, kendi kralları emrinde hizmet veren Ostrogotlar,

Albanların bir kısmı ve diğer birçok ulus tarafından desteklenen Attila'nın emrinde kendini fark ettirdi.

Tuna'nın güneyindeki tüm bölgeler, İllirya'dan Karadeniz'e kadar, beş günlük uzaklıktaki yerleri ilerledikçe silip süpüren Hunların ordusu tarafından tahrip edildi.[5] Jornandes, Arnegisclus'un Varna'ya yakın, Karadeniz kıyılarının yakınlarında, Marcianopolis'te[6] düştüğünü söyler. Marcellinus, Sofyanın biraz doğusunda Tuna'ya akan Utuş kıyılarında, Attila'nın ileri konumunun çok gerisindeki, Marcellinus'un Thermopolis – Thermopylae'yi[7] kastediyor olmalı– diye adlandırdığı bir yerde bir çatışmanın yaşandığını söyler. Bu nedenle, savaşın Marcianopolis'te gerçekleşmesi olasıdır. Utuş yakınlarında savaşılmış olsaydı Attila, kesintisiz yolunu geriye doğru,[8] Makedonya ve Tesalya yoluyla izlemiş olmalıdır. Theodosius, bu ikilemde Attila'nın emri altındaki kralları rüşvetle kandırmaya girişmiş ve Ağaçerilerin prenslerini, Euxine'nin kuzey tarafında ona karşı kışkırtmıştı.[9] Attila'nm istihbaratla uyarıldığı, nehrin güney kıyısında tahrip ettiği bölgede muazzam ordusunu destekleyemeyeceğinden korktuğu ve Theodosius'un müzakerecilerini dinlemesi için ihtiyatlı dürtülerle uyarıldığı söylenir.

İmparatorluğa yönelik yakın tehlike, ateşkesin sağlanmasıyla önlendi ve Attila; bundan sonra ordularını, Karadeniz sınırlarında ortaya çıkmış, birkaç küçük kral tarafından yönetilen bir Hun boyu olan[10] Ağaçerilerine çevirdi. Theodosius, Attila ile kurdukları konfederasyondan çekilmeleri için onlara rüşvet teklif etti. Ancak, imparatorluk hediyeleri yüklenen ulak, bu hediyeleri çeşitli prenslerin belirlenmiş rütbelerine göre dağıtmadı. Öyle ki kıdemli kral Curidach sadece ikinci hediyeyi aldı. Kendisine hakaret edildiğini ve rütbesinin indirildiğini düşünerek kızan kral, diğer Ağaçeri prenslerine karşı Attila'yı yardıma çağırdı. Attila, zaman kaybetmeden onların üzerine hatrı sayılır bir güç gönderdi ve kalanları itaate zorladı. Sonra, Curidach'ı zaferin meyvelerini

paylaşmaya davet etti; fakat Curidach, kendisine karşı bir komplodan şüphelenerek ve Attila'nın son zamanlarda kullandığı azametlere dalkavukluğunu ilâhi kılıcın üretimi üzerinde ustaca kullanarak birinin Tanrı'nın huzuruna çıkmasının müthiş bir şey olduğu, hiç kimsenin yüzünü sabit bir şekilde güneşe dönemeyeceği gibi kendisinin herhangi bir şekilde yaralanmadan ilahi güçlerin en büyüğüne nasıl bakabileceği şeklinde bir yanıt verdi. Bu sayede, diğerlerinin iktidar Hunların eline geçerken Curidach tahtını korudu.

---

(1) İS 445. Thracia Hunnorum incursione concutitur. *Prosp. Tyro* Bleda'nın katlini bir sonraki yıla aktarır.

(2) Prosper Tyro, İS 447.

(3) Marcellin. Chronic. İS 447.

(4) **Gepidae:** Baltık kıyısının güneyinde, 1. yüzyılda yaşayan, bir süre önce İsveç'ten bu bölgeye göç etmiş Cermenik bir kabile. 2. yüzyılda, Gepidaelerin yeniden göç ettikleri ve 3. yüzyılın sonunda Transilvanya'nın kuzeyinde bulundukları bilinmektedir. Roma İmparatorluğu'nu yıkmak için diğer ka-bilelerle birleştiler; fakat 269 yılında Niş yakınlarında bir savaşta yenildiler. 454 yılında Hunları, Pannoniya'da, Tuna Nehri'nin güneyinde ve batısındaki bir noktada, kesin bir şekilde yendiler. **(ÇN)**

(5) Jornandes de rengi succ. –Blondus (Hist. Dec. l. 1. 2.), Arnegisclus'un Attila'yı ilk kez Marcianopolis'te yendiğini söyler; fakat hesapsızca saldırıların geri püskürtüldüğünü ve öldürüldüğünü söyler; fakat bilginin alındığı kaynağı belirtmez.

(6) **Marcianopolis ya da Marcianople:** Trakya'da bir Antik Roma şehriydi. Bu antic şehrin kalıntıları modern Bulgaristan'daki Devnya'dan yaklaşık 20 kilometre mesafede bulunmaktadır. **(ÇN)**

(7) **Thermopylae:** Orta Doğu Yunanistan'da, Tesalya ve Lokris arasındaki trafiği taşıyacak kadar geniş bir geçittir. Balkan Yarımadası'nın güneyi ve kuzeyi arasında bir geçittir. Batı yolu, dağlarla ve Corinth

Körfezi ile kesildiği için tarih büyük savaşların gerçekleştiği bir bölge olmuştur. **(ÇN)**

(8) Freculphus Chron. T. 2.1 5.

(9) Blondus Hist.

(10) Priscus, Bonnae, 1829. s.197.

27
KAÇAKLARIN TALEP EDİLMESİ AMACIYLA İSTANBUL'A GÖNDERİLEN ELÇİLER

Attila,[1] kendi bölgesinden kaçanları geri istemek amacıylaİstanbul'a elçiler gönderdi. Kendi otorite sahasından Hıristiyanlara kaçanlar hakkında her zaman, özellikle sinirli olduğu anlaşılmaktadır ve ele geçirilirlerse onların idamlarının kesinliği, koruyucularının onları teslim etmeye gönüllü olmamalarına neden oluyordu.

Bu vesileyle elçileri olağanüstü nezaketle karşılandılar ve hediyelere boğuldular; fakat İstanbul'da hiç kaçak olmadığı garantisiyle geri çevrildiler. Başarılı dört elçilik görevlisi Theodosius'a gönderildi ve bu görevliler, Romalıların cömertliğiyle zengin edilmişlerdir. Attila için, barışın beklenmedik bir şekilde bozulması korkusuyla, elçilerinin gönüllerinin alındığının farkında olarak, gözdeleri ve tebasının herhangi birine istediği zaman bir kazanç sunabileceğini düşünerek, onları zenginleşecekleri bir göreve göndermek için bir bahane buldu.

Romalılar, ona kralları ve efendileri olarak itaat ettiler ve tüm isteklerini yalnız düşmanlıkların yenilenmesinden korkarak değil, Parthianların [2] savaş hazırlıkları, Vandalların Akdeniz'deki deniz saldırıları, Isaurilerin akınları ve imparatorluğun doğu kesimlerini

ele geçiren Sarasenlerin tekrarlanan baskınları nedeniyle taciz oldukları için yerine getirdiler. Bu nedenle Attila'ya karşı alçakgönüllü davrandılar ve diğer düşmanlarına karşı hazırlıklarını yaparken, ordu toparlarken ve onlara karşı koyacak generallerini belirlerken Attila'yı oyalamışlardır.

---

(1) Priscus, I, § 4.

(2) Parthian: The Parthian İmparatorluğu (İÖ 247 - İS 224), kadim Yakın Doğu'daki büyük İrani politik ve kültürel bir güçtü. Roma İmparatoluğu'nun bölgesinde karşı bir güçtür. Hükümdar hanedan Parthia'dan (kabaca İran'ın kuzeydoğusundaki Batı Horasan) gelmiştir. **(ÇN)**

28
EDÉCON ORESTES İLE İSTANBUL'A GÖNDERİLDİ, CHRYSAPHİUS. MAKSİMİN, PRİSCUS, BİGİLAS, AGİNTHEUS

Bir sonraki yıl [1] (İS 448), bir İskit olduğu söylenen, askeri başarılarıyla fazlasıyla göze çarpan Edécon, Attila tarafından, Batı İmparatorluğu güçlerinin komutanı olan Aetius ile yapılan bir anlaşmayla Attila'ya teslim edilen Savus yakınlarındaki Paeonia' da doğan, Roma kökenli olan Orestes ile birlikte İstanbul'a gönderildi.

Edécon, impartorluk sarayına gitti ve Attila'nın kaçaklar hakkındaki şikâyetlerine değindiği, bu kaçaklar teslim edilmezse ve Romalılar en son kendisinin onlardan zorla ele geçirdiği ya da en azından istila ettiği topraklarda tarım yapmaktan vazgeçmezse yine silaha başvurmakla tehdit ettiği mektubu teslim etti. Sözünü ettiği bölge, Tuna' nın güney kıyılarını, aktif bir insan için beş günlük yürüyüş mesafesindeki, Paeonia'dan Trakya Novaesi'ne kadar, içeriyordu; o güne kadar Tuna kıyılarında fakat tamamen yıktığı ve şimdi kendi şehirleri ve Romalılarınkiler arasında sınır olan Naissus'ta yapılan İllirya panayırını yasakladı. Konsüllük makamındaki en seçkin adamların anlaşmazlığa konu olan

sorunların hepsini halletmek üzere sarayına gönderilmesini talep etti; geç kalırlarsa Sardica'ya saldıracağını söyleyerek onları tehdit etti.

Edécon'un hükümdarının mesajını, Bigilas'ın çevirisiyle ilettiği mektup okunduktan sonra onunla birlikte imparatorun kalkan taşıyıcısı olan ve bu nedenle daha fazla etkili olan Chrysaphius'u ziyaret etmek için imparatorluk sarayının başka bir bölümüne gittiler. Edécon, imparatorluk konutunun görkemine duyduğu hayranlığı ifade etti ve Chrysaphius'un dairesine vardıklarında Bigilas, Romalıların ihtişamlı ve gıpta edilecek varlıklarına, Edécon'un İskitçe ifade ettiği hayranlığını Chrysaphius'a çevirdi. Haremağası, barbarın bağlılığını rüşvetle ele geçirme fırsatını yakaladı ve bir kısım Romalı ile İskit'i değiştirirse bu bolluk içinde altın tavanların altında zevkle yaşayabileceğini söyledi. Edécon, bir başka efendinin hizmetkârının bunu hükümdarının izni olmadan yapmasının yasal olmadığını söyleyerek onu yanıtladı; bunun üzerine sinsi haremağası, Attila'ya serbest erişim hakkının ve Hun sarayında etkisinin olup olmadığını sordu. Edécon, güvenilir bir görevli olduğunu ve kendisi için belirlenen günlerde silahlı olarak Attila'nın güvenliğini sağlamak için nöbet sırasının olduğu yanıtını verdi. Bunun üzerine, Chrysaphius; Romalılara geçerse kendisine yüksek menfaatler sağlayacağına söz verdiğini; fakat Orestes ve diğer elçiler olmadan önerdiği akşam yemeğine gitmesi için düzenlemeleri yapmak üzere zamana ihtiyaçları olduğunu söyledi.

Edécon, bunu yapmayı ve anlaşmaya göre dönmeyi taahhüt edince Bigilas aralarında çevirmenlik yaptı ve el sıkışarak biri Edécon'un menfaatine olan şeyler hakkında konuşmayacağına, Edécon da aralarında geçen konuşmayı, önerileri kabul etmese de açıklamayacağına yemin etti. Haremağası, bu sözle tatmin oldu. İskitliyi geri döndüğünde Attila'yı öldürüp büyük bir varlık ve lüks içinde yaşayacağı Romalılara kaçmaya ikna etmek için harekete geçti. Edécon, kabul etti; ancak istekli bir şekilde yardım etmeleri

için emri altındaki askerler arasında dağıtmak üzere paraya ihtiyacı olacağını söyledi; bu amaçla ihtiyaç duyduğu miktar 23 kilogram altındı.

Chrysaphius, parayı hemen ödeyecekti; fakat Edécon, döndüğünde Attila'ya kaçaklar hakkındaki yanıtı götürecek kendi elçilik heyetinin ve kendisine Bigilas'ın eşlik etmesinin hesabını sunmak ve aynı zamanda altının kendisine ne zaman ve nasıl verileceğini belirtmek için bir iletişim yolu belirlemesi gerekliliğini ifade etti; çünkü Attila kendi geleneğine göre onu Romalılardan ne kadar para ve hangi hediyeleri aldığı konusunda sorgulayacağını aksi takdirde, kendisiyle birlikte olanların sayısına göre hesaplandığında gerçeği kolayca örtbas edemeyeceğini belirtti. Chrysaphius bunu kabul etti ve misafir çekildiğinde sarayın komutanı ya da muhafızı olan, kendisine gönderilen mektup taşıyıcıların, tercümanların ve sarayda nöbet tutan askerlerin gözetiminde imparatorun tüm danışmanlarının makamının erdemi ile güvenilir olması gereken Martialius'a, bu hain entrikadan bahsetmek için harekete geçti.

Bu koşullar altında, Edécon'dan aldığı talimatlara uyacak bir tercüman karakterindeki Bigilas ile birlikte Maksimin'i, Attila'nın sarayına göndermek hem imparator hem de danışmanları için iyi bir fikirmiş (2) gibi görünmüştü; fakat Maksimin, görevinin maskesi altında gerçekleştirmek zorunda olduğu yüz kızartıcı komployu tamamen redderek görevi kabul etti. Theodosius, elçilerin kimliklerine Bigilas'ı tercüman olarak; fakat Maksimin'inkini daha yüksek rütbeli ve daha inanılır bir adam olarak yazdı. Attila'ya anlaşmayı bozmasını öğütledi, zaten teslim edilen kaçaklara ek olarak en az on yedi kaçak daha gönderdi ve onu kendi topraklarında daha fazla kaçak olmadığına ikna etti. Maksimin'e, ataları ve diğer İskit kralları için geleneksel olduğu gibi, herhangi bir askeri ya da sivil temsilci kabul etmek için daha yüksek rütbeli bir elçi talep etmemesi konusunda Attila'yı ikna etmesi için

çabalaması; tartışılan sorunları halletmek için Onegesius'u gönderme çaresini önermesi; Attila'nın Hunlar tarafından yıkılmış Sardica'da konsül rütbesindeki biriyle görüşmesinin uygulanabilirliğinin olmadığını ifade etmesi emredilmişti.

Maksimin; bir sofist ve tarihçi olan Priscus'u, kendisine bu seferde eşlik etmesi için ikna etti ve Priscus'un sonra yazdığı, görüşmelere ilişkin sözlerin muhafaza edildiği sekiz kitap yok olmasaydı Attila'nın tarihinin bazı bölümleri hakkındaki materyallerimizin eksikliğinden yakınmayacaktık.

Bu nedenle barbarlarla yola çıktılar ve İstanbul'dan on üç günlük mesafedeki Sardica'ya[3] ilerlediler. Burada oyalandılar; Edécon ve yoldaşlarını yemeğe davet etmeyi akıllıca buldular. Yerliler, onları kendi öğünleri için kestikleri ve hazırladıkları koyun ve öküzü sundular. Şölen boyunca, barbarlar Atilla'nın adını ve Yunanlar imparatorlarının adını yücelttiler. Bunun üzerine Bigilas bir tanrıyı bir insanla kıyaslamanın adil olmadığını söyledi. Bu şekilde Theodosius'un ilahi ve Attila'nın insan hükümdar olduğunu ima etti. Misafirler, imaya güçlü bir şekilde itiraz ettiler ve konuyu hareretli bir şekilde büyüttüler; fakat elçiler, konuyu değiştirmek ve onları yatıştırmak için uğraştılar; yemekten sonra Maksimin, Edécon'a ve Orestes'e ipekli giysiler ve oryantal mücevherler hediye etti. Orestes, Edécon'a kendini gösterdi ve onun ayrılışından sonra Maksimin'e diğerlerinin imparator hakkındaki davranışlarını örnek almayarak iyi ve akıllıca davrandığını söyledi. Bazılarına göre, Edécon'u tek başına akşam yemeğine davet etmiştir ve onu hediyelere boğmuştur; fakat elçiler, kastettiği koşulların farkında olmayarak neye göre kendisinin ihmal edildiğini ve Edécon'un onurlandırıldığını sorarlar, o ise yanıt vermez ve çekilir.

Bir sonraki güne dair tartışılan konu, Bigilas ve Oretes'in de Edécon ile aynı şeref payesini beklememesi gerektiği yolundaki gözlemiydi; çünkü Orestes, Attila'nın yandaşı ve yazmanıydı; fakat Edécon, savaşta dikkat çekmişti ve büyük olasılıkla Hun

kanındandı. Edécon'a konuşulanları kendi dilinde açıkladıktan sonra elçilere Edécon'a Orestes'in söylediklerini çevirdiğini açıkladı ve onun bu konudaki öfkesini zorlukla yatıştırdı; tarihçi tercümenin doğruluğuna kesin olarak güvenemez.

Tuna'dan yola çıkıp beş gün yolculukla Naissus'a vardıklarında şehrin Hunlar tarafından yıkıldığını gördüler; tapınakların kalıntılarında bazı yaralılar bekliyordu. Grup yük hayvanlarını salmak için temiz bir yer aradı; fakat nehrin kıyısı, savaşta ölenlerin kemikleriyle kaplanmıştı; Hun savaşçılarının harap edici acımasızlığının korkunç resmini seçkin bir şehrin tüm nüfusunun yok edilmesi ve üzerinden birkaç yıl geçmesine rağmen onlardan geriye kalanları gömecek kimsenin olmaması ile donatan bir olaydı bu.

Bir sonraki gün İllirya'daki güçlere komuta eden, karargâhı Naissus'tan çok uzakta olmayan Agintheus'u ziyaret ettiler ve ona imparatorun kesin emirlerini bildirerek Attila'ya yazdıkları ve onun acımasız öfkesine teslim edilecek on yedi kişiyi tamamlayacak beş kaçağı onun elinden teslim alacaklardı. Agintheus, kendisine emredildiği üzere talihsiz kaçakları teslim etti, nafile üzüntüsünün ifadesini onlara karşı hareketlerini yumuşatarak gösterdi.

---

(1) Priscus, 1, § 5.

(2) Priscus 2. § 3.

(3) Sardica: Daçya Akdenizi'nin itibari metropoliti. Şehrin gerçek adı Ser-dica'dır. Günümüzde Bulgaristan'ın başkenti Sofya'dır. **(ÇN)**

29
TUNA'YI GEÇİP ATTİLA'NIN ÇADIRINA ULAŞTILAR

Sonraki gün, Naissus dağlarından Tuna'ya kadar yolculuklarını sürdürdüler. Bazı ormanlık ve dolambaçlı boğazlardan geçtiler. Öyle ki, ülkeyi tanımayanlar ve batıya gittiklerini sananlar sabah güneşini karşılarında görünce şaşırdılar ve doğal engeller nedeniyle yolun o kısmının zorunlu olarak doğuya yöneldiği açıklanana kadar bunun tüm kurulu düzenin yıkılacağına delalet eden bir mucize olduğuna inandılar.

Dağlık geçitlerden düz ve ormanlık bir bölgeye çıktılar. Bu bölgede grubu sert ağaç gövdelerinden oydukları kanolarla alan ve Tuna'nın karşısına geçiren barbar kanocular karşıladı. Sardica'da, Naissus'ta verdikleri mola ve Agintheus'la görüşmeleri haricinde gece gündüz yolculuk yapmışlar gibi görünmektedir. Tekneler, elçiler için değil; Attila'nın yolda karşılaştığı halkının nehir üzerinde yolculuk etmeleri için hazırlanmıştı. Attila, Romalılardan zorla aldığı bölgelerde avlanma iddiasında bulunduğundan aslında bu, bir savaş hazırlığıydı ki bunu bütün kaçakların ona teslim edilmediği bahanesinin altında tasarlamıştı.

Tuna'yı geçip 70 stadia ya da sekiz İngiliz milinden biraz fazla (yaklaşık 13 km.) ilerledikten sonra bir düzlükte mola verdiler. Bu

sırada Edécon'un maiyeti onların vardıkları haberini Attila'ya ilettiler. Akşam, onlar yemekteyken iki İskitli onların karargâhlarına gelip Attila'ya gitmelerini emretti; fakat onlara atlarından inmeleri rica edildi, İskitler yemeğe katıldılar ve ertesi sabah elçilere kılavuz olarak hizmet ettiler. Günün yaklaşık dokuzuncu saatinde Attila'nın çadırlarına vardılar ve neredeyse bir tepeciğe yerleşeceklerken barbarlar bunu yapmalarına engel oldular; çünkü Attila yer seviyesindeydi.

Romalılar bu nedenle kendilerine gösterilen yere yerleştiler; Edécon, Orestes, Scottas ve diğer önde gelenler izinsiz bir şekilde sokuldular ve elçilik görevinin amaçları hakkında soruşturma yapmaya başladılar. Romalılar ilk önce şaşkınlıkla birbirlerine baktılar ve yakışıksız soruları yanıtlamadılar; fakat barbarların sorgulamaları usandırıcıydı. Bunun üzerine onlara imparatorun mesajının başka birine değil, Attila'ya olduğu söylendi. Scottas, bu soruşturmayı yapmaları için önderleri tarafından gönderildiklerini, buraya kendi meraklarını dindirmek için gelmediklerini sinirli bir şekilde ifade etti. Romalılar görmek için gönderildikleri kişinin huzuruna çıkmadan elçilik misyonlarını başkalarının aracılığıyla açıklamalarının hiçbir yerde alışılmış olmadığını, imparatorluğa elçilik göreviyle gönderilen İskitlerin bunu iyi bildiklerini Attila'nın elçileri olarak imparatorun huzuruna çıkmadıkça misyonları hakkında konuşmadıklarını belirttiler.

Attila'nın ulakları ona döndüler ve kısa bir süre sonra Edécon yanlarında olmaksızın geri döndüler. Romalılar'a imparator tarafından gönderildikleri anlaşmaya ilişkin tüm ayrıntıları deklare ettiler ve konuşacak başka bir şeyleri yoksa mümkün olduğu kadar hızlı ve çabuk orayı terk etmelerini emrettiler.

Romalılar şaşkınlık içindeydiler ve imparatorun sırlarının hangi yolla ifşa edildiğini kestiremeyecek durumdaydılar; hükümdarın huzuruna kabul edilmeden herhangi bir yanıt vermeyi reddetmek ihtiyatlıydı; bu nedenle hemen ayrılmaları emredildi. Yolculuk için

hazırlanırlarken Bigilas, görevlerini tamamlamadan geri dönmektense sahtekâr olarak algılanmalarının daha iyi olduğunu söyleyerek heyettekileri verdikleri yanıt yüzünden suçladı. Eğer Attila'nın huzuruna çıkabilirse onu Romalılarla tartışmaktan vazgeçmeye kolaylıkla ikna edebileceğini, Anatolius'un misyonundayken onunla iyi anlaştığını, Edécon ona karşı kullanıldığından koşulların gerektirdiği gibi doğru ya da yalan söyleyerek bu elçilik görevinin altına Attila'ya karşı düzenlenen suikast düzenlemelerini, Edécon'un etrafındakilere dağıtmak için gerekli olduğunu söylediği altının aktarılmasını halledebileceklerini iddia etti. Fakat vaatlerinin baştan beri mi hileli olduğu, yoksa uyarı aldığı için mi Edécon'un ihanet ettiğinden, Sardika'da yaşananlara öfkelenen Orestes'in Attila'ya Edécon'un imparator ve Chrysaphius ile özel ve ayrı toplantılar yaptığını anlatmış olabileceğinden, Attila'nın emireri kesin olmuştu ve gece olmasına rağmen aç ve üşümüş elçiler ayrılış hazırlıklarını yapmak zorunda kaldılar. Yüce hükümdar daha uygun bir zamana kadar kalmalarını emreden ikinci bir mesaj ve kendilerine öküz eti ve biraz nehir balığı gönderdiğinde akşam yemeklerini yediler ve ertesi sabah, daha olumlu bir şekilde ikna edileceğini düşünerek dinlenmeye çekildiler; fakat ertesi sabah aynı ulaklar gelerek konuşacak bir şeyleri yoksa hemen orayı terk etmelerini emrettiler.

Bigilas'ın yapılacak başka şeyler olduğu yanıtını vermeleri gerektiği konusundaki ciddi iddialarına rağmen bir kez daha yolculuk hazırlıklarına başladılar. Tarihçi Priscus, bu misyonun utanç verici konusu nedeniyle çok kederlenen Maksimin ile arkadaşlığı yoluyla, yanına Hun dilini bilen Rusticius'u[1] çevirmen olarak alarak Scottas'a gitti ve Attila ile bir görüşme ayarlarsa Maksimin'in kendisine hediyeler vereceğini söyledi; onu elçiğin konusunun yalnız iki ülke için değil; o sırada sarayda bulunmayan kardeşi Onegesius için de önemli olduğu konusunda Scottas'ı ikna etti ve kendisinin Attila'nın üzerinde büyük ağırlığı olduğunu; fakat bu konuda başarılı

olursa onun bu önemini Attila'nın daha iyi değerlendirebileceğini ustaca ekledi. Scottas, Onegesius kadar ağırlığı olduğunu ve bunu kanıtlayacağını söyleyerek atına atladı ve hükümdarın çadırına doğru yola çıktı. Priscus döndü ve Maksimin'i Bigilas ile çimenlerin üzerinde yatarken buldu. Maksimin'e yaptıklarını anlatarak, Scottas'a verilecek hediyeleri belirlemesini ve Attila'ya ne söyleceğini düşünmesini önermesi alkışlandı. Maiyetindekiler arasında yola çıkanlar geri çağrıldılar. Ayrılışları, Scottas'ın girişiminin sonucu öğrenilene kadar ertelendi. Onlar böylece uğraşırlarken Scottas tarafından Attila'nın huzuruna çağrıldılar.

İçeri girdiklerinde hükümdarın tahta bir taht üzerinde oturduğunu ve çok sayıda barbarın koruma çemberinde bulunduğunu gördüler. Diğerleri uzakta ayakta dururlarken Maksimin, tek başına yaklaşarak onu selamladı; Theodosius'un mektubunu teslim ederken imparatorun Attila'nın ve tüm halkının sağlığı ve refahı için dua ettiğini söyledi. Attila yanıtladı: "Onların benim için dilediklerini ben de Romalılar için diliyorum!" ve hemen konuşmasını Bigilas'a yöneltti. Onun utanmaz bir iblis olduğunu söyledi. Anatolius ve kendisi arasında yapılan anlaşmanın koşullarını, tüm kaçaklar kendisine teslim edilene kadar elçi gönderilmeyeceğini bildiği halde, karşısına çıkmaya nasıl cüret ettiğini sordu. Bigilas, imparatorlukta İskit kanından hiç kaçak olmadığını, hepsinin teslim edildiğini söyleyince Attila daha da öfkelendi ve elçilere ilişkin yasaları ihlâl etmek konusunda adil olmasaydı bu terbiyesizliğini ve düşüncesizce sözlerini cezalandırmak için kendisini çarmıha gereceğini ve kuşlara yem edeceğini haykırdı; çünkü yazmanlarına bir tabletten adlarını okumalarını emrettiği birçok kaçak halen Romalılar arasındaydı. Bunlar yaşandıktan sonra, ona hemen topraklarını terk etmesini emretti. Eslas'a Romalılara bir mesaj taşımak için Bigilas'a emretmesini buyurdu. Mesajda tüm kaçaklar, Batı İmparatorluğu'ndan Aetius'un oğlu Carpileo rehin olarak Attila'ya derhal teslim edilene kadar hizmetkârlarının ona karşı

ordular göndermesini engel olmayacağını; bununla birlikte Romalıların korunması için bunların çok az çalışacaklarını söylüyordu. Sennacherib'inkine çok yakın bir dil kullanarak "Ele geçireceğimden emin olduğum tüm şehirlerin ve kalelerin hangileri bana karşı direndiler!" diye de ekledi. kaçaklar hakkındaki mesajı teslim ettikten sonra Romalıların onları salmayı mı yoksa bir savaş çıkarmayı mı tercih ettiklerini kendisine bildirmelerini emretti; Maksimin'e Theodoisus'un mektubuna yanıtını dinlemek için kalmasını emretti ve imparatorun ona verdiği hediyeleri sordu. Elçiler kendi çadırlarına çekildiler. Burada Bigilas, kendisini daha önce kibar bir şekilde karşılayan Attila'nın kendisine karşı bu şiddetli davranışından şaşkına döndüğünü anlattı. Romalılar, Bigilas'ın onu ölümlü Theodosius'un ilahi olduğunu söylediği Sardica'daki konuşmanın, o şölende bulunanlar tarafından kendisine iletildiğini düşündüler; fakat Hun sarayı ile sıkı ilişkileri olan Bigılas, Edécon dışında kimsenin Attila ile böyle bir konuda konuşmaya girmeye cesaret edemeyeceğini; ancak onun da sözüne sadık kalmasından değil, kendi hükümdarlığına karşı toplantılarda bulunduğu ve onlarla anlaşmalar yaptığı için ölüm cezasına çarptırılmaktan korktuğu için şüphesiz sessiz kalacağını söyleyerek bu düşünceleri reddetti.

Bu konular tartışılırken Edécon geri döndü ve Bigılas'ı bir kenara çekerek dağıtmak için ihtiyaç duyduğu altın konusunu yineledi ve ödeme hakkında talimatları verdikten sonra çekildi. Maksimin'in bu gaddar komplodan habersiz arkadaşı Priscus, konuşmanın konusunu sorgulayınca Edécon tarafından kandırılan Bigilas, Edécon'un kaçakların sayısının belirlenmesi konusunda kendisinin sıkıntıya girdiğini, hepsinin teslim edilmesi gerektiğini, aksi halde Attila'yı yatıştırmak için daha yüksek rütbeli elçilerin gönderilmesi gerektiğinden şikâyet ettiğini söyleyerek sorgulamadan kendisini kurtardı.

O sırada, hükümdar tarafından başka bir emir iletildi: Ne Bigilas ne de başka bir Romalı, farklılıklar eşitlenene kadar, bir Romalı

tutsak ya da barbar bir köle, at ya da gerekli olan yemden başka bir emtia satın almayacaktı. Attila bunu kurnazca yapmıştı; çünkü Bigilas'ın Edécon'a söz verdiği altını vermemek için bir bahanesi yoktu, Theodosius'a bir yanıt yazma yalanıyla, Romalılar'ın Onegesius'un eve dönüşünü beklemek zorunda olduklarını, imparatorun ona gönderdiği hediyeleri teslim edeceklerini söyledi.

Onegesius, o sırada orada bulunmuyordu. Attila'nın en büyük oğlu Creda'yı düştüğü henüz öğrenilen Ağaçerilerin tahtına çıkarmaya gitmişti. Bigilas bu nedenle Eslas ile birlikte, kaçaklar hakkındaki yanıtı getirmek için tek başına sevk edilmişti; aslında altını alıp getirmesi için bir olanak vermek içindi ve diğerleri çadırlarında göz altına alınmışlardı; bir gün aradan sonra Attila ile birlikte Macaristan'ın kuzeyine doğru yola çıkarıldılar.

---

(1) Rusticius, Aetius'un Attila'ya sekreter olarak önerdiği ve olasılıkla bir casus olarak eğitilmiş Contantius'u görmeleri için özel işlerde onlara eşlik etmiştir.

30
KUZEYE DOĞRU YOLCULUK, ATTİLA ESKAM İLE EVLENİYOR

Elçiler, kılavuzları farklı bir yoldan gitmelerini emredince Hun hükümdarı Attila'nın küçük bir köyün içinde kalabileceğini düşündüğü kızı Eskam'ı çok sayıdaki eşleri arasına katmaya karar verdiği odalarına girmemişlerdir. Priscus tarafından bu evliliğin İskit yasalarına uygun olduğu konusunda bilgilendiriliyoruz. İfadesi oldukça dikkat çekicidir ve harfi harfine çevirisi şudur: "Aslında birçok eşi olsa da kızı Eskam ile evlenmeyi amaçladı; onunla evliliği de İskit yasalarına göredir." Bazı yazarlar, bu sözlerden yola çıkarak Hunlar arasında herhangi bir evlilik yasağı olmadığı; ancak akrabalık ilişkisi adetine karşı oldukları sonucuna varırlar. St. Jerome benzer bir açıklamayı ensestin Yahudiler arasında yasaklanan poligami kadar serbest olduğu Persler hakkında benzer bir açıklama yapar. Lamech, Jacob[1] ve Elkanah vakalarında kaydedilmiş iki eş örneği, gerçekten uygulamadan sapan, özel örneklerdir ve Yahudilerin krallarına verilen birden çok eşe ve cariyeye sahip olma izni, Tanrı'nın Yahudilere sapık ricalarının cezası olarak tanıdığı bir ayrıcalığın sonucudur. "Onlara hakim olan kral[2] diğer tüm uluslarınki gibi olsun"; bu nedenle bir kral, ona katılan nüfuzlu kimselerin haz aldığı tüm ayrıcalıklara sahipti, yani

hiç yanlış yapmaz ve istedikleri kadar eş edinebilirdi; bununla birlikte, Yahudilerin genelde uydukları bir yasak olarak gelecekte onlara ilişkin, eşlerini çoğaltmamaları[3] yasağına rağmen bu onları kan akrabası yapmıştı.

Priscus'un sözleri ne çokeşliliğin ne de ensestin tüm Hunlar arasında yasal olduğu anlamındadır, Cambyses'e olduğu gibi ayrıcalığına binaen Attila için yasal olduğunu anlatmaya çalışmıştır. Macar yazarları, bu konuda muhtemel atalarının ahlaki değerleri üzerine atılan bu yüz kızartıcı iftiralara kızmış olacaklar ki, Attila'nın evlendiği hanımın onun kızı olmadığını, Eskam adında birinin kızı olduğunu, düşmemiş ad olan Eskam'ın ilgi halinde olduğunu düşünerek göstermeye ve izleyen sözcüğü *onun kızı yerine .... 'nın kızı olarak* değiştirmeye çalışırlar. Priscus ve diğerlerinin o dönemde yazdıkları Yunancadaki tümce yapılarının dikkatli bir incelemesinde sözcüklerin[4] "Eskam'ın kızıyla evlendi" anlamına gelemeyeceği görülecektir.

---

(1) Leviticus'un Ayet 18. c. 18.'si Jacop örneğinin kullanılmasını engellemek için özellikle yazılmış gibi görünmektedir.

(2) I Sam. xix.

(3) Deut. xvii. 17.

(4)"Ιαμειν ζυγατερα 'Εσκαμ" Priscus "γαυειν τηυ του 'Εσκαμ" ya da "γαυειν τηυ του 'Εσκαμ" veya "αμειν ιη 'Εσκαμ" ile "Eskam'ın kızı ile evlenmek için" demek istemiştir. Priscus tarafından kullanılan Yunanca ilgi durumu, anlam değiştirilmeden artikel önüne eklenmedikçe, arkasından gelen bir addan sonra herhangi bir artikel olmadan kullanılanamaz; örneğin "δψενξεον" *Tanrı'nın görünüşü* değil *bir Tanrı'nın görünüşü*dür ki, "δψιντον" ve "εις ζηιησν γη" *ülkenin arayışı* değil *ülke arayışı* ya da belirli koşullar dışında bir artikelle birlikte sahiplik durumundan sonra kullanılabilir, örneğin ilgi durumu ya da sahiplik durumu arasında ayırıcı bir güç verdiğinde ya da birçok artikel ve ilgi durumu birlikte kullanılmasından kaçınmak istendiğinde ya da sayı sıfatı, sıfat ya da ortaçtan sonra ve saymanın gereksiz olduğu durumlarda. Örneğin,

"ευ παρασκενη ιης οδου" *yolculuğun hazırlığı boyunca*, "ευ ιης οδου παρασκενη" *yolculuğun araçları arasında* anlamındadır."δι ασθευειαυ φυσες", *yaradılışlarının güçsüzlüğü nedeniyle*, "δια της φυσες ασθευειαυ" genellikle *doğalarının güçsüzlüğü nedeniyle* anlamındadır. "Ιηυ εις το ιεροου της 'Ισδς αυαβασιυ" ve "ιη υεις το ιης"'nin ve "ιεροου" ve "αυαβασιυ" olarak iki belirtme durumunun birlikte kullanılmasından kaçınmak için yazılmıştır. Bir adla bir araya geldiği yerler dışında Priscus'un hiçbir zaman bir artikel kullanmadığı "Ρϖμαιος" tek istisnadır. Malchus "θεοδεριχου ιου παιδος Βαλαμηρου" yazdığında ilgi durumlarının karışmasına neden olur. "θεοδεριχου ιου Βαλαμηρου παιδος" yazmış olmalıydı. Suidas'ta Priscus'a ait olduğu düşünülen "Αρδαβυριος υιος Αρπαρος" şeklinde yazılan bir fragmanda, ilk periyod açıkça "Αρδαβυριος οτου Αρπαρος" şeklinde yazmış olan Priscus'tan alıntılanan sözlerin ardından Suidas'ınkilerden oluşur.

Gibbon, tek bir yanlışlıkla, Attila'nın Eslam'ın kızıyla evlendiğini söylerken adı tahrif etmiştir; "Conjuration contre Attila" adlı çalışmanın Fransız yazarı, kızı Attila'nın kızı yapsa da Hunların sözüm ona ensest alışkanlıklarına karşı uzun bir tiradtan sonra kızı Esla olarak adlandırır ki, muhtemelen bu yanlışı Gibbon'un yanlışından ödünçlemiştir. Eskam ya da Eslam gibi birinin var olup olmadığını daha sonra araştırılacaktır; ancak Eskam gibi bir ad, kayıp öykünün önceki bölümlerinde ortaya çıkmış olabilir. Attila'nın sarayında Eslas ya da daha çok Ayslas, 'Νσλας, diye biri vardı; fakat bu ada herhangi bir şekilde Eskam adıyla ilişkilendirilemez. Eskam, Haran'ın kızı ve Lot'un kız kardeşi Iskah yazı biçimindeki adı ile uygun bir şekilde kıyaslanmalıdır; olasılıkla,onun karısı ve kendi ensest soyunun annesidir; çünkü Genesis'te Iskah'ın ne amaçla anıldığı başka türlü anlaşılmaz; yorumcuların Sarah ile aynı kişi olduğu iddiaları, c. 20'de açıkça reddedildi ki, burada Sarah'ın Abraham'ın babası Terah'ın başka bir anneden kızı olduğunu ifade eder. Tötonik ulusların ve İskandinav uluslarının destanlarının özenli bir incelemesi Eskam'ın yalnız Attila'nın değil, Attila'nın kız kardeşi Hilda'nın -Latin yazarlar tarafından Hildico olarak anılır- da kızı olduğunu gösterdiğini ve Kuzey romanslarında Sigurd'un kızı Aslang –Hun hükümdarının sıklıkla kullandığı bir ad - ile aynı kişi olduğunu düşünmemiz için biraz sebep sağlar.

31
FIRTINA VE BLEDA'NIN DUL KARISININ YAŞADIĞI KÖY

Attila yeni geliniyle eğlenirken elçiler; ülke boyunca yönlendirildiler. Kıyılarında yaşayan insanların Tuna'yı geçerken kullandıklarına benzer kano veya tekneler içinde birçok nehirden geçirildiler. Bu nehirden sonra bahsedilen diğerleri Drecon, Ugas ve Tiphesas idi. Sonuncusu Teiss'tir; fakat diğer ikisini tanımlamak elverişli görülmemiştir. Daha zayıf akıntılar barbarların ülke boyunca tekerlekli çadırlarında taşıdıkları botlarla geçildi.

Millet, köylerden buğday yerine yiyecek, şarap yerine bal likörü ile birlikte arpadan üretilen, bir çeşit bira olan ve yerliler[1] tarafından *cam* olarak adlandırılan içeceği getirmek için Romalılar tarafından alınmıştı. Uzun ve yorucu bir yolculuktan sonra komşu köyün sakinlerinin içme alışkanlığıyla cezbolduğu bir temiz göl kenarında, akşam, çadırlarını kurdular.

Onlar kamp kurduktan kısa bir süre sonra, çok parlak bir şimşekle birlikte korkunç bir rüzgâr ve yağmur fırtınası başladı ve bu fırtına; çadırlarını yıkmakla kalmadı, her yeri dümdüz etti, erzaklarını ve eşyalarını göle sürükledi. Romalılar öyle dehşete kapılmışlardı ki, istedikleri her şeyi sağlamak için yaygara çıkaran köyde buluşana kadar, mallarıyla aynı kaderi paylaşmaktan

korkarak, karanlık gecedeki bora içinde dört bir yana kaçıştılar. İskitli rençberler kulübelerinden fırladılar. Bağırıp çağırmalarının nedenini sordular ve onlara eşlik eden barbarlardan fırtına nedeniyle bozguna uğradıklarını öğrendiler; hemen, kuru kamışlarla neşe saçan birer ateş yaktılar.

Köyün hanımı, Bleda'nın eşlerinden biri olan bir soyluydu ve Romalıların başından geçen bu kötü macerayı duyunca yiyecek gönderdi ve onlara, Hunlar arasında onurlu misafirperverliğin geleneksel uygulaması olarak, her isteklerini zevkle yerine getirecek güzel İskit kadınları gönderek eşsiz bir kompliman yaptı; fakat elçiler bu tekliften yaralanacak kadar terbiyesiz, hevesli ve cesaretli değillerdi ve kendilerine gönderilen bu hediyeleri reddettiler. Kızlar yemeğin bir bölümünde ağırlandılar ve daha sonra gönderildiler. Romalılar, yerlilerin kulübelerinde dinlendikten sonra şafakla birlikte malzemelerini aramak için yola çıktılar; malzemelerin bir kısmını kamp yaptıkları yerde, bir kısımını gölün kıyısında, bir kısmını da suda buldular. Eşyalarının hepsi kurtulmuştu ve eşyalarını fırtınalı geceden sonra göz kamaştırıcı bir şekilde parlayan güneşte kurutmak için küçük köyde bütün gün beklediler. Yük hayvanlarının bakımını üstlendiği için kraliçeyi ziyarete gittiler ve onu selamlayarak misafirperverliği için kendisine teşekkürlerini sundular; ona üç gümüş kap, birkaç kızıl post, karabiber, hurma ve başka baharatlar hediye ettiler ki, bunlar barbarlar arasında bulunmazdı ve onlar için çok değerliydi.

Onun komplimanını bu şekilde karşıladıktan sonra ayrıldılar ve yedi günlük yolculukları için İskitli kılavuzları bir köyde mola verene kadar yola çıktılar; çünkü Attila o yönde geliyordu ve onun önünde yolculuk etmelerine izin yoktu. Burada Batı İmparatorluğu'ndan gelen elçilerle karşılaştılar. Bu elçiler: Noricum'un Primitus Valisi Kont Romulus ve bir tümenin generali olan Romanus'tü. Aetius'un Attila'ya sekreter olarak gönderdiği Constantius ve Edécon ile birlikte olan Orestes'in babası Tatullus onlarla birlikteydi. Elçilik

heyetinin üyeleri olarak değil; özel nedenlerle yolculuk ediyorlardı. İlki İtalya'daki samimiyetleri nedeniyle ikincisi akrabalık nedeniyle –oğlu Orestes Noricum' daki Patavion şehrinde Romulus'un kızıyla evliydi– yolculuğa katılmışlardı. Görevleri, Romalı bir gümüş ustası olan Silvanus'un, Batı Galyalı bir yerli olan, Aetius tarafından Attila ve Bleda'ya sekreter olarak gönderilen başka bir Constantius'tan bazı altın kaplar aldığı için kendisine teslim edilmesini talep eden Attila'yı yatıştırmaktı. Hunlar Paeonia'daki Sirmium'u (2) kuşatmaya başladılar. Bu kaplar Constantius'a şehir ele geçirilmesinden sonra kurtulursa kendi fidyesi, kurtulamazsa tutsakların arasında bulunan diğerlerininki olarak şehrin piskoposu tarafından getirilmişti; fakat Constantius, onun güvenine ihanet ederek kapları belirli bir süre içinde para karşılığında geri alınmak ya da satılmak üzere Silvanus'a rehin verdi.

Attila ve Bleda, Constantius'u vatan hainliği ile suçlayarak çarmıha gerdiler ve Attila kaplarla ne yapıldığını duyduğunda mallarını çalan bir hırsız olarak Silvanus'un teslim edilmesini talep etti. Elçilik heyetinin amacı Attila'yı Silvanus'un bir hırsız olmadığına, malları Constantius'tan rehin aldığını ve kutsanmış oldukları için papaz olmayanlar uğruna kullanmanın yasadışı olduğunu bildiğinden onları isteyen papazların kefaleti olarak sattığına ikna etmekti. Elçiler, Attila'yı kaplar hakkındaki iddiasından vazgeçmeye razı etmeye çalışacaklardı, diretirse onların yerine altın teklif edeceklerdi; fakat hiçbir şekilde suçsuz gümüşçüyü çarmıha gerilmesi için teslim etmeyeceklerdi. Doğu ve Batı Romalıların grupları Attila'nın yolunu takip ettiler ve bazı nehirleri geçerek Attila'nın çadırını kurduğu büyük bir köye vardılar.

---

(1) Priscus. – Onegesius'un gerçek adı belki de Enekes ya da Oneges idi.

(2) Sirmium: Bugünkü Sırbistan'ın Voyvodina bölgesindeki Sremska Mitrovica şehri. Roma Pannonyasındaki antik bir kenttir. Sirmium köken olarak bir Kelt şehridir. İÖ 3. yüzyılda kurulmuştur ve Romalılar tarafindan İÖ 1. yüzyılda fethedilmiştir. Roma Pannonyasının ekonomik başkenti olarak Roma İmparatorluğu'nun çok önemli şehirlerinden biri olmuştur. **(ÇN)**

32
ATTİLA'NIN KONAĞININ KONUMU

Elçilerin yolculuklarının anlatımlarından bu yerin tam konumu hakkında bilgi elde etmemiz mümkün değildir. Ancak Karpat Dağları'na gelmiş olmalıdırlar. Buat tarafından sözü edilen Tokay en olası şehirdir. Attila'nın elçilik heyeti tarafından ilk ziyaret edilen çadırının Viddin karşısında kurulduğu ve Jaberin'in kraliyet köyü yerleşkesi olduğu da tahmin edilmektedir; fakat diğer yazarlar,[1] Moldavya'nın taş ya da odun üretilemeyen bölgesinde olduğu düşüncesindedirler; çünkü Priscus komşu hiçbir ilin olmadığını ve Onegesius[2] banyolarının inşa edildiği taşların Paeonian topraklarından getirildiğini ifade etmiştir. Viddin yakınlarındaki Tuna'dan geçmedikleri açıktır; çünkü o bölge Nissa'nın kuzeydoğusunda yer alır ve Priscus genel rotalarının o yerin batısına doğru olduğunu söyler. Belgrad'ın biraz altından gitmiş, ilk aşamada Themes, Bega ve Theiss'i geçip sonra Theiss'e batıdan dökülen büyük kollarını geçip yollarını Tokay'a doğru yönlendirmiş gibi görünmektedirler. Jornandes, Priscus tarafından adlandırılan üç nehri Tysia, Tibiscia ve Dricca olarak anar. Tibiscus, Theiss olarak da bilinir. Tysia belki de Theiss'e modern adını veren ve ona dökülen nehirlerden biridir. Dricca'ya ilişkin hiçbir şey bilinmemektedir. Moldavya'ya varmak için Wallachia nehirlerini geçmek ve[3] Attila'nın çadırlarını ziyaret ettikten sonra, yollarını doğuya doğru çevirmeleri gerekmekteydi. Kesin olan tek gerçek

ters yönde uzanan Theiss Nehri'ni geçtikleridir ve sadece, o nehri tekrar geçip onu Transilvanya'dan ayıran üç geçitten birini kullanarak Moldavya'ya geçebilirlerdi; hiçbiri Priscus'un anlattıklarıyla tutarlı değildir. Bir başka bölümde yazar, Paeonianların topraklarının Saus Nehri'nin kıyısında olduğunu söyler. Menander'in bu iki bölümünden Saus'un Theiss'in biraz altından ters yönden Tuna'ya dökülen Saave olduğu ve aranan toprakların açıkça Belgrad yakınlarındaki modern Sirmia olduğu anlaşılır; çünkü taş buradan Theiss Nehri yoluyla Tokay'a kolayca taşınabilir; fakat hiçbir şekilde Moldavya'ya taşınması olası değildir. Su taşımacılığının sağladığı kolaylık Onegesius'u taşı Sirmia' dan sağlamaya itmiştir; çünkü daha yakında bulunan kuzeydeki dağlarda taş olsa da onu taşımak zor olacaktı ve Hunlar alışkanlıkları nedeniyle taş ocaklarından çalışmak için sabırsızdılar.

---

(1) Cantoclarus. -Timon Im. Ant. Hung. l. 2. c. 5.

(2) Onegesius: Hun ya da İskit kökenli bir soyludur ve Attila'nın başdanışmanlarından biridir. Batı Romalıdır. Tutsak alınmıştır. Attila yaşamını bağış-lamış onu sarayına getirmesi için başkentine getirmiştir. **(ÇN)**

(3) Otrocosius Orig. Hung. s. 1. c. 4.

33
CHARLAMAGNE EMRİNDEKİ PEPİN TARAFINDAN YOK EDİLEN AVARLAR YA DA HUNLAR, HRİNGLER

Aynı durumda ya da çok yakın bir mesafede, Theiss'in sağında Hringler olarak adlandırılan ve 796 yılında Charlamagne orduları tarafından yok edilen Avar Hunlar kralının kalesi ve sarayı vardı. O dönemin yazarları tarafından uzun yüzyıllar varlıklarını sürdürdükleri söylenmiştir. Bu muazzam çalışmalarda, Hunlar tarafından Hunniwar olarak adlandırıldıklarını söyleyen Jornandes tarafından söz edilmiştir; fakat onları tanımlamaz ve 8. yüzyılda bilinen Tötonik bir sözcük olan Ring adıyla bilindikleri de söylenebilir ki bu ad, Hun Attila'dan onları daha sonra ele geçiren Avarlar'a miras kalmıştır. Priscus Attila'nın meskeninin sarıldığı kuşatmadan söz ederken Yunanca *peribolos* sözcüğüyle ring/halka sözcüğüne eş bir ifade kullanmaktadır. Charlamagne hükümdarlığında, boyun eğdikleri Hunlar'dan Attila'nın ölümünden hemen sonra üstünlüğü alan ve daha sonra komşu halklar tarafından Hunlar olarak adlandırılan Avarlar tarafından ele geçirilen harikuladc Hun kaleleri buluyoruz.

Bu çalışmalar bilhassa, genelde, en zor yorumlanan bir metinde "St. Gall'in Rahibi" olarak adlandırılan Notgerus Balbus tarafından tanımlanmıştır.[1] O, Hunların topraklarının yedi halkayla çevrildiğini

ve halkaların otak sınırlar olduğunu düşünürek, Charlemagne emrindeki Aldabert'e hayret edilecek şeyin ne olduğunu sorduğunda, Aldabert'ten bir halkanın ne kadar genişse ya da kendi içinde ne kadar kapsamlıysa Constance'dan o kadar uzaktaki Castrum Turonicum adlı bir yerin ele geçirilmesinin o kadar güç olduğunu öğrendiğini söyler.

Saint Gall'in başrahibi, Constance psikoposunun yetki alanı içindeydi ve Castrum Turonicum'un görünmeyen bir yerinde ona komşuydu. Bu, Caesarodunum Turonum olan Tours anlamına gelmez. Sözlerini şöyle sürdürür: Her halka meşe, köknar ve kayın ağacı gövdeleri ile inşa edilmiştir ve 6.096 metre uzunluğunda ve genişliğindedir; tüm oyuklar sert taşlarla ya da yapışkan tebeşirle –muhtemelen harç anlamında– doldurulmuştur. Yüzeyleri çimle kaplanmıştır. Aralarında, (ifadenin olası anlamına göre) çitler şeklinde budanmış çalılar yetiştirilmiştir. Bunların arasında irili ufaklı köyler öyle yerleştirilmişlerdir ki, insan sesi birinden diğerine kolaylıkla duyulabilir. Bu yapıların karşısında, güçlü duvarların içinde dar kapılar yapılmıştır. "Birincisine benzer şekilde ikinci halkadan başlayarak yirmi Tötonik, kırk İtalyan mili uzakta üçüncüsü yapılmıştır. Benzer şekilde dokuzuncusu gelir; ancak halkalar öyle düzenlenmiştir ki, trompetlerin sesiyle olabilecek her türlü şeyin sinyali her birinin arasında uzaklara iletilebilirdi."

Yukarıda en yakın çevirisi verilen çok anlaşılmaz bölümden, dıştaki iki halkanın Constance'a bilinmeyen bir eşit uzaklıkta olduğunu; ikinci ve üçüncü arasındaki uzaklığın beş bin feetlik kırk İtalyan mili –yaklaşık 611.534 m– uzaklıkta olduğunu öğreniyoruz. Anlatılanlar ilk ve ikinci halka arasındaki ya da Constance ile Castrum Turonicum arasındaki mesafenin yaklaşık 611.534 km olduğu anlamına gelebilir; fakat bu çok büyük bir çaptır. İzleyenlere sözleri açıklamak çok daha zor olacaktır; iç ortak merkezli dairelerin çevreleri dıştakinden daha küçük olması gerektiği konusunda herkesin bildiği basit bir gerçeği ekleyerek halkalar

arasındaki alanların değişmez bir şekilde eşit olması anlamına gelir ya da duvarların sınırlar boyunca aynı şekilde inşa edildiği; fakat iç alanların daha dar olduğu anlamına gelir. Anlatılanlara daha çok uyan ilk yorum kabul edilecek olursa halkalar arasındaki ve iç halka ile merkez arasındaki alanın aynı olduğu düşünüldüğünde, ki bu 611.534 km'dir, dış halkanın çevresi 1100 km olacaktır ve Macaristan'ın tamamından fazlasını kaplar; bu bizim halkaların Tuna ve Theis arasında yapıldığı inancımızla tutarsızdır.

Yaklaşık 91 km çapındaki bir çemberin Yukarı Macaristan'ın bu iki nehir arasındaki büyük bölümünü, Mora ve Krapac Dağları'nı kapsayacaktır; böyle bir şey olasılıkla bu çalışmaların mevki ve genişlikleri, iki dış kemer arasındaki alanın ikinci ve üçüncüler arasındaki alandan daha küçük olduklarını varsayarak, belki 9 km ve kalanı yarıçapın 13 km'si ve çapın 26 km'si, yedi iç çember tarafından bölünmüştür. İç bölüm Herodot tarafından iki geniş kemerin eklendiği söylenen Ectabana kasabası gibi yedi ortak merkezli çemberden oluşmaktadır. Girit'in kutsal labirenti, belki de benzer bir yapıdaydı.

Charlemagne'nin noteri Eginhart,[2] *Annales* adlı yapıtında, 791'de imparatorun Tuna'da Hunları yendiğini, kalelerinden sürdüğünü ve Arrabon ya da Raab nehrinin ağzına kadar ilerlediğini söyler. 796'da Friuli Dükü Erik'in Ringus'u yağmaladığını ve sonra aynı yıl Pepin'in Theiss boyunca Hunları sürdüğünü ve "Ringus adındaki; fakat Lom-bardlar tarafından Campus olarak adlandırılan" saraylarını tamamen yıktığını, hazinelerini Charlemagne'ye gönderdiğini söyler.[3] *Vita Caroli Magni* adlı çalışmasında, noter Hunlarla yapılan savaşların sekiz yıl sürdüğünü ve Pannonya'daki tüm yerleşim yerlerinin yıkılacağı kadar kanlı bir savaş olduğunu ve çaganının sarayının bulunduğu yerde insan yerleşiminden eser kalmadığını söyledi.

Charlemagne hakkındaki anonim tarihler 791'de Charlemagne'nin Avarların savunmalarını alarak Raab Nehri'ne

ilerlediğini ve inzivaya çekildiğini ve 796'da Pepin'in ordusuyla Ring'e yerleştiğini bildiren bir mesajı Saksonya'da aldığını söyler. Başka bir[4] *Vita Caroli Magni*'nin bilinmeyen yazarı, 791'de Hunların Tuna yakınlarındaki çalışmalarını bıraktığını ve Raab Nehri'ne yürüdüklerini söyler. 796'da Friuli Dükü Henry (Henry ve Eric aynı adın farklı biçimleridir), Pannonya'ya bir kuvvet göndererek bir iç savaşla bölünen Avarların Ring'ini yağmaladı ve onların orada yüzyıllardır biriken hazinelerini Charlemagne'ye gönderdi. Aynı yıl Thudun'un ona Avarların büyük bir bölümüyle saldırdığını ve vaftiz edildiğini; o yılın (796) sonunda Charlemagne'nin Pepin'in yeni çagan ve beyleri ile yumruk yumruğa geldiğini bildiren bir mesaj ve Ring'e yerleştiğini bildiren ikinci bir mesaj aldığını söyler.

858 yılı hakkında yazan başka bir yazar, [5] 796'da Pepin'in Hunların kendisini kuşattığı, Rinch adı verilen kutsal bir yere geldiğini bildirir. Arnolf'un hükümdarlığını, İS 888, yazan kadim bir Sakson şairi [6] benzer bir bilgi verir ve Pepin'in Hunları Theiss'in ardında yendiğini ve Hring adı verilen hükümdarlık konutunu yerle bir ettiğini anlatır. Avrupa'nın yağmaladığı, üç ya da dört yüzyıl korunan saray ya da hükümdarlık konutunun yukarıda betimlenen halka ya da dokuz siperin merkezi olduğu kesindir; yüzyıllar boyu duran bu yapılar, Jornandes'in Attila'nın zamanında Hunniwar adıyla var olduğunu söylediği kalelerle özdeş kalelerdir. Merkezi halka, belki Yukarı Macaristan'daki Gomor ile komşudur. Eusebius'un Nebukadnezar'ın Babil'inde bulunduğunu söylediği altı ortak merkezli duvar ve onları Priscus'un Attila'nın konutunu betimlerken kullandığı aynı sözcükle *(periboloi)* adlandırması dikkate değerdir.

Hun hükümdarlığının Saemun'un Edası'ndaki konutu hakkındaki Latin çevirmen tarafından tamamen yanlış anlaşılan ve yorumcunun şiirlerdeki bölümlerden birinin çözümlenemediği söylenen bir metin[7] Attila'nın zamanında varolan ortak merkezli çemberlere benzer çemberlerden söz eder ve bu yalnız onun gösterdiği savunma

biçimi hakkında bilgisi olmadığı için zordur. Harfi harfine şöyle çevrilebilir: "Attila'nın ülkesini ve ülkesinin yüksek kulelerini gördüler; ateşli adamlar yüksek kasabalarda duruyorlardı, Güney'in halkları etrafında engel kirişleriyle, birbirine bağlanan halkalarla, beyaz kalkanlarla, mızrakçı engelleriyle çevrelenmiş bir saray. İşte Attila,[8] kutsal sarayında şarap içiyor. Nöbetçiler içmeden oturuyorlar." Çevirmen, *sess-meithom* sözcüğünü seat-beams/ koltuk kirişleriyle değiştirir ve bunu sarayda Attila'yı çevreleyen ağaç koltuklar olduğu ve hem kalkan demetlerinin onun başının üstünde asılı durduğu hem de birbirine bağlanmış tek tek kalkanların duvara yaslandığı şeklinde açıklar. Hun kaleleri detaylı bir şekilde incelendiğinde engel kirişlerinin halkların inşa edildiği gövdeler (pervazlar) olduğu; birbirine bağlanan halkaların ortak merkezli kemerler olduğu; beyaz kalkanların aynı şeyin şekilsel bir betimlemesi olduğu, –beyazdır; çünkü St. Gall'in rahibi bunların beyaz tebeşirden yapıldığını söylemişti– bir sonraki satırda açıklanan kalkanların düşman saldırısına karşı kullanılan engeller olduğu anlaşılır.

Yayımcılar, İskandinav literatüründe, bu metin için kolay bir çözüm bulamamışlardır ve daha fazla da aramadılar. Bu çeşitli ve kadim otoritelerin uyumluluğu Attila'nın (Alanların dairesel yerleşimlerinden söz ederken Ammianus Marcellinus'un kullandığı kayda değer ifadeyi kullanmak için) Yukarı Macaristan bölgesini *dairesel hale getirdiğini* ve Priscus'un Attila'nın gözde konutunu, Buda'daki Scimbria güney girişindeyken en içteki değil; Tokay'ın yakınındaki batı girişinin dışındaki bir köye yerleştirdiğini varsaymamız için yeterli neden sağlıyor; fakat; dış kemerlerin daha geç bir zamana kadar inşa edilmemiş olması olasıdır. Attila'nın ve Onegesius'un ikâmetleri Priscus tarafından betimlenmiştir, buna göre her ikisi de dairesel bir biçimde ağaç bir yapıyla çevrelenmiştir, Priscus bunlara *peribolos* adını verir; bunlar güvenlik için değil, süs içindir ki Ring, Hunların mimarilerindeki eğilimi gösterir.

Attila'nın sarayı, boyutları bakımından diğer yapıların hepsinin üstündeydi ve görünüş olarak hepsinden çekiciydi. Tek parça kereste ve güzelce cilalanmış tahtalarla inşa edilmiş, kulelerle süslenmişti. Onegesius'unki önemi açısından ikinciydi; ancak benzer şekilde, dik bir kereste[9] çiti oluşturan ahşap bir çember ile çevrilmişse de kulelerle süslenmemişti. Hunlar arasında büyük bir saygınlık ve etkiye sahip olan Onegesius'un Sirmiya ocaklarından gelen taşlarla, çabalarının karşılığında azat edileceğini uman; ancak inşaat bittikten sonra hamamın başsorumlusu yaparak kendisini ve arkadaşlarını banyoları boyunca beklemekle görevlendirdiği, tutsak bir Sirmiumlu mimara yaptırdığı hamamlara yakın bir mesafededir.

---

(1) St. Gall Vita Caroli Magni I. 2. c. 2'de.

(2) P. 24. edit. Duchesne.

(3) Ib. s. 98.

(4) s. 57 ve 58.

(5) De rebus Caroli Magni cum Hunnis et Slavis. s. 220.

(6) Bu savunmaların doğası ve sözcüğün anlamı hakkında tamamen bilgisiz modern tarihçiler, Pepin'in Ring şehrini aldığını söylemişlerdir. Bk. Gifford'un Hist. of France.

(7) Groenlenska'da Atla quida, st. 14.

(8) Val-Halla, Odin'in sarayı olduğundan ya da Attila, Kuzeyin Odin'i olduğundan böyle denmiştir.

(9) İskandinavca *set-beams* ifadesini tam olarak karşılamaktadır.

34
İMPARATORLUĞUN DURUMU HAKKINDA BİR HUNUN GÖZLEMLERİ

Attila bu köye girerken, bir grup genç kız onu görmek için geldi. Olağanüstü bir güzellik içinde beyaz başörtüleri takmış, bir sıra oluşturmuş daha uzun boyluların elleri havada hepsinin altından yedi kız yürüyordu; hepsi İskit havaları söylüyordu ve bu şekilde beyaz örtülerin altında sıralanmış genç kızlar çok sayıdaydı.

Hükümdarlık konutuna giden yolda Onegesius'un da meskeni vardı ve Attila geçerken Onegesius'un karısı Hunlar arasında en yüksek övgü olan, balık ve şarap taşıyan hizmetkârla dışarı çıktı ve Attila'ya özgürlüğüne iştirak etmesi için yalvararak onu selamladı. Güvenilir arkadaşının hanımına nazik olabilmek için atının üzerinde otururken kendisine yardımcıları tarafından uzatılan tek parça gümüşten yapılmış bir masadan yemek yedi. Sunulan şarabı içip daha yüksek bir yerde kurulmuş ve onları tepeden gören sarayına çekildi.

Attila'nın oğlu ile geri dönen elçiler Onegesius'un evine davet edildiler ve kendilerine akşam yemeği verildi; Onegesius'un karısı ve en seçkin akrabaları tarafından ağırlandılar; çünkü onun onlara katılmaya vakti yoktu. Onu geldiğinden beri görmeyen Attila'nın

verdiği görevlerin ifası hakkında raporunu vermek ve Attila'nın düşerek sağ kolunu kıran oğlunun başına gelen kazanın ayrıntılarını bildirmesi için çağrılmıştı. Onegesius'un misafirperver meclisinden çekildiklerinde Romalılar çadırlarını Attila'nın sarayının yakınlarına kurdular ki, Maksimin onunla ya da danışmanları ile görüşebilsin. Ertesi sabah erkenden Maksimin, kendisi ve imparator için hazırladığı hediyeleri sunmak, kendisine görüşme bahşedip etmeyeceğini ve bu görüşmenin ne zaman olacağını öğrenmesi için Priscus'u Onegesius'a gönderdi.

Hunlar, Romalılar kadar erken uyanmamışlardı; kapıların hepsi kapalıydı. Tarihçi, hediyeleri taşıyan hizmetkârlar ile binaları saran kereste halkalarının dışında birisi çıkıp gelene kadar kaldı. Zaman geçirmek için bir yukarı bir aşağı yürürken onu Hunlar arasında, Trakyalı ya da İllirya kıyısından alınan tutsaklar dışında, nadiren konuşulan Yunan dilinde selamlayan, bir Hun gibi davranan biri onu şaşırttı. Bu tutsaklar elbiselerinin ve saçlarının perişanlığı ve bakımsızlığı ile ayırt edilirlerdi; fakat bu adam mükemmel giyimi ve düzgünce kesilmiş saçları ile bir İskitli gibi görünüyordu.

Priscus, selamına karşılık vererek onun Tuna'daki Mysiyan şehri Viminacium'daki pazara katılmaya giden bir Yunan olduğunu, adamın oradan zengin bir kadınla evlendiğini ve oraya yerleştiğini öğrendi. Şehrin Hunlar tarafından alınmasıyla tüm varlığı, Attila'nın belli başlı takipçileri arasında olan Onegesius'un eline geçmişti. Bir süre sonra, Hunlarla birlikte Romalılara ve Ağaçerilerine karşı kahramanca savaşarak İskit yasalarına göre savaşta yağmaladığı her şeyi efendisine vererek özgürlüğünü geri almıştı ve Onegesius'un masasında bir yer edinmişti. Şu anki durumundan oldukça memnundu; çünkü savaş işleri sona erdiğinde Hunlar, herhangi bir kaygıları olmadan, herhangi bir taciz olmadan elde ettikleri servetin tadını çıkarak tam bir güvenlik içinde yaşıyorlardı. Diğer taraftan, konuların basite alındığı ya da savaşla çözüldüğü imparatorluğun durumu hakkında melankolik bir resim çizdi; çünkü

efendilerinin kıskançlığı kendi savunmaları için ordularına güvenmekten kendilerini alıkoyuyordu ve hatta Romalılar adına silah taşıyanlar bile subaylarının yetersizliklerinden ve uyuşukluğundan ciddi bir şekilde şikâyetçiydiler; barıştaki durum savaştaki durumdan çok daha kötüydü. Vergilerin ağırlığı ve gücü elinde tutan musibet adamların kestikleri haraçlardan, zengin ve güçlü olanların dokunulmazlıkları varken eğer gerçekten sürüncemeli ve yıkıcı bir davadan kurtulurlarsa fakirler katı bir şekilde cezalandırılıp çiğnendiği için herkese eşit olarak uygulanmayan yasalardan ve gerçekten çürümüş adaletten söz etti. Onlar arasındaki hiç kimse, para ödeyip yargıcın ve yardımcılarının gönüllerini almadan yasaların kendisini korumasını bekleyemezdi.

Tarihçi kendi düşüncesine göre mürtet Yunan'ın eleştirilerini Roma hukuk bilimi sistemi üzerindeki cılız övgüleriyle, kanıt olarak gösterilen gerçeklere ters düşmeden karşılamaya çalıştı. Bu, yanıtlanamaz ve çürütülemez görünen kısa bir gözlem olanağı sağladı ki, Roma'nın anayasası iyi ve yasaları mükemmeldi; fakat her ikisi de onları uygulayanların çürümüşlüğüyle saptırılmıştı.

35

ONEGESIUS, KREKA, ATTİLA'NIN KUZEYDEKİ GÜCÜNÜN KAPSAMI MEDLERİN SINIRLARINA KADAR GENİŞLİYOR

Uzun bir süre sonra, kapı tesadüfen açılınca Priscus hevesle, Romalıların elçisi Maksimin'den geldiğini ifade ederek Onegesius'u sordu; bu davranışı kendisine izin verilmesini sağlamadı. Onegesius en sonunda ortaya çıkınca yardımcılarına evlerine taşımalarını emrettiği altın ve hediyeleri kabul etti; Maksimin'in görüşme ricasını kabul ettiği ve Romalıyı onun kendi çadırında ziyaret edeceğini bildirdi. Bunu bir süre sonra gerçekleştirdi. Kendisine altın ve hediyeler için teşekkür etti ve ne konuda görüşme talep ettiğini sordu.

Maksimin,[1] Onegesius'un Roma topraklarına kişisel olarak girme konusundaki samimi arzusunu ifade etti. Anlaşmazlık konularını imparatorun lehine çözmeyi ve karara bağlamayı rica etti. Onegesius, sadakatinin rüşvetle satın alınmasını tüm öfkesiyle reddetti; Attila'nın emrinde bir köle olmayı Romalılar arasında bağımsız bir zengin olmaktan daha onurlu olduğunu düşünmediğini mi sordu. Attila'nın kararının aksine davranıp onların arasına girerek kendisini zan altına bırakmaktansa olduğu yerde kalıp

hükümdarının rahatsızlığını gidererek onlara daha yararlı olabileceğini ekledi.

Ayrılmadan önce, Onegesius Priscus'un aracılığı ile gelecekteki görüşmelere razı oldu; çünkü Maksimin'in yüksek itibarı sık ve uzun görüşmeleri uygunsuz ve olasılıkla duyarlı olandan şüpheye çevirdi. Ertesi gün, kendisine, en büyüğüne Ağaçerilerin Euxine'e sınır olan halklara hükümdar rütbesi verilen üç oğul veren[2] ana kraliçesi Kreka'nın (ya da Creca) hediyelerinin taşıyıcısı olarak Attila'nın köşklerini çevreleyen halkaları geçti. Arazi içindeki birçok bina ağaçtan yapılmıştı; bazıları ustalıkla bir araya getirilmiş kerestelerle yapılmış ve levhalar ve oymalarla[3] süslenmişti. Diğerleri tek parça keresteden mükemmel bir şekilde planlanıp ustaca süslenmiş yüksek kiriş ve pervazlar kullanılarak inşa edilmişti.

Hunlar tarafından kabul edilen, kapıda bekleyen ziyaretçiler, kraliçeyi yumuşak bir sedire yaslanmış buldular. Odanın tabanı ince bir şekilde halı döşenmişti ve kraliçenin karşısında Hunların elbiselerinin üzerine süs için giydikleri nakışlı baş örtüleri ya da eşarplar giymiş halı kızları vardı. Priscus, kraliçeyi selamladı ve hediyeleri sunup çekildi, Attila'nın ikâmetgâhına girdiği bilinen Onegesius'u bekledi ve daha sonra kendisinin kalacağı diğer bazı binalara kendisini tanıyan nöbetçilerin müdahalesi olmadan[4] girdi. Bir insan kalabalığının ortasında ayakta durup hareket halindeki kalabalığı ve gürültüyü dinledi. Sanki hükümdar geliyordu; şimdi onu Onegesius'un yanında görüyordu, evinde olması nedeniyle mağrur bir biçimde yürüyor, her yere göz gezdiriyordu.[5]

Anlaşmazlığı olan birçok kimse onun karşısına çıktı ve açık havada anlaşmazlık üzerine düşüncelerini ve kararını dinlediler ve adalet işlerinden sonra eve yeniden girdi. Çeşitli barbar ulusların elçilerini huzuruna kabul etti. Priscus, Batı İmparatorluğu elçilerinin yanına yaklaşıp Maksimin'in reddedilme durumunu öğrenip

öğrenmediğini ve diğerlerinin orada kalmalarının gerekip gerekmediğini sormak için bir şeyler söylediği saray avlusunda, Onegesius'un uygun zamanını beklemeye devam etti.

Priscus, bu önemli noktaları kesinliğe kavuşturmak için Onegesius'u beklediğini söyledi ve onlara misyonlarının başarısını sordu; fakat Attila'nın merhametsiz olduğunu ve Silvanus ya da altın kaplar kendisine verilmedikçe Valentinian'a karşı savaş ilan ettiğini söylediğini bildirdiler. Priscus, Attila'nın küstahlığına şaşırarak bilgi kaynakları inkâr edilemez olan Romulus'ten bazı ilginç bilgiler aktardı. Kızı, Edécon'un takipçisi ve Attila'nın kâtibi olan Orestes ile evliydi. Orestes'in babası da bu nedenle topluluğun içindeydi.

Bu bilgi, çok önemlidir; çünkü Attila'nın o zamanki gücü ve imparatorluğunun sınırların gerçek ifadesi konusunda bu bilgiye güvenebiliriz. Hiçbir hükümdar, İskitlerinki ya da başka bir ülkeninki bile bu kadar kısa zamanda, bu kadar büyük işler yapmamıştı; öyle ki onun buyrukları İskitya da dahil olmak üzere okyanustaki adalara kadar ulaşıyordu. Roma'yı haraca bağladı ve yalnız Avrupa fetihlerini değil; daha sonra Perslere de boyun eğdirmeyi planlıyordu.

Attila'nın Danimarka adalarının ve Romalıların kendilerinin Thule olarak adlandırdığı bir ada olduğunu düşündükleri Güney İskandinavya'nın hükümdarı olduğu ve gerçekte kadim destanlarda çeşitli adlarla karıştırılan Attila'nın zamanından önce kendilerine ait otantik bir tarihlerinin olmadığı gerçeğini görmezden gelen[6] Danimarkalı tarihçiler, Rusya'nın Romalılar tarafından bir ada olarak görüldüğünü ve bu nedenle okyanusun adaları dendiğini iddia ederler.

Priscus'un ifadesi, düşünme yollarını bilen ve yanılması mümkün olmayan bir düşmanın Attila'ya samimi bir itirafıdır ki o, gerçekten okyanusun adalarına hükmetmiştir. Rusya'nın hangi parçası ada

olarak düşünülmüş olursa olsun ve bu sınıfa dahil edilsin ya da edilmesin tek bir parça herhangi bir yorum nedeniyle geri kalanın hariç tutulmasını gerektirmez. Diğer taraftan, ifadelerin Büyük Britanya ve İrlanda'yı da kapsadığı düşünülebilir ve eğer kastedilen bu değilse bile durum şüphelidir. Attila Büyük Britanya'ya hiç ayak basmamışsa da Attila ile çağdaş ve ona açık göndermede bulunan St. Patric ve Athur destanları Britanya adalarında casuslar ve Deccal iddialarının ağırlığı ile etki ve güç sahibi olduğunu göstermez; fakat okyanusun adaları olarak özellikle adlandırılan Danimarka ve İskandinavya bölgesindeki egemenliğine gelince Romulus'un Orestes'in babasının huzurunda ortaya attığı iddiası doğrulanmasa bile inkâr edilemez olacaktır; tıpkı İskandinav sagaları ve Tötonik destanlarında olduğu gibi.

Batı Romalılar, Perslere hangi mevsim saldırabileceğini araştırdıklarında Attila'nın topraklarının Medlerin sınırlarına kadar genişlediğini, hükümdarlık kanından iki Hun'un olan ve emrinde birçok adam bulunan Bazic ve Cursic'in bir ittifak yapmak için Roma'ya gittikten sonra Medya'ya gerçekten girdiklerini, Romalıların başka savaşlar nedeniyle akını önleyemediklerini öğrendiler. Bu prensler tarafından verilen bilgilere göre bunlar, bir çölü ve ardından Romulus'un Maeotis olduğunu düşündüğü bir gölü geçmişlerdi ve on beş günlük bir yürüyüşle bir dağ sırasını aşarak yıkmaya başladıkları Medya'ya girmişlerdi; fakat Pers okçularının muazzam yardımı gelince ganimetlerinin küçük bir bölümünü taşıyarak geri çekilmeye zorlanmışlardı. Romulus, bu nedenle Attila Medlere, Perslere ve Parthianlara saldırmaya ve onları haraca bağlamaya karar verirse onların bölgelerine girmek için hazır geçit bulacağını ve onları yok etmek için hiçbir ulusun başa çıkamayacağı, yeterli imkâna sahip olduğunu belirtti.

Priscus'un ortakları; bunun çok arzulanan bir gaye olduğunu, Attila'nın Perslere saldırmaktan mutlu olacağını ve imparatorluğu barışa kavuşturacağını söylediklerinde Constantiolus'un yanıtı

Medlerin, Perslerin ve Parthianların yıkılmasından sonra Attila'nın daha dişli olacağı, Roma İmparatorluğu'nun kendisinden ayrı devam etmesine daha fazla dayanamayacağı; fakat onlara açıkça kendi köleleri gibi davranacağı; oysa şu an kendisine sunulan saygının karşılığı olarak kendisine ödenen altından memnun olduğu olur. Priscus'un şahit olduğu gibi, dejenere Romalıların en korkunç muhaliflerine Roma güçlerine lider olacak komutan rütbesi vermişlerdi; fakat Hunlar, ulusal onur pahasına, gururunu gerçekleştirmeyi umdukları rütbeyle memnun olmazlar, lider komutan karakterinde daha yüksek maaş isterler; Attila o zaman bile öfkelendiği anlarda hizmetkârlarının ordularının komutanları olduğunu ve Roma imparatorlarına eşit olduklarını söylüyordu. "Ve (ekler), Tanrı'nın şahitliğiyle, kutsal olduğuna inanılan ve İskit krallarının savaşların dağıtıcısına adayarak taptığı, kadim zamanlarda yok olan; fakat onunla yaralanan ve onun bulunması için kanıyla iz bırakan bir düvenin yardımıyla bulunan Mars'ın kılıcı ortaya çıktıkça onun gücü eninde sonunda daha da artacak."

---

(1) " διαβας εις τηυ Ρωμαιωυ" Priscus. Subaudi γηυ Priscus'un Latince versiyonunda bu ifade yanlış anlaşılmıştır ve *in rem praesentem descendends* ifadesine dönüştürülür. Örn. Romalıların işini sormak. Onegesius'un yanıtı bir seyahat yapmasının istendiğini gösterir.

(2) Priscus'un Latin çevirmenleri adı Creca olarak değiştirirler. İskandinav destanlarında Attila'nın kraliçesi olarak Herca'dan söz edilir; fakat çocuklarının adları ve kaderler hakkında orada söylenenler, Priscus'un Kreka'nın çocukları hakkında söyledikleriyle uyuşmaz. Latin yorumcular ve bazı Macar tarihçileri, Priscus'un başka bir bölümde Attila'nın karısı olarak bahsettiği Rekan'ın Kreka ile aynı adı taşıdığını ve aynı kişi olduğu hakkındaki düşüncelerini de ifade etmişlerdir. Bu açıkça Kral Lear destanında ortaya çıkan Regan ile aynıdır; Yunancada R'den önce gelen ötümlü ünsüzler, Ch'nin gırtlaksı tonuyla aynı şekilde kullanılabilirler. Tıpkı Hilderik'in Childeric, Hilda'nın Childa ya da Kilda, Louis'in Hlouis ya da Chlovis şeklinde yazılması gibi; fakat Chrekan gerçekten İskitçe bir adsa ona Yunanca çekimi verebilmek için Priscus, kendi uygulamasına uygun olarak son ünsüzü atmıştır; fakat ünlüsünü uzatmıştır Rhekanê ya da Chrekanê.

(3) Bu yapıların Yunanca açıklamaları belirsizdir ve yanlış anlaşılmış gibi görünmektedir. İlk söz edilen "εκ σαυιδϖυεγγυψϖυ" bir mühür üstündeki figürler gibi oyulmuş levha ve döşemelerdir; sonraki "εβεβλημμευϖυλοις αποτελουσιυ"cilalanmış kütüklerle kaplanmıştır ki, cilalanmış pervaz uygulamaları ve binanın yumuşak yüzeyindeki rölyef şekilleri olsa gerektir. Değiştirilmiş versiyonunda Latin çevirmenler kütüklerin halka şeklinde kıvrıldıklarını (ligna in circulos curvata) söylerler ki bu özgün versiyonda ifade edilmemiştir;"οι κυκλοι εκ του εδαφους αρχομευοι ες υψος αυεβαιυου μετριως" tümcesini izleyen tümceyle kafası karışarak; örneğin "fakat halkalar tabanlık keresteden başlayarak tedricen yükselirler", çevirmenler tahtadan süsleri ifade ettiğini anlamazlar ve bu düşünceyle onların dairesel olduğunu düşünürler. Önceki satırda, Priscus kütüklerin mükemmel şekilde düz ve kare olduklarından söz eder; bu nedenle ne binalar ne de onların yüzeylerindeki pervazlar dairesel olabilirdi; ancak duvarın dibinden yukarısına doğru birbirinin üstüne yerleştirilmiş dairesel resim çerçeveleri gibi açıklanırlar. Tarihçi düz kütüklerin cilalanmış tomruklarla üst üste yığıldığını; ama toprak seviyesinden yukarıya doğru tedricen yükseldiklerini yazdığında söz eder, *tomruklar* ve *halkalar* ile bir ve aynı şeyi ifade etmiş ya da halklar sözcüğünü kullanarak bu gibi çok sıradışı bir süsleme mühendisliğini açıkladığını düşünmüş olamaz. (Bir önceki tümceden *fakat* sözcüğüyle ayrılan) *halkalar* sözcüğünü kullanarak daha önce "περιβολοι" ya da halkalar olarak adlandırdığı yapıları kast eder ve Herodotus'un binaların tek bir halkayla değil, en dıştaki en alçak olan, ortak merkezli birçok halkayla çevrildiği, tıpkı Deioces'in meskeninde olduğu gibi, birçok iç halkanın tedricen yükseldiği şeklinde betimlediği Ecbatana hakkındakilerle aynı şeyi anlatmıştır. Müteakip bir parçada, Attila'nın konutunu çevreleyen daireler ya da halkalardan çoğul biçimde söz eder. Ed. 1829. S. 199.

(4) Latin çevirmenler sarayın herhangi bir bölümüne girmesinin engellenmediğini yazmışlardır ki bu yanlış ve tuhaf bir çeviridir.

(5) Priscus'un Latin çevirmenleri bu bölümü yanlış anlamışlardır; edilgen olan orta sesi yanlış anlamış ve değiştirmişlerdir: "Bir o tarafa, bir bu tarafa baktı." ya da "Herkesin gözü ona çevrildi".

(6) Suhm, & c.

36
ELÇİLERİN ATTİLA TARAFINDAN DAVET EDİLDİKLERİ ZİYAFET

Onegesius, gelmekte geçikince, Priscus'un sorularını bazı barbarlarla konuşana kadar yanıtlamayı geciktirdi. Sonra Romalıların Attila ile anlaşmak için hangi makamda bir elçi gönderildiğini Maksimin'den öğrenmeyi istedi. Bu soru sorulabilecek en küstahça soruydu; çünkü Maksimin bu özel amaç için seçilen en yüksek makamdaki kişiydi.

Priscus bu raporu verip amirine danıştıktan sonra bu aşağılamayı Onegesius'a bir kompliman yaparak yanıtlamak için döndü. Romalıların anlaşmazlıkların çözümü için Onegesius'un kendi saraylarına gelmesini tercih edeceklerini; fakat bu sağlanamazsa Attila için en uygun kişi olarak onun gönderileceğini söylediler. Bunun üzerine Onegesius, Priscus'tan hükümdara getirdikleriyle birlikte Maksimin'in orada bulunmasını istedi. Attila, elçi karakterinde herhangi birini kabul etmeyi reddederek Nomus, Anatolius ya da Senatör'ün kendisine gönderilmesini istedi. Maksimin ona takdim edilince kendisinin görüşmeyi seçtiği kişileri tanıtarak Theodosius'un şüphesini çekmekten kurtulamayacaktı ve anlaşmazlığı kılıçla çözecekti.

Elçi ve Tarihçi, Romalıların çadırına döndüklerinde Attila'nın günün dokuzuncu saatinde kendilerini bir ziyafete çağıran davetini

getiren Orestes'in babası tarafından ziyaret edildiler. Belirlenen zamanda Batı ve Doğu imparatorluklarından gelen elçiler davete göre birlikte harekete geçerek Attila'nın ziyafet salonunun eşiğine geldiler. Hun sarayının âdetlerine göre kapının yanında duran sakiler, onlar yerlerini almadan önce Attila'nın sağlığına içmeleri için ellerine kadehler tutuşturdular. Onlar da kadehtekini tattıktan sonra içtiler. Sandalyeler her iki tarafta, duvarın karşısına yerleştirilmişti; fakat Attila ortaya yerleştirilmiş yüksek bir koltuğa oturdu. Bir başka koltuk da onun yanına yerleştirilmişti. Oturtulduğu yere basamaklar yoluyla bir çıkış vardı.

Tarihçi, Attila'nın sağındaki sandalyelerin en saygıdeğer kişiler olduklarının ve soldakilerin ise ikinci derecedeki kişiler olduklarının kabul edildiğini ve Romalı elçilerin sola oturtulduğunu ve soylu bir İskit olan Bench'in onların üstüne oturtulduğunu söyler. Onegesius, Attila'nın hemen sağında bir koltukta oturdu. Onun karşısındaki koltuklarda hükümdarın iki oğlu oturuyordu. Hepsi Kreka'nın çocukları olan üçünün en büyüğü, Attila'ya en yakın koltukta oturuyordu; ama onun yanında değil, en uzak uçtaydı. Babasına duyduğu saygıdan yere bakıyordu. Davetlilerin hepsi kendilerine gösterilen yerlere yerleştikten sonra, Attila'ya yaklaşan bir saki, bir kadeh uzattı. Her bir konuğun, görevi hükümdar geldiğinde konuğu rütbesine göre diğerleriyle birlikte yerleştirmek olan, özel bir sakisi vardı.

Attila, kadehi alınca ilk yeri işgal eden kişiyi selamladı ve bu şekilde onurlandırılan kişi, o kadehini bitirine kadar ya da en azından içkisini tadana kadar oturabilirdi ve sakisine döndü. Bu şekilde herkesin sağlığına içti ve yerine yeniden oturduğunda kadehlerini ona kaldırıp içkilerini tadarak selamına karşılık verdiler. Bu tören sona erdiğinde, sakiler salondan ayrıldılar. Masalar üç, dört ya da daha fazla konuk içindi, Atilla'nınkinin arkasına yerleştirilmişlerdi. Böylece herkes ondan önce tabaktan kendisine yemek alabilecekti; ama hiç kimse kendisine tahsis edilen yerden kalkmamalıydı.

Attila'nın ilk yardımcısı bir adım öne çıktı. Et dolu bir tabak taşıyordu. Arkasından farklı masalara balık ve ekmek dağıtan başkaları geldi. Romalılar ve diğer bütün konuklar için en ihtişamlı yemekler yuvarlak gümüş tabaklarda sunuldu; fakat hükümdarın kendisi etten başka bir şey yemedi. Tabağı tahtadandı ve her şeyde bir mütevazılık gösteriyordu. Konukların kadehleri altındanken kendi kadehi de tahtadandı. Giysisi de aynı derecede basitti. Yalnız mükemmel temizliği ile dikkate değerdi ve ne yanında asılı duran kılıcı ne sandaletlerinin bağları ne de atının koşumları altın ve değerli taşlarla süslenmişti, tıpkı yoldaşlarınınkiler gibi. Kişisel görünüşü şüphesiz, hemen ardından andığı Priscus'un betimlemesinden çıkarılarak Jornandes tarafından kaydedilmiştir; ancak özgün bilgi kayıptır.

Boyu kısaydı. Geniş bir göğsü ve alışılmadık büyüklükte bir kafası vardı. Sağa sola mağrur bir biçimde bakma alışkanlığı olan küçük gözleri vardı; sakalı seyrekti ve grileşmişti, burnu düzdü ve kökenini belli eden ten rengi koyuydu. Jornandes'in anlattıklarından basitçe Hun ırkının özelliklerine sahip olduğunu kast edip etmediği ya da onlara atfettiği şeytani görüntüyü ima edip etmediği açıkça belli değildir.

İlk tabaklarda sunulan balığı yedikten sonra herkes ayağa kalktı. Hiç kimse kadehlerindeki şarabı Attila'nın sağlık ve mutluluğuna dikip bitirmeden oturamadı. Ona bu onuru yönelttikten sonra her biri yerine oturdu ve başka lezzetlerle dolu ikinci tabağa saldırmaya girişti; fakat her tabaktan sonra aynı tören, ayağa kalkıp hükümdarın sağlığına bir kadeh şarap bitirme, yinelendi.

Gün ışığı tükenince meşaleler yakıldı ve onun karşısında duran iki barbar kendi yazdıkları, onun zaferlerini ve bir savaşçıyı süsleyen erdemlerini öven şarkılar okudular. Konuklar, onları ciddi bir şekilde dinliyor görünüyorlardı. Bazıları tasvir edilen savaşların anılarıyla heyecanlanıyor, bazıları şiirden haz alıyorlardı, bazıları gözyaşlarına

boğuluyordu. Savaşçı ruhları yaşları nedeniyle, artık askeri çabalar için uygun olmayan bir beden içinde gevşemişti.

Şarkılar sona erdiğinde, İskitli bir soytarı her türlü saçmalığı dile getirerek bütün salonu güldürdü. Ondan sonra Bozkırlı Zercon geldi. Saraya, Bleda'nın gözdesiyken kendisine verilen; ancak Attila tarafından Aetius'a hediye olarak gönderildiğinde İskitya'da bırakmak zorunda kaldığı karısını Edécon'un arabuluculuğuyla geri almak umuduyla gelmişti. Kötü yetiştirilmiş, kısa, kambur, çarpık bacaklıydı. Burnu o kadar düzdü ki, burun delikleri üzerinde korkutucu bir şekilde neredeyse hiç koruma yoktu, peltek ve saçma sapan konuşuyordu. Daha önce bir süre Lybia'da birlikte kaldığı Ardaburius oğlu Aspar'a verilmişti; fakat sonra Hunlar, Trakya'ya akın düzenlediklerinde tutsak alınmış ve Hun hükümdarlarına getirilmişti. Attila ona bakmaktan iğreniyordu; fakat Bleda, anlattığı saçmalıklar, garip yürüyüşü ve hareketleri nedeniyle onu ödüllendirdi. Onu ziyafetlerde ve savaş alanlarında yanında tuttu ve askeri seferleri sırasında onu bir soytarı olarak silahlandırdı.

Çirkin cüce, bazı tutsaklarla birlikte kaçmayı tasarladı; fakat Bleda diğerlerini takip etmeyi bırakıp en etkin aramanın Zercon için yapılmasını emretti ve ele geçirilip onun önüne getirildiğinde ona neden Romalılara kulluk etmek istediğini sordu; bunun üzerine Soytarı hatasını itiraf etti; fakat kaçışını tamamen bir eş isteğine bağladı. Bleda ona kahkahalarla güldü ve bir eşinin olabileceğini söyledi. Gerçekten Hun hükümdarlarının kraliçenin yardımcısı olan soylu bir kadını kendisine evlenmesi için eş olarak verdiği kesindir; fakat bazı yersiz davranışları nedeniyle kadına yaklaşılması yasaklandı. Böylece, Attila tarafından kendisine Aspar'ı geri veren Aetius'a hediye olarak gönderilene, yani yaşamının sonuna,kadar Bleda ile birlikte kaldı. Attila'nın sarayına dönünce, onu hediye olarak gönderdiğinde eşini yeniden elde etme umudu kırılmıştı; çünkü Attila, onun kaçışına çok kızmıştı; fakat bu eğlence sırasında görüntüsü, giysileri ve sesi ve kullandığı sözcükleri karıştırmasıyla

Gotların ve Hunların kahkahaları Latinlerinkiyle karıştı. Katılanların hepsini heyecanlandırmıştı; Attila dışında, en bastırılmaz kahkahalara rağmen Attila hareketsiz oturuyordu. En küçük bir yüz ifadesinden eser yoktu ve hiçbir söz ya da işaretle bir neşe belirtisi göstermiyordu; Kreka'dan olan en küçük oğlu Ernas ya da Irnach yanına geldiğinde onun çenesini sıkmaktan ve ona şefkatle bakmaktan başka bir şey yapmadı. Priscus, bu çocuğa açıkça düşkünlüğüne ve diğerlerini ihmal edişine şaşkınlığını yanında oturan ve Latince anlayan bir İskitliye ifade edince, sır tutacağına söz verdirerek soyunun bu çocukla yürüyeceğinin, başka türlü kuruyacağının kehanet edildiğini söyledi.

İçki âlemi gecenin ilerleyen saatlerine kadar sürdü; fakat Romalılar âlemleri uygunsuz bir şekilde liberal bulduklarından çekilmenin daha iyi olacağını düşündüler ve bir sonraki gece reddedilmenin nedenini öğrenmek ve boş yere vakit kaybetmemek için Onegesius'u ziyaret ettiler. Ondan, Attila'nın ayrılmalarını istediğini öğrendiler. Onlardan kısa bir süre ayrılarak seçilmiş konseyle Attila'nın istekleri hakkında görüştü. Bazı kâtiplerin ve daha önce sözü edilen, Mysia yerlisi olan ve esir alınmış ve kompozisyon yeteneği nedeniyle Hun sarayının yazışma bölümünde görevlendirilen Rusticius yardımıyla Theodosius'a gönderilecek mektupları düzenledi. Konsey bitince elçiler Onegesius'a Sylla'nın Ratiara'da tutsak alınan karısı ve çocuklarının salıverilmesi için başvurdular. Onları serbest bırakmaya gönülsüz değildi; fakat muazzam bir fidye istedi; bunun üzerine onların eski mevki ve koşullarını ve şimdiki sefaletlerini ortaya koyarak onun merhametini uyandırmaya çalıştılar. Attila'yı yeniden gördükten sonra, hanımı 500 parça altın karşılığında serbest bıraktı ve çocuklarını imparatora hediye olarak gönderdi.

37
REKAN, CONSTANTİUS

Elçiler Rekan'dan ev halkının ve işlerinin başyardımcısı olan Adam'ın [1] evinde akşam yemeği için bir davet aldıkları ve İskitlerin önde gelenlerinin bazıları ile gittiklerinde nezaketle karşılanıp görkemli bir şekilde ağırlandılar. Konukların her biri masadan kalkıp onlara bir kadeh şarap sunma şeklindeki Hun âdetinden sonra bireysel iyi dileklerini sundu ve sarhoş olduktan sonra kadehi geri almadan her birini kucaklayıp öptü. Akşam yemeği, dinlenme zamanı gelene kadar sürdü ve bir sonraki gün Attila ile ziyafete davet edildiler. Bir önceki günün aynısı yaşandı; fakat büyük oğlu yerine Obarsius ya da Obars amcası babasının tarafında olmak üzere koltuğuna oturdu.

Öğün boyunca hükümdar onlarla nazik bir şekilde konuştu. İmparatorun söz verdiği gibi Aetius tarafından kendisine verilen Constantius için bir eş göndermesini istedi. Bu Constantius, Attila'nın Thoedosius'a gönderdiği elçilere daha önceden eşlik ederek imparator kendisine onaylanmış bir eş bağışlarsa barışı sürekli kılmak için kendisini adayacağına söz vermiştir. Zengin ve seçkin bir Yunan olan Saturninus'un kızı kendisine söz verilmiştir. Fakat Saturninus daha sonra İmparatoriçe Eudocia tarafından gerçekleştirilen bir suikastle öldürülmüştür ve imparatorun, konsül makamına sahip Zeno tarafından bu sözü gerçekleştirmesi

engellenmiştir. Bu adama savaş boyunca İstanbul'un korunması için büyük bir Isauriyan gücü göndermiştir. Zeno doğudaki tüm güçlerin komutasını alarak küçükhanımı yerleştirildiği yerde gözaltında alarak çekildi ve kendisine tabi olan Rufus adlı biriyle onu nişanladı.

Constantius kendisine yönelen bu aşağılama ve adaletsizliği imparatora şikayet ederek, kaçırılan bir hanımı mı yoksa ona eşit mevki ve zenginlikte bir başkasını mı alacağını sordu. En değerli Yunan kadın varislerinin birini ele geçirmekte başarılı olursa drohomanın bir bölümünü vermeye söz veren sekreterinin isteklerini yerine getirmesi Attila tarafından Maksimin'e emredilmiştir.

---

(1) Cantaclarus, Priscus'taki bu bilginin Latin versiyonunda garip bir şekilde pot kırmıştır ve onu izleyen "Conjuration contre Attila" adlı çalışmanın yazarı, yalnızca Rekan'ın Attila'nın işlerinin başyardımcısı olduğunu söylemiş ve ona Yunanca ifadelerin yanlış anlaşılmasından kaynaklanan bazı nezaketsiz davranışlar atfetmiştir.

38
BERICH ELÇİLERE DÖNÜŞ YOLUNDA EŞLİK EDİYOR

Üç gün sonra, Theodosius'un elçileri hediyelerle reddedildiler. Attila onlarla birlikte imparatora bir misyon, ziyafette kendilerinin üstünde oturan Berich'i gönderdi. Berich, seçilmiş konseyin bir üyesi ve birçok İskit köyünün beyiydi ve bir süre önce Romalılar tarafından bir elçilikte kabul edilmişti.

Yolculuk boyunca, bir İskit köyünde oyalanırken Romalılar tarafından Attila'nın topraklarına bir casus olarak gönderilmiş ve daha sonra Attila tarafından idama mahkûm edilmiş bir İskitli'yi ele geçirdiler. Ertesi gün, bir başka köyü geçerken daha önce savaşta tutsak alınmış iki adam gördüler, adamlar elleri arkadan bağlı götürülüyorlardı. Emrinde bulundukları efendilerini öldürmekle suçlanarak ölüme mahkûm edilmişlerdi. Onlar da idam edildiler. Kafaları çengellerle donatılmış sırıklar üzerinde takıldı.

Tuna geçitinde, o zamana kadar fazlasıyla samimi ve dostane olan Berich, bazı hizmetkârlar arasındaki boş ayrımların bir sonucu olarak çok düşmanca ve öfkeli davranmaya başlamıştı. İlk kızgınlık belirtisini Maksimin'e verilmiş bir atı geri isteyerek gösterdi. Attila seçilmiş konseyin her birinin Maksimin'e birer hediye vermelerini emretmişti. Bunun üzerine konsey, ona her bir üyesi için bir at

göndermişti; ancak Maksimin ölçülü davranmak adına yalnız birkaçını kabul etmiş, diğerlerini geri göndermişti. Berich, hediyesini geri almakla yetinmeyip yolda onlara eşlik etmedi veya onlarla yemek yemedi; fakat Philippopolis'i geçip Adrianople'e varınca onunla bir anlaşmaya vardılar ve sözde bir barış sağlandı. Onu akşam yemeğine davet ettiler. Ancak İstanbul'a varışlarında Maksimin'in karşı oldukları barbarların değersizliği düşüncesiyle Areobindus ve Aspar'ın savaştaki başarılarını eksilterek onları iğrenç şekilde küçük düşürdüğünü bir neden olarak ileri sürerek aynı kızgınlığı beslediği görülmektedir; çünkü bunu kendisinin ve vatandaşlarının aşağılanması olarak görür.

39
BİGİLAS'IN DÖNÜŞÜ

Yolda, İstanbul'dan dönen Bigilas ile karşılaşırlar ve misyonları hakkında kendisine bilgi verirler. Bigilas, Attila'nın kısa bir süreliğine kurduğu karargâha vardığında önceki talimatları alan kişiler tarafından tutuklandı ve Edécon'a getirdiği paraya el kondu. Attila'nın karşısına getirildiğinde bu kadar altını hangi amaçla getirdiği soruldu.Bu altını kendisi ve yoldaşları için at almak, akrabalarının kendisine kurtarması için rica ettikleri tutsakların fidyesi olarak ve yoldaki diğer harcamalarda kullanmak amacıyla getirdiğini söyledi. Fakat Attila ona dönüp "Ancak, habis, yabani hayvan, yargılanmaktan bilgiçliğinle kaçamazsın, hiçbir bahane cezanın acısından seni kurtaramaz; çünkü sahip olduğun para, harcamaların için, at ya da yük hayvanı alman için, hatta tutsakların fidyeleri için bile gerekli olandan kat kat fazla. Dahası, ben senin Maksimin ile samimi olmanı yasaklamıştım." dedi. Böyle söyleyerek bu kadar altını kime ve hangi amaçla getirdiğini hemen açıklamazsa Hun sarayına ilk kez getirilmiş Bigilas'ın oğlunun kılıçla kafasının kesilmesini emretti. Bigilas oğlunun öleceğini gördüğünde ağlamaya vc yalvarmaya başladı. Adaletin, oğlunun değil, kendisinin kılıçla vurulmasını gerektirdiğini söyledi ve daha fazla geciktirmeden Edécon, Haremağası Chrysaphius, imparator ve kendisi arasında tasarlanan her şeyi anlatarak oğlunun değil,

kendisinin idam edilmesi için yalvardı. Edécon'un önceki raporundan, Bigilas'ın doğruyu söylediğini biliyordu. Kendisinin zincirlenmesini emretti. Oğlu İstanbul'a gidip her ikisi için fidye olarak beş yüz parça altın getirene kadar onu serbest bırakmamak ile tehdit etti. Bu nedenle gözaltına alındı ve oğlu Orestes ve Esla ile İstanbul'a gönderildi.

40
OĞLU İSTANBUL'A GÖNDERİLİYOR

Bigilas'ın getirdiği altınların içinde bulunduğu kese[1] Edécon'a getirildi ve Attila kendisine bu keseyi boynuna asmasını, bu şekilde imparatorun yanına girmesini ve Chrysaphius'a imparatorun huzurunda bu keseyi tanıyıp tanımadığını sormasını emretti. Eslas'a; Theodosius'a aslında soylu bir babanın oğlu olduğunu söylemesini ve Attila'nın da bir soylu olduğunu ve soyunun Muncuk'tan geldiğini; fakat Theodosius'un ona haraç ödemekle şerefli konumundan düştüğünü ve onun kölesi haline geldiğini, böylece kaderinin kendisine efendi olarak tayin ettiği ahlâksız bir hizmetçi gibi, üstüne gizli oyunlar kurarak ahlâksızca davrandığını söylemesini emretti. Haremağası Chrysaphius hak ettiği cezayı çekmek üzere kendisine teslim edilmedikçe Attila'nm bu suçu affetmeyeceğini ekleyerek, Chrysaphius'un üstüne patlayan fırtına kendisini bir bölgeden fazla etkiledi; bir tarafta Attila onun yaşamını istiyor, diğer taraftan Maksimin'in Attila'nın imparatorun sözünü tutması ve Contantius'a hanımı vermesi gerektiğini; çünkü tebası arasındaki hiç kimsenin onun otoritesi ve sözleşmelerinin aksine evlilik sözü verme gücü olmadığını ve eğer biri buna cüret ettiyse zaten bu küstahlığı nedeniyle cezalandırılmayı hak ettiğini, imparatorun kendi hizmetkârlarının kölesi olduğunu, isterse onların egemenliğinden imparatoru azat etmeye memnuniyetle yardım edeceğini bildiren

raporuyla kışkırtılan Zeno, evli olduğu Saturninus'un kızının Theodosius'un kamulaştırmasını emrettiği mallarını, kamu hazinesine dönüştüren efendisinin vekiline bu davranışı nedeniyle öfkelenmişti.

---

(1) Priscus, 1. § 6.

41
ANATOLIUS VE NOMUS'UN MİSYONU

Ancak, Chrysaphius'un ekibi, Theodosius'un sarayında hazır bulunarak, Hunlarla barış koşullarını kararlaştıran, hükümdarlık muhafızlarının komutanı olan Anatolius'u ve kuvvet komutanı rütbesine sahip Nomus'u Attila'ya göndermeyi kararlaştırdılar. Her ikisi de muvazzaf askeri rütbe olarak diğer patriciler arasında üstünlük sahibi olan patricilerden sayılıyorlardı. Nomus, Attila ile gönderiliyordu; çünkü Chrysaphius'a cana yakın davranıyordu, Attila onu kabul etmeye daha kolay ikna edilebilirdi. Ayrıca çok zengindi. Yapacak başka hiçbir şey kalmadığında hiç de cimri değildi. Attila'yı yatıştırmak için her türlü gayreti göstermeleri ve kararlaştırılan antlaşmaya bağlı kalması için ikna etmeleri, Contantius'u, Saturnius'un kızının önerilen birliktelik için gönülsüz olduğu ve kanunen başkasıyla evli olduğu için Roma kanunlarının kadının rızası dışında başka bir erkekle evlenmesine imkân vermediğine ikna ederek ona her yönden, kendisini hayal kırıklığına uğratan hanım kadar arzulanabilir bir eş vaat edilmesi emredildi.

Chrysaphius, öfkelenmiş hükümdara onu yatıştırmak için hediye olarak altın gönderdi. Theodosius'un misyonu Tuna'yı geçerek Hunların topraklarına Drencon ya da Drecon'a kadar girdi. Çünkü Attila, itibar ettiği Anatolius ve Nomus'a saygısıyla onlara doğru

harekete geçti ve onları nehrin kıyısında karşılayarak daha fazla yolculuk etmelerini önledi. Onlarla ilk önce buyurucu bir tavırla konuştu. Ama bir süre sonra hediyeleri ve uzlaştırıcı dilleri tedirgin ruh halini yendi ve barışı korumaya razı oldu. Üzerinde hak iddia ettiği, Tuna'nın güneyindeki toprakların hepsindeki Romalıları serbest bıraktı. Mültecilerin iadesi hakkındaki bütün taleplerinden, Romalıların başka mülteci kabul etmemeye söz vermeleri koşuluyla feragat etti. Bigilas'ı da oğlunun elçilerle birlikte getirdiği 226.80 kg altını kabul ederek serbest bıraktı ve dahası Nomus ve Anatolius'a iltifat olarak birkaç tutsağı fidye olmaksızın azat etti. Elçileri hediye ettiği atlar ve İskit hükümdarları tarafından aksesuar olarak kullanılanlara benzer hayvan derileriyle gönderdi.

Constantius'a onlar İstanbul'a dönerken onlarla gitmesi emredildi ki, kendisine imparator tarafından vaat edilen zengin hanımı gecikmeden alabilsin. Aksi halde kâtip, bu sefer de başarısız olabilirdi. Fakat bir Roma generali ve konsülü olan Plinthas'ın oğlu Armantius'un duluyla nikâhlanmıştır. Hanım hem zengin hem de soyludur ve imparatorun ricasıyla Constantius'u kabul etmiştir. Onlara katılan Priscus'un bazı minik ayrıntılarından Hristiyan sarayının vefasız hainliğiyle yüzümüz kızarmaksızın ve Paganın bu durumdaki soylu ali cenaplığı ve alçakgönüllülüğüne hayran kalmaksızın bu eylemleri tasarlamak imkânsızdır. Fakat belki yaşamının kendisine başarısız olacağı belli ediliyormuş gibi davrandığı yüce alın yazısı tarafından korunuyormuş ve kadere karşı bu gibi girişimlerin çok önemsiz oldukları ve başarısızlıkla sonuçlanacakmış gibi davranmak; onlara kamu icrasına itina göstermekten çok onu aşağılamak Attila'nın politikasıdır.

Tüm hükümdarlık yaşamı boyunca, girişimlerinin başarısının aleyhine hareket edilmedikçe merhamet dağıtmıştır. Fakat muhalefeti yok edici intikamıyla etkisiz hale getirirken amansız ve vicdansız olmak onun tarzıdır. Bir kasabanın inatçı bir direnişin ardından ele geçirilen sakinlerinin ayrım gözetilmeksizin

katledilmesi onları direnişten caydırmak için olabilir. Fakat onun yaşamına karşı doğrudan bir suikaste girişenlerin farkındadır. Başarısız olacaklarını düşünerek kesin bir idam beklentisiyle böyle davranmış olabilir. Eğer çarptırılırlarsa, ceza böylesine tehlikeli bir girişime yeltenen adamların gözünü korkutmak için gerekli olarak, varolan nedenlere hiçbir şey eklemeyeceğini; cezalandırmanın değersiz olduğu anlamsız ve kullanışsız şema olarak bu olayı hafif bir şekilde değerlendirmek, batıl inançlı kişiyi bu işe girişmekten vazgeçirmek için en iyi yol olduğunun farkındadır. Nomus ve Anatolius'un onun gücünün en yüksek olduğu zamanlarda ve Theodosius'un kalleş ve mide bulandırıcı tertipleri nedeniyle en öfkeli olduğu anlarda onun kişisel saygı ve hürmetini kazanmış olmaları dikkate değerdir ki, bunlar silahlara başvurulmadan kazanılması mümkün olmayan ayrıcalıklardır.

42
APOLLONIUS'UN MİSYONU

Ancak imparator, Attila'nın doğrudan tehdidinden kurtulmuşsa da iç muhalifler tarafından tehdit edilmiş ve Zeno, efendisinin en dişli rakibi haline gelmiştir. Attila'nın kılıcı, kınında dursa da yeni karşılaşmalar için her zaman hazırdır ve öngörülmüş haracın imparator tarafından ödenmemesinin sonucunda Atilla'nın bir sonraki yıl (İS 450) yeni istila tehditlerine can attığı görülmektedir.

Rufus'un kardeşi olan, Zeno'nun Saturninus'un kızını verdiği Apollonius, bu konuda Zeno'ya yakındı ve general rütbesini taşıyordu. Attila'yı pasifize etmekle görevlendirilmişti. Tuna'yı geçince Attila'yla görüşme isteği reddedilmişti. Çünkü Attila, Theodosius'un tahtından çok daha iyi ve değerli adamlarla düzenlenmiş ve kararlaştırılmış haracın alıkonulması nedeniyle çileden çıkmıştı. Bu nedenle imparatora onu küçümsediğini göstermek amacıyla elçiyi reddetmiştir. Fakat onun ulağını kabul etmeyi ya da herhangi bir görüşmeyi reddetse de Thoedosius'un hediyelerinin kendisine gönderilmesini emretti ve Apollonius'u bu hediyeleri reddederse öldürmekle tehdit etti. Ancak elçi, Roma'nın kadim değerlerine layık bir ruh sergiledi ve neyi hediye olarak ya da yağma yoluyla alabileceklerini söylemenin İskitlere kalmadığını, elçiliği kabul edilirse bunları kendisinin vereceğini; fakat kendisine suikast gerçekleştirmenin uygun olduğunu düşünüyorlarsa Hunların

bunları ganimet olarak alabileceklerini belirterek yanıtladı. Ancak, bu gibi tehditlerden çok zevk alsa da, ulusların ortak rızasıyla elçilere verilen dokunulmazlığa her zaman saygı göstermiş görünmektedir; asil ruhlu Romalı onun huzuruna kabul edilmeden kovulmuştu.

43
THEODOSIUS'UN ÖLÜMÜ, MARCIAN, HONORIA

Varlıklarının bitik durumunun bir sonucu olarak onun düşmanlığına cesaretle karşı koymak yerine söz verilen haracı alıkoymasının bir sonucu olarak Attila'nın öfkesinin sonuçlarını hissedecek kadar yaşamamıştır. Attan düşüşü bu şerefsiz ve aşağılık imparatorun yaşamını sona erdirdi. Kız kardeşi Pulcheria, herhangi bir muhalefet olmaksızın imparatoriçe ilan edildi. Ancak daha önce bir kadının tahta çıkışının bir örneği yoktu. İlk icraatı, Chrysaphius'u yasal bir yargılama olmadan İstanbul kapılarının önünde idam etmek olmuştu. Böyle tehlikeli bir dönemde daha güçlü bir ordunun desteği olmadan Doğu'nun hükümdarlık asasını taşımak korkutucu olsa da, hemen Aspar ve Ardaburius'a hizmet etmiş, 60 yaşındaki bir Trakyalı olan Senatör Marcian ile nişanlandı. Fakat imparatorluk morunun politik birliğiyle ona yatırım yapmışsa da onu evlilik sırasında ebedi bakirelik için içtiği anda saygı duymaya mecbur bıraktı.

Attila, Marcian'ın tahta geçtiğini duyar duymaz, taahhüt edilen haracı göndermesini talep etti. Fakat Marcian atasından daha yüksek bir ton kullandı ve Theodosius'un aşağılayıcı imtiyazlarına bağlı kalmaya mecbur hissetmediğini; eğer barışı korursa kendisine hediyeler göndereceğini; fakat savaşı kışkırtırsa onun güçlerinden

daha aşağıda olmayan silah ve askerlerle kendisine karşı koyacağını bildirdi.

Bu sırada, Honoria'nın Attila ile gizlice seviştikleri anlaşılır ve bu, her iki imparatorluğun da öfkesini ve hıncını Honoria'nın üstüne çeker. Bu konuyla ilgili olarak, Priscus'un tarihinden geçerliliğini kaybetmemiş bir öz, gerçekleşen olayların daha önceki ilişkilerini gösterir. Fakat kaybolduğundan ayrıntıları eksik olarak toplanmış ya da müteakip imalardan tahmin edilebilmiştir. Güzelliği ve kendine hakim olamamasıyla anılan prensesin hamile olduğu Ravenna'nın şehvetli sarayında, annesi Placidia'nın ve ağabeyi Valentinian'ın gardiyanlığında yaşarken, gençliğinin baharında, bu dönemden altmış yıl önce Kâhya Eugenius tarafından fark edilmiş ve oradan İstanbul'a, Theodosius'un bekârlık yemini etmiş ve kutsal bakirelerin yeminli topluluğuyla birlikte yaşayan kız kardeşi Pulcheria'nın gözden uzak bölmelerinde hapsedilmek için gönderilmişti. Gençliğinin geçip gittiği tekdüze ve umutsuz yaşam tarzından usanarak şiddetli ve kutsanmış ilişkisinin korumasının altında muhtemelen daha erken bir dönemde Roma tahtına yönelik iddiaları nedeniyle Attila'ya meyletmiştir. Tahta ilk geçtiğinde çok az dikkat ettiği bu öneri, imparatorluğa karşı tasarılarının olgunlaşmasının bu gibi bir ittifakın önemli olduğunu gösterdiği bu dönemde iddialarını dayandırdığı bir zemin olarak yenilenmiştir.

Mesaj Attila'ya, prensesin İstanbul'dan gizlice seçtiği bir haremağası tarafından getirilmesi emredilen bir mektup ve yüzükle birlikte iletildi. Bu olayın gerçekleştiği gerçek tarih kaydedilmemiştir. Marcian'ın tahta çıktığı sıralarda Honoria'nın Hunlarla ilişkisi yanlışlıkla ortaya çıkarılmıştı. Talihsiz ve suçlu prenses, Hıristiyanlar tarafından iğrenç biri olarak görüldü. İtalya'ya gönderilmeden ve Ravenna'da katı bir tutukluluk için yerleştirilmeden önce evlenmesi amacıyla seçilmiş bazı kişilerle evlenmesi için elini vermeye mecbur bırakılmıştı.Bunun amacı Attila ile yasadışı ve geçersiz ilişkisini değiştirmektir. Kimin ve neyin gelini olduğu konusunda bizi

bilgilendirecek kayıtlar kayıptır. Fakat sadece törenin gerçekleştiği ve evliliğin tamamlanmadığı çok açıktır; Honoria'nın evli bir kadının ayrıcalıklarından hiçbir zaman yararlanmadığı kesinlikle kast edilmemiştir. Onun için seçilen koca, büyük ihtimalle tanınmayan ve kör bir yaşlı bir adamdır.Çünkü gözlerin çıkarılması bir adamı İstanbul'un emperyal morunu giymekten men etmenin alışıldık bir yoludur.

Priscus'un korunan ve bu ilişkiler hakkındaki ayrıntılı düşüncelerini yansıttığı bir metninde Priscus, ona yapılanlar Attila'ya bildirildiğinde, Honoria'nın kurallara uymamakla suçlanamayacağını; çünkü kendisinin evlenmek için girişimde bulunduğunu iddia etmek, imparatorluk asasını taşımasına izin verilmezse onun uğruna silaha sarılacağını bildirmek için Batı'nın imparatoru Valentinian'a hemen elçiler gönderdi. Romalılar, onun başkasıyla evlendirilen Honoria ile evlenmesinin mümkün olmadığını, tahtta hakkı olmadığını; çünkü Roma hanedanının tahta çıkan kadınlardan değil, erkeklerden oluştuğunu söylediler: Bu yanıt Bizans'ın kardeş tahtına Pulcheria'nın çağdaş ve tartışmasız çıkışına zıtlık teşkil ediyordu. Bu belki de Chrysaphius'un düşüşü için çevrilen entrikalardan fırsat bulunarak gerçekleştirilmişti.

Attila'nın taleplerinin Marcian tarafından reddedilmesi, hediyelerle yumuşatılmıştır ve muhtemelen Honoria'nın elinin reddi, benzeri bir yatıştırmayla sağlanmıştır. Alexandrine ya da Paschal vakayinamelerine ve soyadı Malellas olan[1] Antakyalı John'a göre, Attila her iki imparatora da "Benim ve sizin hükümdarınız benim aracılığımla sarayınızı onun kabulu için hazırlamanızı emrediyor." diyen Gotik bir ulak göndermiştir. Malellas, o sırada, ölmüş olan Theodosius'dan söz eder; fakat bu açıklama onun imparatorun ölümünün hemen ardından eşzamanlı olarak gönderdiği çağrılar anlamına gelir.

---

(1) Chronograph, pt. 2. s. 22.

44
ATTİLA'NIN GALYA ÜZERİNE BEKLENTİLERİ - THURINGIA'DAKİ SARAY

Attila'nın beklentileri Medlerin ve Perslerin, Doğu ve Batı imparatorluklarının, Fransa ve İspanya'daki Got ve Frank krallıklarının ele geçirilmesiydi ki, bu, onu Çin sınırlarıyla ya da Tatarların sınırlarıyla Atlantik Okyanus'u arasındaki düşmanlardan kurtaracaktı. Fakat silahlarını yönelteceği toplulukların güçleri hakkında şüpheliydi. Roma'dan Afrika'daki topraklarını zorla alan Vandalların korkunç kralı Genseric, başkenti Tolosa –modern Toulouse– olan Vizigotların kralı Theodoric'e saldırması için onu kışkırttı. Theodoric'in kızı, Vandal hükümdarının vahşi yaradılışlı, hatta akrabalarına karşı bile zalim olan oğlu Hunneric ile evliydi. Öyle ki, boş bir şüphe üzerine Hunneric için bir zehir karışımı hazırladı; Hunneric onun burun deliklerini kesip, onu yaralı bir şekilde babasının yanına gönderdi. Bu nedenle, Theodoric'in intikamından korkarak düşmanını Hunların ezici ordularının üzerine sürmek için müzakere ve bol hediyeler kullandı. Genseric tarafından önerilerin destek, olasılıkla Attila'nın Frankların Meroveus'una, Sangiban hükümdarlığı altındaki Alanlara ve Theodoric'in başkenti Tolosa'dan başlayarak İspanya'ya ve ünlü Aetius komutasındaki Roma ordusunun çiçeği ile korunan Roma

topraklarına uzanan Gallik imparatorluğuna saldırmak zorunda kalacağı Galya'nın boyun eğmesi yoluyla harekâtlara başlamasına neden oldu. Bu istila için bahane, kısa bir süre önce ölmüş Clodion'un oğlu ve gerçek mirasçısı Alberaon'un Fransa'nın kuzeyinde babasının Soysuz Meroveus'un oyunlarıyla indirildiği tahtına iade edilmesiydi. Bu unutulmaz seferi gerçekleştirmeden önce, Attila Ertfurt Thuringia'da bir saray ya da yasama meclisini ele geçirdi (ele geçirilen yer olarak adlandırılan Eisenach, [1] belki de daha geç kökenli bir kasabadır) bunu muhtemelen Clodion'un oğulları ile birlikte kardeşi Basinus'un Thuringia'daki sarayına kaçan dulu Basina'nın yakınmalarını duymak yapmıştır.

---

(1) Sagittarius (Epist. s. 14.), Eisenach'taki yasama meclisi için Wolfgang Lazius tarafından alıntılanan eski bir Germen tarihçisi dışında hiçbir otorite hakkında bilgisi olmadığını söyler ve Eisenach bu kadar eskiyse eski Frank tarihçilerinin neden onun hakkında bir şey söylemediklerini sorar ki bu kesin bir itiraz değildir. W. Lazius'da olduğunu söylediği eski Germence yazılmış metin (de gent. migrat. s. 643) Flanders ve Fransa'daki çarpışmasından sonra, Attila, Britannia kralı kızı Ursula'yı 11000 bakire ile birlikte Ren üzerindeki Cologne'de (Bugünkü Köln kenti –ÇN) idam etti ve sonra Eisenach'taki sarayı ele geçirmek için ilerledi. "Calvisius Chronologicum Universale" adlı yapıtında Attila'nın Eisenach'taki yasama meclisini 449'da ele geçirdiğini ifade eder ki bu tarih Clodion'un ölümünden çok sonradır.

45
EUDOXIUS, BAGAUDS, MEROVEUS, ALBERON

Eudoxius, [1] bir hekim, Galya'daki, soyluların ve rahiplerin zorbalıklarıyla uç noktalara itilerek, Bagauds'un mezhebi altında Dioclesiyan hükümdarlığı sırasında ilk kez ayaklanan ve bu nedenle Roma otoritesine Tibato'nun rehberliğinde baş kaldıran isyancı hiziplerinin içine çekilir. Her yerde yenildiler ve ciddi bir şekilde bastırıldılar ve Eudoxius, kaçan ele başlarının arasındaki en önemli kişiydi. Hun sarayında rehin alınmıştı. Kötü; ama yetenekli bir adamdı ve Attila'nın Galya'nın güncel durumu hakkında en çok bilgiyi ve istila girişimi için desteği ondan aldığı düşünülür. Bagauds adlı hizibin örgütünün Batı imaparatorluğunun egemenliği altında sivil hakları savunmak için tek yaygın girişimdir.

Attila'nın silahlarının şimdi doğrulduğu Meroveus, Clodion'un evlilik dışı oğlu ve seyisidir. Marcomiriyanlar hanedanı Pharamond'un oğlu ve Marcomir'in torunu Clodion ile sona erer. Meroveus, bir hain, tahta hile ile geçen biri, hükümdarlık kanına bir yabancı, gayrı meşru bir çocuk olarak yeni hanedanı kurdu. 641'de yazan Fredegarius, Meroveus'un annesinin sahilde banyo yaparken Meroveus'un babası olacak bir deniz yaratığı tarafından saldırıya uğradığını yazar. Bu masal, onun gayrı meşruluğu ile

ilişkilidir. Tours'lu Gregory'den Fredegarus'u alıntılayan yazar, Augustus Augustus ve Tiberius zamanından önce yaşayan Marobudaos ya da Maroboduus'un daha önceki bir Meroveus olduğunu sanır. İlk adı Augustian ve ikincisi Tötonik Maerwu veya Merwu'nun Gallo-Latin versiyonudur. Otoritelerin yukarıdaki gibi İS 641, İS 645 ve 720 –sonuncusu Pepin'in tahta çıkışıyla kanuni varislerinin restorasyonundan otuz yıl önce– olarak tarih belirledikleri Merovingyan krallarının kendilerini (yeni bir hanedan oluşturduklarını ve Clodion'un varisleri olmadığını belli eden) bu unvanla andıklarını söylediklerini göstermiştir.

Mezeray, Clodion'un tahta çıkmak için çok genç olan Alberon, Regnault ve Rangcaire adlı üç erkek çocuk bıraktığını (en büyüğü ölmüştür) ve bu nedenle gayrı meşru çocuğu Meroveus'u seçtiklerini söylemiştir. Kendisi için belli başlı onur atfettiği Katalonya zaferindeki yiğitlikleri ile böbürleniyordu. Fakat savaşın onun kovduğu gerçek kralı yeniden tahta geçirmek olan nedenini tamamen hasır altı eder. Galya'da kesin bir şekilde bağladıktan sonra Clodion'un oğullarına yardım etmeye gittiği ve onları Hainault, Brabant ve Namur'da yerleştirdiği yanlışını ekler ve o seferden dönerken hükümdarlığının onuncu yılında 458'de öldüğünü söyler.

448'de, Clodion yaşarken ya da ölüm döşeğindeyken bir elçilik göreviyle Attila'nın sarayında bulunan Tarihçi Priscus,(2) Hunlara henüz başvurmamış Alberon'u hiçbir zaman gerçek varis saymadı. Önceki, tespit edilmemiş bir zamanda, Roma'daki bir elçilik görevinde Meroveus'u görmüştür; sakalsız, uzun sarı saçları omuzlarına dökülen bir genç, ona, Aetius'un kendisini oğlu gibi kabul ettiğini ve hediyelere boğduğunu, onu imparatorun dostluğunu kazanması ve savaş talimlerinde onun çevresini eğlendirmesi için seçtiğini söyler. Ancak bu bölümde biraz bulanıklık vardır; çünkü *presbenümenos, bir elçilik heyetinin bir parçası olarak hareket ederek*, sözcüğü Franklardan gelen bir elçilik heyetini anlatıyor olmalıdır ve onun Romalı General Aetius'un önerisiyle Valentinian

sarayındaki ziyaretini göstermemelidir.

Priscus, Meroveus'u gördüğünde Meroveus'un Roma'da bir elçi olarak bulunduğunu ve bir süre sonra Aetius tarafından Valentinian'la muhtemelen Ravenna'da alem yapması için gönderildiğini kastediyor gibi görünmektedir.

Aetius'un kurnaz karakterine ve ikili oynamasına bakarak Meroveus'u neden seçtiği ve Valentinian'a gönderdiğinde Clodion'un ailesinde gelecekte yeni çekişmeler yaratmayı amaçladığından ve kendi planlarını yürütmek için Frank kralının mirasına ya da Valentinian'ın tahtına veya daha da büyük bir ihtimalle her ikisine karşı Meroveus'u imparatora Clodion'un oğlu olarak sunulması için imparatorun çevresini ve dostluğunu kazanması düşüncesiyle yönlendirerek kullandığından şüphe edilmemelidir; Aetius ya da Meroveus'un onun gayrı meşruluğunu ileri sürmesi mümkün değildir ya da İstanbul'un Yunan sofisti Priscus'un, Roma'da tesadüfen bu sakalsız Frank'ı görünce Meroveus'un gayrı meşru doğumu hakkında bilgilendirilmemiş olması ihtimali yoktur. Meroveus tahtı ele geçirip, Hunlara kaçan Alberon'u kovunca, Alberon'un Clodion'un büyük oğlu ve yasal mirasçısı olduğu tüm Avrupa'ya yayıldı ve Priscus, Meroveus'un gayrı meşruluğundan habersizse mirasın kaldığı kişinin ondan daha genç olduğu sonucuna varmış olabilir. Kovulmuş krala gelince, onun suskunluğu, muamele hakkında yeterli bilgisi olmadığının kanıtıdır ve belki de dile getirdiği kadar az şey biliyordu. İstanbul'da, olaylardan uzakta yaşadığı için kıdem konusunda yanlış düşünmüş olabilir. Merveous yasal babasının tahtına ağabeyine hakkını yemesine rağmen çıkmışsa bu hareketi yeni hanedanın tahta çıkması olmayacaktır. Merovingian kralları olarak adlandırılmaları yerine o ve onun soyu Clodion'nun torunu Pharamond ya da büyük torunu Marcomir olarak adlandırılmalıdır.

Bu yüzden Priscus'un Hunların yardımını isteyen Clodion'un büyük oğlunun Aetius'un küçük oğlu olduğu şeklindeki kısa açıklaması, diğer yazarların ilgilendikleri Meroveus'un aslında

Clodion'un en büyük oğlu olduğu; fakat meşru olmadığı gerçeği olasılığının ağır basması için yeterli değildir. Çizgisel soy ağacı şöyledir: –1. Marcomir. –2. Pharamond. –3. 448'de ölen Clodion. –4. Alberon, ö. 491. –5. Wam-bert, ö. 529. –6. Ambert, ö. 570. (paraleli 2. Wambert) –7. Arnold, ö. 601. –8. St. Arnulf, ö. 641. –9. Ansegisus, ö. 685. –10. Pepin, ö. 714. –11. Charles Martell, ö. 741. –12. Pepin, ö. 768. –13. Charlemagne ve diğerleri, 987'de, Marcomiryan soyu tükendiğinde Hugh Capet'in tahtı ele geçirmesine kadar.

Epternach Başrahibi John Bertels, Lüksemburg ve Ardennes'in manastırlarında bulduğu tüm hadisleri ve vakayinameleri toplamıştır. Clodion, Capillatus'un Widelph'in kızı Basina ile evlendiğini söyler ki, muhtemelen Attila Thuringiya'dayken bir dük olan Basinus'un kız kardeşidir. Kadın ona beş oğul verdi: Phrison, Alberon veya Auberon, Reginald ve Rauchas. Phrison, bir ok yarası nedeniyle çok genç yaşta öldü ve bu kaybın acısı babasının ölümünü hızlandırdı. Clodion, bilerek, başseyisi olan, gayrı meşru oğlu Meroveus'u, oğullarının kral naibi ve oğullarının koruyucusu olması için tayin etti.

Birkaç yıl sadakatle davrandı; fakat Roma orduları Frankları sıkıştırırken böyle bir kriz içinde bulunanan başka birinin işlerini yönetmenin sorumluluğunu reddederek ve otorite ve yeteneklerine ihtiyaç duyulduğunu bilerek istifa etti. Sonuç beklentilerine uygundu. Franklar onu kral tayin ettiler ve o tacı aldı; bunun üzerine Kraliçe Basina, üç oğlunu güvenlikleri için Thuringiya'ya gönderdi. Birkaç yıl sonra Alberon, haklarını nasıl geri alacağı, Meroveus ve onun soyunu nasıl yok edeceği hakkında öğütler aldı; Meroveus da aynı zamanda onun ve akrabalarının hakkında aynı şeyi yapıyordu.

Bu görüşlerle Alberon, Got kralı Theodemir'in kızı Argotta ile evlendi. Gotlarla, Vandallarla, Bohemlerle ve Ostrogotlarla sıkı bir ittifak kurdu. Onların yardımlarıyla Arduenna, Aşağı Alsatia, Brabantia, Cameracum ve Turnacum'u yeniden ele geçirdi ve

"Rex Cameracensis" unvanını kazandı. Asıl ikâmeti ilahlara kurban verdiği ve Meroveus'un hasetlerine karşı bir sığınak olarak Mons Hannoiae'yi (Mons in Hainault) kurduğu Ardennes ormanının bir kısmında Nemus Corbanarium'dadır. Argotta, İmparator Zeno'nun kızı ile evlenen Wambert'i doğurdu.

Clovis emrindeki bir teğmen, Brabant ve Flanders'ı yaklaşık 492 yılında fethetti ve Fransız kralının huzuruna getirilir getirilmez kendi elleriyle barbarca katlettiği Kral Alberon ve iki erkek kardeşini esir aldı. Sonra vicdanı sarsıldı ve Clodion'un yasal mirasçılarının son bakiyelerini bitirmek amacıyla, Wambert'i kendi gücüne katmak için onun aklını çelmeye çalıştı. Ancak, Wambert çok ihtiyatlıydı ve oğulları Wambert ve Anselbert'i (ya da Ambert) İtalya'nın Theodoric kralının ve onları Doğu İmparatorluğu'nun Roma senatörü ilan eden İmparator Zeno'nun korumasına verir.

Yaklaşık İS 520'de Wambert, kendisinin 528'de ölümüyle 2. Wambert'in tahta çıktığı Ardennes ve Hainault'u, Anselbert'e Moselle ve Scheld markiliğini –ikincisi hükümetin başkentinin bulunduğu nehirdir– veren Paris Kralı Childebert yardımıyla geri aldı. İtalya Kralı Almeric'in kızıyla evlenen St. Clotilda ile evlenen Senatör Wambert'in yerine oğlu III. Wambert geçti.

Bertels'in[3] açıklaması da böyledir. Onda ortaya çıkan tek kusur, Clodion'un 448'de ölümü ile Alberaon'un Hunların Galya'yı 451'de istila etmesinden önce gerçekleşen olayların –yalnız üç yıllık bir boşluk– daha uzun, bu nedenle belirsiz bir süreye yayılmış gibi görünmesidir. Bertels'in bu sınırlamayla, Meroveus'un görevini sadık bir şekilde iki yıldan fazla sürdürdüğü ve Alberon'un haklarını geri almak için hemen yardım aradığı düşünceleri kesinlikle doğruydu. Priscus'un yazılarına âşinâ değildi; Attila ve Hunları hakkında hiçbir şey bilmiyormuş gibi görünüyordu. Ancak Meroveus'un değersiz çağına ilişkin olanlar hariç, oldukça farklı kaynaklardanYunan sofistinin düşünceleriyle doğrulanabilecek ikinci dereceden kanıtlar sunuyor. Çünkü Bertels'in Alberon'un ittifak kurduğunu söylediği Gotların Attila tarafından yönetilen

ulusların büyük bir konfederasyonu olduğu ve onun tarafından Chalonların kutsal topraklarının başına Clodion'un tartışmalı geçişi sonucunda geldiği açıktır.

Orta çağların Thuringyalı[4] yazarları Attila'nın hareketlerinden ve Thuringya ve Eisenach'ta bulunduğundan söz ederler. Danimarkalı yazar, Profesör Suhm,[5] Thuringya yazarlarına başvurarak Attila'nın zamanında Eisenach'ın varlığına inanmadığını söyler ve Erfurt'un, antik olarak Bicurgium olarak adlandırılır. Kastedilen yer olduğunu düşündüğünü yazar. Sidonius Apollinaris,[6] Belçika'yı Attila'nın komutasında istila eden halklar arasında Toringus (Thuringya) halkından söz eder. Cermen tarihleri Bertelius tarafından bilinmemektedir ve yalnız Lazius tarafından elyazmasında görülür; Attila'nın Thuringya'daki kral ve düklerini Galya'yı istilaya çıkmadan önce bir mecliste topladığını doğrular. Bu eşzamanlı bilgileri bir araya getirerek Attila'nın Thuringya'da bir meclis topladığı ve bu mecliste Basina ve oğullarının şikâyetlerini dinlediği ve böylece harekete geçtiği söylenebilir. Henning,[7] Universal Genealogy/ Evrensel Şecere adlı çalışmasında aşağıdaki yorumu yapar: Clodio *crinitus*, ... İsveç Kralı Guntraum'un kızı Verica ile evlenen Meroveus 458'de öldü ve Thuringya Kralı Widelph'in kızı Basina ile evlenen, Carolingyanların soyundan gelen Albero ya da Alberic; Cambray Lordu Rauches ya da Roches ve İspanya'daki Vizigotların ilk kralı Alaric'in kızı Wamberga ile evlenen Eburi Kralı Reginald. Albero, ağabeyi Meroveus'un kendisinden zorla aldığı kraliyet asasını geri almak umuduyla Attila' nın komutası altında savaştı. Yenilerek kendi halkı arasına (yani Belçikalı ve Cameracalı akrabaları), Meroveus'un eline düşmemeye dikkat ederek yaşadı ve yaklaşık 491 yılında öldü.

---

(1) Bk. Salvianus De Gei Gubernatione, Prosper Tyro ve Aventinus Ann. B. 1. 2. 227.

(2) Clodion'un oğulları hakkında Gibbon, Priscus'un otoritesine dayanarak en

büyüğünün Attila'nın karargâhında bulunduğunu ve Priscus'un Roma'da gördüğü en küçüğünün (Meroveus) Aetius ile işbirliği içinde tahtı ele geçirdiğini söyler. Diğer oğlunun adı ya da Clodion'un soyu hakkındaki herhangi bir şey bilmiyormuş gibi görünmektedir; Priscus'tan ve Foncemagne'nin "Memoires des inscriptions"taki çalışmasından Clodion'un küçük oğlunun Meroveus olduğu sorununu çözdüğünü söylediği birkaç sözcüğü bir araya getirmiştir. Ancak bu konu hakkında bilgi ya da referans içermeyen; fakat sadece, Priscus tarafından Clodion'un en küçük oğlu olarak tanıtılan adsız kişinin kimliğini gösterdiğini ve Merovingiyan hanedanına adını veren Kral Meroveus olduğunu iddia eden en basit belgedir bu.

(3) Bertelii Ducatus Luxemburgensis. Anst. 1634. s. 193. s. 294. s. 317.

(4) Bk. Abels Chom. s. 39. Sagittarius de antique statu Thuringiae, s. 13-14. Ej. Ant. Regn. Thur. s. 167-183.

(5) Historie om de fra Norden udvandrede folk. Copenh. 1773. vol. 2. s. 126.

(6) Carm. 7. v. 323.

(7) Tom. 4. s. 8.

46
MEROVINGYANLAR, CAMERACUM KRALLIĞI

Frankların Guiseli Birader James, Frankların Kralı Clodion'un karısıyla, Austrien (Austracia) kralının kızıyla Toringien ve dört oğlunu ilişkilendirir. Meroveus'u seyisi yapmıştır. Soissonları kuşattıktan hemen sonra, en büyük oğlunu kaybetti ve çok etkilendiği için kendisi de öldü. Daha önce, beylerini topladı. Karısına ve geride kalan oğullarına kendi paylarını dağıtarak onları Meroveus'un korumasına bıraktı. Meroveus, krallığını fetih yoluyla genişletti, daha sonra bazı düşmanlar onu istila etti. Halka, "Sizin kralınız değilim ve daha fazla bekçiniz de olmayacağım. Çünkü ödeyebileceğimden daha fazla bedel ödedim. Bu yüzden sizin dilediğiniz gibi yardımcı olacağım." dedi. Sonuç olarak, Franklar onu tahta çıkardı. Doğrudan doğruya, sıla iznindeki askerlerin hepsini çağırdı ve düşmanı sürdü. Clodion'un dulu, iki oğluyla birlikte Thuringya'ya ve Austracia'ya kaçtı. Yeterince büyüdüklerinde, krallığı talep ettiler ve Meroveus ile savaştılar. Hunların, Gotların, Ostrogotların, Armorikanların, Saksonların ve diğer birçoklarının yardımıyla babalarının kendilerine tahsis ettiği, Austracia'dan başlayarak Alsatic dağlarına uzanan ve Burgundy'nin güneyinden Ren'e ve batıda Rheims, Laon, Cambray ve Torunay'e ve kuzeyde okyanusa kadar Meroveus'un ve diğerlerinin taciz ettikleri toprakları

Meroveus'tan geri aldılar. Clodion'un üç oğlundan, Aubron, Regnauld ve Rauchaure Hainault, Loraine, Brabant ve Namur'un hükümdarları orijinlerini aldı. Clodion, Cmabray'de 448'de "Serazen" âdetlerine göre gömüldü. Meroveus hakkında birçok fikir ekler.

Sigebert'e göre o, Clodion'un oğluydu; Andreas Marcianensis onun akrabası olarak (*son afin, affinis* anlamında) tanımladı; "l'histoire des Francois" onun Clodion'un oğlu olmadığını; fakat soyunun Truvalılar' dan geldiğini ve başarılı bir kral olduğunu, Franklardan gelen Merovingiyanların ve Clodion'un varislerinden krallığı aldığını söylemiştir. Almericus, Bleda'nın ölümünden sonra Clodion'un dulunun Hunlarla ve Ostrogotlarla ittifak yaptığını, onlara topraklarının bir kısmını onlara verdiğini ve Meroveus'a yönelik savaşmaları için para ödediğini söyler. Birader James, 453'te (451 demek istemiş olmalıdır) Attila'nın Ostrogotların Kralı Walamir, Gepidae'nin Kralı Arderic ve birçok yandaşıyla birlikte kuzey rüzgârlarıyla Pannonya'yı terk etti ve Galya'yı istila etti. Alberic ya da Aubron; Clodion'un ikinci oğlu öyle zeki, bilgili, etkin ve yiğit bir adamdı ki, topraklarını gasp eden ve el koyan Merovingiyanları alt etti.

Genellikle geçici olarak ağaçların arasında kalıyor, tanrı ve tanrıçalara kurban veriyor, topraklarında Pagan ibadetlerini yeniden kuruyordu. Çünkü inandığı tanrıların ona krallığını geri vereceklerini düşünüyordu. Mars ve Jove (Jüpiter) bir kez kendisine görünmüşler ve ona ya da soyuna babasının bütün ülkelerinin yeniden inşa edilmesi gerektiğini bildirmişler. Bunun üzerine gayretli bir şekilde çürümüş şehirleri ve kalelerini yeniden inşa etmişti. Duvarları yıkık Strasburg, Thulle, Espinal, Mereasse ve Espinal'deki kurşun banyoları, Dogieuse ormanında bir kale ve tapınak; Alsatic dağları ve ormanlarının yakınlarındaki benzerleri; krallığının merkezindeki Ardenne'deki sunak, tapınak ve Namur Kalesi, Merkür tapınağı –şimdiki Sanson Şatosu– ve diğer dayanıklı kaleleri, tepesinde kare

bir kule inşa ettiği ve adını Aubron koyduğu Carboniere ormanındaki Chateaulieu gibi daha birçoklarını.

Aynı tepede, şehrin yakınında, halen orada bulunan bir kuyu kazdırmıştı. Bir başka tepede Minerva Tapınağı'nı inşa etti. O zaman Auberon Dağı adı verilen bu yer şimdi St. Audebert'tir; fakat Hristiyanlar şimdi oraya La Houppe Auberon adını veriyorlar; Dicongue ormanında bir tapınak inşa eder ve tapınağa kendi adını verir. Saksonların yardımlarıyla Merovingiyanları Chateaulieu yakınlarındaki Carboniere ormanında yendi. Burası şimdi "Monts en Haynau" olarak adlandırılmaktadır. Sakinleri ise buraya Meuwin derler. Onları Mirewault adı verilen yerde yine yendi ve Merovingiyanlar ilahların ona zafer bahşettiklerini söylediler ve bunun üzerine onunla uzun süre barışı korudular. Onu, *ateş büyücüsü* olarak tanımladılar. Birçok çocuğu vardı; en büyüğü Austracianların Kralı Waubert'ti, babasının topraklarının hepsini miras aldı ve bu toprakları yiğitçe savundu. Aubron yaşlı öldü ve Serazen törenleri ile, şimdi büyük ağaçların yetiştiği La Houppe Auberon dağında gömüldü.

Clovis, Auberon'un ağabeyi, Cambray Kralı Rauchaire'in topraklarını istila etti. En sonunda o ve ağabeyleri Richier ve Regnault onun gücüne ihanet ettiler. Onları kendi eliyle katletti ve onların bağlantılarına işkence etti. Burada Cambray'in kralı olarak Auberon demek yerine Rauchaire olarak söylemekte ve Rauchaire adını Richier olarak adlandırmakta ve böylece Basina'nın çocuklarının sayısını dört yerine en büyüğü Clodion'un yaşamında Soissons kuşatması sırasında ölen oğlu ile birlikte beş ve daha sonra ortografik bir farkla açık bir gaf vardır.

Tarih böylece Bertellerin ilişkisine, Clodion'un ölümü ile Alberon'un tahtı yeniden ele geçirme girişimi arasındaki periyodun benzer uzatmasıyla yeterli doğrulama içerir ki, bu bir derecede aslında 451'de gerçekleşen Hun istilasını 453 yılına yerleştirmekte kullanılmıştır. Meroveus'un Clodion'un meşru çocuğu gibi

davranması bir sonraki yüzyılda gelişen ve Meroveus'u [1] görmüş kişilerle konuşmaktan bile nefret eden Gregory Tours'un ifadesinden bellidir ve aslında "Kendisinin Clodion'un soyundan olduğunu iddia eder." der.

Daha sonraki dönemlerin Fransız yazarlarının ilişkisine hiçbir güven duyulamaz. Herhangi bir tatmin edici otoriteye başvurmadan, hepsi gerçekten kaçınırlar ve tarihi tahrif ederler. Garip bir şekilde ulusallık ve krallarının hanedanının meşrulaştırma arzusu anlayışlarını çarpıtmış ve etkisi altına almıştır; aynı tavrı Hun Hükümdarı Attila'nın adını duyduklarında Danimarkalı tarihçilerde de görürüz. Olayların Gallik istilanın gerçek dönemine başvurdukları en kadim efsanelerinde gerçek tarihe gözlerini kapatarak ve Attila'nın Groningen'deki bazı Hunların küçük ve önemsiz kralları olduğunu söylerler: Çünkü Attila ile tanışan Priscus'un onun egemenliğinin Baltık'a ya da okyanusun adalarına kadar uzandığını ve sonuçta unvanından da anlaşılacağı üzere Danimarkalıların kralı olduğunu söylediğini kabul etmezler.

Meroveus, Roma'da Clodion'un oğlu gibi karşılandığı Priscus'un şahitliği ile kesindir, meşru mirasçıdan daha yaşlı ve gayrı meşru olduğu yerel vakayinameler ve gerçeğin daha büyük ihtimali tarafından sağlamlaştırılmıştır. Alberon'un kardeşleri gibi Clovis [2] tarafından mı öldürüldüğü yoksa daha önceki savaşta mı öldüğü ve Houppe d'Aubron'da gömüldüğü belki de bugün iddia edilen yerdeki mezarının açılmasıyla çözülebilecek bir şüphe konusudur; fakat o dağa anıtsal bir mezar yazıtı olarak adının verilmesi onun orada gömüldüğü nosyonuna hayat vermesi olanakdışı değildir, Clovis'in zalim davranışının sonucunda adının unutulmasına fırsat hazırlamıştır; özellikle onun nasıl öldüğü hakkında başka hiçbir geleneksel bilgi de yoktur; ancak yaşamının birçok ayrıntısı kaydedilmiştir.

(1) Bertels, Lüksemburg tarihi hakkındaki yapıtında, bir Austrasius'un, Clovis'in teğmeni, Alberon ve ağabeyleriyle yapılan bir savaşta korkusuzca saldırdığını ve yiğitçe direndiğini, sonunda zaferi kazandığını Alberon'un ağabeylerinin tutsak alınarak zincirlenmiş bir halde huzuruna getirildiğinde kendi elleriyle onları katlederek başkalarının itirazı olmadan mallarına el koyduğunu söyler. Dizin'de Raganldus et Richerus Clodionis crinite filii a Clodoveo rege trucidantur s. 5. Clon. 1605 bulunur. Alberon'un ölümüyle ilgili hiçbir bilgi vermez. Ancak orada toprakların alınmasına hiç kimsenin itirazı bulunmaması durumu onun ölümüne delalet eder. Daha küçük bir baskısında (1634) Clodion'un onu da öldürdüğünü de söyler. Vorberg (Hist. German. 5. 605) üç kardeşin Clovis'in emriyle öldürüldüğünü söyler. Fakat Atrebatelerin ve Cameracenselerin kralı unvanını Rauchas'a (Ragnacharius) verir onu Clodion'un oğlu yerine torunu olarak tanıtır.

(2) Aimon (Gest. Fanc. s. 15.) Clodion öldüğünde akrabası Meroveus onun yerine tahta geçti der. Clovis'in Camercum Kralı Ragnachar'ı ve onun kardeşi Ricanir'i öldürdüğünü söyler.

47
VALENTINIAN, THEODORIC'İ ATTİLA'YA KARŞI KIŞKIRTIR

Attila, ordusunu Galya'ya yürütmeye karar verdiğinde Vizigotar ve Romalılar arasında ayrılık tohumları ekmeye başladı.(1) Valentinian'a Roma gücüne karşı düşmanca hiçbir niyetinin olmadığını; fakat Theodoric'in üzerine yürüdüğünü Romalılar'ın kendisine karşı taraf olmamalarını rica etttiğini anlatan yağcılıklarla dolu bir mektupla ikna etmek için elçiler gönderir. Aynı zamanda, Theodoric'e Romalılarla ittifakı bozmasını ve kendisine karşı yaptıkları son savaşları hatırlamasını öğütlediği bir mektup yazdı. Bunun üzerine imparator, Theodoric'e "tüm dünyayı köleye çevirmek isteyen, istila için bahane arayan; fakat adil ve doğru olan her şeyi yok eden; menzilindeki her şeyi gasp eden; hovardalığını aşırı kibirle doyuran" ortak düşmana karşı kendisiyle acilen ittifaka girmesini isteyen bir mektup yazdı. Vizigot'a Roma İmparatorluğu'nun bir kanadını yönettiğini gösterdi ve kendi güvenliği için ortak çıkarlarını korumak konusunda Romalılarla birleşmesini öğütledi.

Theodoric şöyle yanıtladı: "Evet, dileğinize katılıyoruz; evet, Attila ve ben birbirimizi düşman kabul ediyoruz. Bizi çağırdığı herhangi bir yerde, ona karşı koyacağız, onurlu halklar karşısında

çeşitli zaferlerle şişirilmiş olsa da –ne kadar kibirli olursa olsun– Gotlar onunla nasıl savaşacağını biliyorlar. Nedeni güçsüzlüğe yol açacak olanın dışında hiçbir savaşın üzücü olduğunu düşünmüyorum. Majestenin gülümsediği kişi için korku olamaz."

Got sarayının şefleri, son sözleri belirli bir anlam taşımayan bu cesur yanıtı alkışladılar. Halk çığlıklar atarak onu izledi ve Vizigotlar güçlerini birçok halkın fatihiyle ölçmek için coşkun bir arzuyla hayat bulmuşlardı.

---

(1) Jornandes de Bello Get. c. 36.

48
ATTİLA GALYA ÜZERİNE YÜRÜYOR

451 yılının baharında Attila, kalabalık ordusunu Galya'yı istila etmek amacıyla harekete geçirdi. Onun komutasında yürüyüşe geçen halkların birçoğu Sidonius[1] tarafından sayılmıştır: Daha önceki durumlarında Alanlar arasında yaşadıkları Ammianus Marcellinus tarafından bildirilen Neuriler; Valesius tarafından Hunların bir boyu olduğu söylenen Hoediler; Gepitler, Ostrogotlar, Alanlar, Bastarnaeler, Turcilingiler, Scirriler, Heruliler, Rugiler, Bellonotiler, Sarmatlar, Geloniler, Sceviler, Burgundiyanlar, Quadiler, Marcomanniler, Savienseler ya da Sueviler, Toringiler, (Thuringyanlar) Vierus Nehri'nin sınırlarını oluşturan Franklar, Franklardan bağları olduğu düşünülen Bructeriler. Kral Gibuld komutasındaki Boii, Suevi ve Allemanilerden de bahseder. Henning'in "Şecereler" adlı çalışmasında Attila'nın komutasında yüz halkın yürüdüğü söylenir. Muazzam ordusu yolunu Tuna'nın güneyinden aldı ve Noricum'dan ve Rhaetia' nın kuzey bölgesinden, yani Bavyera ve Swabia'dan güney bölgele-rinden geçti. Kuzeyli vassalları Rugianlar, Quadiler, Marcomanniler, Thuringiyanlar ve izleyen diğer kavimler daha kuzeyden giden ve Ren'de birleşen bir rotayı izlediler.

Constance Gölü'nün yakınlarında Aetius'un etkisinde olan ve

Ren'i geçmesini önlemeye çalışan bir kısım Burgundiyan'nın direnişiyle karşılaştı ve onları bozguna uğrattı. Aventinus,(2) kralları Gundaric ve Sigismund'u katlettiğini söylese de bu biraz yanlışmış gibidir, en azından Gundaric açısından.

Neredeyse gelişigüzel bir şekilde Hercynian olarak adlandırılan Cermenya'nın ormanları, onu, muazzam büyüklükteki ordusunu Ren'in karşısına geçirecek tekneler ve sallar yapmasına imkân verecek kadar çok keresteyle donattı. Olasılıkla onun gazabını ilk hisseden Strasburg'du(3) ve yerle bir oldu. Daha sonraki bir dönemde, bu şehrin kapılarının üstüne Attila figürü(4) yerleştirilmiştir. Bazı yazarlar,(5) Metz'in (Divodurum Mediomatricorum) tahrip edilen ilk yer olduğunu; oraya aniden ilerlediğini, şehri yaktığını, şehrin sakinlerinin ve rahiplerinin hepsini sunaklarda katlettiğini iddia ederler. Yürüyüşü Belçika(6) topraklarına yöneldi ve yolu üzerindeki Trevesleri düşürüp kendisine karşı koyan herkesi yok ederek Fransa'nın kuzeyini ele geçirdi. Tongres ve Maastricht'in(7) Chalons Savaşı'ndan önce mi, sonra mı tahrip edildiği belli değildir. Meroveus yönetimindeki Franklardan kendisine karşı etkili bir direniş yönelmemiştir ve Alberon Clodion'un krallığını, hızla yeniden kurmuştur.

---

(1) Sidon. Apoll. Carm. 7. v. 327.

(2) Avent. Lib. 2. c. 23.

(3) Throcz. Sebastian Munster, bir Cizvit, Atilla'nın Arjantin'i ya da Arjentoratum'u geçişini önlediği için cezalandırmak amacıyla bütün duvarlarını ve kapılarını yıktığını; "bundan sonra sen Polyhodopolis, birçok yolun ya da geçitin şehri olarak anılacaksın, Stratsburg," dediğini söyler. Priscus'un Vatikan Kütüphanesi'ndeki bir kopyasından değilse bu Yunanca ad nereden bulunmuştur.

(4) Schoedelius Notit. Hung. P. 1. s. 245. A. V. Attila Unnus olarak yorumlanır; ancak bunun Aulus Vitellius'u temsil ettiği iddia edilmektedir.

(5) Had. Valesius. Rer. Franc. 1. 4.

(6) Sid. Apoll. c. 7. v. 329.

(7) Had. Vales. R. F. 1. 4. Bu dönemde ortadan kaldırıldıklarını söyler.

49
AETIUS ATTİLA'YA KARŞI KOYMAYA HAZIRLANIYOR, DANİMARKA'YA DAİR NOTLAR

Bu sırada Aetius, [1] Theodoric'in Attila'ya başkaldıracağını bekleyerek ve olasılıkla birbirlerini bir çarpışmayla zayıflatacağını umarak, kendi güçleri zarar görmeden, Attila tüm Belçika'yı ele geçirirken, küçük ve etkisiz bir güçle Alpler'e çekildi. Fakat kendisine Attila'nın eşsiz başarıları ve Visigotların Litorius tarafından ödenekle desteklenerek yendikleri ve hor gördüklerini Hunları kendilerine saldırmayı göze alırsa istilacıya saldırmak için kendi topraklarında bekledikleri hakkında istihbarat ulaştırıldı.

Aetius'un kıvrak zekâsı içinde bulunduğu çetin duruma eşitti. Theodoric'i güçlerini kendisiyle zaman kaybetmeden birleştirmek üzere harekete geçirmesi için Avitus'u yardıma gönderdi. Fransa'nın güneyine geçmek için hazırlanan fatihe başkaldırmak için yeterli gücü toplama çabaları gerçekten olağanüstü ve hızlıydı. Theodoric; dört küçük oğluna kendisinin dönmesi nasip olmayan Tolosa'da kalmalarını emrederek iki büyük oğlu, Torismond ve Theodoric ile birlikte meydana geldi. Aetius'un mükemmel dehası ve kıvrak zekâsı, kendisinin hareketlenmesi kendi koşullarına uygun olduğunda hiçbir zaman Hunlara eşit bir gücün hızla bir araya

getirilmesi olayında olduğundan daha çarpıcı olmamıştır. Müttefik ordusunda Theodoric'in Vizigotları, Sangibanların Alanları, Meroveusların Frankları, Sarmatlar, Armorikanlar, Burgundiyanlar, Saksonlar, Litiariileri; Ripariolilcr ve diğer birçok Cermen ve Kelt halkları Romalılar ile birleşmiştir. Attila'nın yaptıkları Kuzey destanlarında açık olsa da, Avrupa'nın her yerinden Fransa'ya akan kavimlerin büyük kitlesi arasında hiçbir yazar tarafından Danlardan bahsedilmez. Bunun basit nedeni, Danimarkalı yazarlarının iddialarının aksine, gerçekte o dönemde Tunalı Daçyalılar[2] dışında böyle bir halkın bulunmamasıdır.

---

(1) Sid Apoll. c. 7. V. 330., & c.

(2) Dani adının en erken, bu dönemden birkaç yıl önce yaşayan Servius tarafından Eaeid üzerine yaptığı bir yorumda kullanıldığına inanıyorum, 8. 728, bu yorumda Dabae ya da Daçyalıların Pers ülkesi sınırlarında yaşadıklarını söyler ve onların Danlar olarak adlandırıldıklarını ya da bu nedenle Danlar olarak adlandırıldıklarını; fakat Avrupa'nın kuzeyinde yerleşmelerine herhangi bir şekilde değinmeden ekler. Suhm'a göre Dan'ın babası bir Got ve annesi bir Gete'dir ve başkentini Jutland'daki Leire kurarak İS 280 yılında iki ırktan oluşan karışık bir halka hükmettiğini; Scanya ve Hollanda'nın daha önceden kurulduğunu iddia ederek bu Dan'ın Baltık adalarına genelde Danimarka adını veren kişi olduğunu söyler; fakat bu iddialar savunabilir hiçbir temele dayanmaz ve uzun yüzyıllar önce yazılmış bir çalışmada kullanılan bir sözcüğe dayandırılır. Kuzeye ait en eski yapıtlardan biri olan, 6.-7. yüzyıldan önceki bir zamana atfedilen Saemund'un trajik eddasında Danmörk ve Danskr yalnız bir kez geçer ve 6. yüzyıla kadar haklarında çok az şey bilenen Lombardlardan da bahseder ve Danmörk sözcüğü, yorumcular tarafından koyu ya da karanlık bir orman anlamına geldiği şeklinde yorumlamaktadır. Övgü şiirinin şimdi Danimarka olarak adlandırılan ülkeyi işaret ettiğine dair bir şey yoktur. Hun Sigurd'un (Attila ile aynı kişi) dulu Thora ile Danmörk'te dinlendiğinden söz eder ve güney salonlarını altınla süslediklerinden, Dan kuğularından, Hun savaşçılarından ve hükümdarlık korumalarından söz eder, bir başka bölümde Attila'nın (kendi adıyla) ikâmetgâhının Güney Salonu olarak adlandırıldığından bahsedilir. Bundan hemen sonra bir diğer dörtlükte bu

sözcük Daunom olarak bir kez daha kullanılır, sözcük *Danlar arasında* ya da *Danlardan biri* anlamına geldiği iddia edilir, kullanılan yer gösterme sözcüğü ve metin Dan Valdarr, Jarisleif ile ve üç Eymod, Jariscar ile *Lombardaların* ortakları olarak girdiklerini ve ona öneri sunduklarını anlatır. Bu nedenle burada bir kez geçen Danmörk ve Dane sözcüklerini Baltık'a değil Hunların Tuna'daki işlerine ve Dan kuğularının Tuna Nehri'nin kıyısındaki hükümdarlıklarının güney ikâmetine işaret ettiği söylenebilir. Sözcükler bu nedenle Danimarka kuğuları olarak değil, Tuna ya da Daçya kuğuları olarak çevrilmelidir. Latin çevirmenler, metni *sutraeni* sözcüğünün Tötonik olarak anlamıyla değiştirerek çarpıtırlar, Ancak sözcük, Edda'nın neresinde ortaya çıkarsa çıksın basitçe güney anlamına gelir ve güneş ışığı ile eşleştirildiği bir metinde bunu bu şekilde çevirmeyi gerekli görmüşlerdir. Süslemeler ve duvarlarından akan nehirlerdeki kuğular; kesinlikle Hun hükümdarının sarayının ve askeri ihtişamını. Tuna kıyısındaki Hun egemenliği nedeniyle kuzeye kaçan Daçyalılar bu adı beraberlerinde Baltık'a da taşımışlardır. Ben, Attila'dan önce Dan adının bulunduğuna dair bundan başka bir kanıt olmadığına inanıyorum; çünkü onun devrinden çok sonra, bu ad genel bir kullanım haline gelince yaşayan kişilerce adın daha önceki olaylara, ama doğru ama yanlış, uygulanması o çağa ait hiçbir yazarda bulunmadıkça bir kanıt olarak kabul edilmemelidir. Edda'yı yorumlayan biri kast edilen metinde Lombardların adını anmamaya çalışarak, Longbeard/Uzun Sakallı adı altında büyük olasılıkla Attila'dan söz eder. Belki de Attila'nın uzun bir sakalı vardı. Bize Jornandes aracılığıyla Priscus'tan kesin bilginin ulaştığının farkında değildir; Priscus Attila'nın yüzünde bir yara izini olduğu ve hiç sakalının olmadığını, rarus barba/ seyrek ve gri sakallı olduğunu söyler.

50
ORLEANS KUŞATMASI

Paris saldırısı Attila'nın harekâtlar zinciri içine girmez ve Hristiyanlar, sonradan bu şehrin kurtuluşunu St. Genevieve'in yardımlarına atfederler; fakat Paris o sıralarda büyük bir metropol değildir. Son kral Clodion, başkentini, bazılarının Louvain olduğunu iddia ettikleri; fakat Ren'in sağ kıyısındaki Duysberg[1] olması muhtemel Dispargum'da kurmuştu. Bu, açıkça Attila'nın istilasının etkilerinden biridir. Cambray, Hainult ve Belçika'daki diğer bölgeleri Meroveus'un krallığından ayırarak Paris'i hükümdarlığının başkenti yapmak istiyordu. Vizigot Theodoric'in bayındır başkenti Tolosa, Attila için büyük bir öneme sahipti. Amaçlarını uygulamak için Frankların krallığının Belçika bölümünün büyük bir kısmını Alberon'un otoritesi altında şimdiden ele geçirmişti. Vaatleri, Vandalların Kralı Genserik leyhine Afrika'da büyük bir değişim yarattı ve onun hırslı bakışları Fransa'nın güneyine yöneldi. Ana gücü bu nedenle Orleans'a yöneldi. Buradan, başarılı olursa, şüphesiz muzaffer yolu[2] Gotik metropollere ya da Roma bölgesinin başkenti Arelas'a doğru devam edecekti.

Orleans'ın askeri savunmasının kime teslim edildiğini bilmiyoruz. Alanların Loire'nin komşuluğunu kazanan kralı Sangiban, o sırada Orleans'tadır. Fakat garnizonun komutasındaymış[3] gibi görünmüyor. Bu dönemlerin tarihlerinde, hem Galya savaşında hem de İtalya'nın

istilası hakkında bu yerlerin herhangi bir askeri valilerinden çok işlerin idaresini ele almış piskoposları hakkında bilgi alabiliyoruz. Belki, kısmen, bu bilgilerin din adamları[4] tarafından aktarılması nedeniyle. Bu nedenle, Roma İmparatorluğu'nun kalelerini hem savunanların dinçliği hem de Paganlara teslimiyetinin hainliği genellikle piskoposa atfedilir. Vatan hainleri ve şehitler, azizlerin takviminde eşit yere sahipmiş gibi görünmektedir. Bundan sonra St. Aignan olarak anılan Anianus, Attila'nın Orleans'ı ele geçirmek için muazzam bir kuvvetle ilerlediği sırada Orleans'ın piskoposluğunu yapıyordu. Sağlam bir savunma için her önlemi [5] aldı. Gayretlerini zayıflatmamak şartıyla halkı ve garnizondaki askerleri Tanrı'ya inançlarını sağlam tutmaları konusunda yüreklendirdi ve güvenilir birini Aetius'a onu kendisine destek olmak amacıyla hemen harekete geçmesi için uyarmak amacıyla ulak olarak seçti.

Hun harekâtları,[6] belki de kötü hava koşulları nedeniyle birkaç gün engellenmiştir; fakat mancınıklar şehri karşı konulamaz bir güçle topa tuttu ve hiçbir şey; fakat Providence'in doğrudan araya girmesi şehir ve sakinlerini Atilla'nın kendilerini korumaya yeltenenlere uygulamaktan hiçbir zaman kaçınmadığı korkunç cezalandırmasından koruyamayacakmış gibi görünmekteydi. Piskopos Anian dua etti, dua etti. Fakat duvarlar onları döven koçbaşlarının gücüyle sarsılıyordu. Garnizon Hun okçuları tarafından siperlerden sürülmüştü ve siperler kuşatmacıların mancınıklarından fırlatılan taş blokların tekrarlanan şokları altında yıkılıyordu. Hizmetkârını etrafı dışarıya bakması ve etrafta bir şey görüp görmediğini rapor etmesi için gönderdi. Yanıt, "hayır"dı. Yine gönderdi, hiçbir şey görülemiyordu.

Üçüncü kez gönderdi. Elijah'ın ulağı gibi düzlükte küçük bir bulutun yükseldiğini söyledi. Piskopos, bunun Tanrı'nın yardımı olduğunu halka haykırdı ve şehrin her yerinden Tanrı'dan yardım isteyen dualar, kadınların acı feryatları yükseliyordu. Çünkü o anda

Hunlar gediklerden tırmanıyorlardı ve şehir birkaç dakika içinde barbar vahşetinin ateşli ve kanlı bir örneğine şahit olacaktı. Fakat Attila, uzaktan yaklaşan küçük bulutu ve Aetius'un ordusunun arabalarından oluşan Gotik süvarilerin hızla yaklaştığını fark etti. Askerlerinin bu yetenekli general komutasındaki güçlü bir düşmanın saldırısına yağmalanma noktasına getirilmiş kalabalık bir şehrin düşmesine yol açacak bozgunun ortasında uğrama tehlikesini gördü. Orleans'ın alındığı anda, tecavüz ve katliam başlarken muzaffer saldırganlar geri çekilme işaretiyle hayrete düştüler.

Kurtuluş, Hıristiyanlar tarafından papazlarının inanç ve dualarıyla Providence'den elde edilen doğrudan yardımlarına atfedilir.

---

(1) Bk. Baudrand Lex. Coğrafyacı.

(2) Callimachus'a göre, Attila Tongres'i Chalons savaşından sonra, Troyes'e gitmeden hemen önce düşürdü. Nicolas Olaus onun bu iddiasına karşı çıkar ve hemen Troyes'e saldırdığını söyler. Sabellicus'a göre önce Rheimler'e saldırılmıştır ve Hunların Galya'ya girişi sırasında Nicasius'un öldürüldüğünü; fakat Attila'nın bulunup bulunmadığı belli değildir.

(3) Jornandes, de reb. Get. c. 36. Onun "ubi tunc consistebat" ifadesi otorite ima etmez; ancak onun şehirde bulunması toprakları, gizlice anlaştığı Attila'ya teslim etmesi için uygundu.

(4) Prosper, Idatius, Sidonius ve Jornandes piskoposturlar.

(5) Sidonius Apollinaris, Anianus'un yerine Orleans piskoposluğuna getirilen Prosper'e yazarken bölgenin koruması hakkında Anianus'u över ve onun kehanetinin ve dualarının karşılığını bulduğunu ifade eder. l. 8. ep. 15.

(6) St. Aignan'ın yaşamı (ap. Chesnium Script. Franc. t. 1. P. 521.) piskoposun surlardan Attila'ya tükürdüğünü ve bunun üzerine üç gün boyunca bardaktan boşanırcasına yağmur yağdığını kuşatmacıların harekâtlarının kesildiğini, Anianus'un Aetius'un ileri karakollarına bir ruh içinde ("more prophetarum")

taşındığını ve mesajıyla birlikte bir koruyucu gönderdiğini; Attila'nın merhametini rica etmek için insana dönüştüğünü ve reddedildiğini; bir sonraki gün kapıların açıldığını ve halkına umutlarını kaybetmemelerini öğütleyen Anianus sürekli dualar ederken Hunların arabalarını malzemeyle fiilen doldurduklarını ve bu şekilde müttefik ordusun yardımlarına geldiğini yazar. Bu öyküden en azından yardım alma çabalarında yalnız duaya başvurmadığını ve hizmetkârını surlara gönderdiğinde rica ettiği yardımı beklediğini öğreniyoruz. Hunların, şehre girdikleri kesindir; ancak bir sonraki yüzyılın sonlarında yazan ve olayla ilgili en ayrıntılı bilgileri veren Tourslu Gregory böyle söylemez; fakat ayrıcalık tanınarak içeri alınmadıkları da o kadar kesindir. O zaman yirmi iki yaşındaki, bir yerli ve daha sonra çok uzakta olmayan Clermont Piskoposu Sidonius Apollianaris'in "obessio, oppugnatio, irruptio, nec direptio" sözleri kısa ve belirleyicidir ki, şehir kuşatılmış, şehre saldırılmış, girilmiş ve şehir yağmalanmamıştır. Attila'nın yönetim eğiliminden biliyoruz ki, direnen ve hücumla alınan bir şehir, merhamet gösterilmeden ele geçirilmelidir. Bu nedenle Aetius ve Theodoric'in yaklaşmaları, Attila'yı askerlerini saldırıdan çekmeye zorladığı Sidonius'un ayrıntılarını dile getirdiği kadar kesindir. "Orleans psikoposları göreve geldikleri gün bir tutsağı serbest bırakma özel hakkına sahiptiler. Ancak bu tutsağın suçu büyüktü. Şehrini Hunlu Attila'ya karşı koruma gayretleri yüzünden özel hak, ilk önce St. Aignan'a verildi." *–Heylin's Hist. of St. George, s. 78.*

51
ATTİLA'NIN CATALAUNYA DÜZLÜĞÜNE ÇEKİLİŞİ

Attila, Aetius'un saldırısını düşman şehrinin surları önünde bek lemeyi uygun bulmadı ve birleşik ordunun gücünü öğrendikten sonra adlarını –Marne üzerindeki modern Châlons–Catalannum'dan [1] alan Champagne'nin geniş düzlüklerine çekildi ve bu hareketle olasılıkla kendi kaynaklarının arkasına düştü; çünkü muazzam ordusunun tamamının Orelans önündeki hatlarda bulunması imkânsızdır. Çok yetenekli bir komutan, yiğitliği kanıtlanmış bir kral ve kendi ordusuna sayıca ve savaş alışkanlıkları açısından denk bir orduyla savaştığını biliyordu.

Châlons düzlüklerinin üzerinde, Avrupa'nın kaderi o sırada belirlendi. Orada toplanan savaşçılar, Gibraltar sınırlarından Hazar Denizi'ne kadar uzanan ülkenin uçsuz bucaksız topraklarından derlenmişti. Bu muhteşem olaydan on dört yüzyıl sonra, günümüzde, böyle bir karşılaşmayı, o güne kadar yükselen kişiyi devirmek için benzer koşullarda, aynı sınırsız topraklardan toplanmış orduların aynı düzlükte toplandığını; Attila'yı karakteri, başarısı davranışları ve evrensel hükümdarlık görüşüyle benzer birini hayal etmek bile mümkün olamaz ki her ikisi de yenilmiştir ve her ikisi de Avrupa'nın korkusu olmak için bir ya da iki savaşta geri gelmiştir.

DİPNOT:

(1) Jornandes tarafından Catalunya ya da Mauriscian düzlükleri olarak adlandırılır. De reb. Get. c. 36. Bazı yazarlar, Attila'nın hareketini Aetius ve Theodoric'e karşı koymak için ilerlediği şeklinde gösterir ve bazıları (özellikle Desericius, De intiis, &c.) Catalunya ya da Mauriscian düzlüklerinin Cebennes'e doğru uzandığını ve Auvergne'de Toulouse'den 100 mil uzakta olduğunu ve bu şehir ile Orleans arasında bulunan modern Mauriac kanıtlamaya çalışmıştır. Ancak bu, kendi harekât hatlarından kesinlikle bir geri çekilişti; fakat şehri boşaltma ihtimalini belirleyebilecek bir yönde değildi. Bir sonraki savaşın bilinen Toulouse'un 100 mil yakınlarında gerçekleştiği, babası Torismond'un savaşta öldürüldüğünü öğrendikten sonra Theodoric'in yokluğunda ağabeyleri tahtı ele geçirmeden ordularını kendi topraklarına sürdüğü iddiası tam bir saçmalıktır. Savaş kendi başkentinin önünde gerçekleşseydi, ordusunu eve götürmek için hiçbir sebebi olmazdı. Aetius ile hareket etmeye ve tacını korumak için olduğu yerde savaşmaya devam etmeliydi. Ancak Sidonius'un şahitliği, inkâr edilemezdir. Çünkü Hunlar taarruz ederek Orleans'a girselerdi ve onu yağmalamaları engellenseydi şehir o saniyede kurtarılırdı; fakat Auvergne'deki Mauriac, oradan Vizigotların başkenti Thoulouse'ye düz bir hat halinde Orleans'a 200 mil uzaklıktadır ve Cebennes yönünde uzanan düzlükler, Ausonius tarafında söz edilen Tolosa'nın sömürgeleriydi. Attila Fransa karargâhına ulaşmışsa, Orleans tamamen onun merhametine kalmış olmalıdır ve Meroveus'u Paris'teki krallığından çıkarmış, Sangiban'ı Loire'deki Alan tahtından indirmiş olurdu ya da onları tamamen kesip Gotlar ve Romalılardan ayırırdı. Ancak biliyoruz ki, her ikisi de savaşta kendi kuvvetleriyle bulunuyorlar ve Aetius'un ordusunun önemli bir bölümünü oluşturuyorlardı. Ammianus Marcellinus (l. 27. c. 3.) Metzlerin komşuları olan Cermenlere karşı Catalunya yakınlarındaki geniş düzlüklerde daha önceki dönemlerde yapılan br savaş hakkında bilgi verir. Nisan 1753 Mercure de France'ında Campus Mauriacus'un Merry sur Seine düzlüğü olduğunu ve Troyes'ten beş fersah uzakta olduğunu kanıtlamak için bir makale vardır. cit. Velly Hist. de France, l. s. 41. note duod. ed. Fransa'nın bazı haritalarında bu yerin adı Mercy/Merhamet'tir. Chauchard'ın büyük haritasında Chalons'un beş mil yukarısında, Marne yakınlarında bir Merry gösterir ve Chalons düzlüğüne uyarlanan Mauriacus adı, bu iki yerin adlarıyla muhtemelen ilişkilidir.

52
BİR KEŞİŞ ONU "TANRI'NIN KIRBACI" OLARAK TANITIYOR

Chalons'a doğru gerileyişi sırasında bir koşulun oluştuğu söylenir. Olmasaydı şüphe duyulacak bir durumdu. Attila tarafından adına karşı duyulan korku duygusunu arttırmak için geri çekilişi sırasında kendine özgü bir öneme sahip olması için siyasi bir entrika gerçekleştirildi.

Huzuruna çıkmak için acele eden Hıristiyan bir keşiş [1] karşısına getirildi. Keşiş, kendisine, halkının günahları karşılığında Tanrı'nın bir kılıç verdiğini, sağlam bir şehre girdiğinde her şeyin yeniden başlayacağını ve ona vereceğini ayrıntılarıyla anlattı. Ona, "Hıristiyanların cezalandırılması için, sen Tanrı'nın Kırbacı'sın."[2] dedi ve çok yakında gireceği savaşta başarısız olacağını; fakat krallığının elinden çıkmayacağını ekledi.

Bu andan itibaren Attila, Hıristiyan dinini yıkma ve cennete ait yetkinin temellerinde kendi evrensel krallığını kurma hakkıyla uyum gösteren "Tanrı'nın Kırbacı" unvanını kullanmaya başlamıştır. Tanrı'nın kendisi gibi ya da İskit uluslarının inandığı ilahın ana sembolü olarak görülen o kılıcın sahibiymiş gibi davrandı uzun süre.

Şimdi kullandığı unvan, Tanrı'nın günahlarına alçakgönüllülük ve tevekkül kılığındaki ikiyüzlü Hıristiyanlar için, onun ellerinde savunmak zorunda oldukları topraklara ihanet etmek uğruna bir bahane oluşturmuş gibidir. Batıl inançlara çok yatkın olunan bir

dönemde birçok samimi Hıristiyan'ın herhangi bir direniş göstermeden kendilerini ona teslim etmemeleri ihtimali yoktu. Attila, keşişin kehanetini dinleyip ordusunda her zaman çok sayıda bulunan kâhinlerine danıştı.

Onların geleneklerine[3] göre, bir sığırın bağırsaklarını ve parçalandıktan sonra kemiklerin üzerinde beliren belirli damaları incelediler ve ihtiyatlı bir şekilde savaşın kötü sonuçlarını kendisine anlattılar. Onu, düşmanlarının önemli liderlerinden birinin savaş sırasında öleceğine ikna ederek avuttular.

Attila'nın kehanetten, kaybı Romalılar için onarılamaz olan Aetius'u işaret ettiğini anladığı söylenir. Bu nedenle müttefik ordulara savaşı günün geç saatlerinde vermeye karar verdi ki, mümkün olduğu kadar az bir kayıpla kendisine bahşedilen kehanetin avantajını elinde tutabilsin ve yaklaşan gece, ordusunun çekilişini gizleyebilsin. Aetius'un reddettiği bir ateşkes önerdiği söylenir.[4] Kâhinlerin kehanetlerinin kendisinde tereddüt yaratmaması olanak dışı değildir ve belki de Belçika'da bırakmak zorunda kaldığı güçlerini toplamak için birkaç gün daha beklemeye isteklidir.

---

(1) Nicolas Olaus -Thurocoz, & c.

(2) Belki de daha uygunu "Tanrı'nın Dirgeni"dir.

(3) Jornandes, c. 36 ve diğerleri. Hıristiyan Piskopos Jornandes'in Attila'nın kâhinlerin raporlarını olayın gerçek kehaneti kabul ettiğini ve muhtemelen bir Hıristiyan olan Romalı General Littorius'un kendisi için ölümcül bir çarpışmadan önce kendi ordusundaki Hunların kâhinlerine başvurduğu hakkındaki ifadeleriyle doğrulandığı gözlemlenir.

(4) Nicolas Olaus. Ordusunun Miroman adlı bir sultana karşı İspanya'ya gönderdiği üçüncü bölümünü geri çağırmak için zaman kazanmayı istediği şeklindeki saçma öykü Olaus, Thurocz ve Michael Ritius ile ilgilidir. Fakat tamamen güvenilmezdir. İspanya'nın büyük bir bölümü Theodoric'in egemenliğindeydi ve Attila'nın ordusunun Pireneleri geçmiş olması imkânsızdır. Backshay de (Chron. Reg. Hung.) İspanya'ya Baetica ve Hispalis ya da Seville'ye kadar girmiştir.

53
CHÂLONS SAVAŞI

Büyük savaştan önceki gece,[1] Romalıların tarafındaki 90.000 Frank ve Hun ordusunun büyük bir bölümünü oluşturan Gepitler arasında önemli bir çarpışma gerçekleşti ve her iki taraftan da çok sayıda asker öldü. İlk dakikada Attila'nın düştüğü tereddüt her ne olursa olsun zamanı geldiğinde alışıldık kararını verdi. Bu karar Batı Avrupa'nın kaderini belirleyecekti. Düşman ordular, 150.000 adım uzunluğunda ve 100.000 adım genişliğindeki büyük bir düzlükte birbirlerine çok yakın bir şekilde yayıldılar.

Attila'nın kuvvetleri eğimli bir tepenin sol tarafında, Romalılarınki sağdaydı ki, her iki ordu da konum avantajını elde tutmak istiyordu. Aetius, imparatorun hizmetindeki askerlerle birlikte müttefik güçlerin sol kanadını komuta ediyordu. Theodoric, Gotları ile birlikte sağ kanadı oluşturuyordu ve Sangiban, Alanlarıyla merkezde bulunuyordu. Geri çekilmekten alıkonulacağı şekilde sarılmıştı. Çünkü kendisine şüpheyle bakılıyordu ve Attila'nın gazabından korktuğu biliniyordu. Muhtemelen Franklar[2] tarafından destekleniyordu.

Attila, Hunlarıyla birlikte bir grup seçilmiş askerin korumasında ordusunun merkezini komuta ediyordu. Kanatlar kendisine tabi, çeşitli uluslardan oluşmuştu. Bu ulusların aralarında Ostrogot kardeşler Walamir, Theodemir ve Widimir'in de bulunduğu krallar

komuta ediyorlardı. Bu krallar, yalnız yiğitlikleriyle değil; Amali ırkının ortak mirasçıları olarak soylulukları ile da göze çarpıyorlardı.

Onların arasındaki en ünlüsü, alandaki sayısız Gepid kuvvetini yöneten ve sağ kanadı oluşturan Arderic'ti. Attila, onun sadakâtine inanıyor, en çok onun önerilerine güveniyordu. Ostrogotların en yaşlı ve asi kralı olan Walamir ile birlikte Hunların lütuflarını paylaşıyordu. Sağgörüsü nedeniyle çok değer görüyordu. Walamir, Theodoric'in karşısında sol kanadı komuta ediyordu. Fakat Attila, ordusunun kalbiydi. Baş işaretlerine uydular gibi dikkat ediliyordu, en küçük bir göz hareketi izleniyor ve komutlarını yerine getirmek için bir an bile gecikilmiyordu.

Savaş, henüz ele geçirilmemiş, daha yüksek bir mevkiyi ele geçirmek için bir mücadele ile başladı. Attila, tepenin zirvesine ilerlemeleri için askerlerine emir verdi. Fakat Aetius onun bu hareketini sezdiği için orayı ele geçirip zeminden de faydalanarak yaklaşan Hunları izlemiş ve onları tepeden aşağı sürmüştü. Attila, askerlerini hızla topladı. Bu kadar ulusu yıktıktan ve dünyayı gerçekten dize getirdikten sonra görevlerinden habersizlerse, savaşta birer cahillerse, kazandıklarının bedelini ödemezlerse bunların kendilerinden zorla geri alınacağından habersizlerse onları sözcüklerle teşvik etmenin boş bir şey olduğunu düşündüğünü söylediği konuşmayla yüreklendirdi. Yeni bir lider bu gibi teşviklere başvurabilir ya da tecrübesiz bir ordu buna gerek duyabilir. Ama bu, onların duyması ya da onlara yöneltilmiş basmakalıp, alışıldık cesaretlendirme sözcüklerinden değildi. Çünkü alıştırıldıkları üzere cesur bir erkek için intikam almak adına savaştan daha güzel ne olabilirdi, doğanın en büyük hediyesi ne olabilirdi?

"Haydi, o zaman!" dedi. "Düşmana daha sert bir şekilde saldıralım! Saldırganlar her zaman en yiğit kalplere sahiptirler. Farklı ulusların birleşmesine tenezzül etmek, müttefikler aramak zayıflıktır. Bakın, şimdi bile, saldırıdan önce, panik halinde yüksek mevkiler arıyorlar. Tepecikleri ele geçiriyorlar. Küstahlıklarından pişmanlar, açık alanda istihkâmlar bulmayı arzuluyorlar. Roma silahlarının hafifliğini bilirsiniz. Düşmanın ilk yaralarla boyun eğeceğini

söylemiyorum. Çok yakın. Saflarda toplanıp kalkanlarını birbirlerininkine geçirirlerken olağanüstü bir ruhla savaşın, onların görkemlerini küçümseyin. Alanlara saldırın. Vizigotları alt edin. Zaferin huzurunu, savaşın kaslarını yok ederek kazanmalıyız. Sinirler kesildiğinde uzuvlar düşer. Kemikleri alındığında bir beden ayakta duramaz. Hunlar cesaretinizi toplayın! Tüm yeteneğinizi ve cesaretinizi ortaya koyun! Yaralananlar arkadaşlarından düşmanı öldürmelerini dilesin, sağlam olanlar kendilerini katlettikleri düşmanla doyursunlar. Kaderleri, fethetmek olanlara hiçbir silah zarar vermeyecektir. Ölecek olanlar ise kaderleri tarafından huzura taşınacaklardır. Talih –bu savaşın zaferi onlara bahşedilmemişse– Hunları diğer ulusların üzerinde niye muzaffer kılsın? Yüzyıllarca kapalı ve gizli olan Maeotian bataklığındaki geçiti atalarımıza kim açtı? Silahsız oldukları halde silahlı rakiplerini yenmelerini kim sağladı? Müttefik bir grup, Hunların şevklerini kıramaz. Yenilmedim; bize birçok başarının vaat edildiği yer bu alandır. Düşmana ilk mızrağı ben, kendim atacağım ve Attila savaşırken dinlenmeye dayanabilecek biri varsa o, yaşam enerjisine ihtiyaç duyuyordur."

Bu gibi teşviklerle, askerlerinin sıradan ruhları yenilendi ve anlatımının akışıyla kendi güçlerinin birliğine tezat olarak müttefik konfederasyonun zayıflığını açıkça söylerken ordusunu oluşturan tebaaların çeşitli kralları üzerindeki kontrolünün ne kadar mükemmel olduğu görülebilir. Coşkuyla ileri atıldılar. Zeminin dezavantajı altında işlerin gidişi zor olsa da, Attila'nın varlığı herhangi bir tereddütü engellemişti. Düşmanla göğüs göğüse savaştılar. Jornandes'e göre, antik dönemin kayıtlarında bir benzeri bulunmayan çarpışma; şiddetli, çetrefilli, yoğun ve iddialıydı. Bir yüzyıl sonra yazan bu tarihçi, yaşlı bir adamdan, düzlüğü bir ucundan diğerine geçen çayın kanla dolup bir sel gibi kabardığını, yaralarının acısını ve susuzluk işkencesi çekenlerin, ferahlamak için bu kanaldan kan içtiklerini duyduğunu söyler. Theodoric'in savaşın sıcaklığı içinde saflar arasında at koşturup Vizigotlarını canlandırırken Attila'nın

ordusundaki bir Ostrogot olan Andages'in mızrağıyla vurulup atından düştüğü bildirilmiştir. Karışıklık sırasında kendi süvarileri ona çarptılar ve Theodoric çiğnenerek öldü. Hunların sol kanadını[3] oluşturan Ostrogotların bu temasla zaferi kazanıp savaşı bıraktıları ve Vizigotların Attila'ya merkezde karşı duran Alanların ardına ilerleyerek Hunların konumlarını değiştirdikleri, kanatları ve arkaları tehdit ettikleri görülür. Fakat Attila karşı karşıya kaldığı tehdidin farkına vararak eşya arabalarıyla çevrelenmiş karargâhının ardına çekildi. Bunun ardındaki Hun okçuları, Got süvarilerinin ataklarına karşı aşılmaz bir engel oluşturdular. Fakat tüm ordu savunma hatlarının ardına geçmedi ve Hunlar hava kararana kadar direndiler. Çünkü savaşta Theodoric'in babasının tarafından olmayan, ancak ihtiyatlı Aetius tarafından muhtemelen Theodoric'in sadakati için bir teminat olarak kendi halkına yakın yerleştirilen ve Romalılarla birlikte Hunları tepeden aşağı ilk süren en büyük oğlu Torismond, onlardan ayrılarak Vizigotların anagövdesi için Hun askerlerini yanıltarak arabaların yanına kadar geldi ve yiğitçe savaşırken kafasından yaralandı ve atından düştü. Askerleri tarafından kurtarılınca saldırıyı durdurdu.

Savaşçıların bâtıl inançları, gece savaşı korkusunu arttırdı ve savaşı sona erdiren doğaüstü bir sesin[4] her iki ordu tarafından duyulduğu iddia edildi. Müttefiklerin Attila'nın ordusunun sol kanadını delen ve merkezini geri düşmeye zorlayan sağ kanadı tarafından akşam üzeri bu avantajı kullanırken Aetius komutasındaki sol kanat, Arderic tarafından sert bir şekilde durduruldu ve kendi kuvvetlerinin ana gövdesinden ayrıldı.

Aetius, sağının başarısından habersiz ve ordusunun geri kalanıyla tüm iletişimi kesilmiş şekilde çok büyük bir tehlike içindeydi ve Vizigotların yenileceğinden korkuyordu. Güçlükle karargâhına çekildi. Geceyi silahlanmış bir şekilde, siperlerinin muzaffer düşman tarafından saldırıya uğramasından korkarak geçirdi. En nitelikli zafer buydu; fakat savaşı Attila'nın karargâhının

yakınlarına taşıyan Vizigotlar için kuşkusuz zaferdi. Ancak sağ kanadı başarılı olsa da, Aetius bunu sürdürememiştir. Fakat bu çarpışmanın tek sonucu, her bir komutanın kendisine düşmanın suikast düzenleyeceği beklentisiyle geceyi geçirmesiydi. Attila, bir Pagan'ın gözükara azmiyle karargâhının sınırları içinde zırhları ve süvarilerinin techizatlarını yığdırarak o anda kullanılamayan, savunmaları püskürtülürse ya da herhangi biri kendisini öldürmek için saldırırsa düşmanların eline canlı düşmemek için kendisiyle birlikte kadınlarını ve varlıklarını yakacağı müttefiklere karşı bir cephe belirledi ve arabaların önüne silahlanmış güçlü bir grup adam ve okçular(5) bıraktı. Askerlerini canlandırmak ve Aetius'u bir saldırı beklentisiyle uyarmak için savaş aletlerinin bitmez tükenmez şamatasını sürdürdü.

---

(1) Jomandes de reb. Get. c. 36.

(2) Meroveus komutasındaki Frankların konumları hiçbir yazar tarafından bildirilmemiştir. Fakat muhtemelen komşuları Alanlar ile birlikte merkezdeydi. Eski Fransız vakanüvisleri hiçbir detay vermeden günün zaferinden en büyük payı ona bahşetmişlerdir.

(3) Nicolas Olaus, Walamir'in Hunların sağ kanadını ve Arderic'in sol kanadını; Aetius'un müttefik ordularının sol kanadını ve Theodoric'in sağ kanadını kumanda ettiklerini söyler. Fakat açıkça yanlıştır; çünkü Vizigotlar ve Ostrogotlar karşı karşıyaydı ve bir Ostrogot mızrağı Theodoric'e ölüm getirdi. Arderic kesinlikle Aetius'u bozguna uğratmış olma ününe sahiptir. Jornandes'in hesabı karışmıştır ve ifadeleri hem Arderic'in hem de Theodoric'in karşısında olduğu anlamına gelir. Vizigotların Roma ordusunun her iki kanadında olduğunu, Torismond'un babasıyla değil Aetius ile birlikte olduğunu anlatmaya çalışıyor olmalıdır.

(4) Sabellicus Enn.

(5) Blondus Hist. dec. I. I. 2.

54
VİZİGOTLARIN GERİ ÇEKİLİŞİ

Şafak, her iki orduya öldürülmüş insanların gövdeleriyle dolmuş düzlüğü gösterdi. Attila'nın savunmada kaldığını ve ilerleme niyeti göstermediğini sezerek önceki gecenin başarılarından etkilendi. Vizigotlarla iletişim kurduktan sonra, Stilicho'nun ordusu Radagais'in büyük ordusunu Floransa yakınında yenince Attila'yı bir kuşatmayla yenmek kararlaştırıldı. Çünkü Hun okçularının atışları öyle sıkıydı ki, ona bu konumdan saldırmaya cüret edemediler.

Muzaffer Theodoric kayıptı ve askerleri arasında kimse yok oluşunun nedenini bilmiyordu. Torismond ve ağabeyi onun cesedini aramak için bir grup oluşturdular ve onu en büyük ceset yığınlarının arasında buldular. Vizigotların karargâhında görkemli merasimler ve nazik Romalıların kulaklarına ahenksiz gelen yüksek sesli bağırışlarla cenaze töreninin gerçekleştirildiği Hunların karargâhından duyuldu. Torismond, atalarının kalkanları üzerinde bir kral konumuna yükseltildi. Aralarından ayrılan babasına vatandaşlarının geleneklerinin gerektirdiği tüm onurlarını sundu, coşkulu bir şekilde intikamını Attila'dan almayı istiyordu. Attila inindeki bir aslanla karşılaşmayı yeğleyecekti. Fakat Vizigotlarıyla birlikte yek başına saldırma girişiminde bulunacak kadar aceleci değildi ve Aetius'a danışması gerekliydi. Yaşamının her anında ikili oynadığı belli olan bu kurnaz politikacı, yeni bir saldırıyı kendi

açısından avantajlı bulmadı. Hunlar, böyle ciddi bir adamın kaybına katlandılar. Yoksa Attila'nın saldırılarını yinelemesi hatta Roma topraklarına girmesi ya da Vizigot krallığını fethetmesi olası değildi. Diğer taraftan, Hunlara hepten boyun eğdirmeyi başaracaksa imparatorluk için daha az tehlikeli olduğunu ispat edebilecek ikinci bir Aleric bulunmalıydı torunları arasından.

Onun planları imparatorluk moru üzerine kilitlenmişti ve kendi ilerleyişi lehinde bir görüşle Attila ile gizli müzakerelere girdiğini söylenen rapor muhtemelen doğrudur. Genç müttefikine danıştığında, bu kişi kendisine yeniden saldırmaktan sakınmasını ve kuvvetleriyle kendi topraklarına çekilmesini önerdi; yoksa daha genç kardeşleri, onun yokluğundan yararlanarak onun tahtını ele geçirebilirlerdi. Benzeri bir kurnazlıkla Belçika topraklarını yeniden ele geçirme ümidiyle başka bir çarpışmanın riskini almak yerine Clodion'un krallığından kendisine kalanlarla yetinmesi için Meroveus'un da aklını çeldi.

Savaşta 160.000 kişinin[1] yaşamını kaybettiği tahmin edilmektedir. Sayılara ya da savaşçıların kahramanlıklarına, dökülen kanın yoğunluğuna ya da Avrupa'nın tamamı için sonuçlarına bakacak olursak gelmiş geçmiş en önemli savaşlardan biridir bu savaş.

Vizigotların geri çekilişleri Attila'ya haber verildiğinde Attila, bunun kendisini alelacele bir girişime teşvik etmek için kurnazca bir yem olduğunu düşündü ve bir süre karargâhının çok yakınlarında kaldı. Son konumlarının kesin ve sürekli sessizliği onu gerçekten geri çekildiklerine ikna ettiğinde aklı başına geldi ve evrensel egemenlik umutlarının hepsi yenilendi. Konuşmaları çok kibirliydi ve Torismond'un gittiği doğrulanır doğrulanmaz şöyle bağırdığı söylenir:[2] "Gözlerimin önünde bir yıldız kayıyor ve yeryüzü titriyor. Tanrı'm, ben dünyanın çekiciyim!"

Bu tuhaf ifade, Tanrı Thor'un, biçimi bir haça benzediği bilinen

ve Attila'nın taşıdığı söylenen gizemli kılıçla nerdeyse aynı olan çekicine bir ima olarak kabul edilir. Çünkü kılıç ters tutulduğunda kabzası çekiç, keskin tarafı da sap olur. Müttefik orduların hiçbirinden yeni bir direnişle karşılaşmadı ki buradan Aetius'un kendisiyle gizli bir anlaşmaya [3] vardığı sonucuna ulaşılabilir. Tıpkı şüphenildiği gibi, hiçbir zaman kamuoyuna açıklanmamış ve Aetius da bu konuda Romalılara bilgi vermemiştir. Bu durumdan bir sonuç çıkaracaksak, koşullar şunlar olmalıdır: Attila, Roma bölgesine ya da Tolosa Krallığı topraklarına saldırmayacak; fakat Alberon için Camercura Krallığı'na kadar varmış Belçika fetihlerini de elinde tutacaktı ve müttefikler tarafından taciz edilmeyecekti. Bu koşullara Aetius'un da kendi yükselişi için özel koşullar eklemiş olabileceğini düşünüyoruz. Attila'nın ölümden sonra, Valentinian, Aetius'un idam edilmesine neden olunca vatana ihanet planlarından, idama götürüldüğü gece haberdardı.

---

(1) Jornandes, önceki gün ölen Franklar ve Gepidlerin yanında 162.000 kişi olduğunu söyler. H. Palladius öldürülenlerin sayısını 15.000 olduğunu söyler. s. 24. İdatius, 300.000 kişinin öldüğünü söyler. Calanus her iki taraftan 160.000, Nicolas Olaus her iki taraftan 180.000 kişinin öldüğünden söz eder. Fakat bu yazarlar her iki taraftaki ölülerin sayılarını kullanarak orijinal raporu ikiye katlamışlardır.

(2) Nicolas Olaus. Atilla'nın bâtıl haşmetinden çıkardığı öneminin ne kadar büyük olduğuna dikkat etmeyenler tarafından bu sözlere çok az dikkat edilmiştir. Bu gibi ifadelerin onun tarafından kullanılmış olması, imayı anlamayan bir tarihçinin daha sonra ortaya çıkardıklarından çok daha olasıdır.

(3) H. PAlladius Aeitus'un ele geçirdiği fırsatı, ya Gotların üstünlüğü ya da savaşın uzamasının kendi planlarına uyması nedeniyle kullanmadığını söyler.

55
KILIÇ TANRI'YA KURBAN
TROYES'E GİRİŞ

Bir yenilgi izlenimini ortadan kaldırmak için Attila, kendisine üstün gelerek yenenlerin geri çekilişi sonunda kendisini efendi olarak bıraktıkları savaş meydanını inceledi. Ulusunun geleneklerine göre, Tanrı Mars –yani kuşandığı kılıç ve Savaş Tanrısı'nın görülebilir kişileştirilmesi– onuruna büyük bir kurban töreni[1] düzenlenmesini emretti. Bu kurbanın âdeti bu tarzdaydı.[2] Her bir kenarı 375 adım olan, üç kenarı dikey, biri de dereceli bir kare olan ve yüksek bir çalı çırpı demeti oluşturdular ki kolaylıkla asılabilsin. Sıradan konumlarında bu gibi yapıların her biri 150 araba çalı çırpı yığını ile tazelenir. Tepesine Savaş Tanrısı'nın sembolü olan kadim demir kılıç yerleştirilir. Bu ilaha koyunlar ve atlar kurban edilir.

Kurbancı, ilk önce hayvanın ayaklarını sağlam bir iple bağlar. Arkasında durup ipi çekerek hayvanı yere yıkar ve böylece Tanrı'ya dua ederek hayvanın boynuna bir kement atar ve ipi bir sopayla bükerek onu boğazlar[3] ve onu yakmadan, kesmeden ya da parçalamadan hemen yüzmeye ve pişirmeye başlar. Kadim zamanlarda vahşiler, yakacağın çok az olduğu sınırsız düzlükler üzerinde yaşarlarken tıpkı Güney Amerika yerlileri gibi, hayvanların kemiklerini yakacak olarak hatta hayvanın postunu tencere olarak kullanırlardı. Hayvan pişer pişmez, kurbancı etten ve iç organlardan

ilk payı alarak geri kalanları onun için atar. Her yüz tutsak içinden seçilen bir tutsağın kurban edilişi hayvanlarınkiyle aynı değildir. İlk önce kafasından aşağı şarap dökülür ve gırtlağı kesilir, akan kan bir kupada toplanır ve yığının tepesindeki kılıcın üstüne dökülür. Böylece ölüdürülen her adamın sağ omzu, eli ve kolu ile birlikte kesilir ve havaya atılır, törenin bitiminden sonra organ nereye düştüyse orada, beden de olduğu yerde bırakılır. Dokuz yüz yıl önce İskitlerin kurban âdetleri böyleydi. Hunlar Avrupa'daki ilk başarılarını da böyle kutlamışlardı ve şimdi Attila, Hıristiyanların çekilişi için Châlons düzlüğünde şükranlarını böyle sunuyordu.

Hıristiyanların karşısında titredikleri, Aryenlerin ve diğer bazı tarikatçıların Katoliklerin yok edilmesi için komplolarında kullandıkları kişi böyle bir adamdı. Ammianus Marcellinus, onun zamanında Hıristiyanların birbirlerine karşı olduğu kadar hiçbir vahşi hayvanın bu kadar kana susamış olmadığını söylemiştir. İstilayı sürdürmekten çok, geri çekilme izlenimini silme ve elde ettiğini denetleme düşüncesiyle tüm kuvvetleriyle yeniden ilerledi. Ancak doğrudan Orleans üzerinde değil; Orleans'ı tehdit edecekmiş gibi görünen bir yöne doğru ilerledi ve Temmuz'un 29'unda Troyes önüne geldi. Takdis edildikten hemen sonra şehir Attila'ya teslim edildi. Şehri ve sakinlerini bağışlaması sağlandı. Dışarıya başı çıplak çıktığı, rahipleriyle birlikte birçok insanın huzuruna gelip krallara baş eğdiren ulusları ve egemenliği altındaki her yeri yıkan kişinin kim olduğunu sordukları söylenir.

Attila şöyle yanıtlamıştı: "Ben Hunların hükümdarı ve Tanrı'nın Kırbacı'yım." Lupus şöyle karşılık vermiştir: "Tanrı'nın istediği herkese saldırabilecek Kırbacı'na kim direnecek! Bu nedenle gelin, Tanrı'mın Kırbacı, istediğiniz yere ilerleyin; her şey size Tanrı'nın temsilcisi olarak herhangi bir engelleme olmadan itaat edecektir."

Attila, şehre zarar vermeden şehir boyunca yürüdü ve Hıristiyan efsaneleri Hunların körlüğe yakalandıklarını öyleki hiçbir şey görmeden geçip gittiklerini söylerler ve Lupus'un kutsallığına bir mucize atfedilir. Bu ikiyüzlü hain; kılıcı son Hıristiyan tutsakların kurban kanıyla pis kokan barbarı, Tanrı'nın temsilcisi olarak

karşıladı. Attila ile Ren'e ilerledi ve piskoposluk bölgesine geri dönmedi. Methiyecileri Atttila'nın kendi ruhunun iyiliği için Lupus'u kendisine eşlik etmeye zorladığını söylerler. Attila'nın diğerlerini teslim olmaya ikna eden yüksek rütbeli, sahte bir Hıristiyanın kendisine yararlı olacağını düşünmesi olası değildir. Piskopos muhtemelen yaptığından sonra Attila'nın koruyuculuğunda güvende olacağını düşünmüş olabilir. Ancak Hun'u böyle onurlandırarak kabul ettiğinde Fransa'yı hemen terk edeceğini beklememişti.

Piskopos Clermont'tan hemen sonra, övgüsü belki de pek değerli olmayan ve yazıları Prudentius'unkinden oldukça farklı ve adı da gerçek bir Hıristiyanınkinden çok bir Pagan'ı andıran Sidonius Apollinaris tarafından övülmüştür. Attila, sonra yürüyüşünün yönünü de-ğiştirir ve Pannonya'ya geri döner. Ancak, Belçika'daki Cameracum Krallığı'nı Moreveus'a karşı savunmak için geride örgütlü bir güç bırakır. Çünkü Alberon ve iki kardeşi, Clovis'in (Louis) ordusuna yenilene ve ardından onun tarafından katledilene kadar orayı ellerinde tutacaktır.

Attila,[4] Troyes'i geçip ağaçlara atlayan insanları görünce onlara acıdı ve evlerine korkusuzca dönmelerini emretti. Boynunda bir, diğer ikisi bir yük katırının sırtında ve yanında yedi daha büyük kızı bulunan bir kadın, Attila'nın ayaklarına sarıldı ve onu korumasını diledi. Kendilerini onun merhametine teslim edenlere şefkat gösterirken kendisine karşı koyanları öldürmek Attila'nın genel politikasıydı ve tutkulu görüşlerine engel olunmadıkça doğal olarak iyi huyluydu. Yalvaran kadını sevecen bir şekilde ayağa kaldırdı, lütuflarının teminatıyla ve yeteri kadar hediye verip kızlarının eğitimini sağlaması ve çeyizleri için ona imkân sağlayarak gönderdi.

---

(1) Nicolas Olaus, Callimachus, & c.

(2) Herodot.

(3) Musevi olmayanların "ilahların kirlerinden ve zinadan ve boğazlanmış şeylerden ve kandan kaçınmaları" şeklindeki yasakları (Acts xv. 20.) kurbanın

putperestçe tarzına açıkça gönderme yapar. Tıpkı zinadan kaçınma gibi, tanıtıldığı tarzda Babillilerin hatta Atinalıların uyguladıkları ilahi iffetsizlik davranışlarına açık bir gönderme vardır. Bu kurban tarzı Yaratılış ix. 4'teki kesin emrin doğrudan ihlaliydi. "Canlı eti, bu nedenle kanlı eti, yememelisiniz"; kadim zamanlarda en yaygın ve en yüksekteki İskit putperestliği, yasaklamanın –kanın mistik önemi gibi– nedenlerinden biriydi. Yahudi kurbanlarında hayvanların kanları daha mükemmel bir kefareti simgeler; İskitlerin kurbanlarında tutsakların kanları mükemmel bir kefareti sağlar hayvanlarınki uygun değildir; fakat tüm hayvanlar kurban edilir ve yenir. Eski Ahit'teki neredeyse her yasağın emirleri katladığına ve bu yasakların hepsinin putperestlerin yanlış uygulamalarına yöneltiğine inanıyorum.

(4) Callimachus. Nicholas Olaus.

56
EUTROPIA - ST. URSULA VE KATLEDİLEN BAKİRELERIN ÖYKÜSÜ

Belçika'yı[1] savunmak ve bu bölgenin ele geçirilmesini tamamlamak için geride bırakılan kariyerine, Châlons savaşından önce Hun ordusunu çok yorarak müthiş bir direniş gösteren Rheims'in yağmalanmasıyla başlayan Giulas'ın, Hunlar'a komuta ettiği söylenir. Büyük bir baskı altındaki vatandaşlar[2] piskoposları Nicasius'un etrafında toplandılar. Ümitsiz direnişin ölümcül alternatifi ya da barbarların kesin intikamına teslim olmak hakkında onun önerilerini sordular. Nicasius onlara Attila'nın başarısına kendi günahlarının karşılığında izin verileceğini; fakat kurtuluşa ve cennet yaşamına ulaşmak için bu tiranının ellerinde işkencelere katlanmalarının kaderleri olduğunu anlattı. Onları, kendisini örnek almaları ve izlemeleri konusunda cesaretlendirdi. Dindar bir bakire ve güzelliğin haddinde olan kız kardeşi Eutropia, öğütlerini güçlendirdi ve şehir halkının birçoğu onların coşkun dindarlıklarıyla hareketlendiler ve Nicasius'un Hunlar tarafından katledildiği Bakire Meryem Kilisesi'ne kadar ilahiler ve mezmurlar söyleyerek onlara eşlik ettiler. Eutropia'nın güzelliği, ağabeyini katleden fatihin arzularını uyandırmıştı. Fakat Eutropia'nın adamın iki gözünü birden oyduğu ve kilisede tutsak alınan tüm Hıristiyanlarla birlikte

öldürüldüğü söylenir. Rheims yakılıp yıkılmıştı; fakat Attila orada değildi. Arras Piskoposu Diogenes de[3] Hunlar tarafından öldürülmüştü ve şehir yerle bir edilmişti. St. Servatius'un kutsallığı ve dualarına rağmen Tongres de[4] aynı kaderi paylaştı. Maastricht ya Châlons savaşından önce ya da sonra acı çekti. Tongres'in yıkılmasından sonra, Hunların St. Ursula'nın ve 11.000 bakirenin sözde şehitliği ile ünlü Cologne'yi kuşattıkları söylenir. Saçma bir öyküdür. Fakat bu bayan takvimde yer aldığı için dikkate değerdir. Hun generalinin gözleri sönmüş olmasaydı kesinlikle diğer harekâtları gerçekleştirecekti; onların Eutropia tarafından çıkarıldığı düşünüldüğünde vahşice davranıp Cologne'de birçok genç kadını kılıçtan geçirmiş olması olasılık haricinde değildir. Fakat Ursula öyküsü düpedüz saçmadır. Giulas adı daha eski bir öyküden ödünçlenen Julius adının bozulmuş halidir ve Hun komutanın gerçek adının bu olması mümkün değildir. 11. yüzyılda yıldızı parlayan ve Ursula'ya ilişkin ilk öyküyü ayrıntılarıyla yazan ilk yazar olan Sigebertus'tur. Öykü, iki yazar tarafından farklı varyasyonlarla anlatılır. Nicolas Olaus'un öyküsü şöyledir: Ursula, Britanya kralının tek kızıdır. Angli kralının oğlu Etherus onu sevmektedir. Etherus, Birtanya kralından onu kendisiyle evlendirmesini rica eder. Kızın yemini uyarınca üç yıl gezmesine izin verilmesi koşuluyla isteği kabul edilir. Kız, Etherus'tan yoldaşları için şüphe edilmez bir dindarlığa sahip on bakire ve herbirine ve tabii ki kendisine biner bakire daha eklenmesini talep eder. 11,000 bakire Ren'in ağzına on bir gemi içinde, Roma'ya yayan yolculuk edecekleri Cologne ve Basle'ye geldiler. Yemini uyarınca o bölgedeki tüm tapınakları ziyaret ederek Roma'nın Suriyeli papasıyla, Gulias komutasındaki Hunlar tarafından katledilecekleri Basle ve Cologne'ye döndüler. Gobelin Persona (doğumu İS 1358), Cosmodrom'da, öykünün saçmalığını ifade eder ve bu dönemde Roma'nın böyle bir papasının ya da psikoposunun olmadığını ve Roma'ya böyle ziyaretlerin gerçekleştirilmediğini kanıtlar. Öykünün Shonaugialı bir keşişten, yaklaşık 1156 yılında öğrenildiğini söyler; Pray, G. Persona'ya

güvenerek, Elizabetha Shonaugiensis'in 12. yüzyıldaki ilhamlarında bakirelerin doğru olmayan öyküsünün halihazırdaki biçimini ilk kez eklediğini söyler. Çünkü bu kadın olayı Attila'nın zamanına bile yerleştirmemiştir. Ursula'nın adının azizler takviminde Elizabeth'in zamanından önce bulunduğu ve bu öyküyü kendisinin uydurmadığı kesindir. Çünkü 11.000 kutsal bakire şöleni gününde gördüğü bir vizyonla bunu ilişkilendirdiğinden söz eder. Kardinal Desericius, Roma'da olayı 237 yılına atfeden, eski ve kötü bir elyazması buldu. Bu elyazmasında Aleksandre Severus'un Maksimin'i İllirya'dan Trakya'ya Cermenleri Ren yakınında baskı altında tutması için gönderdiği söylenir. İlki öldürüldü. Maksimin kendisini imparator ilan etti. Julius'u Cologne'yi kuşatması için Ren valisi olarak atadı ve Romalılar'a karşı nefreti nedeniyle Roma'dan dönen bakirelerin Julius tarafından katledilmesine neden olmuştur. Maksimin, can verdiği Aquileia kuşatmasına çıktığında Juius'un bir grup Suni (Pliny, Tacitus ve Cluverius'un sözünü ettiği Cermenik bir halk) topladığı ve bakireleri kılıçtan geçirdiği ve daha sonra bu Sunilerin, Latin ortografisine göre Chuni, Hunlarla karıştırıldığı bilgisini verir. Yazma Lampridius ve Capitalinus'u yanlış bir şekilde aktarır. Baronius'taki (Ann. eccles.) bir başka bilgi öyküyü 381 yılına yerleştirir. Gratyanların Hunların dostluğunu kazanıp bir alayla Büyük Britanya'ya bir bölümüyle de Alanlarla birlikte Galya'ya girmeyi istediklerini; Büyük Britanya'da önemsiz bir kral olan Conan'ın Maksimus'a Galya'ya doğru eşlik ettiğini ve Amoricanlar tarafından tahliye edilen bölgeye Britanya askerlerini yerleştirmeye onu ikna ettiğini, Conan ile evlenen Ursula için Cornwall kralını Dinoc'a gönderdiğini, 11.000 bakirenin yeni koloni oluşturacak askerlere eş olacaklarını; Gaunus'un bir Hun ve Melga'nın bir Pictish olduğunu ve bakireliklerini kaybetmektense ölümü tercih ettikleri için kılıçtan geçirildiklerini söyler. Baronius bilgiyi muhtemelen Monmouthlu Geoffrey'den elde etmiştir ve Brut ya da Maksimus ve Cynan'ın Galya Kralı Hymblat'ı öldürdüğünü, Cornwall kontuna 11.000 soylu Briton için 60 yabancı kızkardeş

ve bakire hizmetkârlar gönderen Cynan'a Maksimus'un Armorica'yı verdiğini söyleyen Britanya Kralları Vakayinâmesi'nden kaynaklanır. Gemileri açıldı ve bir kısmı battı. İkisi, Gratyanların desteğiyle denize çıkan bir Hun komutanı olan Gwnass ve Pictlerin komutanı olan Melwas tarafından ele geçirildi. Brut'un bir başka yazmasında, Cynan'ın Cornwall Kralı Dunawd'ın kızını kendisine aşık ettiği ve onun için çok sayıda İngiliz kadını gönderdiği söylenir. Bk. Roberts, Britanya Kralları Vakayinâmeleri s. 101'de, *um-vil-ar-deg* yanlışlıkla 11.000 yerine 1100 olarak çevrilmiştir. Bk. Walters sözlüğü 100.

Britanya ve Cornwall arasındaki müteakip bağlantıları hakkında bilgi veren bu öykünün gerçekliğinden şüphe etmek için bir neden yoktur ve St. Ambrose'nun Maksimus'a, o sırada Hunların Roma İmparatoru tarafından kiralandıklarını yazdığı bir mektuptan ve Hunların Galya'ya girmek istediklerini; fakat Valentinian tarafından geri çevrildiklerini yazdığı bir başka mektuptan açık bir şekilde anlaşılır. Sigibertus vakayinamesinde, 389 yılında Gnamus ve Melga'nın Hunların liderleri olduğunu ve Maksimus'a karşı Gratian tarafından Britonların Büyük Britanya'yı yakıp yıktıklarını; fakat Maksimus tarafından gönderilen destekle İrlanda'ya sürüldüklerini söyler. Hunlar bir ulus olarak, kesinlikle denizci bir toplum değildir. Fakat Kuzey'i istilâ ettiklerine Kuzeylilerin ardında deniz seyyahları olarak maceralara atılmamış olmaları olanakdışı değildir. Vegnier, Vertot, Dubos, Turner; Britonların Maksimin zamanında Armorica'ya göç ettiklerini reddederler, oraya ilk yerleşen Briton'un 513'te Saksonların saldırılarından kaçan bir Rhivallon olduğunu savunurlar. Loire, Britanya'nın güney sınırıdır ve 5. yüzyılda yazan ve Thoulouse Kralı Euric'e Loire'un yukarısında yerleşmiş Britonlar'ı istila etmesi ve onları fethetmesi tavsiye edildiğini söyleyen Sidonius Apollinaris'in sözleri onların iddialarının yanlışlığına göre daha inandırıcıdır. Sidonius'un bir mektup yazdığı Riothamus onların kralıdır ve Jornandes tarafından Fransa'daki Biturigelerin arasındaki

Britonların kralı olarak Riothimus'tan söz eder. Bunların sonucu, Maksimus Britanya'da British kolonisini 4. yüzyılda kurduğunda kolonistlerin bazı eşlerinin ya da müstakbel gelinlerinin Gratian hizmetindeki bir Hun ve Pictish korsan tarafından ele geçirildikleri, bir sonraki yüzyılda Attila'nın Eutropia tarafından gözleri oyulan generalinin Colonia Ubiorum olarak adlandırılan Cologne'de bazı kadınları kılıçtan geçirdiği; Britanya kolonisi prensinin gelini Ursula'nın korsanlar tarafından öldürüldüğünü, bir şehit olarak kutsandığını; 11. ya da 12. yüzyıllarda, bir koloniye (Colonia) mensup kadınların öldürüldüğü ve Hunların azgınlıklarına direnmenin cezasını çektiklerini anlatan iki tip öykü[5] ortaya çıktığı anlaşılır. Bu öykünün gerçekte böyle olduğu görünmektedir. 8. ve 9. yüzyılda şehitler hakkında yazan Floras, Ado ve Wandelbert; Cologne'deki bakirelerin katledildiklerinden söz ederler. Fakat Büyük Britanya, Ursula, Ethereus ya da herhangi bir bakirenin adını ya da Roma'ya bir hac hakkında herhangi bir şeyi anlatmazlar. Cologne'nin (Agrippina Colonia Ubiorum) Hunlar tarafından yıkıldığı Sigonius, Herm. Fleinius vit. SS. ad 21 Oct ve Harseus ap. Vales ve Macar yazarlarının yanında diğerleri tarafından doğrulanmıştır.

---

(1) Champagne'nın Galya'nın bir parçası olduğunun kabul edilmediği anlaşılabilir. Jornandes'e göre Aetius, Torismond'a Chalons'dan Galya'ya dönmesini tavsiye etmiştir. Guilas adının gerçekliğinden söz edilemez.

(2) Nicolas Olaus. Hagiographi. Nicolas Olaus, Atilla'nın ters bir yöndeki Troyes'i geçtikten sonra Rheims'e yürüdüğünü söyler ki, bu olanaksızdır. Direnmeyen bu iki şehre saldırının aynı anda olması daha mümkündür.

(3) Molanus in eulog. S. Vedasti.

(4) Bazı yazalar, Rheims ve Tongres'in Chalons Savaşı'ndan önce yağmalandıklarını düşünmüşlerdir.

(5) Philopatris'teki Lucian'a atfedilen bir metnin bu öyküyü ima ettiği ve çeşitli nedenlerle 12. yüzyıla atfettiği olayın modern tarihinin kanıtı olduğu

Nimrod'un yazarı tarafından iddia edilmiştir. Bu rezil olayın tarihine ilişkin herhangi bir fikir ileri sürmek benim uzmanlık alanımda değildir. Fakat bu öykü için benim belirleyebildiğim tarih, 9. yüzyıldan sonra ve 12. yüzyılın sonundan önce, onun düşüncesini desteklemektedir. En saçma iddia Callesius tarafından ortaya atılmıştır (Annal. Eccl. Germ. t. 1. 1. v. num. 106- 7.): Komşu ülkelerin bakirelerinin hepsi kendilerini vahşetten kurtarmak için Cologne'ye toplanmıştır. Bu fikir, en olası iddia olarak Pray tarafından aptalca övülür. Fakat diğer taraftan Calseius'un Hun ulusunun azgınlığını kanıtlamak için Salvianus'tan yaptığı alıntıya karşı, milliyetçiliği en gülünç şekilde ortaya çıkar. Çünkü Salvianus Marseilles'te yazmıştır ve Attila'nın Galya'ya girişinden altı ya da on yıl önce ölmüştür.Pray, onun Burgundy'ye saldırdıklarında ya da Narbonne yakınlarında Littorius emrinde hizmet ederlerken tanıdığı Hunların davranışlarını nasıl bilebileceğini sorar. Bu fırsatlar, kendilerini yönetme tarzlarına yeterli bir kavrayış olanağı sağlıyor gibi görünmektedir ya da başka herhangi bir şey Hunların savaşta diğer barbarlardan daha saldırgan olduklarını iddia eden Salvianus'un ifadesinden daha belirleyici olabilirdi. Çünkü bu konudan onları aşağılamak için değil; dile düşmüş bir gerçek olarak; ancak kendi düşüncelerini sansürleyerek tesadüfen söz eder. Salvanius'un yaklaşık 440'ta öldüğü sanılmaktadır. Vandalların istilasından, Vizigotların yağmacılığından ve Bagaudların isyanından söz eder; ancak olasılıkla kendisi bu olayın gerçekleşmesinden önce öldüğünden Attila'nın istilasından söz etmez. Callesius'taki tuhaflık Cologne'de bu kadar çok sayıda bakirenin bulunmasının gerekliliğine inanmasından kaynaklanır; oysa birazı orada öldürüldüyse daha az sayıda genç kadın bulunması olasıdır. İki öykü oluşturulmaya başlandığında ya da en azından Cologne'nin, Ren'deki koloninin, keşişleri Britanya'daki koloniye giden St. Ursula'nın hizmetkârlarıyla birlikte kendi şehirlerinde öldürüldüğünü düşündüklerinde 11. ya da 12. yüzyıldaki keşişlerin doğal olarak, onun Roma'ya hacca gittiği şeklinde yanıtlamak zorunda kalacakları asıl soru şu olmalıdır: Tanrım, zavallı hanımefendi, oraya nasıl gitmiş? Öykü daha sonra süslenmiştir ve evli olduğu eşi Aethereus'un unvanıyla ve bakirelere verilen adlarla (Cordula, Pinosa, Eleutheria, Flontia) şereflendirilmişti. Bk. Premontreli Richard. Weddercamp Hist. Sec. Prim. &c. Helmst. 1700, s. 30. Bakirelerin sayısı Britanyalı kolonistlerin müstakbel eşlerinin sayısıyla ilişkilidir. Fakat çok azının Hunların eline gerçekten geçtiği bilinir. Schonauglu Abess Elizabeth'in vizyonları 1150 yılında yayımlanmıştır. Desericius tarafından anılan elyazmasında iddia edildiği gibi, bakirelerin Hun Julius tarafından, İmparator Maksimus ve Africanus'un kışkırtmalarıyla öldürüldüklerini söy-

ler. Psikopos, daha sonra Papa Cyriac olarak adlandırılır. Onun tarafından St. Pantalus olarak adlandırılır. Maksimus'un kolonisinin kadınlarının katledilmesi Cologne'deki bakirelerin katledilmesiyle benzeştirilir benzeştirilmez, olayın Maksimus ile bağlantısı ortadan kalkmıştır ve Avrupa'da bir Hun'un bulunuşundan 136 yıl önce bir Hun'u vali yapmanın büyük tuhaflığı ile birlikte karakterinin vahşiliği ve adlarının benzerliğinden tarih Maksimin'e aktarılmıştır. Spencser Gaunus ve Melga'nın seferini aşağıdaki dizelerde şöyle diler getirir:

Sonra Hunlar ve Pictler bu toprakları istila ettiler.

Maximinian hükümdarlığı döneminde. -- Fa. Qu. c. 10. b. 2. st. 61. ve bir sonraki dizede Maksimus'un kolonisine yaptıkları seferi anlatır:

Yorgun Britonlar
Savaşçı gençlikleri Maksiminian tarafından alınacak.

57
PANNONYA'YA DÖNÜŞ - KARGA ATTİLA'NIN ÜSTÜNE KONAR- İTALYA ÜZERİNE YÜRÜYOR

Muhtemelen Attila,[1] Troyes'ten doğrudan doğruya ya Strasburg[2] ya da Basle yoluyla Tuna boyunca ilerleyerek Pannonya'ya döndü. Sonraki kışı, belki de antik Buda olan başkenti Sicambria'da geçirdi. Truvalı Antenor tarafından kurulduğu inanılmaz bir şekilde ifade edilmişti. Attila Sicambria'yı[3] inşa ettiğinde ya da genişlettiğinde oraya kendi adını vermeyi istediği, aralarında şehrin Attila mı yoksa Budawar[4] mı olarak adlandırılacağı konusunda büyük bir tartışmaya tutuştukları söylenir. Bleda bazı yazarlar tarafından Buda olarak adlandırılır. İskandinav sagalarında Attila'nın babasının adı Buddha olarak verilir ve Attila'nın kadim İskandinav destanlarında bazı durumlarda kendisini tanımladığı Buda, Odin ya da Wodin'in Doğu'ya özgü unvanı, adına bir gönderme olarak da düşünülebilir. Kışı güçlerini toplayarak geçirdi ve 453 yılı baharının başlarında Galya'ya girdiği ordudan daha büyük bir orduya[5] sahipti. Mevsimin başlarında Roma'yı yıkmak için muhteşem ordusuyla harekete geçti. Atının üzerine yerleşir yerleşmez bu mühim seferinin komutasını aldı. Sağ omzuna bir karganın[6] konduğu ve bunun hemen ardından görülemeyecek

kadar yükseğe havalandığı söylenir. Alâmeti keyifle karşıladılar ve askerler İtalya'nın ele geçirilmesi ve yağmalanmasından daha fazla bir şey beklemediler. Tanrı Odin'in onun görevlerini yerine getirmek için, her gün dünya üzerinde uçan ve akşam onun cennetteki sarayına dönen iki kuzgun ya da kargası olduğu anlatılır. Bu ulaklar Roma ve Grek mitolojisinde bilinmez. Plutarch iki kargadan birinin doğuya, diğerinin batıya Jupiter tarafından gönderildiğini ve dünyanın etrafında uçtuktan sonra Delphi'de buluştuklarını söyler. Livy; Valerius, bu nedenle Corvinus olarak adlandırılır. Güçlü Galya ile çekişmeye giriştiğinde bir karganın onun miğferine konduğunu ve düşmanın gözlerine saldırarak ona zaferi bahşettiğini söyler. Prudentius'tan Delphi'ye özgü bu kargalardan birinin Apollo için kutsal olduğunu biliyoruz.

Büyük İskender, Parsetonium'dan Jupiter Ammon Tapınağı'na giderken çöl kumları ortasında ölme tehlikesindeyken iki karganın kendisine rehberlik ettiği Strabo tarafından dile getirilir; kuzgunların Elijah'a yemek getirdiği unutulmamalıdır. Bu hatırlatmalarla Attila'nın ordusunun gözleri önünde biraz düzenbazlık yapmış olması ya da en azından böyle bir öykünün yoldaşları arasında, Tanrı ile kendisi arasında iletişim olduğu batıl inancını yaymak için dolaştırılmış olması olasılık dışı değilmiş gibi görünüyor.(7) İtalya'ya hangi yoldan girdiği hakkında birbiriyle tutarsız birçok bilgi vardır; fakat ordusunun muazzam kütlesi nedeniyle hepsinin doğru olduğu ve ordunun Alpleri geçtikten sonra yeniden birleşmek üzere parçalara bölündüğü düşünülbilir. Adriatik'in kuzeybatısındaki bölgelerin yönetimini elinde tutan Bizans İmparatoru Marcian, birçok şehrini ordusuz bırakmıştı. Attila, Drave'yi, Save'yi geçti ve ordusu; Styria, Carinthia, İllirya ve Dalmaçya'nın tamamını ciddi herhangi bir direnişle karşılaşmadan(8) istila etti. Roma ordularını komuta eden Aetius ya ihanet planları nedeniyle ya da Valentinian ana kuvvetlerini Roma'nın ani bir savunması amacıyla tuttuğu için Ravenna'dan oraya yaklaşan bir istila uyarısıyla çekildi. En son Chalons düzlüğünde bozguna uğrattığı en büyük düşmanının

hareketine karşı herhangi bir direniş girişiminde bulunmadı; fakat yaşamının akışı, kendi kişisel yükselişini dikkate almak zorunda olduğunu ve ülkesinin çıkarlarını düpedüz göz ardı ettiğini gösterir. Bu büyük ve en büyük imparatorlarınkini geçen gücü elde etmek için umutlarını zorlarken duygularını gizleyen komutanın taşkınlık ve düzensizliğinin Attila'nın güçleri üzerindeki, oyalanma ve ahmaklığın imparatorluk konsüllerinin üzerindeki etkilerini bekleyerek hazırlandığını görmeliyiz. Bir İskit olan babasının ve Latium'un en tanınmış ailelerinden birinin mensubu olan annesinin öğütlerini aklına getirdiğini; onu yaşamın her alanındaki uygulamaları gölgede bırakmaya yönelten gençlik enerjisini; ilk ve eski askeri başarılarını; Alaric'in sarayında ve daha sonra Hun hükümdarı Rhuas'ın sarayında bir rehine olarak geçici olarak kalışını; kalbi Paganizmin mayasıyla aşılanmışken Hıristiyanlığı kucaklamış gibi görünen ikiyüzlülüğünü; oğlu Carpileo'yu Attila'nın sarayındaki putperestliğin tüm âlemlerine sokuşunu; Gaspçı John'un sarayında ikâmetini; bir Hun ordusunun başında Ravenna'ya ilerleyişini; John'un ani ölümünün duyulmasıyla yaşanan dehşeti ve Valentinian ile yaptığı barıştaki ustalığını; hainliği karşılığında ahmak hükümdarlardan aldığı askeri unvanları; Aries'i Vizigotlardan, Ren'i Clodion'dan kurtardığı ve Bavyera'da Juthungianları yendiği üç savaş yaptığı Galya'daki komutanlığını; Boniface'i uzlaşmaya zorlayan ve bu şekilde Roma'nın Afrika'daki otoritesine zarar veren ihanetini; Boniface ile kişisel çekişmesini, yaşamındaki ilk yenilgisiyle acısını çektiği aşağılanmayı ve rakibinin ölümünden duyduğu habis zevki; Pagan ittifakının adalet ordusundan kaçışını, ülkesinin düşmanlarının etkisiyle yeniden elde ettiği otoriteyi; Galya ve Burgundy'deki başarılarını; Theodoric'i Roma ordularına katışındaki ustalığını; müttefiklerine verdiği enerjiyi; Chalons'daki büyük çarpışmayı; Torismond'u babasının öcünü almaktan vazgeçirişindeki ve Meroveus'u Paris krallığında kalması için ikna edişindeki beceriyi; Attila'yla gizli müzakerelerini ve zihninde mayaladığı büyük ve cüretkâr projeleri hayal etmeliyiz.

Bu resmi önümüze koyarsak tarihi gerçekliğin anahatlarını gerçek olmayan hayallerle doldurmayız.

Gibbon'un bu şeytani adam için bol keseden harcadığı övgüleri, kıskançlığı, kavruluşu ve ani yok oluşu beklenen hainliğinin patlak verişini hatırladığımızda kalbimiz sıkışır. İmparator Flavius Aetius[9] üst yazısını taşıyan bir sikkenin varlığı, Valentinian tarafından sesi kesilmeden önce ihanete başladığı şüphesini duymak için bir nedendir.

---

(1) Thurocz, N. Olaus ve diğer Macar yazarlar, Attila'nın Flanders yoluyla, orayı yıkarak Thuringia'ya daha kuzeyden döndüğünü ve Avrupa'nın kuzeyindeki birçok ulusu egemenlik altına almak için çok sayıda sefer düzenledikten sonra orada büyük bir kurultay toplandığını; ayyaşlık ve taşkınlıkla birkaç yıl geçirdiklerini söylerler. Daha erken dönemin yazarlarının şahitlikleri İtalya'yı istilasının Chalons Savaşı'ndan bir yıl sonra olduğunu ve eğer masadaki kast ediliyorsa onun bilinen ölçülülüğünün, aşırılıkları hakkındaki öykülerle çeliştiğini ikna edici bir şekilde kanıtlar. Thuringia'daki molasını Galya'nın istilasından önceki bir zamana yerleştirmelidirler.

(2) Attila'yı temsil ettiği söylenen bir adamın imajı Strazburg'un Cronenburg kapısında son yüzyılın ortalarına kadar bulunmaktaydı. Schoeffi. Alsatia, s. 439.

(3) Lazius tarafından bulunan eski bir yazma, bu şehrin Romalılar tarafından Sicambria olarak adlandırıldığı ve oraya yerleştirilmiş, Pannonya'daki destek lejyonu tarafından kurulduğu söylenir. Bk. Sicambria, Alt Offen, i dest Vetus Buda. Baudrand Lex. Geogr.

(4) Thwrocz Chron. Hung. s. 70.

(5) Diaconus Gest. Rom. Lib. 15. -Coeletes, Morini, Tungri, Phrisi, Cimbri ve Prathenii onun ordusuna katılan son kuvvetler olarak sayılmıştır. Ravennalı St. John'un yaşamında, (Acta S. S. tom. 1.) Attila'nm şimdi Buda olarak adlandırılan Curta'da bir toplantı (apud Curtam quam hodie Budam vocant) yaptığı ve kendi derebeyi krallarını coşkun bir konuşmayla düşmanlarına karşı cesaretlendirdiği söylenir. Curta'da Gotik saray/ court sözcüğünü hatırlamaktayız; ancak Pausanias bu sözcüğü, "nehirde bir dirsek" anlamındaki bir sözcüğe dayanarak Grekçe'den

getirir.

(6) Callimachus.

(7) Prosper. Aquit. İtalya'ya Pannonya yoluyla girdiğini söyler. Valesius Rer. Franc. 1. 4 ise Pannonya ve Noricum üzerinden girdiğini söyler. Callimachus ve Olaus Noricum ve Rhaetia'daki geçitten geçmeyi denediğini; fakat geçidin kapandığını gördüklerinden İllirya'ya döndüklerini ve Adriatic kıyısını ele geçirip Forum Julium'a girdiklerini söylemişlerdir. Bonfinius Rer. Hung. Dec. 1. 1. 6, ilk önce İllirya'ya gittiğini söyler. Blondus Hist. Dec. 1. 1. 2, İllirya şehirlerinin hepsini, hiç direniş görmeden ya da az bir direnişle karşılaşarak yerle bir ettiğini, yönetimi altında oldukları Doğu İmparatoru Marcian'a bir garnizon bile bırakmadığını söyler. Sigonius, Julian Alplerinin boğazlarından dosdoğru gittiğini ve Sontius'u geçtiğini söyler.

(8) Nicolas Olaus, Salona ve Spalatum'u yaktığını; Tragurium, Scardona, Sibinicum, Jadera, Nova, Segnia, Potentia, Pola, Tergestum ve Capriferium'u, güçlü ve varlıklı şehirleri, devirdiğini söyler. Callimachus Experiens'in düşüncesi neredeyse aynıdır. Kendisi, bu şehirlerin bazılarını ihmal ederek Belgratum, Parentum ve Aemona'yı ekler. Sigonius benzer bir ifadede bulunur. Forum Julii'de kastedilen Belgratum olabilecek bir Belgratum vardı. Bk. Sabellicus Aquil. s. 71. Jornandes, önceki bu harekâtlar dizisinden söz etmez; Attila'nın istihbarat aldığı ve büyük imparatorla iletişim kurduğu Jadera'nın dört büyük karakoldan biri olduğu iddia edildiği gibi doğruysa, ben düşük bir olasılık olduğunu düşünüyorum, daha önce İllirya ve Dalmaçya'yı ele geçirmiş olmalıdır.

(9) Bk. Strada numismata.

58
CARNİA'YA GİRER

Hunların İtalya'ya girmek istedikleri Julian Alplerinin savunması için Alaric,[1] Antalya'da Athal komutasındaki küçük bir Vizigot destek kuvveti görevlendirilmişti. Alplerin eteklerindeki gösterişli bir şehir olan Emona, onu yakıp yıkacak istilacıların yaklaşmaları üzerine sakinleri tarafından boşaltılmıştı ki, hiçbir yazar, bu dönemden sonra onun varlığını hatırlamaz. Romalı destek kuvvetleri, Attila'nın ilerleyişini Goritiyan ormanı boyunca biraz geciktirdi. Fakat birçok çatışmadan sonra dağ geçitlerine çekilmeye zorlandılar ve barbarlar kalabalığı, onların arasından geçerek güzel[2] Forum Julii'yi ele geçirip aceleyle yağmaladılar. Muhtemel bir istilanın ilk uyarısında, önemli bir şehir olan Aquileia şehrini, Valentinian, düşmanın ilerleyişine karşı bir direniş halinde tutmak için önlemler aldı. İÖ yaklaşık 190 yılında, Galyalılar Almanya'dan Carnia'ya girdiler. Aquileia şehrinin yakınlarında, kısa bir süre sonra Romalılar tarafından yıkılacak bir şehir kurdular. İstri, dört yıl sonra bölgeyi işgal etti, bunun üzerine senato komşu bölgenin savunması için bir şehir kurulmasını kararlaştırdı ve İÖ 181 yılında Aquileia Roma'dan bir koloni tarafından kuruldu.[3] Augustus Sezar, Aquileia'yı tiyatrolar ve tapınaklarla süsledi, limanı kuvvetlendirdi

ve yolları döşedi. Çevresini yaklaşık 20 km'ye, kimilerinin söylediğine göre 24 km'ye, çıkarmıştır. Çiftli bir duvarın kalıntıları, 17. yüzyılda kısmen korunmuş olarak görülmekteydi. Doğrudan doğruya doğuya doğru, 17 km uzunluktaydı, istiflenmiş taşlardan yapılmıştı. Fakat herhangi bir sıvayla çimentolanmamıştı. Aquileia, duvarlarının büyük bir bölümünü yıkayan Natissa Nehri'nin ağzında ve kıyılarında kurulmuştur. Sabellicus, Sontius'un adının Natissaile kesişmesinden sonra kaybolduğunu (tıpkı Natisone'nin modern adının İsonzo'da kaybolduğu gibi) ya da Natissa'nın kadim zamanlarda Sontius'a dökülmediğini ya da Natissa'nın bir yeraltı kanalıyla denize döküldüğünü iddia eder. Çünkü hem Pliny hem de Strabo, Natissa'nın ağzından söz ederler. Kendi zamanında, yalnız bir[4] Bakire Meryem Kilisesi'nin, birkaç çiftçi ve balıkçının kulübelerinin Aquileia'da kaldığını; fakat çok sayıda anıtın, kamu yolunun, görkemli ve lüks bir biçimde döşenmiş yolların, sukemerlerinin, anıtmezarların halen bulunduğunu ekler. Böylece bu kadim şehrin büyüklüğü ve ayrıcalıklı görüntüsü anlaşılır. Aquileia bölgesi Forum Julii ve Carnia olarak da adlandırılırdı. Carnialılar, dağlarda çoban yaşamı güderek yaşayan bir halktılar. Ülkeleri toprağı işlemek için çok engebeliydi. İS 167 yılında Doktor Galen M. Aurelius ve L. Commodus'u Aquileia'ya giderken izledi ve tefsirlerini orada yazdı. 361'de, Julian'ın hükümdarlığı döneminde, onun generali Immon Aquileia'yı kuşattı; bu şehrin halkının nehirden bir savunma yolu kurduğunu ve şehirden ekonomik olarak kâr ettiklerini görerek kuşatmaya son verdi. Ordusunu nehre yeni bir yatak kazmaları için yoğun bir gayretle kullandı ve nehri, şehirden önemli uzaklıkta bir yerden denizle birleştirdi. Ancak şehrin sakinleri, birçok sarnıç ve kuyudan beslendiklerinden susuzluk çekmediler. Aquileia, Maksimin Aquileia'nın duvarları önünde bozguna uğrayıp kendi askerleri tarafından ölüme mahkûm edildiğinde yeni bir kuşatmaya maruz

kaldı. Bu kuşatma hakkında bilgi veren Herodian, Aquileia'nın yoğun nüfusuyla ve İlliryalı ulusların hepsinin önündeki bir deniz kıyısında, İtalya'nın denizcilere kara ya da nehir yoluyla kıtanın ürünlerini getiren, özellikle şarap gibi denizle taşınan levazımatı sert iklimleri nedeniyle güney bölgelerinden daha az verimli olan ülkelere sağlayan ticaret merkezi olarak konuşlanmasıyla en parlak şehirlerden biridir.

---

(1) Ludavicus Cavitellus, Annal. Cremon., tarafından Athalia olarak adlandırılır. Sigonius, Valentinian'ın Julian Alplerini savunmak için tedbirler aldığını (novo praesidio communivit) ve Aquileia'yı yeni çalışmalar ve garnizonlarla güçlendirdiğini söyler. H. Palladius, Wolphangus'un (sanırım Lazius) sadece Aemona'nın Novo İggio'daki kalıntılarını tanır.

(2) Orosius, l. 6. c. 20. Joannes Candidus, 130.000 sakini olduğunu söyler.

(3) 16. yüzyılda . Sabell. De. rer. Aquil. 1.1.

(4) Sabellicus, Pliny, Ptolemy.

59
AQUILEIA

Alpleri geçtikten hemen sonra, Attila,[1] Tergeste –modern Tierste– yakınlarında kendisine direnen Roma gücünü, özellikle Atestia'nın –modern Este– seçkin hükümdarı Forestus'un komutasındaki süvarileri ve Atilla'nın ilerleyişini engellemeleri için Meanpus tarafından oraya yerleştirilmiş diğer İtalyan askerlerini ortadan kaldırdı. Sonra Hunlar; Sontius'u geçerek tüm güçlerini o zamanların dünyada en zengin ve en görkemli şehri olan; fakat kaderi, Attila'nın merhametsiz ayakları altında çiğnenip bir harabeye dönüşerek yeryüzünden silinmek olan Aquileia'ya yönelttiler. Belenus, Felenus veya Belis, Aquileia'nın koruyucu tanrısıdır ve nüfusu en azından ismen Hıristiyan olsa da, gerçek bir ilah değilse de muhafız, bir aziz olarak hürmetle korunurlar. Herodian, Maksimin'in kendi askerlerinin elinde yaşamını kaybettiği Aquileia'nın verimsiz kuşatmasına giriştiğinde kuşatılanların en tanrısal varlık olarak tapındıkları ve Apollo olarak kabul edilebilecek, özgün ya da yerel Tanrı Belis'in kehanetleri tarafından cesaretlendirildiklerini ya da başka bir deyişle ondan etkilendiklerini söylemiştir. Maksimin'in askerleri, ya olağandışı bir şey gördüklerini hayal ettiklerinden ya da isteksizliklerini hasır altı etmek için bu öyküye başvurduklarından şehir için savaşan Tanrı'nın suretini havada gördüklerini söylemişlerdir. Julius

Capitolinus, Maksimin'in yenilgisinin Tanrı Belenus'un kâhinleri tarafından önceden söylendiğini ifade eder ki, bu Ausionus tarafından da anlatılmıştır. G. F. Palladio, Maksentius patrik iken, yaklaşık 841 yılında, bölgenin Bellenus olarak adlandırılan sahte tanrısının Aquileia'dan çok da uzakta olmayan tapınağının harabeleri üzerinde, L'Abbatia della Belligan adıyla bir Benedicten rahipler manastırının kurulduğunu; fakat malarya nedeniyle terk edildiğini söyler. Manastıra verilen adın tapınağın harabeleri üzerinde kurdukları bu Pagan tanrısının adından türetilmesi dikkate değerdir. Aynı şekilde, Brescia'daki Flora, St. Florunus haline gelmiştir. Bunlar, Hıristiyanların paganlarla birleştikleri; onları gerçekten değiştirmedikleri; fakat gözde idollerine aziz karakteri altında tapınmalarına izin verdikleri noktaların örnekleri arasındadır. Bu zararlı uygulama Roma kilisesinin çöküşüne neden olmuştur. Aquileialıların Hıristiyanlıkları sarsıcı bir şekilde devam etmiş olmalıdır. 517'deki Patrik Stephen bir Aryandır ve Aquileia'nın piskoposluğunu Grado'ya taşıyan Patrik Elias'ın mezar taşı yazısı kendisinin bir Maniheist olduğunu ifade eder. Palladius, Belenus'un adının verildiği sekiz yazmadan söz eder. Sonuncusu Apollini Beleno C. Aquileien Felix'tir. Şehit St. Felix'in[2] Belenus Tapınağı'nın bulunduğu yerde olduğunu; yerlilerin orayı, eski tanrılarının adına açık bir imayla Felix değil Felus (non Felicem sed Felus) olarak adlandırdıklarını söyler. Belenus'a daha kesin bir andırma bulunduğunu; çünkü koruyucu azizin St. Martin olarak adlandırıldığı soylu bir manastırın halen bulunduğunu (ve Latincede bu azizlerin aslında *Divi* olarak adlandırıldıklarını); fakat evrensel olarak Belenus olarak adlandırılmasının yüz yıllar sonra herhangi bir tören ya da gerçek din olarak ayırt edilemeyen bu tanrının anımsatılmasından başka bir nedeninin olmadığını ekler. Gerçekte bu, o tapınmaların bir azize tanrısallık yükleyerek putun hatırlanmasını besleyen ve haklı gösteren uygunsuzluğunun çöküşüdür. Palladius, Hıristiyanlığın ilk çağlarında Aquileialıların Belenus'a büyük kurbanlar adayarak tapınmaktan vazgeçmediklerini, bu bâtıl inanca

çok bağlı olduklarını ve Hristiyanlığın yayılmasına engel olduk-larını da ekler. Cromwell zamanında bir geziye çıkmış Sir John Reresby, Venice hakkında konuşurken şunları söyler: "Patriklerin Baküs, Merkür, Pallas, Venüs gibi kadim Roma tanrılarının heykellerini; Romalıların tanrılarının onuruna şölenler düzenlerken üzerlerine uzanmak için kullandıkları sedir ve yataklarını gördüğümüz sarayların ilk ve tekidir. Yontulmuş belirli karakterlerin üzerinde, daha önce Aquileialılar arasında saygınlığı olan Tanrı Bellenus'a sunulmuş adaklar resmedilir. Bu kent, Aquileialılar'dan Hun Hükümdarı Attila [(3)] tarafindan bir anakent ve Roma kolonisi olarak alınmıştır."

Bu, Sabellicus ve H. Palladium tarafından verilen, Aquileia Valisi Menapus'un şehir boşaltılmadan önce şehrin varlıklarını ve eşyalarını Gradus'un Venetian adasına taşıdığı hakkında Aquileia'nın kendisinin Attila tarafından yıkıldığından haberi olmayan birinin yazdığı bilginin tuhaf bir kanıtıdır. Yapıtı 1521 yılında –Sabellicus'unkinden yedi yıl sonra– yayımlanan, Veniceli bir avukat olan Joannes Candidas; Manepus ve Oricus'un bilgilerinin güvenirliğini sarsar. Belirli bir neden göstermez. Bunun nedeni belki de Atetine sahtekârlıklarına ayrım göstermeden duyduğu nefrettir. H. Palladius, Aquileia'da bulunan dikkat çekici bir yazmadan söz eder ve bu yazma şehrin yıkılışından birkaç yıl önceye aittir. Şehrin sakinlerini, Tanrının Kırbacı'nın getirdiği yaklaşan yıkım hakkında önceden uyaran Januarius Nicetas'tan önce patrikti ve öngörüsü gerçekleşmeden önce, 452 yılında öldü.

---

(1) Callimacus "non vicit modo, sed prope delevit, exercitum" der. N. Olaus, güçlü bir Roma ordusunun Tergestum Körfezi'nin yakınında onun ilerleyişine karşı koyduğunu söyler. Ludovico Cavitelli (Mur. thes. Ant. &c. t. 3. s. 1267.), Valentinian'nın Alaric ve Athalia'yı paralı Vizigot askerlerinden oluşan bir güçle Julian Alplerinin geçitlerini savunmak için yerleştirdiğini; fakat Attila'nın ordusu

tarafından zorlandıklarını söyler. Tergestine Körfezi'nden ve İtalya'nın boğazlarından Esteli Forestus, Arcadius'un kardeşi, komutasındaki –muhtemelen tüm kuvveti değil subayların ve şövalyelerin sayısı anlamında– 500 atlıyı yönlendirdiği (equites), Emmanuel ve bölgenin valisi tarafından gönderilen diğer İtalyan askerleri, Forestus'un öldürüldüğü ve birçok şey anlatılır. Aetius Po'nun ardına çekildi. Attila'nın Aquileia'yı kuşattığı zamanki harekâtları hakkındaki en ayrıntılı bilgi 453 yılında Henr tarafından verilmiştir. Palladius Rerum For. Jul. Udini 1659. Çok az ayrıntı, bir sonraki yüzyılda yazan Sabellicus dışında başka birkaç güvenilir yazar tarafından verilmiştir. Palladius'un anlatımında Sabellicus'un ifadelerini genelde doğrular. Fakat bazı açılardan farklılaşır ve çok daha ayrıntılıdır. Palladius'un çalışması bu dönemin tarihi üzerine yazanlar tarafından tamamen görmezlikten gelinmiştir ve Sabellicus'un görüşleri daha fazla dikkat çekmemiştir. Her ikisi de komşu şehir olan Utinum'un yerlileriydiler ve bölgenin kiliseye ait kurumlarının arşivlerindeki her belgeye başvurma fırsatları vardı. Friuli bölgesinin İtalyan tarihini yazan ve 1660'da Udine'de bu kitabı yayımlanan G. Franc. Palladio amcası Henrico Palladio de gli Olivi bölgede gerçekleşen olayların antikitesinin uçsuz bucaksız harabelerinden çıktığını ifade eder. H. Palladius, kuşatma hakkındaki tam bilgiyi veren Priscus'un çok kısa bir öze-tini veren Jornandes tarafından görülen tarihinin kaybından hayıflanır. Attila'nın kahramanlıkları hakkında, kendisinin de ortaya çıkarmak istediği bir destansı şiirden de söz eder ve onun da kaybolmuş olduğunu iddia eder. Aventinus (Ann. Boiorum, 1. 2. s. 130) tarafından alıntılanan iki satırdan sözü edilen şiirin 1780'de Leipsic'te yayımlandığı ve "De prima expiditione Attilae regis Hunnorum in Gallias ac de rebus gestis Waltharii Aquitanorum principis carmen epicum saeculi sexti" başlığını taşır. 1333 bayağı şiir mısrasından oluşur. İnde dilectam vocat ad semet mulierena gibi birçok yanlış ölçü ve Latinceden alıntılanmış birçok barbarca sözcükten oluşur. İnsanlar her zaman kendi keşiflerinin değerini abartmaya meyillidirler ve editör yalnız Virgil'in Georgics'e (s. 7) bazı kısımlarda üstün olduğunu düşünmez. Bu şiirin tarihini altıncı yüzyıl olarak da belirler. Şiirin dokuzuncu yüzyılın sonundan önce yazılmış olamayacağı ve muhtemelen onuncu yüzyıl ya da on birinci yüzyılın başlarında yazılmış olduğuna dair dahili kanıtların bulunduğunu iddia etmekten çekinmiyorum. C. 1129-30'da yazar kendi batısındaki güneşin İskoçya ve İrlanda'yı geride bırakarak Thile'i geçişinden söz eder; böylece ikna edici bir şekilde Thule ve İzlanda'yı tanımlar. İzlanda 861 yılına kadar henüz keşfedilmemiştir ki, bu zamanda yerleşim başlar. Toprakları ağaçlarla kaplıydı ve geçmişe ait herhangi bir kültür izi de yoktu.

Thule'nin kadim adının Norveç'teki Thylemark –sözcükte "y" ünsüzü Fransızcada "u" olarak telaffuz edilir– ile aynı olduğu konusunda çok az şüphem var. Eski Phoenician ticaretinin izleri, kesilen ormanlar ve kazılan madenler gibi, burada bulunmaktadır ki bunların tarihleri bu ülkenin herhangi bir tarihinden ya da geleneğinden öncedir. Virgil ve Juvenal muhtemelen Thule ile çok belirgin bir şey kast etmezler; fakat en uç Kuzeyi dile getirirler, Priscus'un dediği gibi bu topraklar okyanusun Baltık adalarının sularıyla bölünürler. Fakat Claudian farklı bir biçimde, Thule adını, İskoçya'nın Pictlerin yaşadığı kuzey ucu anlamında kullanır. Procopius'un Thule'u İskandinavya'dır. Albionlu N. E. için Pitheas'ın kuzey ucunun topraklarıydı. Statius iki bölümde Thule'u, Kuzey'in uzun kış gecelerini kastederek kara ve koyu olarak adlandırır ve aynı nedenle ona Hesperian adını verir; çünkü Hesperidler Nigh ve Erebus'un çocukları idiler. Fakat hiçbir yazar Thule'un İskoçya ve İrlanda'nın batısında olduğunu dile getirmemiştir. Bu nedenle, bu kaba şiirin şairi güneşin İskoçları ve İrlandalıları terk ederek Thule'u aydınlattığını söyleyerek 861 yılında keşfedilişine kadar Avrupa kıtasında bilinmeyen İzlanda'nın konumunu tarif eder. Ancak Thule adı oraya keşfedilişinden sonra ya da İrlanda'nın batısındaki herhangi bir toprağın varlığının bilinmesinden önce verilmiştir. Bu nedenle bu mısraların dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısından önce yazılmış olması mümkün değildir. Şiir, biçim ve içerik bakımından İskandinav sagalarını andırmaktadır ve muhtemelen bu gibi bir öykünün Latice versiyonudur ve Thule'un –Thile– telaffuzu, İskandinav ortografisine ait Thyle sözcüğünden alınmış gibi görünmektedir. 10. yüzyılın sonunda, daha önce ümmi olan İskandinavlar İtalyanca öğrenmeye başlamışlar ve İzlanda'nın keşfi onlara sızmıştır. Muhtemelen bu çalışma Thule adının İzlanda için kullanıldığı en eski çalışmadır ve daha büyük ihtimalle 10. yüzyılın bir ürünüdür. Yazmanın 13. yüzyıla ait olduğu söylenmektedir. 8. yüzyılın Macarları olan; ama Attila'nın Hunları olmayan Hunlar burada Avarlar olarak adlandırılmaktadır. Şiir, Attila'ya çok az saygı içerir. Aquitaineli Walter, şiirin kahramanıdır; Burgundiyalı prensler Gunther ve Hagen, tıpkı Attila'ya ilişkin anlatılarından ayrılamayacak Hilda (Hiltgund) gibi kahramanlara yer verilmiştir; fakat Attila, Walter ve Hilda'nın onun sarayından kaçması dışında, çok az anılmıştır. H. Palladius daha sonra Attila'nın eylemlerine ilişkin, bir yanlışlık ve saçmalık (deliramenta) olarak değerlendirdiği modern bir çalışmadan söz eder ve bu kadim belgelerin kayboluşlarından sonra kendi ülkesinin yazmalarında korunmuş ayrıntılardan çok az şey toplayabildiğini söyler. İma ettiği yanlışlıklar şüphesiz Pigna de principibus Atestinis ve aynı yazara ait ve benzer bir sonucu olan İtalyan (Hist. d. Princ. di. Este. 1572) çalışmasıdır ve bu çalışmalar Palladius'tan 81 yıl önce yayımlanmıştır. Pigan kendi kaynağının Patrik

Nicctas'ın sekreteri olan, onun isteği üzerine gününde şahit olduğu olayların tarihini yazan Aquileialı Thomas olduğunu ifade eder. Anlatının Bolognalı Nicolo Casolio tarafından çevrilmiş ve genişletilmiş olduğunu ve Este prensinin arşivlerinde bulunduğunu söyler. Kuşatmanın kahramanı olan, öldürülene kadar her çarpışmada Hunları yendiği ve paganlar araya girmeseler neredeyse öldüreceği Attila ile düelloya giriştiği bilinen Forestus'u Este prensi olarak göstermek suretiyle Este prenslerini pohpohlamak için uydurulmuş bir anlatı olduğu açıktır. Provenç dilindeki çevirisi İtalyanca'ya da aktarılmıştır, La guerra d'Attila flagello Dio adıyla Venice'te yayımlanmıştır. İtalyanca çevirmenin Alepi Fino olduğu Angelati (Biblioth. De volgarizsatori, c. 4. s. 373.); Brunet, c. 2. s. 134, bir Modenese olan J. Marc Barbieri tarafından çevrildiğini iddia eder. Çalışma Thomas Aquileia'nın Provençal versiyonundan kısaca çevrildiğini iddia eder. Palladius'un küçümsemeyle bu kurguları reddetmesi, Friuli manastırlarında gördüğü yazmalarla belgelenmiş gibi görünen ayrıntılara daha fazla güvenmek için bir neden bırakmaz.

(2) Felix ve Fortunatus, Diocletian zamanında, Hıristiyanlıktan vazgeçmedikleri için idam edilen iki Aquileialıdır. Aquileia'nın yıkılmasından sonra cenazeleri Clodia'ya taşındı. H. Palladi, l. 8. Ad putperestlerin tanrısına tapınanlarınkini değiştirmek için bilinçli bir şekilde verilmiştir.

(3) Sir J. Reresby'nin gezileri, s. 64.

60
KUŞATMA – HUNNIUM'UM KURULUŞU

Düşman yaklaşırken Menapus,[1] şehrin iki kapısından eşzamanlı hücum gerçekleştirdi ve tedbirsiz bir şekilde ilerleyen Hunların birçoğunu kılıçtan geçirdi ve arabalarını kaçırdı. Çarpışma, artan sayıdaki düşman onu geri çekilmeye zorlayana ve güvenle şehre geri çekilene kadar uzun süre devam etti. Attila'nın ordugâhını takviye edip bir sonraki gün birkaç yoldaşıyla birlikte şehri keşfe çıktığı söylenir. Menapus, kendisine arkadan aniden saldırdığında Attila neredeyse nehre kadar varmıştı. Attila güçlükle kaçtı, yaralanmıştı, miğferindeki nişanları kaybetmişti ve dahası hepsini olmasa da yardımcılarını. Bu tehlikeli kapışmadan sonra daha dikkatli olmaya başladı. Generallerinin yardımına daha çok başvurmaya başladı ve kendisini tehlikeye daha az attı. Başka bir bilgiye göre,[2] şehrin en zayıf noktalarını belirlemek için devriyeye tek başına ve kamuflaj yapmış olarak çıkma alışkanlığı vardı. Duvarın açık sessizliği ve ıssızlığının heyecanlanıyla duvara olması gerekenden fazla yaklaştığında bir grup silahlı adam tarafından yakalandı. Onun bir lağımdan içeri girdiğini görmüşlerdi. Adamlar onun büyük hükümdar olduğundan habersizdiler. Fakat düşman casusundan düşmanın planlarıyla ilgili bilgi alma ve şehri ele geçirme umutlarını öğrenmeye istekliydiler. Bu nedenle onu canlı ele geçirmek için onun etrafını sardılar. Sırtını dik bir kayaya vererek

önden gelen saldırıları savuşturdu ve kendisini savundu. Aquileialıların kendisini öldürmeyeceklerini ve gafletlerini fark edince aniden, büyük bir çığlık atarak ileriye atıldı. Adamların ikisini öldürdü. Hemen şehir yakınındaki bazı evlerin duvarlarının üzerinden sıçrayarak askerlerinin yanına kaçtı. Onu saranlar, etrafına bakıp saldırmak için güç toplamaya çalışırken ilahi bir varlık gibi baktığını, gözlerinden putperest yazarların kendi Tanrılarının gözlerine atfettiğine benzer bir enerjiyle kıvılcımlar saçtığını söylediler. Aynı anekdot, Attila'nın at üstünde olduğunu, olayın kuşatmanın son günlerine yakın, leyleğin ayrılışını gözlemlediği günün ardından, gerçekleştiğini söyleyen başka bir tarihçi (3) tarafından aktarılmıştır. Attila'nın gözlerinden fışkıran kıvılcımlardan o da söz eder ve saldırganların ikisinin Attila tarafından öldürüldüğünü, kalanların gözlerinin korktuğunu ve onun kaçmasına fırsat verdiklerini söyler.

Menapus, aktif ve yiğit bir adamdı; bazen sürpriz bazen açık saldırılar gerçekleştirilerek, yağmalarını engelleyerek, gruptan ayrı gezenleri ele geçirerek ve geceleri karargâhlarına kargaşa getirerek Hunların gece ya da gündüz bir an bile ağız tadıyla dinlenmelerine izin vermedi. Attila kuşatmanın başlarında şehirleri almak için ya halkı alet yapacak kadar becerikli olmadığından ya da aşırı gururla, kişisel becerilere güvenmeyi tercih ettiğinden merdivenden başka bir alete sahip değildir. Ancak, Hunlar merdivenlerle, saldırganların üzerine taşlar, ateş ve kaynar su atan garnizon tarafından geri püskürtülen korkunç bir saldırı gerçekleştirdiler. Menapus her yerde kendisini gösteriyor, askerlerini cesaretlendiriyor ve teşvik ediyor, yiğitliği ödüllendirip ihmalkârlığı cezalandırıyordu. Çok adam kaybettikten sonra, Attila saldırıyı kesmeye zorlandı. Hunlar sonunda, o zamanlar kuşatmacıların alışıldık savunmaları olan mancınık ve bir *vineo* yapmak gibi bilimsel ve düzenli yaklaşımlarda bulunmayı gerekli görene kadar, herhangi bir başarı kazanmadan, günbegün saldırmaya devam ettiler. Kuşatmanın bu döneminde,

Attila'nın ilk önceleri Hunnium[4] ve daha sonra Utinum olarak adlandırılan, İtalya'ya ilerlemek istediğine yaralıları ve hastaları için güçlü bir ikmal yeri olan Udine'de çok büyük işler başarmış olması muhtemeldir. Yükselttiği ve güçlendirdiği konik tepe, kaynaklarının gücünün kanıtlayan bir abide gibi bugün bile durmaktadır.[5] Bütün yazarlar bu tepenin Attila tarafından kuşatma sırasında yapıldığı ve belki de Julius Sezar tarafından orijinaline uygun olarak güçlendirildiği hakkında görüş birliğindedirler. H. Palladium, bu konuda Attila'nın onu kuşatma boyunca güvenli bir karakol ve gelecekteki harekâtlarının destek noktası olarak kurduğu bilgisini verir. Aquileia kuşatması sırasında, Hunnium o kadar kalabalıktır ki, Aquileia yolu boyunca, birçok kişi kendileri için ahşap ve taş ev yapmıştı. Attila bu zamandan sonra, bu savunmasız evlerin, yapılacak bir saldırıdan zarar görmelerinden korkuyordu ve şehrin sınırlarını belirleyip onu güçlü savunma duvarı ve kulelerle korunan kapılarla çevrelerken kuşatmaya birkaç gün devam etmekten çekindi. Aquileia'nın ele geçirilişinden sonra yeni surun üstüne bir duvar inşa etttirdi. Julian kalesini yükseltti. Yalnız tutsaklar değil, tüm askerler de kalkanlarıyla tepe yeteri kadar yükseltilene kadar toprak taşıdılar. H. Palladius'un bu bilgiyi kanıtlamak için bir fırsatı vardı. Depo yapmak için kazılan toprağın işlenmiş taşlar ve çini parçaları karışımı olması ve eski bir miğferin keşfi dolayısıyla tepeciğin bir yanındaki yapay doğası açıkken tepeciğin diğer yanı kuru kayadan oluşuyordu.

---

(1) H. Palladio.

(2) Callimachus Experiens.

(3) Nicolas Olaus.

(4) Viterbolu Godfrey, Attila'nın ordusunun kalkanlarında toprak taşıyarak bir tepecik yapacak kadar büyük olduğunu söylerken bazıları bu tepeciğin Julius Sezar tarafından yapıldığını söyler. Sabellicus, Atilla'yı izleyenlerin –Hunnium caput quadrivium et mertopolim– bu tepeceği inşa ettiklerini söyler ve

toprakların barbarlar tarafından yığıldığının kesin olduğunu; ancak o mevkide güçlendirilebilecek başka doğal tepelerinde bulunduğunu ekler. Uygun bir şekilde durur, ne bataklık ne de tepelik bir bataklıktır. –De Vet. Aquil. l.1.

(5) Bk. Sabellicus de Hunnii origine.

61
AQUILEIA'NIN ELE GEÇİRİLİŞİ

Kendi askerleri için, garnizonun yıkıcı saldırılarına karşı bu şekilde güvenli bir savunma oluşturduktan sonra, Attila yeni bir kuşatmaya daha dinç bir şekilde girişti. Kulenin kuzey açısında sağlam bir kuvvet tarafından elde tutulan olağanüstü ve antik bir kule bulunmaktaydı ve bu kuvvet Attila'yı çok taciz etti. Menapus istihkâmlarını güçlendirmişti ve onun önüne bir hendek ve duvar inşa etmişti. Attila için bu metrisi ele geçirmek büyük bir hedefti. Çünkü bütün şehre hükmediyordu. Bu nedenle çalışmalarını onun üzerine yoğunlaştırdı. Hendeği toprak ve taşlarla doldurdu ve hafif askerlerini hendek üzerinden geçip duvarları baltalarla vurup kırmak üzere gönderdiğinde okçularıyla Aquileialıları duvarlardan uzaklaştırmaya çalıştı. Duvarları aralıksız okçu atışlarıyla temizlemeyi başardı. Hendeğin üzerinden barbarca zafer naraları atlayarak geçtiler. Menapus, kuleyi rahatlatmak için hemen geldi. Hunların üzerine sıcak demir, erimiş kurşun ve yanan zift döküldü. Attila, taze kuvvetler getirdi, kesin ölüme gitmeleri için onları yalnız emir sözcükleri ile teşvik etmedi, kılıcını da kullandı. Fakat en fazla hendeğin iç tarafında tutunacak bir yer ele geçirebildiler ve sıvaları henüz tamamen kurumayan yeni yapılan yerlerinden duvarı yıkmaya başladılar ve ince bir gedik açıldı. Menapus, tek başına gedikte direndi ve Aquileialılardan oluşan büyük bir kuvvetle birlikte

gedikten geçerek saldırdı, meşaleler ve yanan cisimler atarak Attila'yı bile zorladılar. Valinin kardeşi Oricus,[1] en yakın kapıdan Roma süvarileri ile birlikte saldırdı ve geride kalanların hepsini öldürdü. Bozguna uğramış Hunların düzensizliğini arttırarak düşman arasında büyük yıkım yarattı. Attila, hemen ilerlemeleri için kendi süvarilerine emir verdi ve kendisi de başlarında savaşa girişti. Mencetius'un villasının yakınındaki ciddi çarpışma sonrasında, Oricus ya öldürüldü ya da ölümcül bir şekilde yaralandı ve yoldaşlarının hepsi kılıçtan geçirildi. Menapus yaralandı, dış duvardaki gedikten içeri girdi ve Hunların bazıları içeri girmek için yolu zorladılar. Fakat arkadaşları garnizondaki araçlar tarafından püskürtüldü ve böylece güvenli bir şekilde o, şehre girebildi. Gece sona erdi ve Hunlar kulenin temellerini kazarak yıkmaya devam etti. Fakat kalkanlarıyla korunduklarından sonunda çok sayıda asker kaybederek geri çekilmek zorunda bırakıldılar. Ancak Aquileialılar süvarilerinin hepsini ve komutanlarını öldürdüler –bu düşmanın daha önceki tüm katliamlarına üstün gelen bir kayıptı– ve şehir viran, neredeyse savunmasız bir hale geldi. Forestus ve daha birçok yiğit adam savunma sırasında ölmüştü. Bu nedenle Menapus, Aetius'un ordusu Po'nun ardında hiçbir şey yapmadan durdukça başarılı bir direniş yapma umudunu yitiriyor ve hiçbir kurtuluş ümidi kalmıyordu. Denizcilik hakkında bilgisiz olduğunu bildiği barbarların denizde onları izleyemeyeceklerinden emin olarak kadınları, çocukları ve yaralıları Patrik Niceta ve kilise malzemeleriyle birlikte geceleyin en yakın adaya –Gradus'a– gönderdi. Sonra şehrin istihkâmlarını ve önündeki duvarı onarmaya girişti. Attila'nın Aquileia'ya karşı harekâtlara başlamasının[2] üzerinden üçüncü ay[3] geçip gitmişti ve henüz şehrin ele geçirilmesi konusunda kesin bir sonuç alınamamıştı. Askerleri mızmızlanmaya başladılar ve uğruna uzun süredir savaşılmış kuleden bir leyleğin havalandığını gördüğünde askerler kuşatmayı kaldırmaktan söz etmeye başlamışlardı. Bunun üzerine askerlerine döndü ve bu durumun kulenin daha hızlı düşeceğinin alâmeti olduğunu söyleyerek en sert

saldırıyı gerçekleştirmeleri için onları cesaretlendirdi. Daha önce altı kazıldığından ve sallandığından inşa edilmesini sağlayan makinelerce fırlatılan büyük taşlarla dikey olarak son kez dövülüyordu. Duvar; gece, bütün yaşayanları yataklarından fırlatan, muazzam bir çatırtıyla çöktü ve Attila hemen saldırmış olsaydı ilk kargaşa sırasında şehri ele geçirebilecekti. Gecenin karanlığı ve Hunların asıl durumun kuşatmacılara kısa bir süre tanıdığından habersiz olmasından yararlanarak Menapus çabucak, çamur ve kayalarla bir iç istihkâm oluşturdu. Böyle bir savunmanın uzun süre işe yaramayacağının farkındaydı. Şafakta, Attila durumu görünce kanlı bir saldırı gerçekleştirdi ve kulenin harabesini ele geçirdi ve Aquileialıları eski duvarın ardına sürdü, bu karakolu saldırı harekâtlarında kullanmak niyetiyle güçlendirdi. Menapus artık Aquileia için iyi bir savunma yapma umutlarını yitirmişti; önlemlerin hepsi işe yaramaz hale gelmişti ve Valentinian, kuşatma başında Ravenna'da toplanacağını söylediği filoyu göndermekten vazgeçmişti. Bu nedenle vali, halkının büyük bir bölümünü gece boyunca Gradus'a taşıdı ve şehrin garnizonca tahliye edildiğini düşmanın fark etmesini engellemek için duvarlara nöbetçiler gibi görünen heykeller ve figürler yerleştirdi. Gün ışıdığında, Hunlar ilk önce alışılmadık sessizliği merak ettiler. Sonunda bazı heykellerin ve figürlerin üzerinde uçan kuşları gözlemleyerek istihkâmların terk edildiğine ikna oldular. Hemen yeni duvarın ardına geçtiler ve şehirde kalan tüm erkekleri, çocukları ve yaşlı kadınları öldürdüler. O sırada şehirde bulunan daha genç kadınlar, istilacıların kucakları için sağ bırakıldılar. Yüksek rütbeli iki yöneticinin güzellikleri ve iffetleriyle dikkat çeken karıları, kuşatma sırasında kaybettikleri kocalarının mezarları başında gece gündüz ağlayarak şehir boşaltılırken onları terk etmeyi reddetmişlerdi. Onların adları Digna ve Honoria idi. Savunmalar yıkıldığında Hunların taşkınlıklarından kurtulmak için Digna; nehrin yanında inşa edilmiş, bitişikteki bir kuleye tırmandı ve baş örtüsünü takarak[4] kendisini nehre atıp öldürdü. Honoria, kocasının defnedildiği mezarın taşına sarılmıştı,

ona öyle bir dirençle sarılmıştı ki oradan sökülmesine imkân yoktu. Sonunda düşmanın kılıçları altında katledildi. Böylece kuruluşundan 635 yıl sonra,[5] belki de Batı Roma'nın en büyük şehirlerinden biri olan Aquileia düştü. Şehrin yıkılışından söz eden yazarların neredeyse hepsi, tamamen yakıldığı ve yıkıldığını söyler. Öyle ki barbarlar, varlığına dair en küçük izi bile silme niyetindeydiler. Fakat modern tarihçiler tarafından alelacele benimsenen birçok olay bu iddiayla çelişir. Attila'nın ayrılışından sonra Aquileia'nın halen var olduğundan sıklıkla söz edilir ve şehrin başına son gelen felaketten Lombardların istilasına kadar patriklerin orada yaşamaya devam ettikleri kesindir. Justinian, Attila'nın zamanından çok sonra, Aquileia'dan batının en büyük şehirlerinden biri olarak, sanki o sırada halen varmış gibi, söz eder. Aquileia hakkında, denizin çekilmesinden itibaren birçok ayrıntı[6] gerçekten bilinir. Graduslu Patrik Nicetas, Attila'nın çekilmesinden sonra Gradus'tan geri döndü. Kendisini kilise ve şehrin yeniden inşa edilmesine adadı.

Kaçaklar farklı bölgelerden geri dönmeye başladılar ve birçoğu, savaşta öldükleri düşünüldüğü için kadınlarının başka erkeklerle evlendiklerini gördüler. Bu nedenle, Nicetas ve Papa Leo arasında bir yazışma gerçekleşti; patrik birçok kadının kocalarının tutsak olduğunu bilerek ve döneceklerini ümit etmeyerek yeniden evlendiğinden şikâyet ediyordu. Leo, kocalarının öldüğünü gerçekten düşünen kadınları akladı ve diğerlerini zinayla suçladı. Fakat afaroz tehdidiyle ilk kocalarına[7] dönmelerini emretti. Kâfirler tarafından vaftiz edilenlerin, daha önce vaftiz edilmemişlerin, kutsanmadan vaftiz belgesi almaları halinde vergilendirilmek koşuluyla belgelerinin onaylanmasını emretti. Fakat yeniden vaftiz edilmeyi yasakladı. Kast edilen kâfirler; Sabellianlar ve Aryanlardı, birçoğu Attila'nın ordusundaydı ve paganlarla ortak çıkarları vardı. Leo'nun mektubu kapsamlıdır ve Nicetas'ın iddia edildiği gibi kuşatma sırasında ölmediğini kanıtlar. Yaklaşık 463

yılında öldü,[8] heykeli ve mezar yazıtı Udine'deki patriklik sarayına yerleştirilmiştir.

---

(1) Palladius'a göre Oricus öldürülmüştür. Sabellicus yaralandığını ve Gradus Adası'na götürüldüğünü söyler ve savaşın Menoetius'un villasının yakınında gerçekleştiğinden söz eder. Bu çarpışmada Attila ve Menapus'un karşılaştıklarını ve Attila'nın atsız olduğunu ve korumaları tarafından kurtarıldığını okuduğunu da ekler; fakat bu öyküye hiçbir şekilde güvenilemez.

(2) Bazı yazarlar yanlışlıkla, savaşın üç yıl olduğundan söz eder. Jornandes yalnız çok uzun sürdüğünden söz eder. Fakat bu yıllar sürdü anlamına gelmez ve Friuli'deki harekâtlarının hepsi ve İtalya'ya gidişinin bir mevsimde olup bittiği de kesindir. Aquiliea'nın üç yıllık kuşatmasının yanlış öyküsü muhtemelen, Aetius'un ölümünü buranın ele geçirilişinden önceye yerleştiren kusurlu Propocopius'un anakronizminden kaynaklanmaktadır. Böyle bir tarihçi Gibbon'un kendisine düzdüğü övgüleri hak etmemektedir.

(3) Sabellicus de Hunii origine.

(4) Pagan geleneklerinin kalıntısıdır, başını bağlamak bir kurbanın Diis Manibus'a kendisini adama törenidir.

(5) Bir sonraki yüzyılda yazan Ausionius, imparatorluğun seçkin şehirleri arasında dokuzuncu sıraya yerleştirir. Ondan önce İstanbul, Kartaca, Antakya, İskenderiye, Treves, Milan ve Capua vardır. Fakat onun zamanında şehir muhtemelen büyük atılımlar yapmıştır ve Herodyan ve Justinyan'ın şehrin büyüklüğü hakkındaki şahitlikleri inandırıcıdır. Nicolas Olaus, Attila'nın bir leyleğin yavrusunu komşu bataklığa taşıdığını gördüğü gün büyük; ama başarısız bir saldırı gerçekleştirdiğini; bir sonraki gün her dört attan birinin koşumlarının hendeğe atılmasını emrettiğini ve sonra duvarı ateşle yıkmaya niyetlendiğini ve tüm araçları onu yıkmak için hazırladığını; fakat ateşle zayıflayan duvarın büyük bir çatırtıyla yıkıldığını; Aquileialıların sağlam bir savunma gerçekleştirdiklerini; fakat Attila'nın kendi yaralılarını karargâhına gönderdiğini ve yedekte tuttuklarını getirerek üç saatlik savaştan sonra şehrin alındığını ve herkesin, cinsiyet ve yaş gözetilmeksizin –istilacılar için saklanan az sayıdaki güzel kadın dışında– kılıçtan geçirildiğini söyler. Digan anekdotu kuşatma hakkında yazan neredeyse herkes tarafından dile getirilir; Honoria'nınki yalnız H. Palladius'ta geçer. Callimachus, leyleğin ayrıldığını görünce Attila'nın duvarı hırpladığını ve üç saat içinde

yağmalanmış, kralı deliye dönmüş ve yaptığı inatçı savunma çökmüş şehri ele geçirdiğini yazar. 87.000 kişinin öldüğünü de ekler. Friuli'deki kiliselerin bütün yazmalara erişme imkânları olan Sabellicus'un ve H. Palladius'un verdiği bilgiler Macar yazarlarının verdiği bilgilerden çok daha güvenilirdir ve verdikleri bağlantı daha tutarlı ve olasıdır. Thurocz (Chron. s. 1. c. 18.) at koşumunun dördüncü kısmını duvarın altına koyduğunu söyler. Pray, Blondus'un (Hist. Dec. 1. 1. 2) Aquileialıların şehri boşaltmadan önce bütün heykelleri surlara yerleştirdikleri ve Hunların buradaki olağandışılığı üstlerinde uçan kuşlardan anladığı hakkında verdiği bilgiyi herhangi bir neden olmadan olanaksız olduğunu iddia ederek reddeder. Blondus muhtemelen anektodu Friulili yazarlardan öğrenmiştir. Kuşatmanın üç yıl sürdüğü hakkındaki tuhaf öykü Diaconus Gest. Rom. 1. 15. Ve Flavius Blondus 1. 1. 2 ve diğerleri tarafından yayılmıştır. Desericius (De init. & c. 1.4. pt. 2. c. xii.) olayın 452 ile 454 yılları arasında gerçekleştiğini söyler. En iyi vakayinameler kuşatmanın tarihi hakkında daha ikna edicidir. Belins, Calanus c. 15'teki notlarında kuşatmanın muhtemelen üç ay sürdüğünü iddia eder. Tillemont (Hist. imp. Tom. vii.) süreyi daha da kısaltır; çünkü Leo'nun Roma'ya 10 Temmuz'da, Attila ile barış yaptıktan sonra, döndüğünü söyler ki, bu tamamiyle doğru olabilir.

(6) Bk. G. Franc. Palladio Hist. del Friuli. 1660.

(7) Barbar saldırısının talihsiz kurbanları olan kadınların, özel bir nedenle kefaret ödemelerini emretti.

(8) Marcellianus onun yerine geçti ve 499 yılında öldü. Marcellinus bir sonraki patrikti ve Udine'deki saraydaki Latince bir yazıt, Aquileia'nın Hunlar tarafından harap edilen kilisesini ve patriklik sarayını yeniden inşa ettiğini söyler. Stephen onun yerine 517'de geçti. 528'de Narses, ordusunu Aquileia'ya yerleştirdi ve binaların yeniden inşasını ilerletti ve birçok kule dikti ve duvarların bir kısmını yeniden yaptı. Bede tarafından söz edildiği üzere, döneminde İtalyan başrahipler sinodunun toplandığı (İS 554) Macedonius bir sonraki patrik oldu. Paulinus 555'te, Probinus 572'de, Elias 574'te patriklik makamına çıktı. Papa Pelagius'un otoritesi altında psikoposluğu sinodun toplandığı Aquileia'dan Grado'ya taşıdı; Grado, Venice ve Istria metropolitan psikoposluğu olarak ilan edilmişti. Pelagius'un fermanı bu deklarasyonun hâlâ varolduğunu doğrular. Lombardların vahşeti bu taşınmaya neden oldu, Attila'nınki değil, bu Aquileia'nın çöküşünün tarihidir.

62
DİĞER HAREKÂTLAR – RAVENNA'NIN TESLİM OLUŞU – CALABRİYALI ŞAİR MARULLUS

Kuşatma sırasında Attila'nın ordusunun kıtaları, tahribi uzakve geniş bir alanda komşu bölgelere taşıdı ve İtalya'nın birçok şehrinde hainlik onun elinde iş başındaydı. Treviso, sonra Tarvisium,[1] muhtemelen Aryanlara eğilimli olan piskoposu Helinundus aracılığıyla Hunlara teslim oldu. Araicus Tempestas'ın ve birçok Cermen ve İskandinav romansında Verona anlamındaki Bernli Thidrek olarak adı geçen, Büyük Theodoric ile, sonra İtalyan kralları ile en çok savaşan Verona'nın aracılığıyla Diatheric ya da Theodoric tarafından teslim edildiği söylenir. Aquileia'nın tahrip edilişinden sonra, Attila hemen, Janus'un (İtalya'nın muhtemelen Provencal kökenli bir romansının kahramanı haline gelmiştir.) yönetimindeki, göz kamaştırıcı bir şehir olan Concordia üzerine yürüdü ve olasılıkla Janus'u kuşatma boyunca taciz etti. Janus, karısı Ariadne ile en yakın adaya kaçtı ve fatih şehre girip ıssız şehri tahrip etti. St. Stephen'e ait olan bir kilise ve birkaç kulübe 15. yüzyılda Concordia'dan[2] geri kalanlardır.

Attila, daha sonra Altinum'u tahrip etti. Patavium (Padua), Cremona, Vincentia (Vicenza), Mediolanum (Milan), Brixia (Brescia) ve Bergomum (Bergamo) başarılı bir şekilde ele geçirildi.

Aquileia'dan kaçanlar Gradua adasına yerleştiler. Concordiyalılar Crapulse'a sonra da Caorli'ye; Altinateler Torcellum, Maiorbium, ve Amorianum'a, Paduanlar şimdi Venice'in neredeyse merkezinde bulunan ve Rialto modern adıyla bilinen Rivus Altus'a kaçtılar. Suların parlak şehrinin kurumları, Adriyatik'e saçılmış adalarda, barbarlar tarafından yerlerinden edilen çeşitli şehirlerden gelen mülteciler tarafından kuruldu. Valentinian, Ravenna'daki sarayından kaçıp iç şehrin korumasına geçti ve Attila'nın Padua'yı kuşatırken ya da ilerleyişinin daha sonraki bir döneminde Ravenna'nın ruhban sınıfına özgü beyaz elbiseler içinde gelip şehri ve halkı için onun merhametini dileyen ve eğer kendilerine güvenirse İtalya'yı herhangi bir çatışma olmadan ele geçirme konusunda kendisine Aryan yardımını[3] sağlamayı öneren Aryan Piskoposu John'u kabul ettiği söylenir. Şehrin canını bağışlayacağını; ancak şehirlilerin kurtuluşlarının kendi güçlerinden kaynaklanmadığını ispat etmek için kapılarını yıkacağı ve süvarilerinin ayaklarının altında ezeceği şeklinde yanıtladığı söylenir. Concordia'ya girişi sırasında Attila'nın para elde etmek amacındaki, tek bir beceriyle ve sanatlı bir şekilde tasarlanmış bazı kılıçlar arasında yetenek ve çeviklikle hoplayıp zıplayan bazı şarlatanlarla[4] karşılaştığı söylenir. Savaşta kılıcı etkili bir şekilde kullanabilmek için yeterli beden gücüne ve etkinliğine sahip erkekler için onların orduya alınmasının küçük düşürücü olduğunu düşünerek onlara silahlanmalarını ve at üstünde metalin ağırlığını taşırlarken engellerin üzerinden kendisinin sıçrayışını taklit etmelerini emretti. Hiçbiri bunu olması gerektiği gibi gerçekleştiremedi. Ne yayı gerektiği gibi gerebildiler, ne de oku kirişe yerleştirebildiler. Bu nedenle iyi beslenmiş bedenlerinin sıkı bir diyetle ve idmanla inceltilmesini emretti ve onları yedeklerinin arasına aldı. Padua'nın ele geçirilişinden sonra, Calabriyanlı Marullus[5] adlı seçkin bir şair –muhtemelen Truva kuşatmasının Yunanistan'ın kör ozanı tarafından anlatılamayan son kısmını şiirleştiren ve adı bize Quintus Calaber olarak gelen kişiyle aynı

şairdir– onu övmek için bir şiir söylemiş ve bu şiirle onun tepkisini çekmiştir. Çünkü bu şiirde onun soyunu Roma ve Yunan tanrılarına bağlamıştır ki Attila şiirin yakılmasını ve şairin idam edilmesini emretmiştir; ama cezanın ikinci kısmını affetmiştir. Muhtemelen Priscus'un yazmalarından çıkarılmış bu anekdot ilahi onurları reddettiğini düşünenlerce yanlış anlaşılmıştır. Tepkisi nefret ettiği tanrılarla ve Baküs ya da bazı diğer Pelasgiyan ilahlarıyla ilişkilendirilmesidir. Herodot, onlar için iğrenilen bir şey olan Baküs törenlerini icra ettiği için İskitlerin Kralı Scylas'ın kendi tebası tarafından Borysthenes'te boynunun vurulduğunu ve mermer sfenksler ve grifonlarla süslü sarayının İskitlerin tanrısı tarafından patlatılıp yakıldığını aktarır. Attila'nın öfkesinin açıklaması bu olabilir.

---

(1) Bk. Juvencus Calanus Dalmata. Nic. Olaus ve Callimachus Experiens Tarvisium papazını Helmundus praesul ya da anittes olarak adlandırır ve ikincisi yanlış bir bilgi olarak adını Diathericus Diamericus adını verir. J. Bonifaicio, İtalyanca yazılmış Tarvisium tarihinde (1. 4. s. 197), Heliundus ya da Helviandus'un şehrin piskoposu olduğunu ve bir konuşmayla halkı kendilerini Attila'nın merhametine teslim etmeye ikna ettiğini ve halkın kalelerini Attila'ya teslim ettiklerini söyler. Tempestas'ın ailelerinin seçkin bir şahsiyeti olan Articus'tan söz eder. Adparatus ad Hist. Hung. adlı çalışmasında, Belius tarafından yayımlanan bir mektupta Pius Nic. Garellius Juv. Calanus'taki Araicus'u Artuicus okumayı önerir.

(2) Sabellicus Aquil. edt. Franc. s. 54 & 77, ilk kez 1514'te yayımlanmıştır. G. F. Palladio mermerlerin, vazoların, mozaik döşemelerin ve yazıtların onun zamanında (17. yüzyıl) halen Concordia şehrinde bulunduğunu söyler.

(3) Acta Sanctorum (tom. 2. ad. Diem xxi Januar) bu görüşme hakkında geniş bilgi verir. Attila kendisinin Tanrı'nın Kırbacı olduğunu söyler ve Ravenna Piskoposu ve onun gibi Troyes'inki, bu kutsal ziyarete karşı koymayacaklarını söyler. Bk. Card. Riccobaldus Raven. Eccl. Canon. act. 8.1. tom. 1. Thurocz (Chron. c. 20), Ravenna'nın Başpiskoposu John'un Aryan kâfirliğiyle dolu olduğunu cemaatindeki 12 kardinali Katoliklere karşı muhalefet için seçtiğini, rahipleriyle birlikte beyaz giysiler içinde çıktığını ve Aryan öğretisine bağlanırsa

tüm İtalya'yı otoritesine itaat etmek için yardım etmeyi önerdiğini söyler. Nicolas Olaus olayı Ferrara'nın ele geçirilişinden sonraya ve Pavia'nınkinden önceye bağlar. Papa'nın doktrinlerini yaymasına muhalefet etmek için 12 kardinal seçen John'u kindar bir Aryan olarak tanımlar. Callimachus olayın Po'nun güneyindeki ülkeyi yıktıktan hemen sonra gerçekleştiğini söyler.

(4) Nicolas Olaus. Callimachus Experiens aynı anekdotu farklı bir şekilde aktarır. İki anlatı olasılıkla Priscus'un kayıp çalışmasından çıkarılan tek bir anlatıdan çeşitlenmiş gibi görünmektedir.

(5) Moreri'nin sözlüğünde ve Fransız Ansiklopesi'nde kendisinden alındığı açık olan bir makalede bu kişi Tacitus Marullus olarak adlandırılır. Tacitus adının hangi kaynaktan elde edildiğini bulamadım. Hiçbir amaçla üretilmiş olamaz ve en azından Priscus'un kamuya ulaştırılmayan yazmalarından bazı özlere erişildiğini göstermektedir. Tacitus adı bilinen herhangi bir antik yazarın çalışmasında bu olaylarla ilgili olarak geçmemektedir. Callimachus'un eski üç baskısını inceledim. Fakat adı hepsinde Marullus Calaber olarak verilmişti. Nicolas Olaus ve G. F. Palladio tarafından da Attilano Marullo della Calabria olarak anılır. Tacitus adının herhangi bir kaynak olmadan Moreri'ye nasıl sızdığını anlamak güçtür. Marullus'un kimliği Quintus Calaber adlı şairle birlikte Nimrod'un (vol. 3. s. 113) yazarı tarafından ileri sürülmüştür. Fakat tatmin edici nedenler verilmemiştir. Herman'ın, Argonantics of Orpheus adlı çalışmasının bir baskısında, iç biçim kanıtlarıyla yapıtın ve Quintus Calaber'in Paraleipomena'sının Attila'nın yıldızının parladığı dönemde yazıldığını kanıtladığı gözlemlenebilir. Marullus'un Calabriyalı ve seçkin bir şair olduğu iddiası neredeyse tatmin edici bir tanımlamadır. Çünkü o dönemde başka ünlü bir şair yoktur. En azından Calabriyalı iki ünlü şair yoktur. Bize atılla birlikte ulaşan Quintus adı yalnız bir ön addır ve Quintus Calaber unvanı Antakyalı John ya da Ercildouneli Thomas adına benzerdi. Aile adını ifade etmez. Dahası, Paraleipomena'nın yazarı, l. 12. v. 310, İzmir'deki kutsal bölgesinde Diana'nın koyunlarını otlattığından söz eder. Tefsirci Pauw, İzmir'de yağlı kuyruklarıyla çoğaldığını söylediği koyunlarla gerçekten ilgilendiğine inanır. Diğerleri yavrulardan oluşan bir sürüsü olduğunu düşünür; fakat Hesiodlu Theogonia'nın (c. 23) başlarındaki bir bölüme açık bir atıf olduğu görülür. Burada, kutsal Helicon altında kuzularını otlatırken Musa'nın kendisine kutsal bir şarkıyla emrettiğini söylenir. Hesiod'un bir çoban olduğu da iddia edilir. Bu satırların ışığında, daha sonra kendisinin de ifade ettiği gibi, Musa'nın emirleri kendisine yeni bir varoluş verene kadar, basit bir yaşam tarzı sürdüğü ve yalnız bedensel gereksinimlerini karşıladığı anlaşılır. Quintus Calaber, onları İzmir'de otlattığını söyler; çünkü Homer'in doğum yeridir. Messapian ailesinin Calabriyalı şairi Ennius'un (ennius antiquo Messapi ab origine regis. *Sil. Ital.*) sonraki yeniden doğuş ya da

metempsikosis iddiası ile Homer'miş gibi davrandığı ve sonra da Pisagor (Maeonides Quintus pavone a Pythagoreo. *Pers.*) olduğunu iddia ettiği bilinir. Paraleipomena'nın yazarının Quintus Calabriyan adını üstlenip çocukluğunda İzmir'de koyun otlattığını iddia etmesi Homer ve Ennius'a bir benzerlik iddiası anlamına gelebilir ve ruhlarının ve şiir yeteneklerinin kendi bedenine geçtiğinin iması olabilir. Şiirinin tarzından bir putperest olduğu anlaşılır ve bu nedenle Attila'nın egemenliğini memnuniyetle karşılayanlardan birisi olması muhtemeldir. Kesinlikle bu dönemde yazılmış Orfeus'un Argonauticleri'nin daha çok Attila'nın sarayında söylenmesi için düzenlenen bir şiir görünümünde olduğuna, bir içdeniz (Saturn Denizi) yoluyla Baltık ve Britanya Kanalı'na ve Cebelitarık Boğazı üzerinden deniz yolculuğunun Argo gemisine atfedildiğine, Grek ya da Latin dinleyicilerden çok Got ve Hunların kulak zevklerine hitap edildiğine dikkat edilmelidir. Attila'yı iğrendiren şaire, G. F. Pallaido tarafından verilen Attilano Marullo della Calabria adı, kişiseldir; çünkü Quintus'un Homerik şiire referans olduğu gibi Attilanus adı da söz konusu şiiri yazmasının sonucunda kendisine önad olarak verilmiştir. İtalyan dilinin yapısı Marullo adından önce bir artikel olmadan bir sıfatın kullanılmasına imkân vermez ve Attilano sözcüğü onun tanımlayıcı olarak değil, unvanının bir parçası olarak algılanmalıdır.

63
FLORANSA – BRESCIA

Floransa [1] saldırısı sırasında, şehirde, Sezar'ın emirlerine aykırı bir şekilde, yüksek bir yer tutan; ancak St. John'a adanmış tapınaktan kaldırılmış Tanrı Mars'ın bir heykeli Arno'ya düştü. Muhtemelen kuşatmacıların aletleriyle yıkılmıştı. Vincentia'da Attila, inatçı bir direnişle karşılaştı. Adamlarının çekindiğini görünce hendeğin içine atladı ve göğüs yüksekliğindeki suyun içinde yürüyerek onlara saldırıda liderlik etti. Surlara ilk tırmanan da kendisi oldu. Fakat Brixia'da çok daha tehlikeli bir direnişle karşılaştı ve elinden yaralandı. Bu yara; onun bu şehri, fethettiği diğerlerinden çok daha büyük bir yıkıma teslim etmesine[2] yol açtı. Oysa Brixia, Paganizmin kısmen can çekişmeye başladığı bir şehir görüntüsünü verir. Flora Tapınağı, putperestlerin koruyucu ilahlarına bağlı putperestleri alıştırmak için, tıpkı Aquileia'daki Belis ya da Felus Tapınağı'nın St. Felix'e adanması gibi, St. Floranus'a adanmış bir kilise haline getirildi. O da putperestlikten gerçekten dönmeden girdikleri Roma Kilisesi'nin Paganlarla uzlaştığı birçok örnekten biridir. Bunun altında onun kendi yıkımının nedenleri yatmaktadır. Fakat Triumpline vadisinde Tanrı Tyllinus'un demirden heykeli putların genel olarak yok edilişinden kurtulmuş ve Attila'dan sonraki dönemlerde de varlığını sürdürmüştür. Milan fatihe teslim olmuştur ve Priscus'un yapıtına ait, sözlük bilimci Sudas tarafından

alıntılanmasına neden olan bir çanta için alışılmadık bir sözcük kullanmasına borçlu olduğumuz bir parçayazıda garip bir anekdot aktarılmıştır. Attila,[3] Milan'da Roma imparatorlarının altın bir tahta oturduklarını ve İskitlerin onların ayaklarına kapandığını gösteren bir resmi görünce kendisini bir tahta oturmuş ve Roma imparatorlarının sırtlarında çuvallar taşıyıp kendi ayaklarına altınlar döktüğünü gösteren bir resminin çizilmesini emretti. Sezarların gururuna böyle bir ders verdikten sonra, Ticinum (Pavia), Mantua, Placentia, Parma ve Ferrara'yı yağmalayarak muzaffer kariyerine devam etti. Jornandes'in iddia ettiği gibi neredeyse bütün İtalya'yı yakıp yıktı. Attila'nın kendi generali Zowar'ı Apuliya, Calabriya ve Cato tarafından kurulmuş Catona adlı bir şehri yıkarak bütün Adriyatik kıyılarını kırıp geçirmesi için gönderdiği iddiası Macar [4] yazarların olasılık dışı iddialarına biraz renk verir. Mutina (Modena) Piskoposu Geminianus,[5] daha sonra takdis edilmiştir. Lupus ve Ravennalı John gibi onun da aynı oyunu oynadığı ve boyun eğerek istilacının dostluğunu kazanıp şehri kurtardığı söylenir. Attila'nın bilhassa (Emilia yoluyla Aquileia ve Rimini, Pisa ve Tortona'yı çaprazlama geçen şehir anlamına gelen) Emilia'yı ve Bergamo bölgesini göstermek için kullanılan; fakat gerçekte Anconalı March'ı tanımlamak için kullanılan Marchia'yı yerle bir ettiği söylenir. Ferrara'nın tahrip edildiği söylenir, ancak, şehir, belki de, savaştan daha erken bir dönemde yerle bir edilmiştir.

---

(1) John Villani Hist. Fiorent. Attila'ya, Hunların Kralı Totila, Tanrı'nın Kırbacı der.

(2) Nicolas Olaus. Bazı bilgilere göre merhamet etmiş ve canlarını bağışlamıştır.

(3) Suidas ad vocem Korucos.

(4) Thurocz. Nic. Olaus ve diğerleri.

(5) Sigonius Imp. Occ. Nicolas Olaus, bu şehrin yıkıldığını söyler. Geminianus'un duasında, Hunların keşfedemeyecekleri kadar yoğun bir sisle kaplı olduğu söylenir. Ritius, Attila'nın Leo ile görüşmesinden sonra Ravenna'ya yeniden girdiğini ve şehrin piskoposu John'u idam ettiğini söyler.

64
ROMA'DAN GELEN ELÇİLER

Aquileia'nın düşüşünden buraya kadar Attila herhangi bir maddi engelle karşılaşmadan ilerledi. Fakat Aetius, Roma'nın koruması için komutası altında dikkate değer bir kuvvete sahipti ve Hunlar Po'yu geçtiğinden beri onların kanatlarına saldırmaya son vermemiş ve birliklerinden ayrılan askerleri imha etme fırsatını kaçırmamıştı. Bir rastgele zaferler dizisi ve sürekli yapma Attila'nın ordusunda disiplinin zayıflamasına ve sayıların azalmasına neden olmuştur. Roma'ya doğru ilerleyip ilerlememeyi düşünmüştür ve bu gibi düşünceler genellikle daha zayıf konsey kabulüyle sonuçlandı. Uğursuz önseziler, Alaric'in Romulean başkentinin istilası ve yağmasına daha fazla dayanamayacağını dile getiren vassal hükümdarları arasında daha yaygınlaşır ve Attila'nın zihninin o sırada bu belirsiz bâtıl endişelerden etkilendiği görülür. Diğer otoritelerin[1] iddia ettiği gibi Mincio ve Po'nun kavşakları yakınlarında duraksamıştır. Fakat yeri gezginlerin Mincho'yu geçtiği yerdeki Acroventus Mambuleius olarak adlandıran Jornandes'in aktardıklarından büyük Roma yolunun Ardelica'da, modern Peschiera, nehri geçtiği yer,[2] Benacus ya da Lago di Garda'da başladığı yerin yakınlarında, Virgil çiftliği ve Catullus'un Sirmiyan yarımdasının yakınlarında olduğu tahmin edilebilir. Ancak, nehrin Mantua'nın güneyindeki bir yerden başka bir yerde geçilmesi hiçbir

şekilde mümkün değilse de Maffei'nin düşüncesi bu yerin Peschiera'ya yakın bir yerlerde olduğu varsayımına neden olabilir. Mincio ve Po'nun kesiştiği yerin yakınlarındaki Governolo, Po'nun güney kıyılarını yakıp yıktıktan sonra Attila'nın duraksayışı için olası bir yerdir. Çünkü elçilik heyetini kabul etmeden Benacus'e kadar geri çekilmişse hakkında hiçbir yazarın kuşku duymadığı cesaretinin devamını daha önce kaybetmiş olmalıdır. İlerleyip Roma'nın işgalini tamamlamak ya da danışmanlarının[3] önsezilerine kulak asmak arasında tereddüt ederken Zowar'ın Adriyatik kıyılarından büyük bir yağmayla geri döndüğü söylenir ve aynı anda Leo'yu Roma'nın papası ya da psikoposu olarak atayan Valentinian'dan bir elçilik heyetinin geldiği söylenir. Bir konsül olan Avienus[4] ve praetoryan bir vali olan Trigetius Attila'nın karargâhına geldiler. Kendi biyografi yazarı[5] ve diğer bazı yazarlar tarafından Leo'nun Attila'nın ayaklarına kapandığı, aşağılık ve koşulsuz bir teslim olma konuşması yaptığı söylenir. Lupus'un tavrından sonra, o uğursuz adamın onun kırbacını hissettiği ve kendisine başvuran ricacıların onun cömertliğini hissedebileceklerini söylediği iddia edilir. Bir zamanlar dünyanın fatihleri olan; fakat şimdi yenilen senatonun ve Roma halkının; hükümdarların hükümdarı Attila'dan alçakgönüllü bir şekilde af dilediklerini; onun yüce eylemlerinin bereketli zaferi arasında tüm ulusları ve kralları perişan eden ayakları altında daha önce diz çökenlerden hiçbirine şimdiki ihtişamı ve gelecekteki ünü önünde af dileyenlerden daha fazla yardımcı olmayacaklarını söylemiştir. Tüm dünyaya boyun eğdirdiğini; çünkü diğer ulusları istila eden Romalıları yok etmek için görevlendirildiğini söyler. Her şeyin kendisine boyun eğmesini sağlayan kişiye dua ettiklerini; insan zaferinin doruğunu aştıkça Yüce Tanrı'dan daha büyük hiçbir şeyin kendisine boyun eğen birçok insan gibi onun korumasına erişemiyeceğini söyler. Ancak Leo'nun belirli bir yere kadar temelde kilise disiplini ile bağlantılı olan sözleri, doğru karar veren ve dürüst bir akla şahitlik etmek istediğini göstermektedir. Bunu böyle bir yolla ve adi bir

yaltaklanmayla sergilemesiyle yönetimi ve kendisini aşağıladığını açıklaması mümkün değildir. İster muhteşem Hun'a rezil bir şekilde teslim olma diliyle başvursun ister daha mantıksal ve şerefli bir yakarışla onun gönlünü alsın ve onu yumuşatsın, görevinin sonucunu almakta tamamen başarılıdır. Hükümdarın sessiz kaldığı ve hayrete düştüğü, görünüşte çok saygılı davrandığı ve piskoposun gözyaşlarından etkilendiği söylenir. Vassalları tarafından Leo'nun ricalarını neden kabul ettiği sorulduğunda ona saygı duymadığı; fakat bir kılıç çekerek [6] Leo'nun isteklerini yerine getirmezse kendisini hemen öldürmekle tehdit eden, papaz kıyafeti giymiş, görünüşte daha muhterem ve gri saçları nedeniyle daha mübarek başka hiç kimseyi daha önce görmediği yanıtını verdiği söylenir. Görünüşün bir St. Peter [7] görüntüsü olduğu farz edilir ve Nicolas Olaus'a göre biri St. Peter, diğeri St. Paul olan iki figür görmüştür. Raphael ve Algarve'nin çalışmalarıyla ünlenmiş olduğu söylenen anekdotun dinsel bir kurgu olarak görülmesi gerekmektedir. Attila, Roma'nın ele geçirilmesinden sonra Alaric'i yakalayan kaderin bâtıl dehşetiyle uyarılmış gibi görünmektedir. Attila'ya karşı yoldaşları arasında Lupus ve Leo adlı iki piskoposun adları üzerine kurulmuş, tıpkı Galya'da kurda yol verdiği gibi şimdi de aslana yol verdiğini anlatan bir fıkra[8] yaygın hale gelmiştir. Geri çekilişinin muhtemelen, aslanın kutsal görünüşünden, havarilerin görüntülerinden ya da Gotik fatihin kaderinden daha önemli gerekçeleri vardır. Ordusu, İtalyan şehirlerinin yağmalanışlarıyla kuvvetten düşmüştü ve öldürücü bir salgın hastalık,[9] ordunun asker sayısını azaltmıştı. Ülkenin haraplığı, geçimi zorlaştırmıştı ve askerleri açlık ve hastalık içinde kıvranıyorlardı. Feasulae'nin doruklarında gücünün büyük bir kısmı mutlak ölüme teslim olan Radagais'in anısı,[10] Aetius'un ordusu taze ve zarar görmemiş bir şekilde eteklerine yapışmış, birliklerinden kopan askerlerin yollarını kesip onları öldürür ve biraz daha büyük bir yara açma fırsatı ararken Attila için daha mantıklı endişe zeminleri yaratmıştır. Bol miktarda altın hibesi, o zamanın yaygın uygulamasına göre,

Attila'nın o mevsim en azından Roma'ya saldırmaktan vazgeçmesi için nedenlere eklenmiş olabilir. Kuvvetlerini geri çekmeye razı olur. Ancak Honoria ve imparatorluk mirasının ona kalan payı kendisine devredilmezse Romalıları bir sonraki bahar akla gelebilecek en büyük intikamı alacağı şeklinde tehdit eder. Cassiodorius ve Carpileo elçilerin ilk konuşmalarından sonra anlaşmanın ayrıntılarını muhtemelen görmüşlerdi. İtalya'nın kralı Theodoric, Roma senatosuna bir tebliğinde, M. A. Cassiodorius'un patriciliğe yükseltildiğini ilan etmiş ve barışa varılmasının Cassiodorius'un yaşlı babasının yetenek ve cesaretine bağlı olduğunu iddia etmiştir. Zihinsel niteliklerinin Aetius'unkine eşit olduğunu, bilgeliği ve ülkesi adına muzaffer çabalarını anlatıp bu seçkin komutanla aynı ayarda konuşarak ve bu nedenle Aetius'un oğlu Carpileo'ya vekil olarak "Güçlü Komutan Attila"ya gönderildiğini söyleyerek ondan övgüyle konuşur. "Korkusuzca (diye devam eder Theodoric), Attila'nın müthiş ve tehditkâr yüz ifadesinin görmezden gelerek imparatorluğun korktuğu adamı gördü. Hükümdarı kendini beğenmiş buldu; fakat onun gönlünü aldı ve gerçeğin gücüyle onun iftiravari iddialarını tamamen savuşturdu ki, bu kadar zengin bir şehre ilgisi barış yüzünden olmayan bu hükümdarı uzlaşmaya ikna etti. Korkan arkadaşlarını metanetiyle cesaretlendirdi. Yoksa böyle korkusuz bir uzlaşmacı tarafından desteklenen yüreksiz kişiler olarak görüleceklerdi. O, bir ulusun elde etmekten umudunu kestiği bir anlaşma ile geri döndü." Theodoric, bir hasım tarafından dile getirilen gerçeğin tüm düşmanlık yaşamı boyunca onu yatıştıracağını iddia ederken Attila'nın bağışlayıcılığı için hiçbir delil göstermez. Thoedoric'e göre babasının müzakeredeki seçkin ustalığına borçlu olduğumuz Cassiodorius, vakayinâmesinde Papa Leo'nun Valentinian'ın emriyle barış yaptığını söyler.

---

(1) Nic. Olaus, Callimachus, Ritius, & c.

(2) Gibbon, bir dönemin doğru olmasından çok o dönemin etrafında dolaşmak

konusunda her zaman sabırsızdır; "hafifçe kıvrımlanan Mincius'un Benacus'un köpüklü dalgaları içinde" yok olduğunu ifade eder. Oysa Benacus Gölü Mincio'nun Po'ya doğru aktığı bir rezervuardır. Jornandes'teki Mambuleio sözcüğü Valesius Rer. f. 1.4. ve Ortelius App. Geograph. Tarafından Ambulejo, hodie Govemum oppidum olarak düzeltildi. Gaudentius Merula de antiq. Gall. Cisalp. 1.2. c. 17, Benacus'tan dışarı akan Mincius'un kıyılarında, Attila'nın Leo ile buluştuğu yerde, şimdi bizim Governum olarak adlandırdığımız bir şehir olduğunu söyler. Governolo Mantua'nın güneyidir. Minicio'nun Po'ya döküldüğü noktaya çok yakın bir yerdedir. Jornandes'in "in Acroventu Mambuleio ubi Mincius commeantium frequentatione transitur." der. Görüşmenin Govemolo'da gerçekleştiğini söyleyen Blondus'u, Ital. İllustrata 1474, da incelemeli.

(3) Nic. Olaus.

(4) Avienus ve Trigetius'un varlığına Prosper şahittir. Carpileo ve Cassiodorius da kesinlikle onlarla birliktedir. Jomandes'in sözleri, Leo'nun kendi hesabına ve kendi yetkisiyle orada olduğunu ima ediyor görünmektedir. Corivini ailesinden Gennadius Avienus'un Kont Ricimer döneminde 468'de evlenen yaşı geçkin ve nüfuzlu bir adam olduğundan; ancak meziyetleri nedeniyle değil, şansıyla konsüllüğe yükseldiğini Sidonus söyler. Macroibuslu Saturnalia'da Avienus adlı gelecek vadeden bir gencin bahsi geçer. "Vereeundiam Avieni probi adolescentis juva." Sat. 6. c. 17. "Mi Aviene, instituenda est oadolescetia tum, quae ila docilis est, ut discentda praeri-piat." Sat. 7. c. 3. Saturnalia'nın yazarının Aurelius Ambrosius Theodosius Macrobius'ın mistik adını Stilicho'unun ölümünden ve suç ortaklarının dağılmasından sonra sanıyor ve o dönemi yazıyorsa bahsettiği Avienus elçilik zamanında 60 yaşında olmalıdır ve belki de aynı kişidir. Bu dönemde, Aratus'un ve Dionysiuslu Periegesis'in ve Ora Maritima adlı birini içeren özgün şiirlerin çevirileri hâlâ varolan Rufus Festus soyadlı seçkin bir Avienus vardır. Kendisi hakkındaki küçük bir şiirde gençliğinin baharındaki Roma'da doğduğunu, iki kez perkonsül olduğunu söyler. Küçük Theodosius, Mar-cian ve Trakyalı Leo zamanında yıldızının parladığı söylenir. Fabr. Bibl. Lat. c. 3. s. 151. Roncallius tarafından toplanan tüm vakayinâmelerde ve belgelerde, Padua 1787, Gennadius Avienus olarak adlandırıldığı Joseph Maria Stampa'nınki dışında, basitçe Avienius olarak adlandırılır. Onufrius Panvi-nius Capitoline fasti adlı çalışmasında onu Gennadius Valerius Corvinus Avienius olarak tanıtır ve eski bir yazıtta böyle adlandırıldığı söylenir. Onufrius, 501'de Rufus Magnus Faustus Avienius adlı büyük birinden ve 502'de aynı adlı genç birinden söz eder.

(5) Acta Sanctorum, t. 1. April. 11. Bkz. Nic. Olaus. Bu dönemde Papa'nın ünvanının, Roma Piskoposluğu tarafından tanınmadığı; fakat birçoğu patrik olarak kabul edilen tüm psikoposların Homer'in devrinde bile "baba" anlamına

gelen papa ünvanıyla anıldıkları değerli bir bilgidir. Roma piskoposu kesinlikle, Batı İmparatorluğu'ndaki tüm psikoposların üzerinde imparatorun 445 'te verdiği yetkiyi uyguluyordu. Novell. Theodos. tit. 24. Theod. ve Valent.'in Leo'nun Arles Psikoposu Hilarius'tan şikâyeti üzerine kuvvet komutanı olan Aetius'a gönderdikleri. Galya ve diğer bölgelerin piskoposlarının iç şehrin kutsal papasının izni olmadan, eski geleneğe aykırı hiçbir şey yapmamalarını emreden bir yasa buldum. Önsöz, kutsal sinodun Roma'nın başpiskoposunun otoritesini onayladığını ve Hilarius'un piskoposları yasadışı bir şekilde görevden alarak diğerlerini vatandaşların isteklerine rağmen atadığını söyler. Bu nedenle Leo'nun diğer piskoposların –Batı İmparatorluğu'nunkilerinin bile– üzerindeki otoritesi birincil ve kutsal bir otorite olarak sayılmaz. Bu otorite imparator tarafından oluşturulmuş ve sinod tarafından onaylanmıştır. İskenderiye Papası Dioscorus, Papa Leo'yu aforoz etmiştir. Chalcedon genel sinodunun tutanaklarında, Evagrius'un detaylı bir şekilde anlattığı üzere, I. 2. c.4., piskoposlar Paschatius ve Lucentius ve bir Presbiter olan Boniface; büyük ve yaşlı Roma'nın başpiskoposu Leo'yu Batı kilisesinin başkanı (proedros) Anatolius'un İstanbul üzerindeki yöneticisi (procdreuntos), olarak ilan ettiler. Tutanakların akışında, Papa Leo'nun, Cyrillus'un böyle olduğuna inandığı söylenir. Papa bu şekilde yorumlanır ve onlar açıkladıktan sonra Anatolius'un da böyle olduğuna inanır. Leo, Chalcedon sinodu tarafından Anatolius'a verilen eşit yetkiyi protesto eder; ancak kutsal hakları ileri sürmez. Bk. Novell. Valent. tit. 17. Leo ep. Ad Marcian Pulcher. Anatol. Leo'nun iddiaları imparatoru biraz gücendirmiş gibidir. Çünkü Roma'da 17 Mayıs 452'de yazılmış Valent. Nov. tit. 12, Herculano cons.da rahipler ve laikler arasındaki sorunlarda ya da dinsel konular dışında piskoposların herhangi bir yargılama yetkisini reddeden bir kesin emir, piskopos ya da prespiter olmadıkları halde atanmış kölelerin kölelik sınıfına geri dönmelerini emreden bir yönerge ve bir papaz olarak atanmış ya da alınmış hür kişilerin ona bağlanmaktan kaçınmalarını emreden ve herhangi bir ticaret ya da işle uğraşan rahiplerin rahiplik yetkilerinin alınacağını bildiren bir deklerasyon buldum. İmparatorluğu kurtardığı düşünülen Leo'nun hemen ardından bu fermanın ilanı kişsel bir kıskançlığı ima eder gibidir. I. Leo 440'da papa ilan edildi ve 461'de öldü. Roma piskoposu Batı İmparatorluğunun piskoposlarının hepsi üzerinde yargılama yetkisine sahipti ve nihai olarak çözülmesinden önce imparatorluğun uzuvlarının hepsi teker teker ayrıldığında çeşitli bölgelerde istila edilen ve kendilerine tabi edilen farklı kavimler, ruhbanlara sıkıntı vermedi ya da onlarla çatışmadılar. Vaftiz oluşlarından kısa bir süre sonra, Attila bile onları yok etmedi ya da yerlerinden sürmedi. Ama onları çürütmeye ya da kendi görüşlerinin hizmetine sokmaya çalıştı. Bu nedenle, bazı barbar fatihlerde sivil otorite kazanılmış olsa da piskoposlar ve Roma papalığı arasındaki özgün bağ hiç kesilmedi. Cahil yöneticilerinden herhangi bir itiraz görmeden, kilisenin

herhangi bir doktrini nedeniyle değil; imparatorluk bir bütünken ve parçalanışa özgü koşulları altında bile metropolit olduğu için bağlantı kurmaya devam ettiler. onunla bölgesel piskoposlar ve patrikler arasında kurulan iletişimin devamı için hiçbir mücadele verilmedi. Roma ruhani liderinin egemenliğinin dinsel bir doktrin olduğu bu dönemde görülmese de tek bir bireyin aklına girmiş olduğu bellidir. Leo İstanbul metropolitliğinin üstündeymiş gibi davransa da Genç Roma olarak anıldığı gibi ruhbanlığı da apostolik bir kurum değildi. Leo'nun bu dönemdeki bazı davranış ve iddialarının Priscus'un Vatikan kütüphanesindeki yazmasının örtbas edilmesine neden olduğundan kuşkulanıyorum.

(6) Sigonius, Sabellicus, Callimachus.

(7) Sigebert chron.

(8) Sigonius.

(9) İdatius. İdatius Marcian'ın onun geri çekilişinde etkisi olan yardımlarından söz eder. Marcian Pannonya'ya girerek gerçekten bir şaşırtma yapmak istediyse bu tamamen olanaksızdır. Çünkü Attila ve Marcian arasında gerçekleşen hiçbir savaştan söz edilmemiştir ve böyle bir baskın hakkında şikâyet yoktur. Marcian'ın silahlanması; Attila'nın Hunnium'daki (Udine) istihkâmını tehdit için kuvvetlerini ilerletmesi muhtemeldir ve Hun hükümdarının ordusu ve egemenliği altındaki ülkeler arasında huzursuzluğa neden olmuştur. Priscus'un verdiği bilgilerden Marcian'ın hiçbir açık eyleme girişmediği bellidir: Çünkü Attila'nın ondan şikâyet nedeni haracın ödenmemesine ilişkindir. Bk. Priscus. s. 49.

(10) Sigonius, Alpler ve Apenniler arasındaki tüm ülkenin harap olduğunu; firar, nüfus azalması, katliam, kölelik ve çaresizliğin her yerde kol gezdiğini ve barbarların şehvetinin sınıf, cinsiyet ve yaş gözetmediğini; fakat Aetius'un Attila'ya eşit koşullarda karşı koyabilecek, Romalılar ve barbarlardan oluşan güçlü bir orduya sahip olduğunu; Attila'nın ordusunun açlık ve hastalıktan yorgun olduğunu; Aquileia'dan Rimini'ye giden Aemilian yolundan ilerlediğini ve Aetius'un onunla savaşmak için Rimini ve Rubicon arasındaki Cisalpin Galyası sınırlarından ilerlediğini ifade eder. Attila'nın Aetius'la karşılaşmak yerine Reggio ve Modena'ya gitmeyi reddettiği, Ravenna'dan daha güneye gelmediği açıktır. Mutina'nın piskoposu St. Geminianus'un Tanrı'nın Kırbacı'na direnmeyeceğini ilan ettiği söylenir (bk. Acta S. S.); ancak şehrin onun dualarının sonucunda Hunlardan kalın bir sisle saklandığı da ifade edilir. Gerçeğin, Attila'nın ordusunun Rubicon kıyılarında Aetius ile savaşma riskini alabilecek durumda olmadığına inandığını ve Po'nun arkasında Governolo'ya geldiğini ve burada durup gelecekteki eylemlerini belirlemek ve kuvvetlerini yeniden toplamak için durduğunu; Valentinian'ın gerekli durumda ortaya çıkan alçakgönüllü misyonunu kabul etme fırsatını elde ettiğine sevindiğini düşünüyorum. Zowar'ın Apulia'dan elçilik

heyetinin gelişinden hemen önce döndüğü söylenen kuvvetleri muhtemelen sahilin hemen yakınındaki Aemilian yolu boyunca ileriye gönderilen ve Aetius'un ilerleyişiyle geriye çekilen hafif birliklerdir. Roma' nın güney sahiline bir baskın yapmak üzere Ravenna'dan gemilerle sevk edilmedikçe Apuliya ve Calabriya'ya kadar girmiş olmaları çok inandırıcıdır; fakat bu gibi harekâtların gerçekleşmesi için yeteri kadar uzun sürmemişti.

65
HONORIA – ATTİLA'NIN GERİ ÇEKİLİŞİ

Honoria'nın daha sonra Attila'ya teslim edilip edilmediği konusu şüphelidir; ancak teslim edildiği hakkında Romalı yazarlar tarafından herhangi bir bilgi verilmese de [1] Macar yazarlar ölümünden sonra Honoria'dan doğan Cebe adlı bir oğuldan söz ederler. Bu dönemden sonra Honoria hakkında kaydedilmiş hiçbir şey bulunmaz ve muhtemelen hapiste ölmüştür; ancak Attila'ya gönderilmişse putperestler arasındaki yaşamı sona ermiştir. Genseric tarafından Roma'nın Afrika'da yıkılışından sonra ortadan kaldırılan imparatorluk ailesine mensup hanımlar arasında değildi. Honoria'nın Attila ile ilişkisinin ortaya çıkarılması için atılması gereken adımlar Priscus'un kayıp çalışmasıyla birlikte unutuluşa gömülmüştür. Attila'nın Honoria'nın kendisiyle evlenmekle küçük düşürücü bir şey yapmadığını (ya da açıkça bir şeyi kabul etmediğini) iddia ettiğini aktaran Jornandes, Honoria'nın onunla birliğini koruma amacıyla, aniden, sahte, muhtemelen tamamlanmamış bir evlilik törenine zorlandığını düşünmeme neden oluyor. Angeloni tarafından oyulmuş, Honoria'nın Augusta unvanını taşıdığı, belki de Attila'yı yatıştırmak ve onurlandırmak için o dönemde yapılmış –çünkü başka hiçbir dönemde Valentinian böyle bir şeye izin vermeye istekli olmamıştır– bir madalyon bulunmuştur. Attila ve Roma elçileri arasında barış imzalandıktan sonra tüm güçleriyle Pannonya'ya

geri çekildi. Lycus veya Lech'in bir yazısında,[2] fanatik bir kadının –büyük ihtimalle Hun ordusuna her zaman eşlik eden kadın şamanlardan biri– onun önünü kestiği, atının dizgilerinden birini tutup üç kere "Geri, Attila!" diye bağırdığı; fakat Attila'nın bu uyarıya kulak asmadan bir daha Romalılarla karşılaşamayacağı Hun başketine doğru yoluna devam ettiği söylenir.

---

(1) Thurocz Chron I. c. 23. Attila'nın Krymheylch ya da Crim Hilda'dan olan Aladarius adlı bir oğlundan söz eder.

(2) Callimachus Experiens.

66
JORNANDES'İN YANLIŞ İFADESİ

Eve dönünce,[1] Attila Marcian'a haraç talebiyle bir elçilik heyeti gönderdi, bundan sonra Apollonius İstanbul'dan Tuna'ya onun öfkesinin yatıştırmak için gönderildi. O sırada hediyelerle Attila'yı yatıştırıp yatıştırmadığı bilinmez; fakat muhtemelen para ödenmiştir.[2] Jornandes, Attila'nın daha önce Galya'ya yeniden girmek için izlediği yoldan farklı bir yola girdiğini ve yeniden Loire'de Alanları egemenliği altına almaya çalıştığını; fakat Vizigot Kralı Torismond'un Alanlar'a yardım etmeye hazırlandığını ve Katalonya düzlüğünde bir kez daha yenip mağlup olarak çekilmesine neden olduğunu ifade eder. Hakkında söz ettiği olaylardan bir yüzyıl sonra yaşamış bu yazarın iddiasına rağmen Roma Vakayinâmeleri'yle ve Attila'nın ölüm tarihinin kesiştiği belgeler, öykünün yanlış olduğu kadar olanaksız olduğunu kesin bir şekilde gösterir. Öykü Torismond'un Chalons zaferi sırasında tahta çıkışı ortamından kaynaklanmış olabilir ki, aslında ilk kez Theodoric tarafından alındığı ve Torismond tarafından tahttan indirilmesinden sonra; bir zaman aralığına baba ve oğlun kahramanlıklarının arasına yanlışlıkla yerleştirilmesi nedeniyle bunların daha ileriki bir dönemde yeniden gerçekleştiği iddia edilmiştir. Ancak, Tourslu Gregory Alanların, Torismond tarafından Attila'nın ölümünden çok kısa bir süre sonra –her iki olay da aynı yıl içinde[3] gerçekleşmiştir– yenildiklerini

bildirir; fakat o dönemde Galya'da herhangi bir Hun varlığından söz etmez.

---

(1) Priscus, s. 49.

(2) De bell. Get. c. 43. Jornandes'in bilgilerini Sigebert de paylaşmıştır.

(3) Prosper Aquit (İS 453). Amerikalı romancı Cooper, Limberg yakınlarında Heidenmaur adlı, İtalya'yı istila etmeden önceki mevsim elde tuttuğunu söylediği bir istihkâmdan söz eder: Kendisi tarafından değil de, haraç veren kralları tarafından ele geçirilişi Galya'daki savaştan önce de olsa ve Galya'dan kuvvetlerini çekişinden sonra da ileri bir karakol olarak ölümüne kadar kullanılsa da bu, açık bir yanlıştır.

67
ATTİLA'NIN ÖLÜMÜ

Hun hükümdarının yaşamı birkaç yıl daha el verseydi insan öngörüsünün var olan şeylerin ve geçmiş deneyimlerinin ışığında bekleyebileceği herhangi bir olaydan daha kesin bir şekilde Batı ve Doğu Roma imparatorlarının çok geçmeden onların otoritelerine mutlak bir şekilde boyun eğmeleri en sonunda imparatorluğun yasası olan, büyük ve beklemeyen kurtuluşun –Hıristiyanlık– müdahalesi olmadan Avrupa'da neredeyse boğulmaları er geç kaçınılmaz olacaktı. Fakat Roma gücünün kuruluşunun 1200. yılında yok olacağı hakkındaki kehanetlerin Attila'nın her iki Sezar'ın tahtlarına çıkışı ve Deccal'in onun kişiliğinde dünyaya ineceği beklenirken gerçekleşecekmiş gibi göründüğü sırada Attila'nın yaşamının sona ermesi ilahi bilgeliği hoşnut etti ve yaşamıyla konsolide ettiği olağanüstü bünye çözülüverdi. Birçok cariyesinden olan sayısız çocuğu[1] gücünün mirasından pay iddia etti. Ancak, yasal mirasçıları olan Creca'nın çocuklarından bu payı güç kullanarak alamadılar. Vassal kralları arasındaki büyük savaşçılar çok yiğittiler ve otoriter etkiyle sınırlandırılmak için Attila'nın olduğundan daha az baskındılar. Gotik krallar boyunduruğu çıkarıp attılar; Attila'nın güvenilir danışmanı, yoldaşı ve otoritesinin surları olan Gepidyalı Arderic; bilinmeyen bir nehir olan Netad yakınlarında yendiği bu genç prenslere öldürücü darbeyi vurdu ve tüm Daçya'yı ele geçirdi.

Bu andan itibaren Hunların üstünlüğü tamamen tükendi. Ellac, prenslerin en büyüğü, savaşta öldü. Dengizik ve İrnek, Euxine sahillerine kaçtılar. Bir sonraki yıl (455), Dengizik; Hunlar arasında liderlik gücünü ele geçirip İrnek ile birlikte Gotlara inatçı Vassallar olarak saldırdı; fakat Walamir tarafından düpedüz yenildiler ve küçük bir bakiye Pannoniya'da Hunniwar adı verilen güçlü sığınaklara kaçtı.[2] İrnek, Hun egemenlik sahasında Küçük İskitya olarak adlandırılan bir bölümü olan Asya'ya kaçtı ve buradaki kariyeri kaydedilmeye değmeyecek kadar önemsizdi.

Batıda Roma İmparatorluğu'na son vermesi mukadder olan Odoacer,[3] Attila'nın ölümü sırasında, Hun sarayında büyük bir seçkinliği olmayan biriydi. Hemen ardından İtalya Kralı Theodorik de Got krallarının cariyelerinden birinin oğlu olarak Attila'nın ölümünden iki yıl sonra Walamir tarafından Hunlara karşı kazanılan büyük zafer günü doğmuştu. Photius adlı, çağdaşı bir yazarın[4] bildirdiğine göre, oğlunun bedeninden saçılan kıvılcımlardan – Tiberius'un atı ve Severius'un (muhtemelen Libius Severus) eşeğinin binicilerinin yükselişini işaret ettiğini söylediği gibi– onun gelecekteki yüceliğini kehanet eden Walamir'in oğludur. Malchus ve diğer bazı yazarlar onun Theodemir'in oğlu olarak anarlar. Gibbon, ikincisini tercih eder ve konu üzerindeki şüpheyi biliyormuş gibi görünmemektedir. Arka yüzünde onun turası bulunan bir Theodoric sikkesi, Odoacer gibi, Doğu imparatorunun en azından sembolik bağlılıkla İtalya'nın tacını elinde tuttuğunu ispatlar.

---

(1) Jornandes, çapkınlığının bereketinden doğan soyunun neredeyse bir halk olduğunu söyler.

(2) Jornandes bell. Get. c.50.

(3) Grekler adını ikinci hecede vurgulu olarak söylerler; adı muhtemelen Odoacer'dır.

(4) Damasc. in vit. Isidori. Phot. cod. 242.

68
AYRINTILAR – NIBELUNGENLIED

Attila'nın ölümü hakkındaki ayrıntılar, büyük bir bilinmezlik içindedir. Bir sonraki yüzyıl yazan Vakanüvist Marcellinus, bir partici olan Aetius tarafından rüşvetle kandırılan bir cariye tarafından öldürüldüğünü iddia eder. Bu prensipsiz devlet adamının bilgisi olmadan herhangi bir politik ihanet eyleminin gerçekleşeceğine inanmak gerçekten güçtür. Jornandes, Priscus'un kayıp tarihinden Attila'nın, ulusunun geleneklerine göre (yalnız hükümdarlara tanınan bir ayrıcalık anlamında), sayısız cariyesi arasına Hildico adlı –adın diğer bir biçimi de Hilda'dır– çok güzel bir kız kattığını; düğünde büyük bir şamatayla eğlendikten sonra şarapla kendisinden geçip arkasına dayanarak uyuduğunu, burnundan bol miktarda kan geldiğini, bu kanın bir şekilde boğazına kaçıp onu boğarak öldürdüğünü ve sarhoşluğun bütün zaferlerini sildiğini aktarır. Bu öykü şüphesiz katilleri tarafından yayılmıştır. Attila'nın Priscus tarafından kaydedilen büyük kanaatkârlığı ve evliliğin kendisi için çok alışıldık bir durum olduğu düşünüldüğünde bu durumda da her zamanki ağırbaşlı alışkanlıklarından ayrılmış olması muhtemel değildir.

Sigonius ve Callimachiis kadının adının Hildico olduğunu; Olaus, Thurocz ve Bonifinius Baktiriya kralının kızı Mycolth olduğunu, Ritius ise Muzoth olduğunu söylerken, İskenderiye Vakanüvisti

Diaconus ve Johannes Malalas onu kabaca Hun fahişesi[1] olarak adlandırırlar ki, bu Hıristiyan yazarların onun herhangi bir cariyesini adlandırma biçimleridir. Johannes Malalas, kızın onu öldürdüğünden şüphelenildiğini de söyler. Fakat diğerleri Aetius tarafından satın alınmış kendi kılıç taşıyıcısı tarafından ölüdürüldüğünü iddia ederler. Gerdek odasına girdiğinde ayağını çok sert biçimde çarptığı[2] ve ölüm meleğine "Eğer zamanıysa, gel!" diye bağırdığı ve evlendiği gece en sevdiği atının öldüğü iddia edilir.

Almanya ve İskandinavya'nın en antik destanları, çeşitli biçimlerde, ünvanlar ve karışık durumlar içindeki Attila'nın serüvenleri ve değişik adlarla (Hilda, Jornandes'in Hildico'su) doludur. Ünlü eski Alman destanı Nibelungiyanlar bu konuyu işler. İskandinavların manzum Eddalarının büyük bir bölümü bu olayların ayrıntılarıyla ilgilidir. Volsunga, Wilkma ve Nifflunga sagaları aynı şeyin kayıtlarıdır. Eski İskandinav belgelerinin Priscus'un inkâr edilemez kanıtlarıyla birlikte dikkatli bir şekilde gözden geçirilmesi, Attila'nın Kuzey adalarına hükmettiğini, Danların onun egemenliği altına girmeden bir tarihlerinin olmadığını ve antik geleneklerinin birçoğunun bu muhteşem fatihin hatıraları olduğunu, en azından onlarla karıştığı (bazı bakımlardan Kuzeyin Odini olduğunu, tıpkı Büyük Britanya'nın Arthur'una benzediği) açıkça anlaşılır.

---

(1) Met'Ounnas pallakidos katheudon. Joh. Mal. - Avantius onun Frankların küçük kralı Eric'in kızı Hildunga olduğunu söyler. Bir Frank prensesi olduğu nosyonu Burgundiyalılarla olan ilişkisinden kaynaklanır. Walther'in şiiri Burgundi Kral'ı Erric'in Kızı Hiltgund'dan söz eder.

(2) Callimachus Experiens. —Nicolas Olaus ve G. Pray onu izleyerek Callimachus'un "novae sponsae cubiculum intrantis", *gerdek odasına girerken*, sözlerini yanlış anlamışlar ve gelinin odasına girerken ayağının takıldığını söylemişlerdir ki, bu ifade öyküyü saçma bir hale getirir.

69
ODİN'E BENZETİLEN ATTİLA

Hletnebuch'tan İmparator Otnit'i okuruz ki, bu kesinlikle Attila demektir ve ona neredeyse Odin'le aynı ad verilir. Odin ya da Woden'e Asya'daki İskit boyları tarafından tapınılmaktadır ve Attila'nın kendisine aynı tip olarak seçtiği Kılıç Tanrısı ile muhtemelen aynıdır. Attila için doğal olarak kullanılan bu ad onun ilahi ünvanını bilenler tarafından kendisine verilmiştir. Antik bir madalyonda Attila bir terafim ya da göğsündeki bir kafa ile resmedilir ve Odin'in gizli anlamlı yanıtlar veren Mimer'in kafasını kesip sakladığı söylenir.

Birçok İskandinav sagasında Attila'nın adı Sigurd olarak geçer. Sigge Odin için kullanılan başka bir addır ve Sigtun yaşadığı yerin adıdır. Hepsinin Sigr, zafer sözcüğüyle ilişkisi vardır. Odin'in oğlu Sigi, Edda'ya göre Fransa'da egemenlik elde etmiştir ve Volsunga sagası onun Hunların kralı olduğunu söyler. Edda aynı zamanda Sigi'nin kardeş katline kurban giden ağabeyi Balldr'ın (Bleda'yı kasteder.) Westfalya'yı idare ettiğini ifade eder. Bu ifadeler gerçekten, Kılıç Tanrısı'nın oğlu ya da enkarnasyonu olarak görülen, Fransa'da güç sahibi olan tek hükümdar olarak kabul edilen Attila'yı tanımlar. En eski Kuzey destanlarının Odin ile Hunları birleştirirken bu ulusun Avrupa'daki varlığının Attila'nın ölümünden 78 yıl önceden beri bilindiğini akla getirir.

Snorro Edda'sı (Goranson'un baskısı, s. 34.), Hlidskialf'ın Odin'in tahtı olduğunu ifade eder ve Atla quida st. 14.'de aynı ad Attila'nın doğum yeri ya da kulesinin adı olarak verilir. Valhall'ın Odin'in sarayı olduğu evrensel bir bilgidir. Attila'nın sarayının adı da Edda'da, Atla mal in Gr. st. 14., aynı adı taşır. Aynı Edda'da, Sigurd. quid. Fafh. 3. st 34, Hilda Attila'nın kendisini kendi rızası olmadan evlenmeye zorladığını söyler. Rynh. quid.'de Hilda, Odin'in kendisini bu gönülsüz evlilik bağıyla cezalandırdığını söyler. Brynh. quid. 1. st. 14.de ve Volopa'da Odin'in Mimer'in kesik kafasıyla ile konuştuğunu ve kendisinden yanıtlar aldığını söylenir. Fakat Wilkina sagası c. 147'de şüphesiz Attila olan Sigurd'un Mimer'i öldürdüğü anlatılır. Odin ve takipçilerinin, Edda'da betimlendiği gibi, Asya kökenliler ya da Asyalılar olması çok geç dönemlerde Avrupa'ya giren Hunların kökenleri ile mükemmel bir şekilde uyumludur. Bu, Dan kökenli bir tarihçi olan Suhm'un İskandinav kayıtlarında ayrıntılarıyla anlatılan olayları, herhangi bir delil olmadan, vermeyi arzuladığı antikite hariç, Odin'in Mithridatların fetihleriyle, Asya'dan Avrupa'nın kuzeyine sürülmüş biri olduğu iddialarına zayıf da olsa bir zemin oluşmuş gibi görünmektedir. Ancak Dan kökenli antikite yazarları için bu makbul bir düşünce olsa da Avrupa'nın kuzeyinde Odin adını taşıyan birinin yaşamış olması mümkün değildir. Attila; Edda'da, Tanrı Wodin ya da Odin'in Asyatik adı olan Buddha sözcüğüyle aynı sözcük olan Buddla'nın oğlu olarak adlandırılır. Fundinn Noregur'da Buddla'nın Saksonya'yı istila ettiği ve oraya yerleştiği; fakat kendisinin Sakson olmadığı söylenir. Attila'ya atfedilen "Tanrım, ben dünyanın çekiciyim!" nidası İskandinav Tanrısı Thor'un çekicine açık bir göndermedir ve kendisi savaş tanrısı olarak adlandırılırken kızı ve karısı Hilda, Kuzey halklarının savaş tanrıçası olarak kabul edilir.

Olaus Magnus'a göre, (Kuzeyin en eski mitolojisinde Odin'in oğlu Baldar'ı bir kadın konusunda kıskançlık nedeniyle öldüren kişiyle aynı kişi) Hother, ağabeyi Attila tarafından İsveç tahtına

oturtulmuştur. Attila Hotinuss'un yerine geçmiştir; işte bu Odin'dir. Bu Hother, Vegtam'a göre (Odin'in Düşüşü olarak da bilinir) manzum Edda'da Balder'in ağabeyi olarak anlatılır. Yukarıda söylendiği gibi Attila'nın ağabeyidir. Vegtam'ın anlatısına göre Hother, Ali (bazen Vali olarak anılır) öldürülmüştür. Ali, eski İsveç dilindeki versiyonu olan Atle –yani Attila– ile aynı kişidir; Latin Atlası'nda aynı adın başka biçimi de vardır. Odin'in oğlu ve Rinda; bu nedenle üçü kardeştirler.

Bu ünlü kardeş katli öyküsünün kopyalanarak, tıpkı Attila suikasti öykülerinde olduğu gibi, Bleda'nın kardeşi Attila tarafından öldürülmesine bir gönderme olduğu konusunda hiç şüphem yok. Birincisinde kardeş katli olayı kıskançlık nedenine, ikincisinde intikama bağlanmıştır. Olaus Magnus, ek bölümünde Attila'nın Danlardan nefret ettiğini öyle ki, onlara hükmetmesi için tahta, bir köpeği çıkardığını (bu bilgi, Provens dilindeki bir anlatıda Attila'nın kendisinin soyunun bir köpekten geldiği ve köpek[1] özelliklerine sahip olduğu bilgisine bir gönderme olabilir) ve onu soyup kaçan sonra da oğluyla birlikte ona suikast düzenleyen karısı tarafından ihanete uğradığını söyler. 827. sayfada, Danları istila eden ve suikast sonucu ölen, başka bir İsveç Kralı Attila buluruz. Olaus, çalışmasını yerel destanlardan toplamıştır ve bu öykülerde bu muhteşem Hun'un anılarını, Odin'le ve en eski kuzey mitolojisi ve öyküleriyle bağlantısını bulmakta güçlük çekmeyiz. Bunlar Priscus'un Baltık Denizi ülkeleri üzerinde egemen olduğu iddialarının sağlamalarıdır. İskandinavya mitolojisi Attila ile sadece başlamaz. Odin hakkında iddia edilenlerle aynı şeyleri yaparak ya da onun oğlu olarak adlandırılarak onunla da biter. Çünkü manzum Edda (c. 15'te Odin'in oğlu olarak bahsedilen, askeri cesarette ve okçulukta güçlü olduğu ve Hunlar için özel bir silah olduğu iddia edilen) Ali, Atle ya da Attila'nın Sessizlik Tanrısı Widar ile birlikte tüm tanrıların mahvoluşundan sonra kurtulup tıpkı kendi adı altındaki bilgilerde ve Arthur'un romantik adında olduğu gibi *İda'da hüküm sürmeye*

başlamasıyla –ki bu Attila'nın yine güç toplamasının beklendiği anlamındadır– biter. O, Odin'in oğludur ve Kılıç Tanrısı ya da Savaş ve Zaferin Ruhu olarak kabul edilir. Dünya üzerinde yaptıklarına bakılırsa o, Odin'in ta kendisidir. Attila'nın hükümdarlığı sırasında Girit'teki Yahudilerin kandırılması hakkındaki tuhaf öykü, Musa olduğunu iddia eden birinin Asya'dakine benzer bir dağ olan Girit Dağı, İda'da hüküm süren Ali ya da Attila'nın üzerine bir tür ışık atması iddiasıdır.

---

(1) Köpeksi özelliklere sahip olması ve soyunun köpekten geldiği iddiası ya bir aşağılama olarak ya da Türk kökenli halkların soylarını kurda dayandırışlarını anlatmak için kullanılmıştır. (ÇN)

70
SIGURD OLARAK TANIMLANIR -İSKANDİNAV DESTANLARI- FUNDİNN NORREGUR YA DA NORVEÇLİ KÖKENLER, POLİTİK BİR SAHTEKÂRLIK

İskandinav destanlarında Attila'nın yaşamının feci sonu bazı varyasyonlarla farklı adlar altında anlatılır ve tekrarlanır. İlk olarak Sigmund'un oğlu olarak ortaya çıkar. Gram adlı ünlü bir kılıcı ve Grana adlı mükemmel bir gri atı[1] vardır. Sigurd adı altında bir Hun kralıdır. Askeri yetenek olarak tüm çağdaşlarının üstündedir. Fransa'daki birçok kralı yenmiştir. Burgundiya kralı monarşisi ile geçici bir süre kalmıştır. Soyadı Bryn-Hilda olan, kız kardeşi Hilda ile nişanlanmış, onu hileli bir şekilde Burgundy Kralı Gunnar ya da Gunther'e vermiştir. Hilda'nın Grim ya da Crim soyadlı kızı ile evlenmiş ve bir Burgundiya (başka bir deyişle Nibelungian) prensesi için terk edilmenin öcünü almak isteyen bir kadın tarafından öldürülmüştür. Katillerinin öldürülmesinden önce kadın, kendisini mal varlığı ve birçok kölesi ile birlikte yakmıştır.

Aynı destanlarda Attila (Atli), Buddla'nın oğlu, Saksonların Ren yakınlarında yenen, muzaffer bir kral, Grim ya da Chrim-Hilda soyadlı Hilda'yla nişanlanan, yalnız aynı adlı eşe değil, aynı adlı kılıç

Gram'a ve at Grana'ya sahip kişi olarak görünür ve karısı bir başka Burgundiyalı prensi onu öldürmesi için kışkırtır. Kendisini yok etmeden önce ona akşam yemeğinde çocuklarıyla hizmet eder. Sonra, Svan-Hilda olarak adlandırılan kızı Hilda ile evlenen bir başka kralın sarayına gönderilir ki, burada başka bir felaket yaşanır. Daha önceki efsanede olduğu gibi aynı addaki çocuğu, Epur, öldürülür ve o, benzer bir şekilde kendisini yakmak için bir odun yığını hazırlanmasını emreder. Eski Cermen Nibelungenleid'ının ilk yarısı İskandinavlar tarafından Sigurd olarak adlandırılan kişinin maceralarını, Sigfried adı altında, Chrim Hilda ile evliliğini ve Bryn Hilda'nın öç alma amacıyla onu öldürmesini işler.

İkinci bölüm dulun Hun Hükümdarı Attila ile evliliğine, Sigfried'in ölümünün intikamını Burgundiyalı prenslerden alma girişimlerine ve Theodoric tarafından ortadan kaldırılmasına ilişkindir. Dan kökenli tarihçi Suhm'un oluşturduğu kronoloji, bu olayları Attila'nın devrindekilerle tamamen denkleştirse de, saga ve eddalarda ne Attila'nın Hunların ünlü hükümdarı olduğundan şüphelendiği ya da onu böyle algılamayı seçtiği görülür, ne de Hun hükümdarı Sigurd ona başka biri olarak gelir. Aksine, orada sözü edilen Attila'nın Groningen'de yerleşmiş bazı Hunlar üzerinde egemen olan küçük bir kral olduğunu düşünür. Brynhilda'nın erkek kardeşi ve Buddla'ın oğlu Attila'nın Nibelungenlied ve maceraları bol ayrıntılarla işlenen Wilkinga sagası tarafından onaylanmış Hun hükümdarı olduğunu tahmin eder. Trajik eddanın son baskısının Dan kökenli derleyicileri bu basit olguyla tatmin olmuşlardır. Ancak ona ilişkin karışık geleneklerin düğümünü daha fazla görmezler. Edda ve sagalarda, Hun Hükümdarı Sigurd'un eski Cermen şiirindeki Siegfried'in Attila olduğu şu nedenlerden açıkça bellidir. Aynı eşe, kılıca, ata sahiptir; Hunların hükümdarıdır. Çağının en büyük savaşçısıdır. Burgundiyalıarla ilişki kurmuştur, kimi zaman ittifak halinde kimi zaman savaş halindedir. Ren'in Fransız tarafındaki birçok prensini yenmiştir; bunların hepsi Attila'ya

uymaktadır. Onların kimliklerinden şüphe duymayanların kronolojisine göre Attila ile kesin olarak çağdaştır. Yalnız Hilda ile evlenmiş değildir, onun tarafından öldürülmüştür de. Tıpkı Attila gibi.

Bu gibi başka bir kralın onunla çatışmadan, aynı dönemde var olabilmesi ve benzer koşullar altında benzer başarılar kazanmış olması; dönemin otantik öykülerinde böyle bir karakterin izinin bulunması, kesinlikle imkânsızdır. Halen aynı zamanda başka bir Hun hükümdarının bulunması, yok denecek kadar küçük bir olasılıktır. Attila ile benzerliği, ünü ve başarılarıyla olduğu kadar yaşamının feci sonuyla da eddadaki Brynhilda'nın Sigurd biraz daha yaşasaydı *evrensel krallığı onun elde edeceği* iddiasıyla daha çarpıcı bir şekilde kanıtlanmıştır.

Attila'nın öyküsünün başka bir biçimi Sinfiotla Lok'ta bulunmuştur. Sinfiotl, Volsungiyalı Sigmund'un oğludur. O ve Gunnar woo, aynı kişilerdir. Onun Gunnar'ı öldürdüğü ve sonra onun Gunnar'ın kız kardeşi Borg Hilda tarafından öldürüldüğü söylenir.

Öykünün bir başka biçimi Oddrunar Gratr'da bulunur. Gunnar, Attila'nın kız kardeşi Oddruna ile birlikte bir entrika düzenlerken yakalanır. Bunun üzerine Attila onu idam etmek üzere engereklerle dolu bir mahzene koyar ve ağabeyi Hagen'in kalbini söker. Oddruna'da, Attila'nın Gunnar ile entrika düzenleyen kız kardeşi, Brynhild adıyla hatırlanabilir. Attila ile hileli bir şekilde evlendirilir. "Atla mal" ve "Ada quida"da, Attila'nın karısı, Gunnar'ın kızkardeşinin kendisini öldürmesi ve bir suikast düzenlemesi sonucunda Sigurd'u öldürmelerinden sonra kendini yakan kız kardeşleri Brynhilda'nın öcünü almak için sarayına gelen Burgundiya prenslerini Hagen'in kalbini sökmek ve Gunnar'ı engereklerin arasına atmak için tuzağa düşürdüğü söylenir. Nibelungenlied'da, Attila tarafından tuzağa düşürülmenin yerine Hilda'yı kalleşçe kışkırtmaya gittikleri ve yukarıda ifade edildiği

gibi ölüme mahkûm edildikleri söylenir.

Volsunga Sagası, Sigurd'un tarihini tamamen ele alır. Attila'nın ardından ve Regner Lodbrok'un sagasının sonunda olduğu gibi Sigurd'un kızı Aslauga'ya, Kreka ile benzer bir şekilde Kraka adı verilir. Kreka, Attila'nın Priosons tarafından kaydedilen esas karısıdır. Wilkina veya Niflunga sagalarında, Attila, Sigurd Swein adı altında görünür ve Gunnarın Burgundiyalı babası Guika yerine Alldrian olarak adlandırılır. Sigurd Swein'ın ölümünden sonra, onun dul karısı Attila ile evlenir. Karısının gaddarlıklarından bıkan Attila, onu kendisine karşı düzenleyeceği suikastten alıkoymak için Theodoric'in Kraka'yı kendi karşısında kılıçla öldürmesine izin verir. Demek ki Sigurd Swein, Sigurd Sigmundson'dan ve Nibelungenlied'ın dulu Theodoric tarafından aynı şekilde öldürülen Sigfried'inden, ayrı bir şekilde tanımlanıyor. Sonra Burgundiyalı genç bir prens olan Alldrian –Hagen'in oğlu– Attila'yı ıssız bir dağda Nibelungların ve Sigurd'un muhteşem hazinelerini bulduğu bir mağaraya gelmeye ikna eder. Kendisini bu mağarada yakalamayı başarır, arzuladığı zenginliklerle kendisini doyurmasını ister. Alldrian, sonra Gunnar'ın Sigurd'un ölümüne neden olan dul Bryn-Hilda'ya döner ve Bryn-Hilda kendisini Attila'yı öldürmesi karşılığında çok iyi bir şekilde karşılar. Bu bilgi Kral Arthur'un halen ora-da yaşadığı ve dünyaya tekrar gelip hükmetmek için emir beklediği iddia edilen Etna Dağı'na hapsedilmesi öyküsüyle uyumludur. Aynı sagada Kral Arthur'un maceraları Attila'nınkilerle karışır ve ilk bölümlerin birinde Attila, *Sigurd sahte adı altında*, woo Herka'ya bir elçi gönderir (belki de Priscus'un Kreka'sı ile aynı addır –Attila'nın karısı– ve –Latin çevirmenler tarafından– bu isi [2] Cerca'ya dönüştürülmüştür).

Saemund Eddası'nda Sigurd, Southron olarak adlandırılır. Bu ad bir başka bölümde verilen kuzeyin sarayları ünvanıyla, bu nedenle Attila'nın ikâmetgâhı, uygundur. Hedin'in destanı Attila trajedisinin karmaşık bir versiyonudur. Aynı büyüleyici kadın Hilda,

katliamın nedenidir. Hedin, Odin ile neredeyse aynı ad, Attila'yı temsil eder ve onun rakibi Hagen, Burgundiyalı komploculardan biriyle aynı adı taşır. Öykü, Attila ve Burgundiyalı prensesler arasındaki çatışmanın yansımasıdır. Bunun Hun tarihi olduğu, doğrudan doğruya İskandinav toplumunun tarihi olmadığı açıktır. Çünkü Saxo Grammaticus, Hedin'in Hunların hükümdarıyla üç gün süren bir savaş yaşadığını söyler.

Danların İskandinavya'nın halkları hakkındaki antik kronolojisi, Fundinn Noregur veya Norveçli kökenlerine dayanan, Norveç'i bir kişinin egemenliğinde birleştiren ilk kişi olan Harald Harfager hükümdarlığı döneminde (Suhm'a göre 888'de), soyunun kadın ataları yoluyla Kuzey'in tüm büyük ailelerinden; tek bir çizgi halinde Odin'den, bir başka tarafta Attila ve Brynhilda'nın babası Buddla'dan, bir başka tarafta Sigurd'dan, Norr, Gorr ve diğerlerinden geldiğini ispat etmek için, İskandinav dilinde yazılmış geniş bir şeceredir. Danimarkalı tarihçiler, bu uydurmaya inanmakta çok istek göstermişlerdir. Harald'a politik önemi büyük sahtekârlıklar olan bu şecerelerin yanlışlığı, Attila olduğu varsayılırsa ölümü 453'te gerçekleşen ve Danimarkalı tarihçiler tarafından birkaç yıl önceye alınıp yerleştirilen ve böylece Attila adıyla gelip onunla aynı şeyleri yaşaması için zaman kazandırılan Sigurd'un soyundan olma iddiasıyla ispatlanabilir. Ancak soyağacı, 1. Sigurd, 2. Aslauga, onun Bryn-Hilda'dan kızı, Regner Lodbrok ile evlenmiştir; 3. Yılan Gözlü Sigurd; 4. Onun kızı; 5. Erkek Geyik Sigurd; 6. Harald Harfager'in annesi Ragn-Hilda; bir sonraki çocuğun doğumunda soyağacındaki her bir kişiyi 87 yaşında kabul eden Harald'ın hükümdarlığıyla en eski dönem olarak alman Sigurd'un ölümü arasındaki 435 yıllık boşluğa yalnız beş soy girmektedir. Böyle bir saçmalık tüm secerelerin dokusunun tamamına tam bir güvensizlik sıçramasına neden olur. Kuzey'i Harald'ın tahtı zorla ele geçirişine razı etmek için uydurulan düpedüz bir uydurmadır ve Danimarka'nın antik öyküsünün

çatısının temellerini sarsmaktadır.

Helga'daki kısa bir şiirin sonundaki bir notta, Sigurd Sigmundson kızı, soyadı Fafnisbana olan ve beşinci yüzyılda yaşayan Aslauga ile sekizinci yüzyılda yaşadığı düşünülen, Sigurd Swein'in kızı ve Regner Lodbrok'un karısı Aslauga arasında benim İzlandaca çevirilerimdeki muhtemel karıştırmalarım için özür dilemiştim. Şimdi, o özürü geri alıyorum; çünkü Suhm'un ikiyüzlü kronolojisi yüzünden aldatıldım. Fundinn Noregur, belirgin bir şekilde Regner'in karısının Buddla'nın kızı Brynhilda'nın kızı Aslauga olduğunu söylüyor. Tüm yazarların üzerinde anlaştığı gibi, Sigurd Fafnisbana'nın beşinci yüzyılda yaşayan ve Attila'dan başka biri olmadığını söylüyor. Nifflunga Saga'sı, onun ölümünü ve Bryn-Hilda'nın intikamını ilişkilendirir. Aynı kişiyi Sigurd Swein olarak adlandırır. Böyle bir milliyetçilik ve İskandinav destanlarının doğruluğunu ve güvenirliğini bu kadar kesin kabul etme arzusunca anlayışları çarpıtılan Danimarkalı tarihçi ve araştırmaları küçücük bir sahtekârlık şüphesine bile yer veremeyecek kadar rakik olması gereken bir antikite araştırmacısının tarafsızlığı, Sigurd ve Aslauga adları etrafında dönerek aynı kişileri farklı yüzyıllardaki farklı kişilere bölmeye çalışırken ,kendisini Harald'ın sahte soyağacı içinde büyük anakronizm tarafından bertaraf edilmiş bulacaktır.

Regner Lodbrok'un öyküsü, Kral Harald Harfager'in büyükbabasının (Northumberland'da [3] Ella tarafından, dokuzuncu yüzyılda öldürülen kuzeyli bir denizci) öyküsü ve Hilda, Sigurd ve genç Hilda olabilecek Aslauga hakkındaki ünlü Attila hatıratının bazılarıyla karıştırılmıştır. Sonuç olarak Regner'in oğullarının büyük bir orduyla o yaşarken Saksonya'daki Luneberg'e *Roma'yı almak amacıyla ilerlerdiğini; fakat başka bir nedenle seferi yarıda kestiklerini* okuruz.[4] Bu Attila'nın yaşamından bir kesittir. Kuzeyli korsanların soylarına uyarlanmak istenmiştir. Regner adı Hunca gibi görünmektedir. Çünkü Agathias, Narses'e suikast

teşebbüsünde bulunan Got Generali Regnar'ın bir Got olmadığını, bir Hun ırkı olan Bittores boyundan olduğunu söyler. Regner Lodbrok'un kendisi başka bir Sigurd'un (Sigurd Ring) ve başka bir Hilda'nın (Alf- Hilda) oğlu olduğunu ifade eder. Böylece Attila'nın soyunun sahte adları hakkındaki değişiklikler sürüp gider. Şiirsel Edda'nın Harald Harfager'in tahta çıkışından çok önce yazıldığı, Dan ülkesi ve Danimarka adları muhtemelen altıncı yüzyılın sonlarında yerleşmeden önce içindeki tüm ayrıntıların güven verici özelliklerini kazanmış olmasından bellidir.

---

(1) Grana adı belki de gri renk adından türetilmiştir. Açıklanamayan gereenios sözcüğü Homer zamanında eski bir sözcüktür ve Nestor adıyla birlikte anılırdı. Gerçekten kendisinin gri olduğunu ya da gri Grana'ya bindiğini ima ederdi. Sleipner tarafından yaratılan Volunga sagasında Odin'in atı olan Grana'nın yanında olduğu Buflitarn belki de Herodot'un (lib. 4. 25) Hypanis'in (Hunların ilk olarak ortaya çıktığı kıyılar) döküldüğünü ve bir tür beyaz, vahşi atla ünlü olduğunu söylediği göldür.

(2) Childeric'in, Hilderic'in ve Hlouislu Cholovis'in gırtlaksı telaffuzu olduğu iyi bilinir.

(3) Thoresby'ye göre, Ripon yakınındaki, Alla tepesi ya da Hoe tepesi olarak adlandırılan höyüğün adını aldığı Ella, 867 yılına kadar öldürülmemiştir. Schöning, Ella tarafından öldürülen Regner'in ölümünü 824 yılına, Suhm ise 794'e yerleştirmiştir.

(4) Ragnar Lodbroks Sagası, c. 14. Biörner N. K. D.

71
ÇEŞİTLİ GELENEKLERİN KARŞILAŞTIRILMASININ SONUCU

Bu muhteşem hükümdarın yaşamını uzatmayan felaketin çeşitli versiyonlarının hepsinde Hilda adlı, intikamdan gözü dönmüş kadının bariz bir yer tuttuğu; kendisinin şerefini zedeleyen bazı yanlış hareketlerin onun kindarlığından kaynaklandığı, büyük ve küçük Hilda arasındaki büyük bir kafa karışıklığı ile Burgundiya ailesinin olaylar içinde her zaman karıştığı gözlemlenebilir. Hem Cossiodorus hem de Prosper Aquitanicus vakayinâmelerinde Burgundiyalı Gundicar'ın –ya da Gunnar– Aetius ile anlaşmasından çok uzun bir süre sonra Hunlar tarafından öldürüldüğü gerçeğini, daha sonraki bazı destanlarda gerçeklik temellerini göstererek belgelerler. Priscus'un Attila'nın kendi kızı Eskam ile evlendiğini söylediğini göze alarak, bu çeşitli ilişkilerin sonucu şunlar gibi görünmektedir: Sigurd adı altında anılmaktadır. Kızkardeşi Hilda'dan bir kızı vardır. Savaşçı ve büyücü bir kadın olarak betimlenen Hilda, bazen Bryn-Hilda, bazen Hilda i bryniu ya da Zırhlı Hilda olarak anılır. Sigurd onunla nişanlanmış; ancak evlenmemiştir. Burgundy prensiyle evlenme isteğine rağmen onu evlenmeye zorlamıştır. Hemen ardından 448'de kızı genç Hilda (bazen Chrim ya da Grim Hilda olarak anılır, diğer Hilda'nın Oddruna ya da ok kafanın büyücüsü olarak adlandırıldığı gibi

Gudruna ya da ilahi büyücü olarak da anılır) ile evlenmiştir (Brynhilda kimi zaman Grimhilda olarak da adlandırılır). Sonuç olarak yaşlı Hilda, Burgundiyalı prensleri Sigurd'u öldürmeleri için kışkırtmıştır. Fakat Sigurd onları ölüme mahkûm edecektir. O, Hilda'nın kışkırtmasıyla kendi ulusundan bir prens tarafından öldürülecektir. Felaket, Hilda ile evlendiği gece değil, bir süre sonra başka bir evlilik nedeniyle gerçekleşecektir. Ancak Hilda ile evliliği katledilmesinin nedenidir.

Bu ayrıntıları, 448'de kızı Eskam'la evlendiği hakkında Priscus'un verdiği bilgilerle ve başka tarihçilerin Mycoth ile evlendiği gece öldürüldüğü, bazılarının cinayet konusunda Hilda'dan şüphelenildiği hakkında verdiği bilgilerle eşleştirince, Eskam'ın onu Burgundili bir prensle evlenmeye zorladığı ve intikamı için cinayeti kışkırtan, 453 yılında Mylcoth ile evlendiği gece Burgundiyalı prenslerin yardımıyla bu suikasti gerçekleştiren kız kardeşinden olan kızı genç Hilda olmaması imkânsız değilmiş gibi görünüyor. Gunnar, başka bir deyişle Gunther ya da Gundicar, ona karşı daha önce kışkırtılmıştı ve başarısız bir suikast girişiminden sonra idam edilmişti. Aetius'un bu suikastte işbirlikçi olması, Marcellinus'un olumlu bir şekilde iddia ettiği gibi, oldukça muhtemeldir.

Wilkina Sagası, Attila'nın kahramanlıklarının bazılarından oluşur. Danimarka Kralı Osantriks'e, devasa şampiyonlar Aspilian ve ağabeylerine karşı zaferleri, Waldemar'dan Rusya'yı alışı ve orduları ile Hermanric'i yenişi gibi olayların bazıları, gerçekte bulunur. Fakat yardımcısı olarak Veronalı Theodoric yani daha sonra İtalya kralı olacak ve Attila'nın ölümünden iki yıl sonra doğacak olan; fakat başka ilişkiler nedeniyle daha önceki bir Theodoric ile karıştırılan ya da Attila'nın vassalı olan Theodemir'in eylemlerinin üzerine atfedildiği oğlu ya da yeğeni olan Theodoric'i gösterme anakronizmi nedeniyle güvenilirliğini yitirmiştir. Ostrogot

Hermanric, Attila'nın doğumundan önce ölmüştür ve ona karşı kazandığı iddia edilen zaferler ve Thoedoric'in sözde işbirliği Attila'nın çok uzun ömürlü oluşu bilgisiyle ilişkilidir belki. Fakat Macar yazarları tarafından kendisine atfedilen 120 yaş ki, bu Musa'nın yaşıdır, Musa'nın ruhuyla geldiği nosyonundan doğmuştur ve Musa'nın alternatifi olarak görülmesindendir.

72
ATTİLA'NIN CENAZE TÖRENİ

Priscus'un ifadesine göre, Jornandes tarafından aktarıldığı üzere, Attila'nın hizmetkârları uzun bir süre gerdek odasına girmekten, geç vakte kadar uzanmak isteyeceğini düşünürek çekinmişlerdir. Fakat sonunda yüksek sesle boş yere seslendikten sonra kapıyı zorlayıp içeri girmişler ve onu ölü, evlendiği kızı, üzüntü içinde duvağının altında ağlarken bulmuşlardır.[1] Bunun üzerine, vatandaşları arasındaki geleneksel yas tavrına uygun olarak, tarihçilerin dediğine göre, bir kadının değil, bir erkeğin kanlı gözyaşlarıyla yas tutması gerekli olduğu için, adamlarının yüzlerini yaraladılar. Açık bir düzlükte ipek bir çadır kuruldu ve cansız bedeni oraya taşındı. Soylu Hun süvarileri etrafında Roma arenalarındaki geleneksel turnavalar ya da oyunlarda olduğu gibi, biniciler farklı renklerde üniformalar giyip dört gruba ayrılarak dörtnala koşarken bir süre orada yatırıldı. Süvariler cenaze törenine uygun bir ses tonuyla "Attila, Hunların reis hükümdarı, Muncuk'un oğlu, en cesur ulusların hükümdarı, kendisinden önce duyulmamış derecede büyük bir güçle doğdu. Tek başına İskitya ve Cermenya krallıklarını ele geçirdi. Roma şehrinin her iki imparatoru da şehirlerini ele geçirip ya da ayakları altında ezip, yıllık haraç alarak, ele geçirmediklerinin de anlaşmalarla canlarını bağışlayarak dehşete düşürdü. Bunları başarılı bir şekilde sonuca ulaştırdığında düşman saldırısı ya da

kendi halkının ihaneti değil; ulusunun tam güvenliğinin mutluluğu içinde, kutlamalar sırasında hiç acı çekmeden yaşamı sona ermiştir. Böyle imrenilesi bir yaşamın bittiğine kim inanır!.."[2] sözlerini söylediler. Bu atlı törenlerden sonra yukarıda özü bize kalan ağıt okundu ve gizlice gömüldü. Üç tabut ya da cenaze sehpası vardı. İlki altınla bezenmişti, ikincisi gümüş, üçüncüsü ise demirle. Bu sembollerle bu üç metalin bu çok güçlü krala ait olduğu anlatılıyordu. Bunlar Danyal'ın kâhin krallıklarına[3] açık bir gönderme içerirler. Altın Babillileri, gümüş Medleri ve demir Roma İmparatorluğu'nu ve yardımıyla hüküm sürdüğü tanrısal kılıcı sembolize eder. Altın ve gümüş taşıdığı unvanlarda saklıdır. Mezarının, daha çok cesedinin üstüne büyük hazine tepecikleri yığıldıktan sonra[4] geceleyin defnedildi. Onu savaşta düşmanlarından aldığı silahlarla, mücevherlerle süslenmiş koşum takımları ve çeşitli ulusların armalarıyla birlikte gömdüler. Hunlar, bu törenden sonra, profan tören ve içki alemleriyle onun ölümünü andılar. Akşam yemeği dört şekilde[5] verildi: İlki altın tabaklarda, ikincisi gümüş, üçüncüsü pirinç ve dördüncüsü demir tabaklarda sunuldu. Üçüncüsü Makedonya Krallığı'nı temsil ediyordu. Diğerlerinden daha önce söz etmiştik. Bu önemli gerçekleri kayda geçiren tarihçilerin belirgin mistik eğilim nosyonlarından bahsetmemiş oldukları görülebilir ve gizli anlamın inkârı onların raporlarına inanmak için güçlü sebepler gerektirir.

Hun hükümdarının mezarının kazılmasında işgücünden yararlanılan köleler, onun ruhuna birer kurban olarak ve Jornandes'in ifade ettiği gibi onunla birlikte gömülen hazineleri çalmalarını önlemek amacıyla öldürüldü. Fakat halktan ele geçirilen ganimetlerle birlikte gömüldüyse, mezarının bir sır olarak nasıl, hatta işçileri öldürürek, saklandığını anlamak oldukça güçtür. Ganimetlerin hepsi gömülmüş ve cenazeyle birlikte toprak altında kalmış ve mezarın dışına taşmamıştır. Gizlilik ve güvenlikle ilgili benzer bir görüşle, Alaric'in bedeni de Busentinus nehrinin yatağına gönderilmiştir. Macar yazarları, Attila'nın mezarının Kaiazo ya da

Cheveshusa'da (Tötonik kökenli Hunca sözcüktür ve Cheve'nin evi anlamına gelir.) Hun kralları Cheve, Cadica ve Balamir'in gömüldüğü yerde olduğunu söylerler.

---

(1) Callimachus, onu uyandırmaktan korkarak yanında uzandığını söyler.

(2) Bu sözler Priscus'un Yunancasından, Jornandes tarafından Latinceye çevrilmiştir; Sigonius ve Clanus Dalmata'da, kaybolmuş olan özgün halinden ciddi bir şekilde çevirdilerse benzer bir varyasyonla bulunur.

(3) Daniel, c. 2.

(4) Jornandes. Calanus şafakta olduğunu söyler.

(5) Tabutlar ya da cenaze sehpaları hakkında Jornandes'in sözleri. Calanus belki de Priscus'un kayıp Eski Grekçesindeki aynı bölüme gönderme yaparak benzer bilgileri verir. Her iki yazarın da farklı anlamlarda kullandıkları "ferculum" sözcüğü çok şüphelidir, kimi zaman cenaze sehpası ya da tabut, kimi zaman tepsi, bazen bir standart, bazen masada servis yapılan tabaklar ve hatta onların içindekiler anlamlarında kullanılır. Priscus'un Grekçe sözcüğü muhtemelen aynı iki anlamlığa" φερετρον "tur ve belki de Jornandes ve Calanus'un aynı sözcüğü farklı şekillerde anlamış olmaları muhtemeldir. Fakat Calanus'un verdiği bilgi kâhin krallıkların Yunanistan ve Makedonya'yı temsil eden başka bir metalini kapsıyordu ve açıkça Jornandes, aynı bilgi kaynağına erişmişse bu bilgiyi ihmal etmiştir.

73
ATTİLA EFSANE KRAL ARTHUR İLE BENZEŞİYOR

Attila'nın Kral Arthur serüveniyle benzerliğine Nemrud'un yazarı tarafından işaret edilmiştir. Bu, hiçbir şekilde olanaksız olamaz. Attila orduları, Avrupa'nın kuzeyine yayıldıklarında deniz gücüyle desteklenmediği için egemenliği altına alamadığı Sakson deniz kralları onun egemenliğinden bir ölçüde kurtulmak için İngiltere'ye taşınmışlardır. Ancak Attila'nın Büyük Britanya'ya hiç sefer yapmadığına inanmamız için hiçbir nedenimiz yoktur. İskandinav destanlarında Attila'nın yoldaşı Theodoric'in yeğeni Herbert'i Attila'dan başka biri olamayacak Kral Arthur'a, kızı Hilda ile evlenme izni almak için gönderdiği söylenir. Fakat Hilda'nın evlilikleri ne zaman konu olsa bir sahtekârın öyküsü vardır. Herbert bu bakımdan Theodoric'in korkutucu bir resmini Hilda'yı ondan nefret ettirmek için çizer ve onunla kendisi evlenir. Saksonlar tarafından şiddetli bir şekilde sıkıştırılan Britonlar için Avrupa'nın büyük fatihine uymanın doğal olması gibi, onun Britonlara iyi dileklerinin teminatlarını ve bundan böyle Deccallik ve dünya hükümdarlığı iddialarında yardım etme niyetini göndermiş olması tahmin edilebilir. Bu gibi gizli haberleşmelerden Druidikal hür masonluk ortaya çıkar. Kral Arthur'u Britanya, İrlanda, İskandinavya, Danimarka ve Avrupa'nın geri kalanının kralı olarak

–ki bu sıfatlar Attila'dan başkasına işaret edemez– Palus Maeotis'e takdim eden Olaus Magnus *ünlü erkeklerin* belirli ailelerini ve topluluklarını kurduğunu söyler, bu *illuminati localarının* fiilen kurulduğunu işaret eder. Nemrud'un yazarı tarafından bir yazmadan alınan yumuşak bir şekilde haberleştiği konusunda aşağıdaki çıkarım konuyu daha ileriye götürme konusunda gördüğüm gereği kanıtlar. Arthur öyküsünün Attila'nın Büyük Britanya'da Deccal gücüne karşı bir süs olarak Druidikal bir yerleştirmesi olduğunu düşünüyorum. "Bu başlık, Britanyalı Arthur'un gönderme yaptığı gerçek insanın ne olduğu ve gerçek olmayanın ne olduğu ve onun kişiliğinde canlanmış gibi görünen, Aşağı Batı İmparatorluğu'nun çağından tamamen çıkarılmış ölümlülerin tarihimizin patikalarından geçmeleri için, ruhlar gibi, neden canlandırıldıkları gösterilerek daha tatminkâr bir sonuca ulaştırılabilir. Romanstaki Arthur İS 452 yılında bir kraldı ve yuvarlak masanın merkezindeki *tehlikeli koltuk*, tahtın o yıl doldurulması ve Saint Grail arayışının başarıya ulaştırılması gerektiğini bildiren bir yazı taşır. Ancak Arthur her ikisini de başaramaz. Romansın tarihini akılda tutarak Arthur'un kendisine cennetten gönderilen bir kılıcı (ikinci bir Orion gibi) Llaminawg, kılıç taşıyıcısı, adını kullanarak kuşandığını biliyoruz. Bu göksel kılıç onun yaşamıyla öyle iç içedir ki, kılıç suya atılana kadar Damalis ve Avallon'da geçici olarak kalmak için bu dünyadan ayrılamaz. Bu onun doğasının ilahi bölümünü oluşturmaktadır. Tyran le Blanc'da Arthur'un canlı olarak; fakat bilgi ve sezgisi olmadan ipek bir kafeste hapsedildiğini okuruz. Her soruya kılıcı Excalibur'un keskin ağzına dikkatle bakarak yanıt verebildiğini hatırlayalım. Kılıcı kendisinden alındığında artık bilemez, algılayamaz ya da herhangi bir şeyi hatırlayamaz hale gelir. Bu kılıç onun aklı ve hafızasıdır. İrlanda, Hebrideler, İzlanda, İskandinavya, Danimarka, Almanya ve Fransa Arthur tarafından fethedilmiştir. Bruts ve Romans'ta verilen bilgilere göre Batı Roma imparatorunu da yenmiştir ve (Ross Piskoposu Leslie'nin söylediği gibi) Doğu Roma imparatorunu da

yenmiştir. Hun hükümdarı Attila da Mars'ın İskitya'da bir zamanlar tapınılan, nadiren yeryüzüne inen Tanrı tarafından değil, onun idolü tarafından kullanılan kılıcı adına İskit ve Sarmat halkları üzerinde hükümdarlık iddia etmiştir. Kuzeyli halkların birçoğu onun gücüne boyun eğmiş görünür. Constantin imparatorluğunun her iki parçası haraç ödemekle, onun kollarında aşağılanmıştır. Arthur'un Galya'ya geçtiği ve Romalı General Lucius Tiberius'a karşı Champagne'de büyük bir zafer kazandığı ve Roma imparatorunun kendisine İtalya'da saldırmak için yürüdüğü; ama Medrawd the Pict ve Guevener'in entrikalarla kendisini eve çağırdıkları ve kısa bir sonra onu öldürdükleri söylenir. Muhteşem Hun da Champagne'de Flavius Aetius'a karşı savaşmıştır ve hemen ardından Papa Leo tarafından karşılandığı İtalya üzerine yürümüş ve onunla yaptığı bir anlaşma (hangi özel nedenlerle olduğunu sorgulamayı tarihçilere bırakıyorum) uyarınca kendi ülkesine dönmüştür. Bu İS 452 yılında gerçekleşmiştir. Aynı yıl Romantik Arthur *tehlikeli koltuğa* çıkmıştı. Birkaç ay sonra Attila'nın yaşamı (iddia edildiği gibi) sadakatsiz bir eş ve yabancı veya ev içinden bir ihanet eliyle sona ermiştir. İki ilahi kılıç taşıyıcısının doğmalarının, Avrupa'yı fethetmelerinin, Roma imparatorunu başarıyla yenmelerinin, eve dönmelerinin, neredeyse aynı koşullar altında telef edilmelerinin düşünülmesinin ya da uydurulmasının ve mükemmel bir tarih uygunluğu taşımalarının mümkün olup olmadığı sorgulanmalıdır. Doğrusu şudur ki, Bruton Arthur, Romantik Arthur'dan çok daha geç bir dönemde yaşamıştır. Fakat daha sonraki tarih de sadece kriptografik bir ifade ya da daha öncekini anlatmak için bir şifredir. Brute Arthur, İS 452'de Avallon'a çekilmiştir. Üç figür içinde 452 yılı bir anagramdır. – "Kılıç taşıyıcısı Arthur'un bir gün geri döneceği yeryüzünden gizemli bir şekilde yok olduğu söylenir;[1] Nibelungenleid, Hun'un yeryüzü tarafından nerede yutulduğundan, şeytan tarafından götürülerek mi yoksa dağların arasında hapsedilerek mi yok olduğundan şüphelenerek söz eder. Bir Norse sagası onun ıssız bir dağda hazinelerin ortasında

hapsedildiğini anlatır." – "Alain Bouchard (Grand Chronique de Bretagne, fol. 53) Daniel Dremruz ya da Kızıl Yüz adlı birinin Küçük Britanya'da 689'dan 730'a kadar hüküm sürdüğünü, ordularıyla Cermanya'ya girdiğini ve Cermenler tarafından kral seçildiğini ve İmparator Leo'nun kızıyla evlendiğini, Pavya'ya yürüdüğünü söyler. Sonra tüm Batı'nın en güçlü hükümdarı olduğu Armorica'ya dönmüştür. Takma adı bir Arthur ünvanı olan Kırmızı Yüz (Gwris ap Gwrid Galu) ile aynıdır. Arthur'un yerlisi olduğu bölge olan Cornwallı Earls'ün soyundan olduğu söylenir. Arthur'un gerçek bir varlığı olmadığı gibi; Attila gibi fetih kariyerini bir İtalya seferiyle sonlandırmıştır. Fakat söz edilen dönemde var olmayan İmparator Leo'nun hükümdarlığı sırasında İtalya'nın kuzeyine girmemiştir. Koşullar onu hem Arthur hem de Attila ile birlikte tanımlar." – "Nantes yakınındaki büyük bir gölde, Hun adası anlamına gelen *isle d'Un* adlı bir ada vardır, bu ada büyük, delik bir taştır ve altında Hıristiyanlığa karşı savaşan bir devin yaşadığı söylenir. Bu dev, Tourslu St. Martin kişiliğinde temsil edilir. Bir bakirenin taştaki deliğe elini sokup kaldırması ve devi canlandırıp onu dönüştürmesi geleneği vardır. Martin, Attila'nın hükümdarlığından önce ölmüştür. Fakat onun çağdaşı olan St. Patric'in amcasıdır. Uyuyan Hun'un Attila olduğu âşikârdır ve efsane onun Deccal karakterinin ve Avallon adasından dönmesi beklenen Arthur ile benzerliğinin, başka bir kanıtını oluşturur."

---

(1) Attila'nın yok oluşu ile ilgili mısralar Almanca çeviride göz ardı edilmiştir; fakat eski Swabca şiirde halen varlıklarını sürdürmektedir.

74
ATTİLA HAKKINDA KARANLIK ÇAĞLARDA YAZILMIŞ ŞİİRLER

Cermenlerin ve İskandinavların erken dönem efsaneleri ve mitolojileri Attila'nın hatıralarıyla doluyken ve efsanevi Arthur, aynı muhteşem fatihin mistik biçimi gibi görünürken, Avrupa' nın diğer kesimlerinin erken dönem edebiyatlarında da onun maceralarının izlerini bulmayı bekleriz. Bu ünlü adamın kahramanlıklarının dünyanın çeyreğinden fazla sayılabilecek kadar büyük bir bölgenin anlatı ve şiirlerinde yankılandığı gerçektir. Bir Latin şiirine ait bir parçayazı Bavyera arşivlerinde bulunmuş ve Fischer tarafından İS 780'de Liebzig'de yayımlanmıştır. Parçayazı, 13. yüzyıla ait olduğu söylenen bir elyazmasında bulunmuştur. 1792'de 9. yüzyıla ait olduğu söylenen bir başka yazmadan aynı parçayazının devamı Carlsrhue'da bulunmuştur. Şiirin Walther adında bir rahip tarafından yazıldığı tahmin edilmektedir ve şiir altıncı yüzyılın ikinci yarısını işlemektedir. 59. bölümün notlarında uzun uzun belirttiğim gibi bana göre şiir, 9. yüzyılın ikinci yarısından önce yazılmış olamaz. Çünkü İspanya veya İrlanda'dan daha batıda bulunan Thule'den söz etmektedir ve İzlanda'nın Norveçliler tarafından keşfinden önce İrlanda ve İspanya'nın batısında bir ülkenin olduğundan kimsenin haberi yoktu. İncaluit Pctorum sanguine Thule dizesinde Claudian, İskoçya'nın ya da Hebridlerin kuzey ucunu ima etmiş

olsa da İzlanda'nın 861'de keşfinden önce yerleşimin bulunduğu toprakların izinden söz etmek ve herhangi birinin İrlanda'nın batısında varolan Thule adlı bir yeri göstermesi bile mümkün değildir. Bu şiiri 9. yüzyılın sonuna ya da 10. yüzyılın başlarına yerleştirmek, ben hâlâ öyle olduğuna inanıyorum, Thule adını İzlanda'ya yanlış olarak yakıştırmanın ilk kaydı olacaktır ki, bu kadim Romalılar için tanıdık bir ad değildir. Dizeler şunlardır:

"İnterea occiduas vergebat Phoebus in oras
Ultima per notam signans vesgitia Thilen,
Qouae cum Scotigenis post terga reliquit Hiberos."

Hiberos'un, 861'den önce bilinen dünyanın batı sınırları olan İrlanda ya da İspanya yarımadası olarak anlaşılıp anlaşılmaması hiçbir fark oluşturmaz. Bu muhtemelen Hibernos için bir sapmadır. Bu şiirde Gibicho (u ünlüsü b ya da v ünsüzlerine dönüştüğünden başka yerlerde Guika olarak adlandırılan Burgundiya kralıdır) Ren yakınlarındaki Frankların kralı olarak tanıtılır. Burgundy Kralı Herric'in kızı Hiltgund, Aquitiya Prensi Walter ile nişanlanır. Attila, burada farklı bir şekilde Avarlar olarak adlandırılan Hunlar ile birlikte Macaristan'dan Fransa üzerine yürür. Gibiho ona haraç ödemeyi kabul eder ve Attila onu alarak Hagen, Hiltgund ve Walter'i rehin alarak döner. Gibicho'nun ölümü üzerine, onun yerine tahta çıkan oğlu Gunthar fidye ödemeyi reddeder ve Hagen ona kaçmayı başarır. Walter başarılı bir şekilde Hunları onların üstüne sürer. Attila'nın karısı Ospiru, kocasına Walter'ı hizmetine almasını ve ona Pannonya sömürge yöneticilerinden herhangi birinin kızıyla bir evlilik vaat etmesini tavsiye eder. Walter, yaşamını askeri çalışmalarla geçirmek arzusunda olduğunu belirterek evlilik vaadini reddeder. Attila'nın kuvvetlerinin başında daha fazla ayrıcalık elde ettikten sonra Hiltgund'un Attila'nın sarayından kaçışını, Attila'nın silahlarını ve hazinesini soyup kaçmak için bir at çalmayı planlar. Hiltgund'a yolda yiyeceklerini sağlamak için yanında olta iğnesi

bulundurmasını tenbih eder. Ren'e ulaştıklarında, Walter kayıkçıya daha önce yakaladıkları, Kral Gunthar'ın aşçısına satılan ve Gunthar tarafından yabancı sulardan geldiği anlaşılan bir balıkla ödeme yapar. Bu balık nedeniyle yapılan soruşturma sonucunda Walter ortaya çıkarılır. Gunthar, Hagen ve birçok askerle ile birlikte Attila'nın hazinlerini ele geçirmek için Walter'ın peşine düşer. Vosges'te bir mağarada dinlenirken onu yakalarlar. Walter, kendisine saldırmakta tereddüt eder. Fakat sonunda onun yenilmesi için Gunthar'ın yardım yalvarmalarıyla galip gelir. Kral ve Hagen hariç saldırganların hepsini öldürür. Biraz geriye çekilirler ve Walter'a küçükhanım ile birlikte yaptığı yolculuğunun ilerleyen safhalarında saldırırlar. Walter bir elini, Gunthar bir ayağını, Hagen de bir gözünü kaybeder. Ayrılıp her biri kendi evine döner. Aventius Attila'nın gerdek odasında öldüğü sıradaki gelinin Franların kralı Erric'in kızı Hiltgund olduğunu söyler. Bu yüzden Jornandes'in Hilda ya da Hildico olarak verdiği adla benzerdir. Bu şiirin tek bir tarihi gerçeği bile içermediği açıktır. Fakat içindeki bazı kişileri, Attila'nın dramatik sonunda rol alan kişilerden tanıyoruz. Olaylar şiirin şairi tarafından övülmek istenen bir Aquitanya prensinin onuruna uyarlanarak bu prens Attila'nın gelini Hilda, kılıcı, atı ve hazineleri ile birlikte Attila'nın kılığına sokulmuştur. Başka hiçbir yerde duymadığım Ospiru adı, muhtemelen Hun kralının birçok gerçek eşinden birinin adıdır. Şiir karanlık çağların Latincesiyle yazılmıştır ve *wantis* için *gauntlets* (Fr. çorak) gibi sözcüklerin kulanılması bana göre, 8. yüzyıldaki St. Gall'in rahipleri Bede ve Notger'in kullanımlarına benzer. Şiiri yayımlayan araştırmacı, kitabı tavsiye etmek için şiirin Aeneid ile yarışacak değerde olduğunu söyler; okuyucular da onun kadimliğinden başka bir şey bulamayacaklardır. İlk bölüm 1333 ve ikinci bölüm 1452 dizeden oluşmaktadır.

75
ATTİLA HAKKINDA DAHA SONRAKİ ANLATILAR VE SÖYLENCELER

Pulcili Morgante Magiore'de, Attila efsaneleri kaynağından çıkarılmış kesin bazı noktalar vardır. Orlando tıpkı Attila gibi ilahi bir kılıcın sahibidir. Ölümünden sonra bu kılıç, tıpkı Arthur'un kılıcı gibi suya atılır ve suyun yüzünde yüzmeye başlar. Ama onu almaya çalışan biri olduğunda batar. Orlando, Attila gibi, Burgundi prensinin ya da markisinin kız kardeşi ile evlenir. Son itirafında ona karşı kötü davranışlarından duyduğu pişmanlığı dile getirir. Burgundiyalı ağabeyi, onunla dost olsa da Orlando'nun kafasına daha önce hiç almadığı kadar büyük bir darbe vurur. Orlando'nun gözde atı, tıpkı Attila'nınki gibi, nedensiz bir şekilde, onun ölümünden kısa bir süre önce ölür; kendisi de, tıpkı Hun gibi, bir damarının patlayıp ağzından ve burun deliklerinden kan gelmesiyle ölür. Ellis'in İngilizce macera öykülerinde Hun hükümdarı hakkındaki efsanelere atıflar vardır ve erken vezinli öyküler olarak 1826'da Edinburgh'da hepsi yayımlanmıştır. Bunlar Sir Eger, Sir Graham ve Sir Graysteel'in öyküleridir. Son ikisi Sigurd ve Attila'nın Gram olarak adlandırılan kılıcının kişileştirilmesidir ve adı Graham olarak uzatılmıştır. Winliane, Brynhilda gibi, taliplerinde hiçbir şeye değil, cesarete değer vererek kendisini rakiplerinden kazanmayacak hiçbir erkekle evlenmeyeceğine yemin etmiştir. Sir Eger, kendisinin değerli

olduğunu ispatlamak için Şüpheler Ülkesi'ne Sir Gray-steel ile dövüşmeye gider. Fakat tıpkı Gunnar gibi, yenilir ve yaralanır. Onun yeminli ve silahşör arkadaşı Sir Graham, ona yatağa gitmesini, sesini değiştirmesini ve onu taklit etmesini öneririr. Bu sırada kendisi Sir Gray-steel ile Sir Eger'in zırhı içinde, Sir Eger'in ağabeyinden ödünç aldığı mükemmel bir kılıç ve atla savaşacaktır. Sir Graham, Sir Gray-steel'i öldürüp kaskını ve kalkanını getirir. Winliane, Sir Eger'in gerçek kahraman olduğunu düşünerek Brynhilda'nın Gunnar ile aynı koşullarla evlenmesi gibi onunla evlenir. Sir Graham da Galias Lordu'nun kızı Lilias ile evlenir. Winliane daha sonra, kendisine oynanan oyunun farkına varıp yenik bir şampiyon ile aynı yatağı paylaşmanın çaresizliğiyle eşlikten sonsuza kadar tövbe eder. Sir Graham'in ve kendisinin ölümlerinden sonra Sir Eger, Sir Graham'in dul eşiyle evlenerek avunur. Bu anlatıda Attila'nın Sigur ve Gunnar olarak işlendiği ve iki Hilda hakkındaki efsanelerin unsurları açıkça görülebilir; ancak çeşitli olayların varyasyonlarıyla karıştırılmıştır. 1502'de Venice'te *Attila flagellum Dei* adlı romantik bir çalışma yayımlanmıştır ve 1150'de Riminili Rocho aynı adla bir şiir yayımlar. İkisi de Attila'yı Macaristan Kralı Osdrubald'ın bir köpekten olan oğlu olarak tanıtırlar ve onun özelliklerinin [1] yarı köpek olduğundan söz ederler. İtalyan dostunun ziyafeti ve Concoridya'nın küçük kralı olan Giano ya da Janus ile ile savaşması, Rimini'ye bir hacı kılığında girmesi, Janus tarafından kafasının vurulup ordusuna gönderilmesi onun köpeksi davranışlarını andırır. Onun halefi Panduachus Este Kontu'nu reddeder ve sonra Eradius'un üzerine yürür ve Eradius tarafından öldürülür. Büyük bir anakronizm ile dedesinin zoruyla Attila'nın annesinin İmparator Justinyan ile evlenmeye zorlandığı söylenir. Kuşatma sırasında Patrik Nicetas'ın sekreteri olan Aquileialı Thomas tarafından kaleme alındığı söylenen ve Este prensinin arşivinde bulunduğu kaydedilen bir el yazması, Esteli Boniface'in yararlanması için Nicola da Casola a Bolognese tarafından Provençal'e çevrilmiş ve daha sonra Provençal' den İtalyanca'ya

çevrilerek Ferara'da 1568'de basılmıştır. Kralın kütüphanesindeki kopyada çevirmenin adı bulunmaz. Angelati tarafından (Bibl. Dei volgarizzatori, c. 4. s. 373) çevirmenin Alepi Fino olduğu söylenir. Brunet, c. 2. s. 134, bir Modeneseli olan J. Marco Barbieri tarafından çevrildiğini söyler. Nicetas'ın sekreteri tarafından kaleme alınmış bir el yazmasının olup olmadığı şüphelidir. Eğer varsa onun tarafından yapılmış kısa bir uyarı uzun bir kurgu dokusunun asılması için askı çengeli olarak işe yarayacaktı. Fakat varsayılan çevirmenin halka sunduğu öyküden başka bir şeyi kesinlikle içermeyecekti. Bu anlatıdan Pigna Este prenslerine ilişkin, Aquileia kuşatmasındaki inanılmaz olayların ayrıntılarıyla anlatıldığı ve çeşitli romantik kişiliklerin tanıtıldığı, Este Prensi Forestus'un Hun'un en büyük düşmanı olarak tanıtıldığı iki çalışma çıkarır. Bu ürünler, açıkça Este sarayına övgü maksatlıdır.Bu yapıtın basılmasından çok uzun süre sonra yazan Palladio; haklı olarak bunları gerçek tarih olarak basıldıklarını düşünerek deli saçmaları *(deliramenta)* olarak tanımlar. Forestus'un romantik yiğitlikleri hakkında Chiabrera uyaksız üç kanto yazar. Bunlar ölümünden sonra yayımlanan çalışmaları arasında basılır ve bu şiirlerde Attila'nın Este prensinin elinde öldüğünü anlatır. Aetius'un emrinde ve onu övmek için yazan Quinctianus'un şiiri Sidonius'un bize aktardığına göre kaybolmuştur. Muhtemelen Attila'nın yaşamına bu şiir ışık tutacaktı. Attila'nın Troye şehrine girmesine izin veren Piskopos Lupus'un arkadaşı ve muhabiri Sidonius'un kendisi ne yazık ki onun tarihini yazmak düşüncesini terk etmiştir. Raphael Volaterran, *Catalogue of Illustrious Men / Tanınmış Kişiler Kataloğu* adlı çalışmasında Priscus'un sekiz kitabının el yazmasından, Attila'nın tarihi, söz eder. Yazma Vatikan'da bulunmaktaydı. Fakat artık yoktur ve Priscus'un Bizans tarihi de kayıptır. *Excerpta de legationibus* içinde korunan bazı özetlerine sahibiz. Marullus'un Attila'yı öven şiiri de kayıptır. Coelius Calanus Juvencus, 1197'de beş farklı kilisesinde piskoposluk yaptığı Dalmaçya'da doğmuştur. Canisius'un bazı kopyaları

(Promptuarium ecclesiasticum) Attila'nın yaşamından oluşur. Fellipo Callimacho, Bounacosti'nin Tuscanlı soylu bir ailesinden gelmesine rağmen Experiente öğrenimi nedeniyle Callımachus adını almıştır. Pomponius Laetus ile birlikte bir çeşit akademi kurmuştur. Fakat 1464 ve 1470 yılları arasında görev yapan Papa II. Paul zararlı bir gizem sakladıklarına inanarak üyelerine işkence etti. IV. Casimir'in çocuklarına öğretmenlik yaptığı Polonya'ya gitti. Casimir'e Moldavya'daki yıkıcı bir savaşta Polonyalı soyluları katletmeyi tavsiye etmekle suçlandı ve geri kalan günlerinde gizlenerek yaşamak zorunda kaldı. Ölümünden sonra bedenini gizlemek gerekli görüldü. Attila'nın yaşamı hakkındaki çalışması 1531'de dört cilt, 1541'de sekiz cilt olarak yayımlandı. İşbirlikçisi Pomponius Laetus, Paganizmi desteklemiştir; Roma'nın kuruluş yıldönümünü bir bayram olarak kabul etmiş ve Romulus için bir sunak inşa etmiştir. Strigonium Piskoposu Nicholas Olaus, Attila'nın yaşamını yayımlamıştır. *The Enneads of Sabellicus / Sabellicus'un Dokuzları* ve *Decads of Bonfinius / Bonifius'un On Yılı* adlı Attila'nın yaşamı hakkındaki çalışmaları 16. yüzyılda yayımlanmıştır. Macaristan koleksiyonları *Reum Hungaricarum Scriptores varri. Franc. 1600'* dür. Belius tarafından yayımlanan Macar vakayinameleri üç cilttir. Bir başka üç cilt Schwandterus tarafından yayımlanmıştır. Ben, Pray'in İngiltere'de bulunmayan ve anladığım kadarıyla Fransa'da da bulunmayan kitabın kendisine ulaşmam için duyduğum isteği azaltan ve yeterli miktarda olduğuna inandığım alıntıları sayesinde Kardinal Desericius'un Macarların kökenleri hakkındaki hacimli çalışmasını biliyorum. Attila hakkında benim görmediğim bazı kıtasal risaleler de var. Fakat diğer kaynaklarda gördüğüm bilgilerden farklı bir şeyler içerdiklerini düşünmüyorum. Thetfordlu John Brame'nin Cambridge'teki Bene't Koleji'nin kütüphanesinde bulunan Latince el yazması kendisinin ifadesine göre ne Saksonca ne de Fransızca bilen bir hanımın yararlanması için çevrilmiştir. Yazma, Norfolk'taki Attleburg Kralı Atling ve Thetford Kralı Rond'un savaşları

hakkındadır ve Hun Hükümdarı Attila efsanelerine atıfta bulunsa da bulunmasa da bunlar hakkında bir şey söyleyemem. Çünkü ne bu yazma ne de Mr. Heber'in yaptığı bir açık arttırmada Sir Thos. Phillips'in satın aldığı yazma tamamlanmamış, 27.000 dizelik kopyasını görmedim. Ama Attila hakkında herhangi bir şeye değinmediğinden eminim. Attila hakkındaki yapıtların arasında Corneille tarafından yazılmış bir trajedi, Mr. Hippolite Bis tarafından kaleme alınmış bir yapıt vardır ve çok tuhaf bir şekilde, Papa Leo'nun Honoria ile Attila'nın çadırında, aşklarını dile getirmek için, gece konuştuğunu söyleyen Alman bir yazar olan Werner'inki vardır. Brabant'ta Fransız devrimcilerinin bir ajanı olarak bulunan Robineau tarafından iki cilt olarak yazılmış, Robineau'nun bir angramı olarak Beaunoir adıyla yayımlanmış bir macera öyküsü de vardır.[2] *Conjuration contre Attila* adlı küçük bir Fransız çalışması Piscus'un Cantaclarus tarafından yapılmış yanlış Latince versiyonundan yararlanılarak yazılmıştır.

---

(1) Jornandes, Hunların korkunç bir şekilde siyah olduklarını söyler. Bu, atalarının iblislerden türediklerine ve kötü bir ruhun marifetiyle Avrupa'ya geldiklerine inanan batıl inançlı bir adamın abartması olarak kabul edilmelidir. Bu gibi önyargılardan arınmış biri, tenlerinin soluk renkli olduğunu söyleyecektir muhtemelen. Onun köpeksi özellikleri ve soyu da aynı türdendir.

(2) Mr. James tarafından (Mart, 1837) tanıtılan Attila öyküsünün Muhteşem Hun'un güçlü bir hayali resmini sergilediğinden şüphe duyuyorum.

76
SONUÇLAR

Bu gizemli adamın yaşamının ayrıntılarının daha mükemmel bir şekilde saklanamamış olması üzücüdür. Fakat öncüllerden ki, ben de buna dürüstçe inanıyorum, Kuzey'in mitolojisi ve erken tarihinin Attila'dan kaynaklandığını, Arthur efsanelerinin kendisine muhtemel göndermeleri olduğunu ve onun üzerinde merkezlenen Deccal beklentilerinin romansların mistisizminde beslenmeye manastır kaynaklarının herhangi birinden kaynaklanmayan bir iz taşıyarak devam ettiğini farz edersek, onun politik gücü kadar ruhsal etkilerinin ve entrikalarının sağlamlığı ve derinliğini algılayabilirdik. Avrupa'yı egemenliği altına alması ve Deccal imparatorluğunu birleştirmesinden önce öldürülmemiş olmasaydı bunun acı sonuçlarının neler olduğunu tahmin edebilirdik. Karakteri, yönetiminden ve başarılarından kolaylıkla anlaşılabilir. Alışkanlıkları basit ve kanaatkârdır. Takipçilerinin kendi yükselişine kötü gözle bakmalarına hiçbir şekilde fırsat vermemiştir. Savaş uygulamalarında sert, güçlü, etkin ve seçkindir. Eğlence saatlerinde sessiz ve düşüncelidir; kararları mutlaktır, bu kararların uygulanması hızlı ve etkilidir. Batıllık ve korku, onun etkisini arttırır. Fakat tebaasının mutluluğu, nezaketi, adaleti ve başarıları onun otoritesine güç katar. Onun gücünün gölgesinde yaşayan herkese güvenlik sunarken onun egemenliğine karşı koyan herkesi kesin bir tahribatla

ve ondan kaçan herkesi amansız işkencelerle tehdit eder. Avrupa'nın onun zamanındaki yürekler acısı durumu, onun yönetimi altındaki ulusların gayretli bir kesiminin onun korumasını istemesinin keyfini anlamanın nedenlerini sunarken, fatihlerinin hızı ve ilahi bir yetki altında altında hareket ettiği inancı askerlerinin ateşli özgüvenini açıklar. Roma İmparatorluğu sınırlarındaki yasaların trajik ve aşırı haraçların taraflı ve yozlaşmış yönetimi, barbar yağmacıların istilaları sendeleyen ve embesilce politikalar bu sınırlar içindeki her vatandaşın güvenliğini tehdit eder hale gelmiştir. Birbirleri ve Romalılar üzerine egemenlik için baskı yapan çeşitli uluslar arasındaki sürekli çekişmeler nedeniyle Avrupa'nın büyük bölümüne yıkım ve açlık yayılmıştır. Fakat Attila'nın egemenliği nerede kurulursa kurulsun vahşet görüntüleri onun sınırlarının dışına çekilir. Düşmanlarından ordularının gücüyle ya da müzakere yoluyla elde ettiği zenginlik onun sınırlarının içine akmaya başlar ve sınırlarının dahilinde emsali görülmemiş bir zenginlik ve güvenlik gözlenir. Attila, belki de dünyevi zaferler sahnesinde çok kısa bir zamanda kendisini fark ettirenler arasında en muhteşemidir ve eğer gücünün zirvesindeyken erkenden ölmeseydi Providence'i ele geçirdikten sonra er geç tüm Avrupa'nın yönetimini ele geçireceğine inanmamız için her nedene sahibiz. Ne Asya'nın Persleri ne de Afrika'nın Vandalları onun imparatorluğunun belirsiz sınırsızlığına karşı koyabilirdi. Fakat onun kişisel etkisi otoritesi altında birleşen yoğun bir topluluğu bir arada tutan sihirli bir kemerdi ve beklenmeyen bir ölümle komutanlık yetenekleri elinden alındığı anda tekelinde tuttuğu güç ve elindeki dayanılmaz silah astı olan herhangi birinin kaldırabileceğinden daha muhteşem bir yük olarak göründü. Yaşanan dünya üzerindeki hükümetinin kuruluşu Hıristiyanlığın yayılmasıyla çelişiyordu ve onu Roma topluluğu üzerine bir kamçı olarak gönderen Yüce Tanrı gerçek dinin tamamını söküp atmasına izin vermemişti. Fakat kurduğu büyük yapı onun ölümüyle kesin ve ikna edici bir otoritenin yokluğunda hemen çözülüp yok oluverdi. Bu muhteşem insan atalarına kavuştu. Hunların yaşadığı çağ

boyunca parlak ve uğursuz bir yıldız gibi parıldayan güçleri hemen karardı. Soyları yok oldu ve adları unutuldu. Bir tarihçi başarıları hakkında zamanın kayıtlarında bir araştırmadan sonra sarayının yerini, nasıl öldürüldüğünü, mezarının nerede olduğunu ve hatta hangi dili konuştuğunu, atalarının Çin sınırlarından Cermen okyanusunun sınırlarına nasıl yayıldığını tahmin edebilir.

Attila

Hunların Hükümdarı ve Ataları

William Herbert

Babası Muncuk Han (Boncuk Han)'dır. Amcası Rua, onu babası öldükten sonra bozkırda tek başına yaşamaya çalışırken buldu ve yanına aldı.
Hükümdarlığı boyunca ordusu ile Batı ve Doğu Roma imparatorluklarını sık sık istila eden Attila, Orta Çağ kaynaklarında acımasızlığı ile anılır. Bu nedenle de Avrupa'da "Tanrının Kırbacı" (Latince: Flagellum Dei, İngilizce: Scourge of God, İtalyanca: Flagello di Dio, Fransızca: Fléau de Dieu) olarak anılır.
Buna karşılık Germen (Alman) efsanelerinde Attila, çok büyük ve iyiliksever bir hükümdardır. Attila'nın sarayında birçok Germen hükümdarı yaşar. Nibelungen Destanı, Hun-Germen mücadelelerinden meydana gelir. Bu hikâyelerde Attila, Etzel adında büyük otoriteye sahip, barışsever ve yalnız asilere karşı kılıç kuşanan asil ruhlu bir hükümdardır. Avrupa Hun İmparatorluğunun başkenti olan Etzelburg adının buradan geldiği bilinmektedir.
Batı Roma İmparatorluğuna sefer yaparken Papa'nın araya girmesiyle Attila Roma'yı fethetmedi ve vergiye bağladı. Attila 453 yılında son eşi tarafından gerdek gecesi öldürüldü. Mezarının nerede olduğu bilinmemektedir.

ISBN 978-605-4473-20-5

KDV DAHİL 25 TL.

Attila Hunların Hükümdarı ve Ataları William Herbert

